

UCHWAŁA Nr XXIX/221/2021
Rady Miejskiej
w Tyszowcach
z dnia 29 listopada 2021 r.

w sprawie uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Tyszowce”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 z późn. zm.), art. 12 ust. 1 i art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.) oraz uchwały Nr XVII/118/2020 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 4 maja 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Tyszowce, Rada Miejska uchwała, co następuje:

- § 1. 1. Uchwała się sporządzoną przez Burmistrza Tyszowiec „Zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Tyszowce” zwaną dalej „Zmianą”, dla obszarów na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.
2. Treść ustaleń zmiany studium będąca tekstem ujednocionym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Tyszowce z wyróżnionymi zmianami (*wyróżnienie na szarym tle*) oraz ujednociony rysunek studium z wyróżnionymi zmianami stanowią integralną część uchwały.
3. Przyjmuje się ujednociony tekst studium będący Załącznikiem Nr 1 do niniejszej uchwały, składający się z części „Uwarunkowania” i z części „Kierunki” oraz ujednociony rysunek studium, stanowiący Załącznik Nr 2 do niniejszej uchwały.
4. Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag zgłoszonych do projektu zmiany studium stanowi Załącznik Nr 3 do niniejszej uchwały.
5. Dokument elektroniczny zawierający dane przestrzenne w formacie pliku GML stanowi Załącznik Nr 4 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Tyszowiec.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Miejskiej
Marcin Grzegorz Kawalko

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr XXIX/221/2021
Rady Miejskiej w Tyszowcach
z dnia 29 listopada 2021 r.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY TYSZOWCE**

**UWARUNKOWANIA ROZWOJU
TEKST UJEDNOLICONY
CZEŚĆ A**

TYSZOWCE 2021

Główny projektant

mgr inż. arch. Krystyna Kuśmierz
uprawnienia urbanistyczne nr 1302 / 93

Zespół autorski

mgr inż. Barbara Strzemecka — Gromek
zagadnienia społeczno - ekonomiczne
mgr Jolanta Siemaszkiewicz
zagadnienia środowiska przyrodniczego
tech. bud. drog. Witold Mielniczuk
komunikacja
tech. bud. Lucjan Michalczyk
infrastruktura techniczna
tech. bud. Maria Jaskowska
opracowanie graficzne

*Zmiany studium zostały opracowane przez
Zakład Projektowo-Budowlany
Pracownię Projektowo-Studialną
EKO-PLAN w Lublinie.*

Zespół autorski:

*mgr inż. Marek Kozłowski – Główny Projektant,
mgr inż. Anita Nankiewicz
mgr inż. Katarzyna Kasiak
mgr Gustaw Obel
inż. Maciej Kozłowski
Jolanta Kulik*

Zmiany wprowadzane w tekście zostały wyróżnione innym kolorem czcionki oraz kursywą.

Projektant zmiany Studium z 2018 r.:
mgr Jolanta Siemaszkiewicz
uprawnienia urbanistyczne Nr 376/88

Niniejszy tekst studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce przyjęty uchwałą Nr XLI/221/02 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 2 lipca 2002 r. zawiera zmiany przyjęte uchwałami:

1. Nr XVIII/84/2012 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 14 lipca 2012 r., wyodrębnione w Części A.2 czcionką Liberation Serif kursywą koloru czerwonego
2. Nr XXXV/231/18 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 25 stycznia 2018 r., wyodrębnione w Części A.1 czcionką czarną Arial Narrow
3. Nr XXIX/221/2021 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 29 listopada 2021 r. wyodrębnione w Części A.2 czcionką Liberation Serif na szarym tle

Spis treści

CZĘŚĆ A.1.	7
I. WSTĘP – ZMIANA 2018 r.	7
II. UWARUNKOWANIA DLA TERENU OBJĘTEGO ZMIANĄ STUDIUM	7
.....	21
CZĘŚĆ A.2.	22
I. WSTĘP	22
1. Podstawa formalno-prawna	22
2. Cel i zakres opracowania	22
II. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GMINY W REGIONIE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA, ZAGOSPODAROWANIA I UZBROJENIA TERENU	25
1. Uwarunkowania zewnętrzne	25
1.1 Uwarunkowania wynikające z położenia gminy w regionie	25
1.2. Uwarunkowania wynikające z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju	25
1.3. Uwarunkowania wynikające ze strategii rozwoju województwa lubelskiego	26
1.4. Uwarunkowania wynikające z Planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego	28
1.5. Uwarunkowania wynikające ze strategii rozwoju gminy	29
2. Uwarunkowania wewnętrzne	29
2.1. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu	29
2.2. Diagnoza, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy	31
III. STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	31
3. PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY	31
3.1 Uwarunkowania wynikające z zasobów i walorów środowiska przyrodniczego oraz warunków fizjograficznych	31
3.2. Uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska przyrodniczego	38
3.3. Uwarunkowania wynikające z istniejących przeobrażeń i procesów degradacji środowiska	41

IV. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ.....	43
4. Uwarunkowania wynikające z zasobów kulturowych i krajobrazowych.....	43
4.1. Zabytki archeologiczne	43
4.2. Układy przestrzenne	46
4.3. Analiza krajobrazowo – widokowa	53
4.4. Uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska kulturowego i krajobrazu.....	55
V. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ZDROWIA, ORAZ ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI OSOBOM ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI, O KTÓRYCH MOWA W USTAWIE Z DNIA 19 LIPCA 2019 R. O ZAPEWNIENIU DOSTĘPNOŚCI OSOBOM ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI, ZGODNIE Z UNIWERSALNYM PROJEKTOWANIEM.....	65
5. Stosunki ludnościowe.....	65
5.1. Stan, dynamika rozwoju ludności, struktura ludności wg wybranych kryteriów.	65
5.2. Rynek prac.....	75
5.3. Uwarunkowania społeczne	82
5.4. Obiekty obsługi mieszkańców.....	85
5.5. Uwarunkowania gospodarcze.....	91
VI. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY.....	104
6.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.....	104
6.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego.....	104
6.3. Możliwości finansowania przez gminę sieci komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej.....	105
6.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	105
VII. STAN SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPRZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-.SCIEKOWEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI	105
7.1. Sieć drogowa gminy.....	105
7.2. System infrastruktury technicznej	121
VIII. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I MIENIA	124
8.1. Zagrożenie powodziowe	124
8.2. Potencjalne zagrożenia	125
8.3. Ochrona przeciwpożarowa	125
8.4. Warunki klimatu akustycznego – ochrona przed hałasem	125

IX. MOŻLIWOŚCI ROZWOJU FUNKCJI GOSPODARCZYCH	127
X. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE	129
10.1. Układ przestrzenny gminy	129
10.2. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony	129
10.3. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenie przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych	131
XI. STAN PRAWNY GRUNTÓW	131
XII. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	132
XIII. WYSTĘPOWANIE NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH	132
XIV. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH.....	132
14.1. Złóża kopalin.....	132
14.2. Zasoby wód podziemnych	133
XV. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	134
XVI. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	134
XVII. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ.....	134

CZĘŚĆ A.1.

I. WSTĘP – ZMIANA 2018 r.

1. Podstawą prawną opracowania zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Tyszowce” jest:

- 1) art. 9 ust.1 w związku z art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1073);
- 2) uchwała Nr XXIX/181/2017 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 16 maja 2017 r. o przystąpieniu do sporządzenia zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Tyszowce (uchwalonego uchwałą Nr XLI/22/2002 Rady Miasta i Gminy w Tyszowcach z dnia 02 lipca 200 r. z późn. zm.).

2. Przedmiotem opracowania jest przeznaczenie:

- 1) terenu położonego w miejscowości Przewale, określonego jako obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej bez prawa zabudowy –symbol V b oraz teren do zalesień pod teren zabudowy usługowej;
- 2) terenu położonego w miejscowości Zamłynie, określonego jako teren zabudowy zagrodowej- symbol 96 RM pod teren zabudowy usługowej – usług motoryzacji z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej.

3. W tekście

Studium określono:

- 1) uwarunkowani
a dla terenów objętych niniejszą zmianą;
- 2) w ustaleniach
działu III “POLITYKA OSIĄGANIA CELOW ROZWOJU” w rozdziale 6. “Zasady kształtowania form zabudowy” i w rozdziale 10 “Kierunki i zasady rozwoju rolnictwa i jego otoczenia” oraz w ustaleniach działu IV “KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO” wprowadzono zapis dotyczący zabudowy usługowej w Przewalu w formie tekstu zapisanego inną, pogrubioną czcionką; natomiast do funkcji zabudowy usługowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej w Zamłynie odnoszą się się ustalenia obowiązującego Studium zawarte w dziale III “POLITYKA OSIĄGANIA CELOW ROZWOJU” w rozdziale 6 “Zasady kształtowania form zabudowy” oraz w dziale IV “KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO” dotyczące III – Strefy mieszkaniowo – usługowej.

Na rysunku Studium w skali 1:10 000 noszącym tytuł : „GMINA TYSZOWCE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO. ZMIANA” tereny objęte zmianą w miejscowości Przewale oznaczone zostały graficznie kolorem czerwonym i opisane symbolem literowym **U** oraz w Miejscowości Zamłynie oznaczone zostały kreskowaniem czerwono-jasnobrązowym i opisane symbolem literowym **U/MN**.

II. UWARUNKOWANIA DLA TERENU OBJĘTEGO ZMIANĄ STUDIUM

1. **Uwarunkowania zewnętrzne.**

W rozumieniu przepisów art. 9 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2017 poz. 1073) studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy służy określeniu polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Studium sporządza się

uwzględniając zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy.

1) według Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 dla wprowadzanej zmianą Studium zabudowy usługowej odnosi się cel rozwoju zagospodarowania przestrzennego dotyczący zwiększenie dostępności do usług;

2) do wprowadzonej zmiany Studium odnosi się jeden z wybranych priorytetów generalnego celu strategicznego, określonego w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do roku 2030), zatwierdzonej Uchwałą Nr XXII /265 /2000 Sejmiku Województwa z dnia 14 lipca 2000 r., który dotyczy wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich poprzez wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich w najbardziej efektywnych sektorach gospodarki (głównie usług, w tym usług dla rolnictwa);

3) według ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL), przyjętego uchwałą Nr XI/162/2015 z dnia 30 października 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Lubel. z dnia 29 grudnia 2015 r., poz. 5441), gmina Tyszowce znajduje się w wiejskim obszarze funkcjonalnym wymagającym wsparcia procesów rozwojowych oraz przygranicznym obszarze funkcjonalnym w strefie zewnętrznej, ponadto gmina położona jest w obszarze funkcjonalnym o znaczeniu regionalnym rozwoju gospodarki żywnościowej –roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej a przez teren gminy przebiegają korytarze ekologiczne o znaczeniu regionalnym oraz znajdują się ostoje przyrody stanowiące obszary węzłowe regionalnej sieci ekologicznej, dla których obowiązuje zasada podporządkowania wszelkiej działalności utrzymaniu wartości przyrodniczych; wprowadzana zmiana Studium uwzględnia przyjęte w PZPWL zasady rozwoju przestrzennego:

- zasadę oszczędnego gospodarowania terenami oznaczającą intensyfikację procesów urbanizacyjnych na obszarach już zagospodarowanych, do której odnosi się zmiana przeznaczenia terenu w miejscowości Zamłynie o dotychczasowej funkcji zabudowy zagrodowej na funkcję zabudowy usługowej,
- zasadę minimalizacji konfliktów przestrzennych polegającą na wyborze rozwiązań najmniej kolizyjnych, do której odnosi się lokalizacja zabudowy usługowej na otwartych terenach rolniczych w miejscowości Przewale bez naruszania gruntów rolnych wysokiej klasy bonitacyjnej; sytuowanie funkcji usługowej poza terenami zurbanizowanymi wynika ze specyfiki wprowadzanej zabudowy - Ośrodka Edukacyjno- Szkoleniowego Polskiego Związku Łowieckiego ze strzelnicą myśliwską, która wymaga lokalizacji poza terenami zabudowy mieszkaniowej i usługowej zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 4 kwietnia 2000 r. z *w sprawie wymagań w zakresie ochrony środowiska dotyczących budowy i użytkowania strzelnic*,
- zmiana Studium nie obejmuje zadań i inwestycji celu publicznego o znaczeniu wojewódzkim i ponadlokalnym, ponieważ z ustaleń PZPWL wynika, że na terenie gminy Tyszowce takie zadania i inwestycje nie występują;

4) Strategia Rozwoju Gminy Tyszowce na lata 2015-2020, przyjęta uchwałą Nr XVII/117/2016 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 10 czerwca 2016 r., za cel strategiczny przyjmuje wzrost aktywności zawodowej mieszkańców oparty na lokalnych zasobach i branżach a jako cele operacyjne ustala rozwój inwestycji na profesjonalnie przygotowanych terenach oraz wzrost miejsc pracy i wysokości dochodów; wprowadzenie nowych funkcji usługowych w miejscowości Przewale i Zamłynie odpowiada określonym celom zakładając dywersyfikację ekonomiczną terenów wiejskich przez wykorzystanie terenów i siły roboczej do prowadzenie działalności innej niż rolnicza (w tym przypadku działalności usługowej).

2.

Położenie,

istniejące przeznaczenie i zagospodarowanie terenu:

1) teren w Przewalu położony jest w środkowo-wschodniej części gminy Tyszowce na północ od zwartej zabudowy wsi, przy drogach wewnętrznych i obejmuje działki nr ewid. 93, 94/1, 94/2, 95, 118/2, 119/1, 119/2, 120 i 121;

2) teren w Zamłyniu położony jest w centralnej części gminy Tyszowce w granicach zwartej zabudowy wsi między drogą wojewódzką nr 850 i publiczną drogą gminną i obejmuje działkę nr ewid. 216/1.

W obowiązującym Studium przedmiotowe tereny określone są:

- teren w Przewalu jako obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej bez prawa zabudowy oraz w części teren do zalesień; w stanie istniejącym na przedmiotowym terenie występują tereny rolne, zakrzaczenia i zadrzewienia oraz budynek gospodarczy usytuowany na działkach nr ewid. 120 i 121, pozostałość po budynku i studnia,

- teren w Zamłyniu jako teren zabudowy zagrodowej; w stanie istniejącym na przedmiotowym terenie występują nieużytki (według rejestru gruntów pastwisko Ps IV).

3.

Istniejąca

infrastruktura techniczna i komunikacyjna:

1) na terenie położonym w Przewalu istnieje indywidualne ujęcie wody oraz przebiega kablowa linia elektroenergetyczna SN; teren przylega bezpośrednio do drogi wewnętrznej oznaczonej nr ewid. 127 oraz drogi wewnętrznej oznaczonej nr ewid. 88, przez które istnieje dostęp do drogi publicznej;

2) teren położony w Zamłyniu jest uzbrojony w sieć elektroenergetyczną oraz wodociąg gminny i przylega bezpośrednio do drogi wojewódzkiej nr 850 oraz publicznej drogi gminnej.

4.

Stan ładu

przestrzennego i wymogów jego ochrony:

1) teren w Przewalu położony jest ok. 850 m na północ od terenów zabudowanych wsi; lokalizacja zabudowy usługowej poza terenami o zwartej zabudowie uzasadniona jest charakterem wprowadzanej funkcji usługowej – obiektów usługowych wraz z otwartą strzelnicą myśliwską, której usytuowanie musi spełniać wymogi rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 kwietnia 2000 r. z w sprawie wymagań w zakresie ochrony środowiska dotyczących budowy i użytkowania strzelnic tj. wymogu sytuowania strzelnicy poza zwartą zabudową mieszkaniową;

2) teren w Zamłyniu położony jest w granicach zabudowy wsi o układzie przestrzennym wielodrożnicy; wprowadzana zmiana funkcji

obejmuje korektę przeznaczenia pojedynczego terenu/działki zgodnie z potrzebami społecznymi, przy zachowaniu harmonii między istniejącym zagospodarowaniem przestrzeni i istniejącymi funkcjami struktury przestrzennej; lokalizowana jest na terenie przeznaczonym w obowiązującym Studium pod funkcję zabudowy zagrodowej.

Ochrona istniejącego ładu przestrzennego wymaga zachowania właściwej skali i charakteru nowej zabudowy, harmonizującej z przestrzenią krajobrazu wiejskiego; dominantę stanowić będzie strzelnica myśliwska o wysokości wieży z wyrzutnią do 16,50 m ale nie będzie przesłaniać obiektów o wyraźnych dominantach architektonicznych w krajobrazie (wieże kościoła i inne).

5. **Stan środowiska, w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego:**

1) **środowisko przyrodnicze:**

- **położenie:**
tereny objęte zmianą Studium położone są w makroregionie Wyżyny Wołyńskiej mezoregionie Kotliny Hrubieszowskiej,

- **rzeźba terenu:** Kotlina Hrubieszowska jest obniżeniem wypreparowanym w mało odpornych marglach wapieniach i kredzie; cechą charakterystyczną tej krainy są rozległe doliny często zatorfione (dno doliny Huczwy) z wyraźnymi dwiema holocenijskimi terasami zalewowymi, z licznymi starorzeczami oraz trzema plejstocenijskimi terasami nadzalewowymi, ponadto występują tu formy krasowe typu wertebów i uwałów; obszar ma charakter rozległej równiny średniego poziomu wierzcholinowego o małych wysokościach bezwzględnych nie przekraczających 250 m n.p.m. i wysokościach względnych wynoszących 10-30 m; przedmiotowe tereny położone są w obszarze akumulacyjnej terasy nadzalewowej o wysokościach bezwzględnych 208,4 – 215,8 m n.p.m. w Przewalu i 195,2 - 197,4 m n.p.m. w Zamłynie;

- **gleby:** w mezoregionie Kotliny Hrubieszowskiej na obszarze gminy Tyszowce wykształciły się gleby brunatne właściwe i wylugowane wytworzone na lessach (występujące w obszarze równiny dennej), rędziny (występujące w obszarze wychodni kredowych), gleby pseudobielicowe (występujące na obszarze piaszczystej terasy akumulacyjnej w centralnej części gminy) oraz gleby mułowo-torfowe, torfowe i murszowo-torfowe, czarne ziemie i mady (występujące w dnach dolin rzecznych); na terenach objętych zmianą Studium w okolicy Przewala wytworzyły się rędziny tworzące kompleksy zbożowo-pastewne mocne a w okolicy Zamłynia w obszarze piaszczystej terasy akumulacyjnej gleby pseudobielicowe tworzące kompleksy żytnie słabe i bardzo słabe; do podstawowych zagrożeń gleb w Gminie Tyszowce należą erozja wodna w obszarach stokowych powodująca degradację fizyczną i chemiczną gleb oraz przeznaczanie obszarów z glebami chronionymi na cele nierolnicze;

- **wprowadzane** zmianą funkcje terenów lokalizowane są na gruntach ornych – symbol R i pastwisku –symbol Ps w klasach bonitacyjnych IVa, IVb i V niechronionych przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze, które w świetle przepisów

ustawy z dnia z dnia 3 lutego 1995 r. o *ochronie gruntów rolnych i leśnych* nie wymagają uzyskania zgody właściwego organu na odrolnienie,

-

szata

roślinna: w układzie przestrzennym obszaru gminy występuje mozaika siedlisk i ekosystemów: rolniczych (drobnoprzestrzenne agrocenozy z miedzami i remizami), siedlisk kserotermicznych i stepopodobnych w obszarze nieużytków i miedz rozgraniczających oraz na zboczach doliny Huczwy; leśnych, łąkowych, pastwiskowych i torfowiskowych w dolinach cieków oraz siedlisk ruderalnych i segetalnych;

-

tereny objęte

zmianą Studium przekształcone są antropogenicznie (w ich granicach występują drobnoprzestrzenne agrocenozy oraz siedliska segetalne i ruderalne); nie znajdują się tu biocenozy o charakterze naturalnym, nie zinwentaryzowano gatunków chronionych na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. 2004 Nr 168, poz. 1764), nie odnaleziono również siedlisk priorytetowych wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG;

-

fauna:

występowanie fauny na obszarze gminy związane jest z rozmieszczeniem podstawowych siedlisk o charakterze naturalnym lub półnaturalnym i obecnym stanem środowiska przyrodniczego; w gminie występuje: fauna polna (sarny polne, przepiórki, skowronki, potrzaszce, ortolany), fauna leśna związana z kompleksami leśnymi i strefą brzeżna lasu (sarny leśne, łosie, jelenie, dziki, lisy, łasicowate, myszolowy, trzmiełojad, kanie, jastrzębie, krukowate, dzięcioły, kosy, drozdy), fauna łąkowo-zaroślowa i błotna związana z ciągami siedliskowymi dolin rzecznych (brzeczki, remizy, potrzaszce, bataliony, łyski krzyżówki, bekasy, rycyki, krzywodzioby) oraz fauna kserotermiczna związana z siedliskami muraw i zarosli kserotermicznych i stepopodobnych (stanowiska susła perełkowanego – gatunku stepowego zagrożonego wyginięciem); teren objęty zmianą w miejscowości Przewale położony jest w granicach obszaru specjalnej ochrony ptaków „Ostoja Tyszowiecka” kod PLB 060011, w którym stwierdzono występowanie co najmniej 24 lęgowych gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej, (występujące tu derkacz, dzięcioł białoszyi i rybitwa białowąsa kwalifikują obszar do międzynarodowych ostoi ptaków), oraz występowanie 9 gatunków wymienionych w Polskiej Księdze Zwierząt jako ptaki zagrożone; Ostoja Tyszowiecka jest jednym z niewielu miejsc gniazdowania na terenie Polski orzełka włochatego; projektowane oddziaływanie ustalonej funkcji terenu nie może obniżać walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszaru chronionego oraz znacząco wpływać na równowagę przyrodniczą i funkcje ekologiczne;

-

tereny objęte

zmianą położone są w strefach o obniżonej antropogenicznie bioróżnorodności, nie obejmują siedlisk typowo przyrodniczych lub stanowisk ważnych gatunków; oddziaływania negatywne wystąpią w fazie zagospodarowywania terenu oraz w fazie funkcjonowania nowej funkcji (zmniejszenie powierzchni terenu biologicznie czynnego i płoszenie zwierząt w wyniku emisji hałasu oraz wpływ zanieczyszczeń gazowych i pyłowych itp.); w fazie funkcjonowania w ramach wskaźnika terenów biologicznie czynnych powstaną niewielkie fragmenty zieleni urządzonej (nisze ekologiczne), które zostaną ponownie zasiedlone przez drobną faunę i ptaki, ale skład gatunkowy będzie zmieniony;

-

wody

podziemne i powierzchniowe: pod względem hydrologicznym gmina Tyszowce leży w III regionie hydrograficznym

Wyżyny Wołyńskiej charakteryzującej się małymi opadami (średni opad z wielolecia 560 mm), małym odpływem całkowitym i podziemnym, dużą gęstością sieci wodnej oraz małą ilością źródeł i niewielką ich wydajnością; w obszarze gminy występują dwa piętra wodonośne: kredowy i czwartorzędowy; zasadnicze znaczenie dla zaopatrzenia w wodę ma kredowy poziom wodonośny Niecki Lubelskiej (GZWP Nr 407); wody kredowe występują w spękanych skałach podłoża i mają charakter szczelinowy, maksymalna strefa zawodnienia mająca znaczenie dla eksploatacji wód podziemnych posiada miąższość od 100 do 150 m; największe dopływy są obserwowane w przedziale 30,0-70,0 m i na takiej głębokości są nawiercane; wody czwartorzędowe występują w dolinach rzecznych i obniżeniach w utworach czwartorzędowych, wody tego poziomu narażone są na zanieczyszczenia i często nie podpowiadają normom dla wody pitnej, ujmowane są lokalnymi studniami kopanymi, nie są one eksploatowane do celów komunalnych ze względu na wysokie koszty uzdatniania; wody powierzchniowe tworzy Huczwa z lewostronnymi dopływami: Sieniochą i ciekami bez nazwy (między innymi ciek spod Przewala w sąsiedztwie terenu objętego zmianą Studium); na terenie gminy brak obecnie zagrożeń ilościowych wód podziemnych, zagrożenia jakościowe wiążą się z brakiem infrastruktury technicznej; środowisko wodne wymaga renaturyzacji poprzez ograniczenie dopływu zanieczyszczeń antropogenicznych do wód oraz aktywizację procesów samooczyszczania się w dolinie rzeki,

surowce

naturalne: tereny objęte zmianą Studium nie znajdują się na obszarze górniczym w rozumieniu ustawy *Prawo geologiczne i górnicze*, w ich granicach ani w sąsiedztwie nie występują udokumentowane złoża kopalin;

- 2) **stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej:** wprowadzana funkcja zabudowy usługowej lokalizowana jest na gruntach ornych (Przewale) i pastwisku (Zamłynie) klasy bonitacyjnej IVa, IVb i V, niechronionych prawem przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze, ubytek gleb średnich i niskich klas bonitacyjnych nie będzie mieć istotnego wpływu na zmniejszenie zasobów rolniczej przestrzeni produkcyjnej, nie zostaną ograniczone możliwości rozwoju rolnictwa w gminie;

3) wielkość i jakość zasobów wodnych:

Gmina Tyszowce znajduje się w obszarze udokumentowanego zbiornika wód podziemnych kredowych Nr 407 - Chełm-Zamość, do którego cech należy niska naturalna odporność zbiornika na infiltrację zanieczyszczeń antropogenicznych i wysoka jakość wód podziemnych; GZW Nr 407 zachował się w swym naturalnym, prawie niezmienionym stanie zarówno ze względu na zasoby wód podziemnych jak ich jakość; stopień wykorzystania zasobów jest niski i wynosi około 20% zasobów dyspozycyjnych zbiornika, wody spełniają wymagania dla wód pitnych; naturalne warunki ochrony (brak nadkładu lub nieciągłość jego występowania i znaczna przepuszczalność) kwalifikują GZWP Nr 407 do obszarów o wysokim poziomie zagrożenia jakości wód podziemnych; dla zachowania GZWP Nr 407 jako źródła wody pitnej wysokiej jakości cały obszar podlega ochronie strefowej (obszary najwyższej, wysokiej i zwykłej ochrony - ONO, OWO, OZO) – tereny objęte zmianą Studium znajdują się w obszarze wysokiej ochrony (OWO); na terenie gminy Tyszowce funkcjonują ujęcia komunalne wód w Tyszowcach – zasoby dyspozycyjne 810 m³/24 h, pobór 783 m³/24 h (Tyszowce, Zamłynie, Kłątwy), w Niedźwiedziej Górze – zasoby dyspozycyjne 846 m³/24 h, pobór 43 m³/24 h (w Mikulinie – zasoby dyspozycyjne 576 m³h, w Czartowczyku – zasoby dyspozycyjne 1224 m³/24h, pobór 346 m³h, Peresie – zasoby dyspozycyjne 666 m³h, pobór 265 m³/24 h; eksploatacja nie powoduje nadmiernego szczypania poziomu zwierciadła ani zagrożeń ilościowych wód i znaczącej depresji; wody podziemne górnokredowe występujące na

obszarze gminy zaliczane są do klasy II, czyli wód dobrej jakości, odpowiadającym jakościowo wodom do celów pitnych i gospodarczych, wody podziemne czwartorzędowe zaliczane są do klasy III, czyli wód zadawalającej jakości; zagrożenia jakościowe wód wiążą się brakami infrastruktury technicznej – niepełnym objęciem zbiorowymi systemami odprowadzania i oczyszczania ścieków.

W celu ograniczenia wpływu wprowadzanych funkcji na istniejący stan stosunków wodnych na terenach objętych zmianą Studium ustala się;

- wymóg realizacji rowu opaskowego z oczkiem lub oczkami wodnymi do zbierania wód opadowych na terenie położonym w Przewalu w celu ograniczenia zmian stosunków wodnych w wyniku obwałowań strzelnicy myśliwskiej,
- wymóg zbierania wód opadowych i roztopowych z terenów szczelnie utwardzonych otwartym lub zamkniętym systemem kanalizacji deszczowej i odprowadzanie przez separator do ziemi lub zbiornika infiltracyjnego odparowującego z możliwością użycia do nawadniania zieleni lub zmywania powierzchni utwardzonych;

4) wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego:

- wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu w gminie Tyszowce wynikają z położenia terenów objętych zmianą w granicach obszarów chronionych: (obszar Natura 2000 Ostoja Tyszowiecka " PLB0600, jednolite części wód powierzchniowych i podziemnych, strefa ochronna Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP Nr 407, korytarz ekologiczny GKPdC-2B Lasy Roztocza-Dolina Bugu:
 - zakazu podejmowania działań mogących osobno lub w połączeniu z innymi działaniami znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 „Ostoję Tyszowiecką” PLB060011 oraz pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami,
 - obowiązku stosowania rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej umożliwiających utrzymanie poziomu zasilania wód podziemnych (retencjonowanie wód opadowych, optymalne wskaźniki terenów biologicznie czynnych) w tym zasobów GZWP oraz utrzymanie lub poprawę ich stanu fizykochemicznego (oczyszczanie ścieków, podczyszczanie wód opadowych z terenów utwardzonych),
 - realizacja ustalonych funkcji terenów nie może negatywnie wpływać na funkcje korytarza ekologicznego (strefy migracji gatunków oraz regularnego przebywania i rozrodu),
- wymogi ochrony krajobrazu kulturowego - tereny objęte zmianą Studium nie posiadają istotnych walorów krajobrazowych, nie występuje tu krajobraz kulturowy szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości kulturowe i historyczne; zmiana Studium obejmuje teren w Przewalu użytkowany rolniczo oraz teren w Zamłynie położony w granicach zabudowy wsi i stanowiący obecnie nieużytek,
- w celu ochrony krajobrazu wiejskiego obowiązuje wprowadzenie nowych obiektów budowlanych przy zachowaniu zasadniczych proporcji wysokościowych w nawiązaniu do cech zabudowy występującej na terenach sąsiednich, z dopuszczeniem dominanty krajobrazowej w miejscowości Przewale, wynikającej ze specyfiki wprowadzanej funkcji przy ustaleniu wymogu założenia i utrzymania wielopietrowej i wielogatunkowej zieleni izolacyjno-kompozycyjnej z warstwą drzew o wysokości ok. 20 m w celu wkomponowania w krajobraz i przesłonięcia elementów strzelnicy myśliwskiej - wieży z wyrzutnią o wysokości do 16,50 m .

6. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- 1) tereny objęte zmianą nie znajdują się na obszarze historycznego układu urbanistycznego; w ich granicach nie występują obiekty zabytkowe ani dobra kultury współczesnej;
- 2) w granicach terenu położonego w Przewalu na działce nr ewid. 93 występuje stanowisko archeologiczne nr 30 obszar AZP nr 90-91/269; ze względu na jego ochronę realizację wszelkich ziemnych robót inwestycyjnych należy prowadzić pod stałym nadzorem archeologicznym pełnionym przez uprawnionego archeologa, po uzyskaniu pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków na prace archeologiczne przed rozpoczęciem inwestycji;
- 3) na pozostałym obszarze objętym zmianą obowiązuje ochrona przypadkowych odkryć, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkami archeologicznymi (np. monety historyczne, metalowe narzędzia i elementy uzbrojenia, ozdoby pradziejowe wykonane z bursztynu, szkła, i metali szlachetnych, fragmenty pradziejowych naczyń glinianych, narzędzia krzemienne i kamienne, mieszkalne, gospodarcze i osadowe obiekty ziemne oraz groby); w przypadku ich odkrycia należy zabezpieczyć znalezisko i miejsce jego odkrycia, wstrzymać roboty prowadzone w miejscu odkrycia oraz bezzwłocznie powiadomić o odkryciu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

6a. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenie przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.

W zmianie Studium nie uwzględniono ustaleń wynikających z audytu krajobrazowego dla województwa lubelskiego, ponieważ dopiero przystąpiono do sporządzenia audytu krajobrazowego i na tym etapie nie formułuje się wniosków i rekomendacji.

7. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrona ich zdrowia.

Zmiana Studium dotycząca wprowadzenia funkcji usługowej – ośrodka edukacyjno-szkoleniowego w ze strzelnicą myśliwską w Przewalu oraz usług motoryzacji z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej w Zamłyniu nie została zakwalifikowana do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i zdrowie ludzi w rozumieniu przepisów Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 71).

Dla dopuszczalnej zabudowy mieszkaniowej towarzyszącej funkcji usługowej w Zamłyniu chronionej przed hałasem obowiązują standardy akustyczne zgodnie z przepisami odrębnymi. W celu zahamowania rozprzestrzeniania się hałasu z terenu strzelnicy myśliwskiej w Przewalu na tereny ekologiczne ustala się obowiązek założenia i utrzymania wielopiętrowej i wielogatunkowej zieleni izolacyjnej z warstwą drzew o wysokości ok. 20 m.

8. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia.

Wprowadzana zmiana Studium nie stwarza zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, nowe funkcje nie dotyczą lokalizacji zakładów stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, tereny objęte zmianą nie znajdują się w granicach obszaru zalewowego, zagrożonego powodzią ani w obszarze narażonym na osuwanie się mas ziemnych.

W celu zabezpieczenia terenów sąsiednich ustala się obowiązek założenia wałów ochronnych na terenie strzelnicy myśliwskiej w Przewalu.

9. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy, uwzględniającej w szczególności:

1) analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne:

- z analiz ekonomicznych, środowiskowych i społecznych zawartych w *Strategii Rozwoju Gminy Tyszowce na lata 2015 -2020* wynika, że w sferze gospodarczej zakładany jest wzrost inwestycji na profesjonalnie przygotowanych terenach, wzrost miejsc pracy i wzrost przychodów do budżetu gminy w wyniku rozwoju działalności gospodarczej; w sferze środowiskowej zakładane jest racjonalne udostępnianie zasobów środowiska przy zachowaniu mechanizmów służących ochronie przyrody, wykorzystanie potencjału walorów środowiska przyrodniczego do kreowania rozwoju gospodarczego w oparciu o nowe formy aktywności gospodarczej a w sferze społecznej zmniejszenie migracji osób młodych z terenu gminy i wzrost miejsc pracy;
- zmiana przeznaczenia terenów w miejscowości Przewale oraz Zamłynie dotyczy potrzeb i możliwości rozwojowych Gminy, w tym wzrostu aktywności zawodowej mieszkańców opartej na lokalnych zasobach i branżach; wprowadzana funkcja zabudowy usługowej umożliwia podjęcie działalności gospodarczej poprzez rozwój inwestycji na przygotowanym własnym terenie;

2) prognozy demograficzne:

- liczba ludności w gminie Tyszowce na przestrzeni lat 2007-2016 według stanu na dzień 31 grudnia przedstawiona została w poniższej tabeli:

Rok	Kobiety	Mężczyźni	Razem
2007	3261	3185	6446
2008	3228	3153	6381
2009	3183	3108	6291
2010	3158	3073	6231
2011	3119	3049	6168
2012	3077	3034	6111
2013	3044	3015	6059
2014	3060	3021	6081
2015	3022	2963	5985
2016	3011	2956	5967

- z analiz demograficznych wynika że liczba ludności gminy systematycznie spada, w analizowanym okresie liczba ludności obniżyła się o 7,4% w stosunku do roku 2007; niekorzystne zjawiska demograficzne w gminie spowodowane są utrzymującym się ujemnym przyrostem naturalnym (starzenie się społeczności) oraz ujemnym saldem migracji, (migracja wewnątrzwojewódzka i migracja zagraniczna, zwłaszcza ludności w wieku mobilnym); jako adekwatne do sytuacji demograficznej gminy Tyszowce przyjęto prognozy demograficzne GUS dla terenów wiejskich województwa lubelskiego do roku 2035, z których wynika że wartość współczynnika przyrostu naturalnego dalej będzie się obniżać oraz nastąpi wzrost migracji do roku 2020 do 1,5 na 1000 mieszkańców (według prognozy ujemne saldo migracji podlegać będzie różnym wahaniom, a do roku 2035 powinien nastąpić spadek prognozowanego ujemnego salda); na podstawie istniejących tendencji i prognozowanych zmian demograficznych zakłada się spadek liczby ludności na terenach wiejskich i adekwatnie w gminie Tyszowce do 10% do roku 2035, t.j. do liczby ok. 5370; możliwy jest natomiast wzrost liczby ludności miejscowości Tyszowce spowodowany głównie migracją z terenów wiejskich do ośrodka gminnego;

3) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy:

- wprowadzana zmiana funkcji w Przewalu generuje potrzebę wykonania sieci komunikacyjnej – utwardzenia drogi wewnętrznej dojazdowej do terenu usług w Przewalu, istniejące i projektowane uzbrojenie w infrastrukturę techniczną (istniejące ujęcie wody podziemnej, projektowany zbiornik na nieczytosi ciekłe lub przydomowa oczyszczalnia ścieków nie obciążą budżetu gminy; finansowanie wykonania sieci komunikacyjnej –utwardzenia drogi dojazdowej jest możliwe z dochodów własnych gminy oraz subwencji;

- teren w Zamłynie posiada dostęp do drogi publicznej oraz możliwości uzbrojenia z istniejących systemów infrastruktury technicznej;

4) bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę:

a) na podstawie obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tyszowce etap II obejmującego tereny urbanizowane i zalesienia (przyjętego uchwałą Nr XLIII/278/2014 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 05 listopada 2014 r. - Dz. Urz. Woj. Lubel. 215 poz. 422) ustalono powierzchnię terenów niezainwestowanych, przeznaczonych pod funkcję usługową w gminie Tyszowce:

Miejscowość	Symbol na rysunku planu	Powierzchnia w ha
Czartowiec	E 7 U	0,40
Soból	G 13 U	0,94
Przewale	J 16 U,RU	0,20
Podbór	L 2 U	0,60
Perespa	O 35 U	0,60
Tyszowce	A 103 U, MN	0,21
Razem	-	2,95

b) na podstawie wyliczonej powierzchni przeznaczonej pod zabudowę usługową oszacowano chłonność obszarów rozumianą jako potencjalna powierzchnia użytkowa nowej zabudowy o danej funkcji (w rozpatrywanym przypadku funkcji usługowej) mogącej powstać na wyznaczonym w planie terenie:

Chłonność terenów niezainwestowanych położonych w gminie Tyszowce przeznaczonych pod zabudowę usługową (symbol U)	
Powierzchnia terenu w m ²	29500
Maks. wskaźnik intensywności zabudowy	0,8
Powierzchnia całkowita zabudowy w m ²	9440
Maksymalna chłonność niezainwestowanych terenów (pow. użytkowa) w m ²	6608

obliczona chłonność na podstawie wzoru: $CH = P \cdot W (Pc \cdot x 70\%)$ tj. 6608

(CH – maks. chłonność, P - powierzchnia terenu, W – maks. wskaźnik intensywności zabudowy, Pc –powierzchnia całkowita zabudowy przy wskaźniku powierzchni zabudowy maks. 40%, temu oraz założeniu, że powierzchnia użytkowa stanowi średnio 70% powierzchni całkowitej zabudowy)

c) wprowadzana funkcja zabudowy usługowej w obrębie Zamłynie nie zajmuje nowych terenów, lokalizowana jest na terenie o dotychczasowym przeznaczeniu pod zabudowę zagrodową z dopuszczeniem usług i spowoduje (przy przyjęciu powyższych wskaźników) zwiększenie chłonności terenów pod funkcję usługową o 388 m² powierzchni użytkowej,

d) wprowadzenie funkcji usługowej w obrębie Przewale na terenach otwartych, poza obszarami przeznaczonymi w obowiązującym planie miejscowym pod zabudowę, wynika ze specyfiki funkcji obejmującej obiekty usługowe ze strzelnicą myśliwską, dla której istnieje wymóg ustawy lokalizacji poza zwartą zabudową mieszkaniową i usługową; nowa funkcja spowoduje (przy przyjęciu powyższych wskaźników) zwiększenie chłonności terenów pod funkcję usługową o ok.1709 m² powierzchni użytkowej.

10.

Stan prawny

gruntów.

W granicach terenu objętego zmianą Studium, zgodnie z wypisem z ewidencji gruntów: w miejscowości Przewale występują grunty własności Polskiego Związku Łowieckiego, w miejscowości Zamłynie występują grunty prywatne.

11. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.

Tereny objęte zmianą Studium położone są:

1) teren w Przewalu w zasięgu obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Ostoja Tyszowiecka” PLB060011, w korytarzu ekologicznym GKPdC-2B Lasy Roztocza-Dolina Bugu,

- 2) teren w Przewalu w korytarz ekologicznym GKPdC-2B Lasy Roztocza-Dolina Bugu, pełniącego funkcje bytowe i żerowiskowe dla przedmiotów ochrony w Obszarze Natura 2000 Ostoja Tyszowiecka PLB060011;
- 3) tereny w Przewalu i Zamłyniu w granicach projektowanej strefy ochronnej Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP Nr 407 Chełm-Zamość (w obszarze wysokiej ochrony), w zasięgu Jednolitej Części Wód Powierzchniowych Dopływ spod Przewala (kod: RW2162662349) oraz Jednolitej Części Wód Podziemnych (kod:PLGW2000121).

12. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.

W granicach terenu objętego zmianą Studium nie występują zagrożenia geologiczne w postaci terenów osuwiskowych.

13. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla kopalin.

Teren objęty zmianą Studium nie jest położony w zasięgu udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.

14. Występowanie obszarów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.

W granicach terenów objętych zmianą Studium nie występują obszary górnicze wyznaczone na podstawie przepisów odrębnych.

15. **Stan** **systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami .**

1) teren położony w miejscowości Przewale posiada pośredni dostęp do drogi publicznej (powiatowej i gminnej) poprzez drogi wewnętrzne gruntowe; teren położony w miejscowości Zamłynie posiada bezpośredni dostęp do drogi publicznej (gminnej) i drogi wojewódzkiej nr 850;

2) teren położony w miejscowości Przewale nie posiada możliwości uzbrojenia przez przyłączenie do istniejących sieci infrastruktury technicznej - wodociągu gminnego i zbiorczej sieci kanalizacyjnej poza przyłączeniem do istniejącej sieci elektroenergetycznej; teren położony w miejscowości Zamłynie uzbrojony jest w sieć elektroenergetyczną oraz wodociąg gminny, nie posiada natomiast możliwości przyłączenia do zbiorczej sieci kanalizacyjnej; usuwanie odpadów zgodnie z obowiązującym programem gospodarowania odpadami.

16. **Zadania** **służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.**

Wprowadzana nowa funkcja terenów nie zalicza się do ponadlokalnych celów publicznych w rozumieniu obowiązujących przepisów.

17.

Wymagania

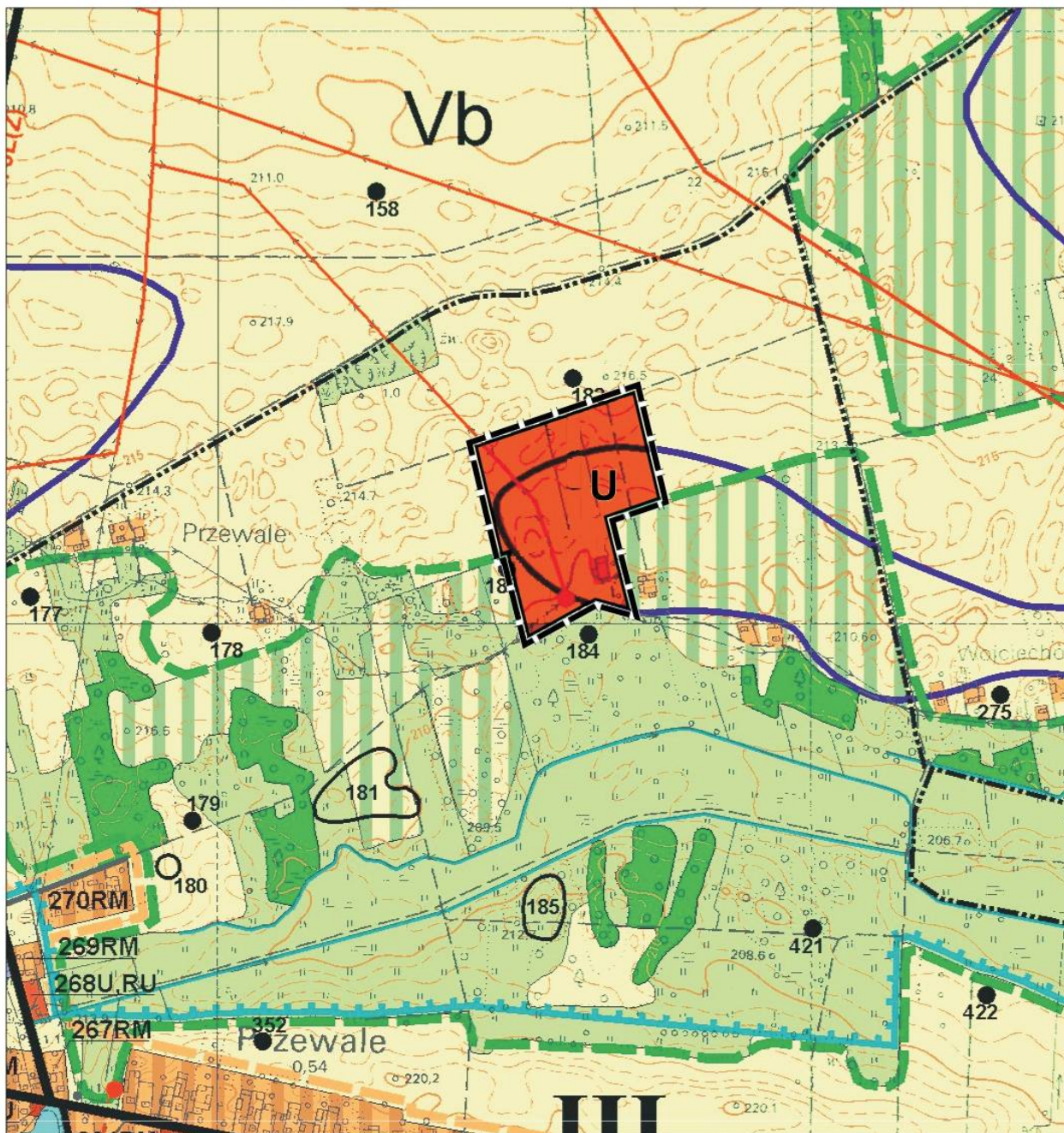
dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.

Tereny objęte zmianą Studium nie znajdują się w zasięgu obszaru szczególnego zagrożenia powodzią.

GMINA TYSZOWCE

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

ZMIANA

OZNACZENIA - ZMIANA STUDIUM

	GRANICE TERENU OBJĘTEGO ZMIANĄ STUDIUM
	TEREN ZABUDOWY USŁUGOWEJ

GMINA TYSZOWCE

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

ZMIANA

OZNACZENIA - ZMIANA STUDIUM

	GRANICE TERENU OBJĘTEGO ZMIANĄ STUDIUM
	TEREN ZABUDOWY USŁUGOWEJ Z DOPUSZCZENIEM ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

CZĘŚĆ A.2.

I. WSTĘP

1. Podstawa formalno-prawna

Sporządzenie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, jest wypełnieniem ustawowego obowiązku określenia polityki przestrzennej, w tym zasad zagospodarowania przestrzennego terenu gminy.

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce polegająca na uzupełnieniu studium o nowe ustalenia opracowana została w formie ujednoliconego dokumentu (ujednoliconego rysunku w skali 1: 10 000, oraz ujednoliconego tekstu ustaleń studium) z wyróżnionymi zmianami, z uwzględnieniem uchwały Nr XL/221/02 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 2 lipca 2002 r. i jej późniejszych zmian, a także syntezy zmiany studium.

W myśl art. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.), opracowanie studium należy do zadań własnych gminy. Realizowane jest przez Burmistrza na mocy ustawy o samorządzie gminnym, a jego zakres i tryb pracy określają art. 9, 10, 11 i 12 tejże Ustawy.

Opracowanie kolejnej już zmiany Studium wykonane zostało na podstawie uchwały Nr XVII/118/2020 z dnia 4 maja 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce.

2. Cel i zakres opracowania

Przedmiotem opracowania jest zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce określająca zasadnicze cele rozwoju gminy. Zmiana studium dotyczy wskazania obszarów, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW (farmy fotowoltaiczne), a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu;

Tekst Studium oraz rysunek Studium zostały zaktualizowane zgodnie z przedmiotem zmiany Studium, a także w wyniku zmian powszechnie obowiązującego prawa.

Przystąpienie do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce podyktowane było potrzebą zmian w przestrzeni, jak również korekty w polityce przestrzennej gminy.

Studium nie jest aktem prawa miejscowego, ale podstawowym dokumentem planistycznym określającym politykę przestrzenną i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, wiążącym przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Studium nie stanowi podstawy do wydawania decyzji administracyjnych.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa Studium uwzględnia ustalenia przestrzenne zawarte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa, Strategii Rozwoju Województwa, Strategii Rozwoju Gminy oraz zasady określone w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju.

Zasadniczym celem Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest prowadzenie wewnątrz gminy spójnej polityki przestrzennej, powiązanej z rozwojem gospodarczym i społecznym, jest także podstawą m. in.:

- podejmowania uchwał o przystąpieniu do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, bądź jego zmian,
- planowania i realizacji zadań własnych gminy związanych z zagospodarowaniem przestrzennym,
- wewnętrznej kontroli uchwał o miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod kątem zgodności z polityką zawartą w Studium,
- podejmowania działań związanych z obejmowaniem ochroną cennych i wartościowych obszarów i obiektów w gminie.

Studium stanowi dokument planistyczny, który poprzez określenie kierunków rozwoju przestrzennego gminy pozwala na świadome prowadzenie gospodarki gruntami i planowanie inwestycji o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym.

Stosownie do wymagań określonych w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w studium powinny być uwzględnione uwarunkowania wynikające z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenów,

- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,
- diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy,
- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego,
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych,
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia, oraz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem,
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniając w szczególności: analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne, prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje na obszarach funkcjonalnych w rozumieniu art. 5 pkt 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy, d) bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę,
- stanu prawnego gruntów,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych
- występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla,
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych,
- wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

Wymienione wyżej analizy i oceny pozwalają na postawienie diagnozy stanu zagospodarowania i funkcjonowania gminy, stanowiąc podstawę określenia celów rozwoju gminy, ustalenia hierarchii tych celów oraz sformułowania propozycji dotyczących generalnych zasad i kierunków zagospodarowania obszaru gminy (ustalenia kierunków polityki przestrzennej).

W trakcie prac nad niniejszą zmianą Studium - w oparciu o poszerzoną wiedzę źródłową - sformułowano zapisy kierunków zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do obszarów gminy w zakresie planowanych inwestycji, związanych z wyznaczeniem obszarów, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW (farmy fotowoltaiczne), a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Jednocześnie dokonano zmian w części tekstowej uwarunkowań w odniesieniu do treści wynikających z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z póź. zm.).

Dokument ten stanowi podstawę dla władz samorządowych gminy, na podstawie, którego prowadzona będzie polityka i strategia działań nie tylko w sferze zagospodarowania przestrzennego, ale także w sferze społeczno – gospodarczej i ekologicznej, które pośrednio lub bezpośrednio wpływają na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno - przestrzennego. Kierunki rozwoju gminy określone w studium stanowiąc będą wytyczne koordynacyjne dla prowadzenia dalszych prac, w szczególności sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium jako dokument kierunkowy, określający politykę przestrzenną i zasady zagospodarowania, nie determinuje szczegółowych rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych. Wskazuje natomiast przyjęte przez gminę zasady utrzymania struktury przestrzennej gminy i kierunki jej zmian oraz możliwe, jak na studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce tę skalę i stopień szczegółowości opracowania, ustalenia lokalizacyjne i funkcjonalne dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów.

II. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GMINY W REGIONIE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA, ZAGOSPODAROWANIA I UZBROJENIA TERENU

1. Uwarunkowania zewnętrzne

1.1 Uwarunkowania wynikające z położenia gminy w regionie

Gmina Tyszowce położona jest w województwie lubelskim w północnej części powiatu Tomaszów Lubelski. Graniczy z gminami:

- od zachodu z gminą Komarów Osada
- od północy z gminą Miączyn i Werbkowice
- od wschodu z gminą Mircze
- od południa z gminą Rachanie i Łaszczów.

Gmina Tyszowce ma charakter gminy wiejskiej. Znajduje się w województwie lubelskim, w powiecie tomaszowskim. Gmina usytuowana jest na obszarze Roztocza Środkowego i Grzędy Sokalskiej, ich granicę wyznacza dział wodny pomiędzy zlewiskiem rzeki Wieprz i Bug. Jest to obszar wyróżniający się atrakcyjnym krajobrazem.

Tyszowce – siedziba samorządu gminnego położona jest przy drodze wojewódzkiej nr 850 Tomaszów Lubelski - Józefówka – Alojzów, w odległości: – 30 km od siedziby powiatu -Tomaszowa Lubelskiego, 38 km od stolicy dawnego województwa zamojskiego, stolicy subregionu -Zamościa, 125km od stolicy województwa lubelskiego -Lublina.

Możliwości rozwoju gminy Tyszowce stanowią rola i miejsce gminy w strukturze regionu lubelskiego jak i rola Lubelszczyzny w strukturze przestrzenno – gospodarczej kraju.

Główne przesłanki rozwoju regionu, do których można odnieść obszar gminy wiążą się z:

- wysoką jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej, której wartość była podstawą wydzielenia w programach krajowych kompleksu Zamojsko – Sandomierskiej o najlepszych glebach w kraju, predysponowanego do tworzenia krajowego zagłębia żywności i biznesu rolnego,
- położeniem w strefie oddziaływania korytarza tranzytowego, związanego z przejściem granicznym na Ukrainę (łączącego Morze Bałtyckie z Morzem Czarnym) w Hrebennem. Obszar gminy łączy się z tym korytarzem przez drogę wojewódzką 850.

Powierzchnia gminy zajmuje obszar 128,34 km². Podzielona jest na 20 sołectw: Czartowczyk, Czartowiec, Czartowiec –Kolonja, Czermno, Dębina, Kazimierówka, Kłatwy, Lipowiec, Marysin, Mikulin, Niedźwiedzia Góra, Perespa, Podbór, Przewale, Rudka, Soból, Tyszowce, Wakijów, Wojciechówka, Zamłynie.

1.2. Uwarunkowania wynikające z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju

Zasady i cele polityki przestrzennej Kraju zostały określone w Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, która to została przyjęta uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. Zasada zrównoważonego rozwoju, która uznana została za najważniejszą jest ustrojową zasadą oznaczającą rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych,

gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności oraz obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Zasada ta oparta została na 4 zasadach planowania publicznego opierających się na racjonalności ekonomicznej, preferencji regeneracji nad zajmowaniem nowych obszarów pod zabudowę, przezorności ekologicznej, kompensacji ekologicznej.

Strategicznym celem zaś polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest: efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Celem polityki przestrzennej zagospodarowania kraju uznanym za jeden z ważniejszych jest zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, zmniejszającej emisję CO₂. W warunkach polskich do tego typu źródeł o największym potencjale ekonomicznym należy zaliczyć energię wiatru, wykorzystanie biomasy i biogazu oraz energii geotermalnej. Pewien potencjał rozwoju ma także hydroenergetyka, a także produkcja energii elektrycznej z energii słonecznej. Efekt ten zostanie osiągnięty dzięki inwestycjom publicznym i prywatnym, szczególnie w tych obszarach, w których występują optymalne warunki geograficzne. Zadaniem planowania przestrzennego jest wyznaczenie obszarów, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW.

1.3. Uwarunkowania wynikające ze strategii rozwoju województwa lubelskiego

Podstawowym dokumentem polityki regionalnej określającym wizję i cele rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, a także działania służące ich realizacji jest Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030 r. Strategia określa wizję rozwoju województwa: „Województwo lubelskie racjonalnie wykorzystując specyfikę społeczno-gospodarczą, zasoby środowiska, a także policentryczność sieci ośrodków miejskich rozwija się w sposób zrównoważony. Kreatywność i otwartość mieszkańców, aktywność naukowo-badawcza, tworzenie i stosowanie rozwiązań innowacyjnych oraz partnerstwo w zarządzaniu kształtują nowoczesny charakter regionu. Wzrasta jego znaczenie jako strategicznego producenta finalnych wyrobów bazujących na surowcach rolniczych, dostarczyciela usług prozdrowotnych i czasu wolnego. W efekcie region oferuje atrakcyjną przestrzeń do życia, pracy i inwestowania w zdrowym i bezpiecznym otoczeniu.”

W odniesieniu do przedstawionej wizji zostały sformułowane 4 cele strategiczne i 18 celów operacyjnych, które mają służyć realizacji działań rozwojowych na terenie województwa lubelskiego. Jako strategiczne cele do osiągnięcia poprzez poszczególne cele operacyjne wskazano:

18. kształtowanie strategicznych zasobów rolnych, poprzez:

- 1) poprawę konkurencyjności gospodarstw rolnych,
- 2) rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne,
- 3) rozwój współpracy w sektorze rolno-spożywczym,
- 4) umocnienie marki lublańskich produktów żywnościowych;

19. wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych, poprzez:

- 1) zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej,
- 2) rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych),
- 3) wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich,
- 4) ochrona walorów środowiska;

20. innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu, poprzez:

- 1) wykorzystanie potencjału badawczo - rozwojowego jednostek naukowych oraz wspieranie transferu wiedzy i technologii,
- 2) wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw,
- 3) promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej,
- 4) innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo - kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu;

21. wzmocnienie kapitału społecznego, poprzez:

- 1) rozwijanie kapitału ludzkiego,
- 2) poprawa jakości świadczenia usług zdrowotnych,
- 3) włączenie i integracja społeczna,
- 4) wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej,

- 5) bezpieczeństwo publiczne,
- 6) wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania.

Gmina Tyszowce należy do Obszary Strategicznej Interwencji Roztocze. Priorytet rozwoju oparty jest na społeczno - gospodarczym wykorzystaniu zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej.

Kierunki interwencji dla obszaru wsparcia OSI Roztocze w kontekście realizacji celów i kierunków działań Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego oparte są przede wszystkim o:

- 1) poprawę konkurencyjności gospodarstw rolnych, w tym rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych;
- 2) zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej:
 - a) poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych, w tym jako flagowe przebudowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej DW 850;
 - b) poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny
- 3) ochrona walorów środowiska:
 - a) ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności, w tym jako flagowe opracowanie planów ochrony oraz planów zadań ochronnych dla obszarów objętych prawną formą ochrony przyrody oraz aktualizacja lokalnych dokumentów planistycznych w zakresie uwzględnienia działań i warunków zagospodarowania wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych;
- 4) promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej, w tym rozwój funkcji i bazy lecznictwa uzdrowiskowego na obszarach występowania naturalnych warunków i czynników leczniczych;
- 5) innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo - kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu, w tym:
 - a) kreowanie i rozwijanie oferty ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce,
 - b) rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe),
 - c) organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa),
 - d) rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.),
 - e) wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych,
 - f) ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych;
- 6) wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalne, w tym:
 - a) wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, lotnisko, infrastruktura turystyczna,
 - b) wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki trans graniczne.

1.4. Uwarunkowania wynikające z Planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego jest dokumentem o charakterze długookresowym, stanowiącym element krajowego systemu planowania przestrzennego. Określa on zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych stanowiąc formalną i merytoryczną płaszczyznę odniesienia dla podejmowanych decyzji przestrzennych.

Jest to dokument komplementarny i spójny ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.), stanowiący przestrzenne przełożenie określonych w niej celów i kierunków rozwoju województwa.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej gmina Tyszowce położona jest w strefie wyżynnej, roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej, natomiast miasto Tyszowce zaliczane jest do podstawowych elementów sieci osadniczej (małych miast) i stanowi ośrodek koncentracji funkcji podstawowych i rozwoju ponadlokalnych funkcji specjalistycznych. W związku z tym przyjmuje się zasadę nadrzędności działań służących utrzymaniu i wzmocnieniu funkcji podstawowych (wiodących) oraz preferencje rozwojowe, nakazujące zachowanie naturalnych wartości zasobów rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz zrównoważony rozwój gospodarki rolnej i funkcji towarzyszących.

Przez teren gminy przebiegają korytarze ekologiczne o znaczeniu regionalnym, stanowiące element pasmowy obszaru nadrzędnej funkcji przyrodniczej, dla których obowiązuje zasada podporządkowania wszelkich działań utrzymaniu ciągłości powiązań ekologicznych.

Znajdują się także kluczowe w skali krajowej i regionalnej ekosystemy leśne cechujące się dużym stopniem naturalności, dla których obowiązuje zachowanie naturalnych wartości zasobów leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz zrównoważony rozwój gospodarki leśnej i funkcji towarzyszących. Występują także ostoje przyrody stanowiące obszary węzłowe regionalnej sieci ekologicznej, dla których obowiązuje zasada podporządkowania wszelkiej działalności utrzymaniu wartości przyrodniczych.

Gmina Tyszowce położona jest w obszarach funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym: wiejskim obszarze funkcjonalnym wymagającym wsparcia procesów rozwojowych oraz przygranicznym obszarze funkcjonalnym w strefie zewnętrznej. W związku z tym wskazuje się dla tych obszarów następujące cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego:

- 1) wzmocnienie powiązań funkcjonalnych (transportowych, teleinformatycznych, społeczno-gospodarczych) z lokalnymi ośrodkami rozwoju;
- 2) stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości związanej z produkcją rolną i wykorzystaniem walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego w turystyce;
- 3) zwiększenie dostępności w relacjach krajowych i regionalnych (poprawa dostępu do usług, sieci transportowych i telekomunikacyjnych);
- 4) wzmocnienie funkcjonalne ośrodka gminnego;
- 5) rozbudowa infrastruktury logistycznej.

Ponadto gmina Tyszowce położona jest w obszarze funkcjonalnym o znaczeniu regionalnym rozwoju gospodarki żywnościowej – roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Dla tego obszaru jako wiodące kierunki wskazuje się:

- 1) produkcje roślinną;
- 2) rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- 3) rozwój agroturystyki jako formy wzbogacenia funkcjonalnego obszarów wiejskich;
- 4) rozwój infrastruktury turystycznej (głównie szlaków turystycznych);
- 5) produkcja zdrowej żywności;
- 6) rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

1.5. Uwarunkowania wynikające ze strategii rozwoju gminy

Strategia Rozwoju Gminy wyznacza ramy i cele prowadzonej w gminie polityki społecznej, gospodarczej i inwestycyjnej opartej na zrównoważonym rozwoju.

Strategia Rozwoju Gminy i Studium powinny charakteryzować się zbieżnością, która pozwala na jasne określenie polityki przestrzennej gminy i wskazywanie kierunków przemian. Najbardziej optymalne możliwości realizacji celów i założeń zapisanych w Strategii można osiągnąć poprzez opracowanie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego po jej przyjęciu.

Gmina Tyszowce, podobnie jak wiele innych gmin w Polsce, boryka się z wieloma problemami. Dotyczą one różnych sfer m.in.: komunikacji, przedsiębiorczości, rolnictwa, a także sfery społecznej. Identyfikacja tych problemów stanie się podstawą do sformułowania celów rozwoju gminy.

Wizja rozwoju gminy Tyszowce brzmi: „Tyszowce w 2020 roku to Gmina znana z wysokiego poziomu życia mieszkańców. To ośrodek o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie administracyjnym, kulturalnym, edukacyjnym, handlowo - usługowym i gospodarczym z własnym zapleczem przemysłowym”, natomiast misją rozwoju gminy wyrażoną poprzez generalny cel strategiczny rozwoju gminy według „Strategii Rozwoju Gminy Tyszowce na lata 2015-2020”, jest „Tworzyć dogodne warunki dla rozwoju mieszkańców. Stworzyć dogodne warunki dla rozwoju przedsiębiorstw przyjaznych dla środowiska. Wspierać rozwój turystyki.”

Osiągnięciu realizacji wizji i misji mają służyć cele strategiczne takie jak:

- 1) Poprawa funkcjonalności logistycznej gminy;
- 2) Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy, w tym odbudowa i poprawa stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.
- 3) Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich.
- 4) Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska oraz kosztów energii.
- 5) Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców oparty na lokalnych zasobach i branżach.
- 6) Wzrost atrakcyjności gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania.

2. Uwarunkowania wewnętrzne

2.1. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu

Na terenie gminy dominuje użytkowanie rolnicze, o czym świadczy procentowy udział poszczególnych rodzajów użytkowania: 82% - użytki rolne, 12% - użytki leśne. Tereny zurbanizowane zajmują niespełna 4% powierzchni gminy.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna obszaru wiejskiego gminy, przyporządkowana jest układowi komunikacyjnemu i jest ściśle powiązana z uwarunkowaniami terenowymi i wcześniejszymi przesądzeniami lokalizacyjnymi wynikającymi z tradycji rozwoju osadnictwa rolniczego. Miasto Tyszowce utworzyło się jako węzeł komunikacyjny i centrum usługowe z historycznym małomiasteczkowym układem zabudowy. Można tu zidentyfikować zabudowę mieszkaniową jednorodzinną i mieszkaniowo-usługową, usługową i zagrodową. Na terenie gminy wiejskiej w każdej jednostce osiedleńczej ukształtowało się centrum wsi, ogniskujące zabudowę oraz życiem kulturalnym i społecznym wokół kościoła, szkoły lub remizy. W przestrzeni przeważa głównie zabudowa dwukondygnacyjna o funkcji mieszkalnej oraz jednokondygnacyjna zabudowa gospodarcza, w tym związana z działalnością rolniczą, koncentrująca się wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz zabudowa siedliskowa rozproszona na terenach użytków rolnych. Zainwestowane na terenie gminy Tyszowce, jest zgodne ze wskazanym przeznaczeniem w obecnie obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego. Rozmieszczenie terenów mieszkaniowych w gminie jest stosunkowo nierównomierne. Centralny ośrodek stanowi miejscowość Tyszowce. Zabudowa na terenie gminy zlokalizowana jest wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, ale występuje również sporo zabudowy rozproszonej. W skali całej gminy dominuje zabudowa zagrodowa. Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna występuje głównie w formie pojedynczych nieruchomości, jako efekt podziałów rodzinnych lub przekształcenia siedlisk rolniczych, które przestały pełnić dotychczasową funkcję. Usługi publiczne (w tym administracji gminnej), usługi oświaty, zdrowia, opieki społecznej, bezpieczeństwa publicznego, kultury, usługi sakralne oraz usługi handlu i rzemiosła w większości przypadków zlokalizowane są w miejscowości Tyszowce, natomiast niemalże we wszystkich pozostałych miejscowościach gminy są placówki handlowe, zatem podstawowe potrzeby społeczności lokalnej są zaspokojone. Na terenie gminy są zlokalizowane zakłady przemysłowe. Gmina Tyszowce dysponuje bardzo bogatymi zasobami przyrody, co stwarza bardzo

duży potencjał turystyczny. W sferze rozwoju turystyki i rekreacji podjęto szereg działań związanych ze zwiększeniem atrakcyjności gminy i poprawą warunków życia jej terenie. Ze względu to, iż obszar gminy usytuowany jest poza głównym obszarem nagromadzenia atrakcji turystycznych, nie został on dotychczas dostatecznie wypromowany jako miejsce wypoczynku.

Ponadto na terenie gminy wskazane są obszary na których rozmieszczone są urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. W obszarach tych zlokalizowanych jest zespół elektrowni wiatrowych składający się z 16 turbin.

Strukturę dotychczasowego użytkowania terenu zagospodarowania gminy Tyszowce przedstawiono w poniższej tabeli

Grupa użytków gruntowych	Rodzaj użytku gruntowego		Powierzchnia w ha		
				ogółem	
1	2	3	4	5	
Grunty zabudowane i zurbanizowane	Tereny mieszkaniowe		16	489	
	Tereny przemysłowe		12		
	Inne tereny zabudowane		32		
	Zurbanizowane tereny niezabudowane		5		
	Tereny rekreacyjno - wypoczynkowe		11		
	Użytki kopalne		1		
	Tereny komunikacyjne	drogi			408
		Tereny kolejowe			4
		Grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	92		
Użytki rolne	Grunty orne		7 492	11435	
	sady		31		
	Łąki trwałe		2 072		
	Pastwiska trwałe		464		
	Grunty rolne zabudowane		345		
	Grunty pod rowami		108		
	Grunty pod stawami		9		
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzaczone	Lasy		1 415	2224	
	Grunty zadrzewione i zakrzaczone		226		
Grunty pod wodami	Powierzchniowymi płynącymi		42	240	
	Powierzchniowymi stojącymi		6		

1	2	3	4	5
Nieużytki				134
Tereny różne				1
Powierzchnia ogółem				12 834

Istniejący układ komunikacyjny, który tworzą droga wojewódzka Nr 850 relacji Tomaszów Lubelski - Hrubieszów oraz sieć dróg powiatowych i gminnych, zapewnia dogodnie połączenia wewnątrz gminy jak i z terenami otaczającymi. Powiązania funkcjonalno – przestrzenne gminy z obszarem otaczającym wskazują na silne związki z miastem Tomaszów Lubelski. Powiązania te występują głównie w zakresie dojazdów do pracy, szkół oraz korzystania z placówek usługowych (targowiska, punkty skupu, sklepy itp.).

Wyposażenie jednostek osadniczych w podstawowe elementy infrastruktury technicznej wymaga doinwestowania, szczególnie w zakresie rozwiązań gospodarki ściekowej. Z sieci wodociągowej korzysta ok. 79,2% mieszkańców gminy, natomiast do sieci kanalizacji sanitarnej podłączonych jest zaledwie 11,3 %, a jej długość wynosi zaledwie 14,4 km. Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej wynosi 13,28%. Sieć kanalizacji sanitarnej realizowana jest w miejscowości Tyszowce. W Tyszowcach znajduje się oczyszczalnia biologiczna. Oprócz wymienionej oczyszczalni przy gimnazjum w Tyszowcach oraz siedziby firmy Beta Soap znajdują się oczyszczalnie biologiczno-chemiczne.

Na terenie gminy Tyszowce sieć gazu ziemnego występuje fragmentarycznie wyłącznie w obrębie wsi Przewale, a potrzeby w tym zakresie są bardzo duże. Obecnie większość mieszkańców korzysta z gazu płynnego propan-butan.

Struktura istniejących sieci energetycznych oparta jest na linii wysokiego a także liniach średniego napięcia.

Obszar objęty zmianą studium w zakresie dotyczącym obszarów, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW (urządzeń fotowoltaicznych) położony jest w południowo-wschodniej części gminy, z uwzględnieniem przede wszystkim obrębu Tyszowce. Wzmiankowany fragment gminy znajduje się w strefie rolno-osadniczej obejmującej jej większą część związaną z produkcją rolną oraz istniejącym parkiem elektrowni wiatrowych. Stan dotychczasowego przeznaczenia obszaru objętego zmianą studium w omawianym fragmencie gminy obejmuje tereny rolne, użytków zielonych, dróg publicznych oraz elektrowni wiatrowych. Jest to typowa mozaika charakteryzująca się krajobrazem rolniczo-łaskowo. Dotychczasowe przeznaczenie jest zgodne z obowiązującymi przepisami odrębnymi oraz kierunkami zawartymi w Studium

2.2. Diagnoza, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy

Gmina Tyszowce na czas sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast i gminy Tyszowce nie posiada aktualnej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, sporządzonej na potrzeby rozwoju gminy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy.

III. STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

3. PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

3.1 Uwarunkowania wynikające z zasobów i walorów środowiska przyrodniczego oraz warunków fizjograficznych

Różnorodne zasoby i walory środowiska przyrodniczego gminy Tyszowce stwarzają zarówno szanse, jak i ograniczenia rozwoju poszczególnych funkcji:

X Zasoby wodne

Według regionalizacji hydrograficznej Lubelszczyzny (Z. Michalczyk, T. Wilgat – 1998 r.) obszar gminy znajduje się w regionie hydrograficznym III, który cechują: małe opady, mały odpływ całkowity i podziemny, duża gęstość sieci wodnej, mała liczba źródeł o niskiej wydajności.

X Wody podziemne

Główny poziom wodonośny w obszarze gminy zmazany jest ze skałami górnej kredy, lokalnie występuje także w utworach czwartorzędowych. Kredowy poziom wodonośny gminy stanowi fragment zasobnego w wodę głównego zbiornika wód podziemnych nr 407 – Niecka Lubelska – Chełm – Zamość, należącego do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne zbiornika wynoszą 1050,0 m³/d, a wskaźnik zasobów dyspozycyjnych – 1,38 l/s/km. GZWP 407 jest w zasadzie zamkniętą jednostką hydrologiczną – jego zasoby wodne powstają w wyniku infiltracji wód opadowych do środowiska skalnego. Wody przemieszczają się głównie szczelinami skalnymi, które sięgają na duże głębokości. Charakter zwierciadła wód jest swobodny i nawiązuje do rzeźby terenu. Głębokość serii wodonośnej o znaczeniu praktycznym wynosi 100 – 150 m, średnia głębokość ujęć kształtuje się na poziomie 70 m. Dominują wody średniotwarde i twarde (300 – 500 mg Ca CO₃/dm³), o niskiej mineralizacji, posiadające dobrą jakość.

Główny zbiornik kredowych wód podziemnych narażony jest w wysokim stopniu na zanieczyszczenia antropogeniczne, z powodu szczelinowo – porowego charakteru i braku lub tylko częściowej izolacji od powierzchni terenu (w znacznej części obszaru warstwy wodonośnej występują bez żadnego przykrycia bądź przykrywa je tylko cienka warstwa przepuszczalnych lub słabo przepuszczalnych utworów czwartorzędowych i trzeciorzędowych). Z uwagi na wysoki stopień zagrożenia obszar zbiornika wymaga objęcia strefą ochronną, narzucającą reżimy zagospodarowania chroniące przed degradującą antropopresją.

Utwory czwartorzędowe jako środowisko wodne w obszarze gminy odgrywają większą rolę tylko w dolinach rzecznych. Miąższość warstw wodonośnych jest zmienna w profilach poprzecznych i podłużnych dolin. Zasilanie wód czwartorzędowych następuje przez infiltrację opadów, a także przez dopływ wody z przyległych obszarów wierzchwinowych. W związku z powyższym zasobność wodna może być lokalnie znaczna (wydajność średnia może wynosić do 50 m³/h). W warstwach czwartorzędowych bardzo płytko występują wody o swobodnym zwierciadle, głębiej utrzymują się wody naporowe. W obszarach wierzchwin lokalnie napotyka się czwartorzędowe pasmo wodonośne (płd. część gminy – Grzęda Sokalska). Zasobność wodna jest

znikoma, silnie uzależniona od zasilania atmosferycznego, głębokość występowania zwierciadła wody wynosi najczęściej kilka metrów – wody te były powszechnie wykorzystywane do zaopatrzenia gospodarstw.

Zasoby wód podziemnych w obszarze gminy są wysokie, przeważają rejony o potencjalnej wydajności otworów studziennych 30 – 70 m³/h, tylko w okolicy Perespy, Czermna, Marysina, Wojciechówki i Kol. Mikulin potencjalna wydajność wynosi 10 – 30 m³/h. Największe znaczenie ma kredowe piętro wodonośne stanowiące ponad 75 % zasobów, znacznie mniejsza jest rola piętra czwartorzędowego.

Miasto i Gmina Tyszowce położone są ponadto w zasięgu jednolitych częściach wód podziemnych JCWPd Nr 121. Na obszarze JCWPd nie występują zanieczyszczenia wód podziemnych. Są to wody dobrej jakości, wymagają na ogół prostego uzdatniania.

X Wody powierzchniowe

Obszar gminy znajduje się w zlewni Bugu, odwadniany jest przez rzekę Huczwę i jej lewostronny dopływ – Sieniochę. Huczwa w granicach gminy posiada średni przepływ ok. 2 m³/s (u ujścia – 4 m³/s); rzeka tworzy w południowej części gminy (Grzęda Sokalska) przełomową dolinę, znacznie obniżoną w stosunku do sąsiednich terenów (ok. 20 m). Na północ od linii Przewale – Tyszowce (obszar Kotliny Hrubieszowskiej) jej charakter się zmienia, dolina tworzy rozległe, płaskie tereny z licznymi śladami meandrów i zastoisk, odciętych od rzeki. Sieniocha płynie prawie równolegle do północnej krawędzi Grzędy Sokalskiej, wpadając do Huczwy powyżej Tyszowiec. Odprowadza wodę z podmokłych obniżen terenu, pociętych siecią rowów melioracyjnych. Doliny rzek tworzą rozwinięte ciągi bagienne – łąkowe i bagienno – leśne (las w rejonie Perespy – Tyszowiec), stanowiące cenne siedliska dla wielu gatunków flory i fauny. Dyspozycyjność wód powierzchniowych i ich rola ekologiczna są zaniżone na skutek nadmiernego zanieczyszczenia.

Miasto i Gmina Tyszowce znajdują się w obrębie Jednolitych Części Wód Powierzchniowych:

- **RW2000162662349 Dopływ spod Przewala- stan ogólny zły** (ekologiczny-poniżej dobrego, chemiczny- dobry), cel środowiskowy: dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny,
- **RW2000162662329 Dopływ spod Kraczewa- stan ogólny zły** (ekologiczny-poniżej dobrego, chemiczny- dobry), cel środowiskowy: dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny
- **RW200019266239 Huczwa od Kanału Rokitno do Sieniochy –stan ogólny zły** (stan ekologiczny –dobry i Powyżej dobrego, stan chemiczny-PSD), cel środowiskowy: dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny ,
- **RW2000162662369 Dopływ ze Starej Wsi - stan ogólny zły** (ekologiczny-poniżej dobrego, chemiczny- dobry), cel środowiskowy: dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny,
- **RW200024266299 Huczwa od Sieniochy do ujścia,- stan ogólny zły** (ekologiczny-słaby, chemiczny- dobry), cel środowiskowy: dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny,
- **RW2000232662549 Sieniocha- stan ogólny zły** (ekologiczny-poniżej dobrego, chemiczny- dobry), cel środowiskowy: dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny,
- **RW200023266249 Sieniocha. stan ogólny zły** (ekologiczny-poniżej dobrego, chemiczny- dobry), cel środowiskowy: dobry stan ekologiczny oraz dobry stan chemiczny.

X Szata roślinna

Wśród zespołów roślinnych w gminie istotne znaczenie posiadają zespoły leśne. Żyzność gleb spowodowała znaczne wylesienie omawianego obszaru (lasy zajmują tylko 10,2 % powierzchni). Zespoły leśne występują w dwu kompleksach:

I – pomiędzy Tyszowcami, Czermnem i Perespą (Las Popówka, Nowinka)

II – w rejonie Czartowczyka i Kłątów (Las Czartowczyk, Las Kłątowski).

W kompleksie I występują lasy o stosunkowo dużym stopniu naturalności, na siedliskach wilgotnych i podmokłych boru mieszanego świeżego, (Las Popówka z dominacją sosny i olchy), olsu (fragment na ptn. od Marysina) oraz lasu mieszanego świeżego i lasu świeżego (Las Nowinka z dominacją dębu i sosny). Są to lasy o wysokich walorach przyrodniczych, pełniące funkcje wodochronne (retencja wody, zmniejszenie spływu powierzchniowego, regulacja stanu wody w ciekach i na terenach zabagnionych). Lasy tworzą istotny węzeł ekologiczny, który z korytarzem ekologicznym (ciągłem siedliskowym) doliny Sieniochy i Huczwy, łączy przez Rachodoszcze – Komarów – Tyszowce oraz Zielone – Werechanie lasy roztoczańskie z lasami nadleśnictwa Mircze oraz dolinę Bugu.

Kompleks II - Las Czartowczyk, Las Kłątowski – występuje na siedliskach lasu świeżego i lasu mieszanego świeżego (grądy), z drzewostanami w przewadze zgodnymi z typem siedliska, z dominacją gatunków jak: grab, dąb szypułkowy, osika, buk, wiąz, i sosna. Lasy położone w urzeźbionych terenach pełnią funkcje glebochronne.

Pełnione przez lasy funkcje ekologiczne ograniczają ich gospodarcze wykorzystanie. Z uwagi na niską lesistość gminy (gmina – 10%, kraj – 30%) należy dążyć do zwiększenia lesistości przez zalesianie gruntów marginalnych, narażonych na silne procesy erozyjne, nieużytków (głównie tereny piaszczyste w środkowej części gminy).

Obok zespołów leśnych ważną rolę ekologiczną odgrywają zespoły łąkowe. Doliny rzeczne Huczwy i Sieniochy, wypełnione gruntami mineralnymi i organicznymi stanowią ekosystemy o bogatych i zróżnicowanych siedliskach roślinnych (potencjalnie łągowych lub olsowych), typu mniej lub bardziej zagospodarowanych łąk trawiastych oraz lokalnie nieleśnych zespołów bagiennych. Występuje tu flora zbiorowisk wodnych (stawki w kompleksie torfowisk niskich węglanowych w rejonie Perespy) i torfowisk niskich. Torfowiska niskie, w zależności od stopnia uwilgotnienia i żyzności, reprezentują trzy zasadnicze grupy zbiorowisk: szuwarowe, spotykane najczęściej przy brzegach rzek i oczek wodnych, wielkich turzyc – wykształcające się na silnie podtopionych rozlewiskach rzecznych oraz łąk kośnych – charakterystycznych dla gleb bardzo żyznych i jednocześnie nadmiernie wilgotnych. Na bezodpływowych i bogatych w wapń torfowiskach (mokradała w dolinie Sieniochy) występują zespoły węglanowe – *Cladietum marisci*, *Schoenetum ferrugini*.

W dolinie Huczwy, w środowiskach bardziej suchych, rosną liczne rośliny rzadkie i chronione, między innymi kilka gatunków storczyków. Obszary dolin rzecznych stanowią cenne i

aktywne zasoby biotyczne, wskazane do objęcia ochroną prawną w formie obszaru chronionego krajobrazu (obszar obejmuje dolinę Huczwy na północ od Tyszowiec i dolinę Sieniochy wraz z kompleksem leśnym w rejonie Perespy – Tyszowiec).

Duże znaczenie przyrodnicze posiadają występujące wyspowo w obszarze gminy zbiorowiska kserotermiczne (światło – wapnio – lubne), wykształcone w postaci muraw i zespołów zaroślowych. W zespołach muraw dominują koniczyny, brodziszek czerwony, gorysz siny, cieciorka pstra; a w zespołach zaroślowych wisienka karłowata, ligustr pospolity, dereń świdwa, szakłak pospolity, tarnina i inne. Zespoły te występują na słonecznych stokach dolin, wąwozów, skarp lessowych. W miejscowości Mikulin występujące zbiorowiska kserotermiczne z rzadkimi gatunkami roślin stepowych objęte zostały ochroną rezerwatową – rezerwat stepowy „Skarpa Doburzańska” o pow. 5,0 ha.

X Fauna

Występowanie fauny związane jest z rozmieszczeniem na terenie gminy jej podstawowych siedlisk. Występuje tu:

- fauna leśna, związana z kompleksami leśnymi,
- fauna łąkowo zaroślowa związana z ciągiem siedliskowym dolin rzecznych
- fauna kserotermiczna, związana z siedliskiem muraw i zarośli kserotermicznych i stepopodobnych.

Według waloryzacji obszarów faunistycznych (Z. Głowaciński 1992 r.) w gminie występują obszary o wartości wysokiej (doliny rzeczne z kompleksem leśnym) i ponadprzeciętnej. Do najciekawszych ostoi faunistycznych w gminie zalicza się dolinę Sieniochy, gdzie stwierdzono występowanie łącznie 137 gatunków ptaków, z czego 58 lęgowych. Spośród 67 gatunków ptaków wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt występuje tu 18 gatunków, a z ptaków zagrożonych wymarciem zaobserwowano 2 gatunki (66,7 %) oraz dolinę Huczwy, gdzie stwierdzono ponad 200 gatunków ptaków, z czego ponad połowa lęgowych (w tym rzadkie jak: szczudłak, orzełek włochaty, bocian czarny, orlik krzykliwy, mewa srebrzysta, próźniaczek). Ponadto występuje tu ostoja susła perełkowanego.

Jest to gatunek zagrożony wyginięciem, wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt, w kraju występuje tylko na Zamojszczyźnie i na lotnisku w Świdniku k/Lublina. Ze środków EKOFUNDUSZU Budżetu Wojewódzkiego realizowany jest na Lubelszczyźnie program ochrony tego gatunku, w ramach którego planowane jest objęcie ochroną tego gatunku, w ramach którego planowane jest objęcie ochroną rezerwatową stanowiska w Tyszowcach. Populacja susła w Tyszowcach jest w ostatnich latach najprężniejszą i ma istotne znaczenie dla zachowania gatunku. Zagrożeniem dla ostoi są melioracje i konserwacje urządzeń melioracyjnych oraz intensywna gospodarka rybacka i rolna. Zaleca się renaturalizację obszarów ich występowania poprzez powstrzymanie odwadniania oraz proponuje się objęcie ochroną prawną w formie obszaru chronionego krajobrazu.

x Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Istotnym zasobem naturalnym gminy jest rolnicza przestrzeń produkcyjna, której wartość (wg waloryzacji IUNG Puławy) wynosi 88,3 pkt, przy 73,4 pkt średnio w województwie. Występują tu żyzne gleby lessowe (93,7 % gruntów ornych stanowią gleby w klasach bonitacyjnych I - IV) tworzące kompleksy przydatności rolniczej: pszenney bardzo dobry – 32,2 % ogółu gruntów ornych, pszenney dobry – 40,8 %, pszenney wadliwy – 9,0 % (razem 82 % gruntów ornych).

Odpowiednio do typów gleb oraz ich bonitacyjnych klas wykształciły się kompleksy rolniczej przydatności gleb, tworzące typy siedliskowe rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Występują tu kompleksy pszenne (bardzo dobry, dobry i wadliwy), kompleksy żytnie (bardzo dobry, dobry, słaby i bardzo słaby) oraz zbożowo pastewne.

Gleby lessowe w obszarze gminy zaliczone zostały do czarnoziemów zdegradowanych, rzadziej do gleb brunatnych lub czarnych ziem. W obszarach wychodni utworów kredowych wykształciły się rędziny czarnoziemne ciężkie, średnio głębokie. W dolinach rzek występują gleby torfowo – murszowe i torfowe, a na mniejszych powierzchniach czarne ziemie lub ziemie zdegradowane. Większość gleb gminy (94 %) chroniona jest na mocy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych przed zmianą użytkowania na nierolnicze.

Preferowanymi kierunkami produkcji na w/w glebach jest uprawa zbóż, buraków cukrowych lub innych roślin intensywnej agrotechniki, łącznie z warzywami w uprawie polowej; w dolinach rzecznych możliwy kierunek produkcji mleczno – hodowlany.

x Leśna przestrzeń produkcyjna

Lasy zajmują powierzchnię 22,44 km², co stanowi ok 17 % powierzchni. Nie jest to wysoka lesistość.

Charakteryzują się one znacznym bogactwem puli genowej oraz zróżnicowaniem fitosocjologicznym. W układzie przestrzennym w obszarze gminy Tyszowce występuje mozaika siedlisk i ekosystemów: rolniczych /drobnoprzestrzenne agrocenozy z miedzami i remizami/, siedlisk kserotermicznych i stepopodobnych w obszarze nieużytków i miedz rozgraniczających oraz na zboczach doliny Huczwy, leśnych, łąkowych, pastwiskowych i torfowiskowych w dolinach cieków, ruderalnych i segetalnych. Jest to obszar o znacznej bioróżnorodności na poziomie siedliskowym, ekosystemowym i gatunkowym, z lokalnymi ostojami flory i fauny leśnej, kserotermicznej i łąkowo-zaroślowej.

Ekosystemy leśne występują głównie w środkowej części gminy, zwartym ciągiem w widłach Doliny Huczwy i Sieniochy. Ponadto niewielkie ekosystemy leśne występują po obu stronach drogi Hrubieszów – Tomaszów w okolicach miejscowości Soból i Niedźwiedzia Góra. Siedliska leśne wykazują bardzo duże zróżnicowanie. Przeważają siedliska borowe – bór świeży, bór mieszany świeży, bór mieszany wilgotny. Siedliska lasowe to las mieszany świeży, las świeży, las mieszany wilgotny. Sporadycznie występują olsy /Lipowiec, Podbór/.

Gatunkami tworzącymi drzewostany są: buk zwyczajny, dąb szypułkowy oraz sosna zwyczajna. W domieszce występuje topola osika, grab zwyczajny, brzoza brodawkowata, modrzew polski i jodła pospolita. Występują także drzewostany sosnowe i sosnowo-dębowe. Lasy są ostoją fauny leśnej. Występuje tu jeleń, sarna, lis, kuna leśna, dzik, borsuk, zając, bażant, kuropatwa. Lasy, posiadają dużą naturalną odporność na choroby grzybowe i gradacje szkodników owadzych, wynikającą ze składu gatunkowego, występującego podrostu i podszytu i są w dobrym stanie sanitarnym.

x Rzeźba terenu

Gmina położona jest w granicach dwu krain fizjograficznych – Kotliny Hrubieszowskiej na północy i Grzędy Sokalskiej na południu. Granicę między nimi wyznacza krawędź erozyjno denudacyjna, o przebiegu zbliżonym do równikowego na linii Przewale – Majdan.

Kotlina Hrubieszowska stanowi rozległe obniżenie o założeniach strukturalnych, wypełnione górnokredowymi, mało odpornymi wapieniami marglistymi, przykrytymi warstwą lessów. Powierzchnia Kotliny położona jest na poziomie 200 – 210 m npm, jej charakterystycznymi elementami są liczne zagłębienia krasowe. Grzęda Sokalska jest rozległym monoklinalnym garbem zbudowanym z opok i margli górnokredowych, przykrytych warstwą lessu. Powierzchnie zrównań wierzchwinowych położone są na poziomie 250 – 260 m npm. Rzeźba jest dość urozmaicona, rozcięta doliną Huczwy oraz licznymi dolinkami bocznymi, dolinkami denudacyjnymi i wąwozami.

Ważnym elementem fizjograficznym w obszarze gminy jest dolina Huczwy, tworząca przełom w granicach Grzędy Sokalskiej, a w obszarze Kotliny Hrubieszowskiej wyraźne pleistoceńskie równiny akumulacyjne, rozcięte na wiele ostańców meandrowych.

W granicach gminy występują typy krajobrazu:

- wyżyny średnie o charakterze niższych garbów, zdenudowane, z resztkami powierzchni zrównań wierzchwinowych z okresu trzeciorzędu oraz z fragmentami erozyjno – akumulacyjnymi powierzchniami podstokowymi. Przeważającą formą jest również stok i zbocza o zróżnicowanym nachyleniu. Obszary pokryte są grubą warstwą lessów o dość urozmaiconej rzeźbie, rozcięte licznymi dolinkami denudacyjnymi i miejscami wąwozami. Możliwe jest uaktywnienie procesów erozyjnych i osuwiskowych. Ten typ krajobrazu charakterystyczny jest dla południowego obszaru gminy (Grzęda Sokalska)
- wyżyny niskie o charakterze den kotlin, zdenudowane, prawie płaskie, zbudowane na ogół z mniej odpornych utworów kredowych, miejscami pokryte warstwą lessów, z licznymi pagórkami ostańców. Ten typ krajobrazu występuje w północnym obszarze gminy (Kotlina Hrubieszowska)
- równiny rzeczne – związane z doliną Huczwy, z dwoma poziomami terasów akumulacyjnych: zalewowym i wyższym, nadzalewowym. Ograniczenia rozwoju wynikające z warunków fizjograficznych, dotyczące zagospodarowania przestrzennego gminy pod względem skali utrudnienia i kosztów zabezpieczeń oraz zasięgu, występują w obszarach:
 - występowania gruntów słabonośnych (głównie ograniczonych w dolinach rzek)
 - występowania wody gruntowej na głębokości 0 – 2 m poniżej poziomu terenu
 - terasów akumulacyjnych zalewowych (dolina Huczwy i Sieniochy)
 - terenów zagrożonych erozją powierzchniową (ok. 10 % gruntów w rejonach silniej urzeźbionych na Grzędzie Sokalskiej)

x Warunki topoklimatu

Rzeźba terenu i udział powierzchni leśnych wpływają na zróżnicowanie warunków topograficznych i mikroklimatek. W gminie można wyróżnić obszary o lepszych i gorszych warunkach:

- topoklimat terenów wyniesionych równinnych o bardzo dobrych warunkach – b. dobrych warunkach usłonecznienia (duża ilość godzin ze słońcem), przeciętnych warunkach nasłonecznienia (natężenie promieniowania słonecznego), bardzo dobrych warunkach termicznych, właściwych dla terenów płaskich, dobrych warunkach wilgotnościowych i opadowych, bardzo dobrych warunkach nawietrzania oraz aerosanitarnych
- topoklimat dolin rzecznych i zagłębień bezodpływowych o niekorzystnych warunkach klimatycznych, przeciętnych warunkach solarnych, okresowo niekorzystnych warunkach termiczno – wilgotnościowych (częste inwersje termiczne oraz zwiększona ilość mgieł z tendencją do stagnacji), gorszymi warunkami przewietrzania i rozpraszania zanieczyszczeń
- topoklimat lasów podmokłych (lasy w rejonie Perespy – Tyszowiec), o bardzo wysokiej i wysokiej wilgotności względnej powietrza, o dużej częstotliwości występowania mgieł i oparów
- topoklimat lasów suchych (Las Czartowczyk, Las Kłątowicki) o wyraźnym profilu termicznym i wilgotnościowym, dużym zacienieniu i zaciszości
- topoklimat terenów położonych w sąsiedztwie kompleksów leśnych, cechujący się okresowym zacienieniem i dużą zaciszością, co sprzyja utrzymywaniu się wilgoci w glebie.

x Walory turystyczne

Gmina nie posiada znaczących dla rozwoju turystyki walorów naturalnych:

- niska jest lesistość obszaru, przy czym większość lasów (kompleks w rejonie Perespy – Tyszowce) jest nieprzydatna dla rekreacji z powodu niekorzystnych warunków mikroklimatycznych i utrudnionego dostępu
- brak jest zbiorników wodnych, a obszary przyległe do wód płynących (doliny Huczwy i Sieniochy) stanowią cenne zasoby biotyczne, wskazane do objęcia ochroną
- większość obszaru gminy (94 % gruntów ornych) chroniona jest przed zmianą użytkowania na nierolnicze, z uwagi na praktyczną nieodnawialność zasobów stanowiących największe bogactwo naturalne tego obszaru

3.2. Uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska przyrodniczego

3.2.1. Obszary objęte ochroną prawną

Na obszarze gminy występują ograniczenia rozwoju przestrzennego na obszarach objętych ochroną prawną, do których należą:

- rezerwat stepowy „Skarpa Dobrzańska” o pow. 5,07 ha w m. Mikulin (utworzony w 1989 r.), którego zadaniem jest ochrona zbiorowisk kserotermicznych z rzadkimi gatunkami roślin stepowych,

- obszary Natura 2000:

- obszar specjalnej ochrony Ostoja Tyszowiecka (PLB060011) o powierzchni 11029,41 ha, w tym na terenie gminy Tyszowce 4558,9ha. Rozległy obszar obejmujący całą dolinę rzeki Sieniochy i środkowy odcinek doliny Huczwy. Teren charakteryzuje się mozaiką siedlisk. Obniżenia w dolinie wypełnione są torfami występującymi na utworach kredowych lub piaszczystych. Obszar występowania utworów piaszczystych porośnięty jest borami. Na żyzniejszych siedliskach

występują lasy grądowe, a na terenach podmokłych (w bezpośrednim sąsiedztwie dolin rzecznych) - olsy. W górnym biegu Sieniochy znajdują się dwa kompleksy stawów rybnych (Dub i Swaryczów), na których prowadzona jest gospodarka rybacka. Niewielki kompleks stawów znajduje się też na wschód od Tyszowiec. Duża część torfowisk stale lub okresowo podmokłych, jest nieużytkowana i porośnięta turzycowiskami, pozostała zaś to ekstensywnie użytkowane łąki. Część torfowisk leżących w dolinie Sieniochy jest eksploatowana - prowadzi się ręczne wydobycie torfu. W granicach obszaru występują znaczne obszary zabudowy wiejskiej;

- specjalny obszar ochrony Dolina Sieniochy (PLH060025) o powierzchni 2693,09 ha. Obszar obejmuje dolinę rzeki Sieniochy od wsi Komarów (na zachodzie) do Cermno (na wschodzie). Znajdują się tu rozległe torfowiska przejściowe i nakredowe, w części użytkowane ekstensywnie (jako łąki kośne, eksploatacja torfu), w części nieużytkowane. Obszar obejmuje m.in. kompleks torfowiska k. śniatycz;
- obszar Dobużek (PLH 060039) o powierzchni 199,3 ha. Obszar stanowi fragment doliny rzeki Huczwy z odcinkiem stromego, orograficznie prawego zbocza doliny, pokrytego roślinnością kserotermiczną. Dno doliny zajęte jest przez ekstensywnie użytkowane łąki kośne i ziołorośla;
- specjalny obszar ochrony Pastwiska nad Huczwą (PLH 060014) o powierzchni 149,51 ha. Obiekt położony jest w południowo zachodniej części Kotliny Hrubieszowskiej, która jest fragmentem Wyżyny Zachodnio- Wołyńskiej, ciągnącej się w postaci pasma wzniesień po obu stronach górnego Bugu. Osiągają one wysokości przekraczające 300 m n.p.m. Garby wyżynne tego mezoregionu fizycznogeograficznego zbudowane są z warstw górnokredowych, przeważnie dość miękkich margli wapiennych, przykrytych płaszczem lessów o zmiennej miąższości. Tylko w niektórych miejscach dają się zauważyć ślady osadów trzeciorzędowych, a także czwartorzędowe piaski i gliny pochodzenia lodowcowego. Stanowisko położone jest w górnym biegu doliny rzeki Huczwy, w terenie lekko pofałdowanym. Większą część obiektu zajmuje wyniesienie, którego grzbiet przebiega prawie równoleżnikowo. Jedna z 7 zwartych kolonii susła perełkowanego w Polsce.
- obszar Adelina (PLH 060084) o powierzchni 483,73 ha. Ostoja położona jest w Kotlinie Hrubieszowskiej (Wyżyna Wołyńska), w sąsiedztwie doliny Huczwy, bezpośredniego dopływu Bugu. Ostoja obejmuje część 2 kompleksów leśnych oraz śródleśne i przyleśne łąki w dolinkach dopływu Huczwy. Obszar obejmuje płat grądu subkontynentalnego i łąki z licznym występowaniem staroduba łąkowego.
- obszar specjalnej ochrony Zlewnia Górnej Huczwy (PLB 060017) o powierzchni 6504.6ha. Obszar obejmuje zlewnię górnego biegu rzeki Huczwy oraz 2 kompleksy stawów rybnych : w Łaszczowie i Zimnie. łąki w dolinie Huczwy i jej dopływów są w znacznym stopniu zmeliorowane i użytkowane jako łąki kośne, choć nie brak rozległych tutrzykowisk i niewielkich starorzeczy oraz pasów zakrzaczeń. Niewielkie fragmenty zlewni ulegają powtórnemu zabagnieniu. Na stawach prowadzi się intensywną gospodarkę rybacką. Stawy w Zimnie posiadają niewiele roślinności szuwarowej. Na stawach w Łaszczowie powierzchnia szuwarów jest znacznie większa.

- lasy ochronne, w tym:

- glebochronne (Las Czartowczyk, Las Kłątowski – oddz. 116,117)
- wodochronne (kompleks leśny w rejonie Perespy – Tyszowiec oddz. 24, 27, 25, 26, 137b, 138b, 139a, k, l, m, 141h, 142d, 143j, 144f, g, j, k, 145d, g, i, 146b, 147h, 148g, 149a, c, d, g, h, 150a, b, f, h, k, p, 151a, d)

- pozostałe obszary leśne oraz gleby wysokich klas bonitacyjnych (I – IV ~ 94 % gruntów ornych gminy) – na mocy ustawy z dnia 03. 02. 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

- obszar głównego zbiornika wód podziemnych GZWP – 407 Niecka Lubelska (Lublin – Chełm) wraz z ustanowioną strefą ochronną (decyzja Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r., znak: DGK-II-4731.128.2015.AK), obejmujący całą gminę i stanowiący główne zaopatrzenie ludności w wodę. Zasoby kredowe tego zbiornika zostały uznane za strategiczne zasoby naturalne Lubelszczyzny decydujące o możliwościach jej rozwoju gospodarczego. Wody tych zbiorników zaliczane są do wód najwyższej jakości. Część gminy leży w Obszarze Wysokiej Ochrony /OWO/, w którym okres przenikania zanieczyszczeń antropogenicznych do warstwy wodonośnej jest krótszy niż 25 lat. Wody kredowe stanowią podstawowy poziom wodonośny i ujmowane są studniami wierconymi.

3.2.2. Obszary objęte ochroną planistyczną

Na obszarze gminy ochroną planistyczną obejmuje się:

- korytarz ekologiczny GKP-dC-2B Lasy Roztocza – Dolina Bugu. Łączy Roztocze z Lasami Janowskimi, Puszcza Sandomierską i Świętokrzyską, Przedborskim Parkiem Krajobrazowym, Załęczańskim Parkiem Krajobrazowym, schodzi do Lasów Lublinieckich i Borów Stobrawskich, sięgając do Lasów Milickich, Doliny Baryczy i Borów Dolnośląskich. W obszarze gminy korytarz obejmuje dolinę Sieniochy z przylegającymi od pd. lasami oraz dolinę Huczwy. Jest to strefa ciągów leśnych w obrębie, której występują zadrzewienia i zakrzewienia umożliwiające migracje zwierząt poprzez lokalne korytarze leśne. Strefa korytarza ekologicznego i węzła ekologicznego stanowi podstawowe ogniwo struktury ekologicznej gminy i wymaga szczególnej ochrony planistycznej, docelowo objęcia formami ochrony przewidzianymi w ustawie o ochronie przyrody. Pozostały obszar położony jest w strefie polnej lub polno – leśnej, w której prowadzona działalność gospodarcza nie może stanowić zagrożenia dla strefy typowo ekologicznej.
- system przyrodniczy gminy obejmuje doliny rzek, kompleksy leśne, które pełnią funkcje ekologiczne: miejsca bytowe, migracyjne, żerowiskowe dla ptaków będących przedmiotem ochrony w obszarach Natura 2000 oraz zwierząt chronionych. Na Przyrodniczy System Gminy (PSG) składają się:
 - Dolina Huczwy pełniąca funkcję regionalnego korytarza ekologicznego (wg. planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego) fragmenty doliny znajdują się w granicach obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB060017 - Zlewnia Górnej Huczwy, specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 PLH060039 - Dobużek (jednocześnie rezerwat stepowy „Skarpa Dobużańska”), specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 PLH060014- Pastwiska Nad Huczwą (projektowany rezerwat faunistyczny „Pastwiska Nad Huczwą”), obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB060011 - Ostoja Tyszowiecka (projektowany Tyszowiecki Obszar Chronionego Krajobrazu),
 - Dolina Sieniochy -lokalny korytarz ekologiczny w granicach SOO siedlisk Natura 2000 PLH0600025 - Dolina Sieniochy (projektowany Tyszowiecki OCK) oraz OSO ptaków Natura 2000 PLB060011- Ostoja Tyszowiecka (projektowany Tyszowiecki Obszar Chronionego Krajobrazu);
 - Lasy w dolinie Huczwy - lokalny węzeł ekologiczny, obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB060011- Ostoja Tyszowiecka (projektowany Tyszowiecki OCK);
 - zbocze doliny Huczwy pomiędzy Dobużkiem i Mikulinem - ostoja kserotermiczna, ważny węzeł ekologiczny, rezerwat przyrody „Skarpa Dobużańska”, SOO siedlisk Natura 2000 PLH060039 – Dobużek;
 - dolinki małych prawostronnych dopływów Huczwy, pełniące funkcje sięgaczy ekologicznych powiązanych funkcjonalnie z regionalnym korytarzem ekologicznym -Dolina Huczwy
 - enklawy siedlisk naturalnych lub pomaturalnych w obszarach użytkowanych rolniczo i w obszarach zabudowanych (niewielkie wyspowe lasy, oczka wodne, miedze);
 - skarpy lessowe, kępy zakrzaczeń i zadrzewień śródpolnych oraz większe skupiska zadrzewień przydrożnych, przykościelnych, cmentarnych, parków podworskich), pełniące funkcje mikrowęzłów ekologicznych.

3.3. Uwarunkowania wynikające z istniejących przeobrażeń i procesów degradacji środowiska

- Powierzchnia ziemi – zagrożona jest na obszarze do 10 % ogółu gruntów ornych erozją powierzchniową wodną średnią, silną i bardzo silną (3 stopień pilności ochrony). W obszarach zagrożonych (urzeźbione tereny Grzędy Sokalskiej) istnieje konieczność zmian gospodarowania.
- Zanieczyszczenie gleb – w większości ograniczają się do niewielkich obszarów; występują w pasach przydrożnych wzdłuż dróg publicznych (zanieczyszczenia komunikacyjne) oraz wokół obiektów zużywających węgiel w celach grzewczych (mokry i suchy opad zanieczyszczeń

powodujący akumulację w glebach związków chemicznych i metali ciężkich). Chemizacja rolnictwa nie stanowi obecnie zagrożenia na skutek niskiego zużycia środków ochrony roślin. Potencjalne zagrożenie skażenia gleb na skutek przesiąkania do gleb odcieków z wysypisk nieczystości istnieje w rejonie gminnego wysypiska śmieci zlokalizowanego na gruntach wsi Klątwy. Wysypisko nie posiada właściwej izolacji od podłoża, zabezpieczającej przed migracją do gleb i wód wglębnych substancji szkodliwych.

- Środowisko wodne – w granicach gminy występują punktowe, rozproszone i obszarowe źródła zanieczyszczeń w postaci ścieków z nie skanalizowanych jednostek osadniczych i odpadów bytowych, gospodarczych oraz rolniczego użytkowania gruntów (nawozy mineralne i organiczne, środki ochrony roślin). Wywierają one niewątpliwie wpływ na jakość środowiska przyrodniczego gminy, choć oddziaływanie ich nie jest w szczególności rozpoznane. Główny ciek wodny – rzeka Huczwa prowadzi wody według kryterium ogólnego nie odpowiadające normom, wg kryterium bakteriologicznego spełnia wymagania III kl. czystości. Wody jej deklasują nadmiernie wysokie stężenia fosforu ogólnego i azotu azotynowego – zanieczyszczeń pochodzących głównie z obszarów użytkowanych rolniczo, spływów z korpusu drogi, rozproszonych zrzutów ścieków z jednostek osadniczych.

Powstawanie procesu zanieczyszczeń wymaga podjęcia działań w kierunku:

- skanalizowania jednostek osadniczych, z wyposażeniem w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków
 - ustanowienia stref ochronnych dla ujęć wody
 - prowadzenia gospodarki rolnej w sposób ograniczający migrację składników nawozowych (szczególnie azotanów) do wód podziemnych i powierzchniowych
 - utrzymania biologicznej obudowy ścieków wodnych oraz trwałych użytków zielonych w dolinach rzek, hamujących wpływ zanieczyszczeń obszarowych.
- Zanieczyszczenie powietrza – na stan czystości powietrza ma wpływ emisja gazów i pyłów z palenisk domowych, obiektów usługowych i produkcyjnych oraz transport drogowy. Przestrzenny zasięg oddziaływania ogranicza się do obszarów wokół obiektów używających węgla do celów grzewczych i gospodarczych oraz wzdłuż dróg publicznych przechodzących przez gminę. Oddziaływanie zanieczyszczeń jest trwałe, z nasileniem w sezonie grzewczym. Brak aktualnych badań uniemożliwia ocenę stanu czystości powietrza, jak również wpływu zanieczyszczeń spoza gminy. Poprawa stanu czystości powietrza związana jest z ograniczeniem emisji niskiej z istniejących źródeł, przez doprowadzenie na teren gminy gazu ziemnego i jego wykorzystanie w celach grzewczych i gospodarczych.
 - Zagrożenia hałasem – podstawowym źródłem hałasu na terenie gminy jest transport. Stopień obciążenia jest zróżnicowany przestrzennie; brak aktualnych badań uniemożliwia ocenę zagrożenia. W związku z prognozowanym wzrostem natężenia ruchu samochodowego (wzrost liczby samochodów) problem zanieczyszczenia środowiska hałasem drogowym będzie narastał.

- Zagrożenie powodzią – na okresowe zalewy na skutek ulewnych i długotrwałych opadów oraz roztopów wiosennych narażone są w obszarze gminy powierzchnie terasów zalewowych, na których wyklucza się sytuowanie obiektów kubaturowych.
- Zagrożenie szaty roślinnej – największe zmiany szaty roślinnej nastąpiły na skutek wylesienia żyznych gleb, obecnie użytkowanych rolniczo. Pod wpływem regulacji rzek i melioracji dolin rzecznych następuje zanikanie naturalnego charakteru siedlisk łąkowych. Istnieje konieczność podjęcia renaturalizacji cennych przyrodniczo obszarów dolin Huczwy i Sieniochy poprzez powstrzymanie odwadniania. Należy dążyć do wzrostu lesistości gminy przez właściwe ukształtowanie granicy rolno – leśnej (zalesianie nieużytków, gruntów marginalnych) obszarów zagrożonych silną erozją powierzchniową.

IV. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

4. Uwarunkowania wynikające z zasobów kulturowych i krajobrazowych

4.1. Zabytki archeologiczne

Obszar gminy został objęty badaniami Archeologicznego Zdjęcia Polski. Zarejestrowano łącznie 341 506 stanowisk archeologicznych, świadczących o atrakcyjności terenu od neolitu; w szczególności dla kultury pucharów lejkowatych. Znaleźiska tej kultury poświadczane zostały w miejscowościach: Czartowczyk, Soból, Niedźwiedzia Góra, Marysin, Perespa i Przewale. Duża ilość osad i śladów osadniczych pochodzi z wczesnej epoki brązu i wiąże się z kulturą trzciniecką (Czartowczyk, Marysin, Przewale, Tuczapy Kolonia i Tyszowce) oraz kulturą łużycką (Czartowczyk, Marysin, Niedźwiedzia Góra, Perespa, Soból, Tuczapy).

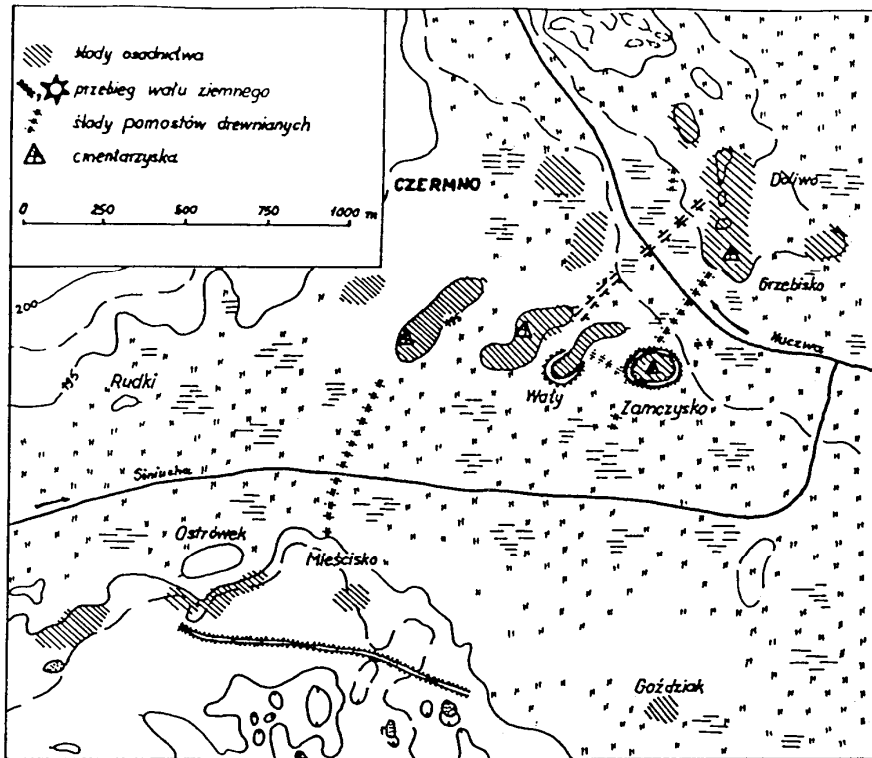
Znaleźiska z okresu lateńskiego i okresu wpływów rzymskich nie są zbyt liczne, gdyż tereny te były zasiedlane „przejściowo”.

Równie duża ilość osad pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza odnotowanych głównie w m. Czartowczyk, Czermino, Przewale i Soból.

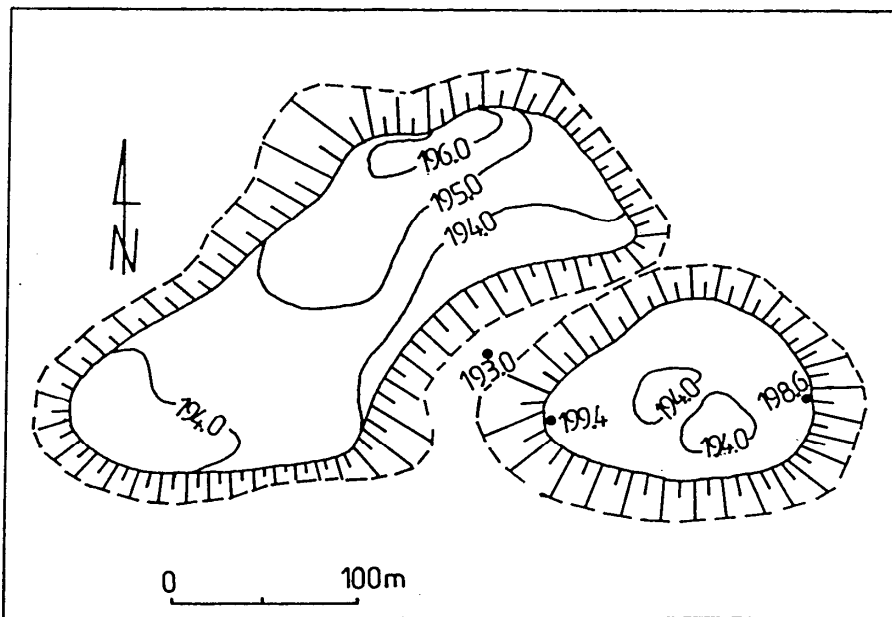
Do najciekawszych zabytków należy grupa sześciu kurhanów położonych nad Huczwą w Tyszowcach oraz wczesnośredniowieczne grodzisko uważane za historyczny gród Czerwień w obrębie wsi Czermino.

W Tyszowcach kopce tworzą małe cmentarzysko kurhanowe, usypane jako mogiły przez ludność kultury trzcinieckiej w epoce brązu (ok. 1600 – 1200 l.p.n.e.). Największy kurhan jest wysoki na 2 m i ma średnicę ok. 30 m. Pozostałe są mniejsze. Ich wysokość waha się od 0,2 do 0,5 m, a średnice sięgają od 6 do 8 m.

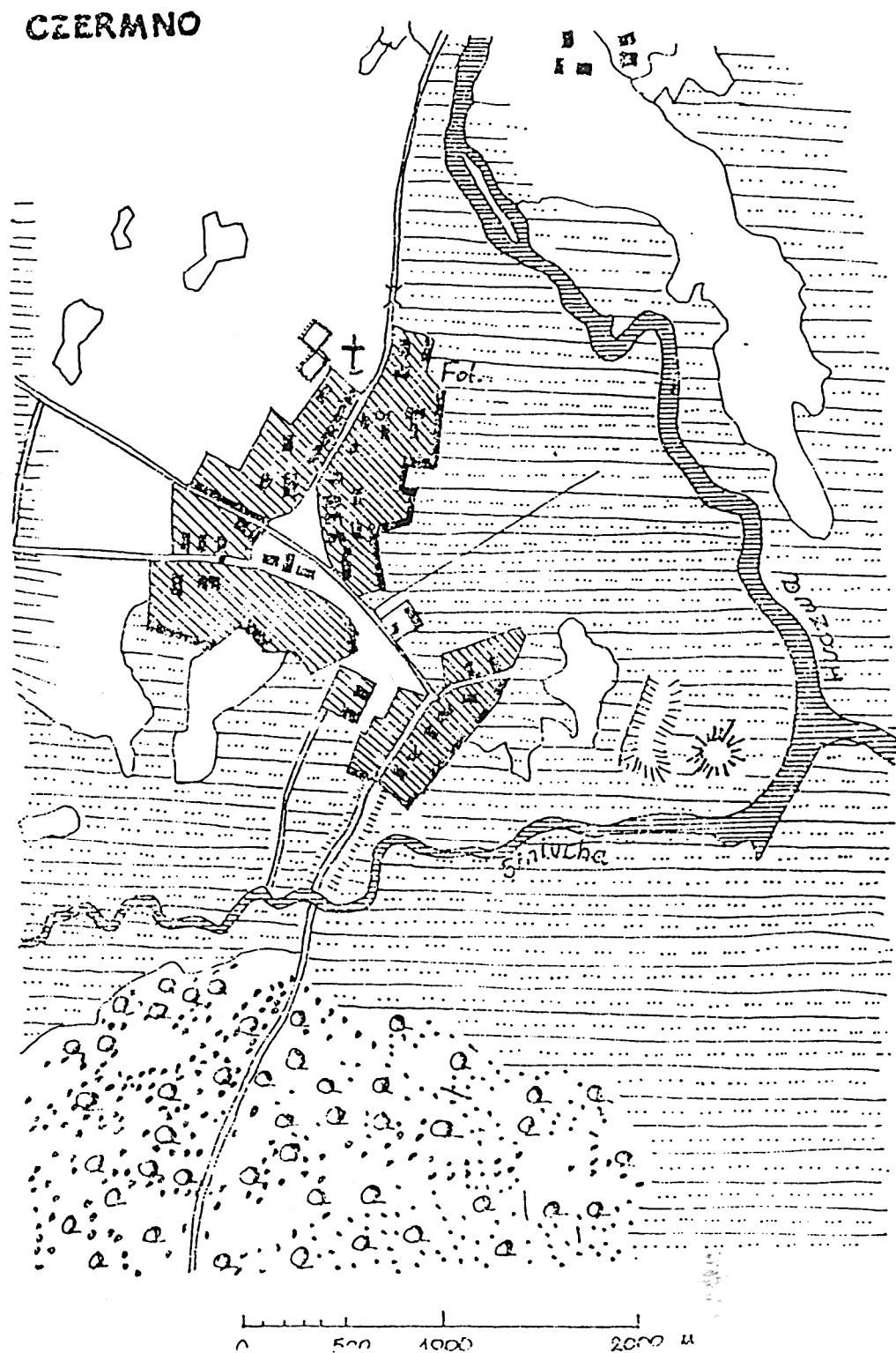
W Czerminie położony jest kompleks osadniczo – obronny datowany na X – XIII w. Do chwili obecnej zachowały się bardzo dobrze widoczne w terenie wały ziemne grodziska i obwałowane obronne podgrodzie. Odkryto fragmenty drewnianych konstrukcji wałów obronnych na grodzisku i podgrodziu oraz pomosty łączące grodzisko z podgrodziem i osadami na prawym brzegu rzeki Huczwy.

Czermno Kol. gm. Tyszowce. Topografia kompleksu osadniczego (wg. ryc. W Zielińskiego).

Czermno Kol. gm. Tyszowce. Plan grodziska z podgroziem.

Czermno. Dawny gród Czerwień. Powiększenie z Mapy Kwat.

4.2. Układy przestrzenne

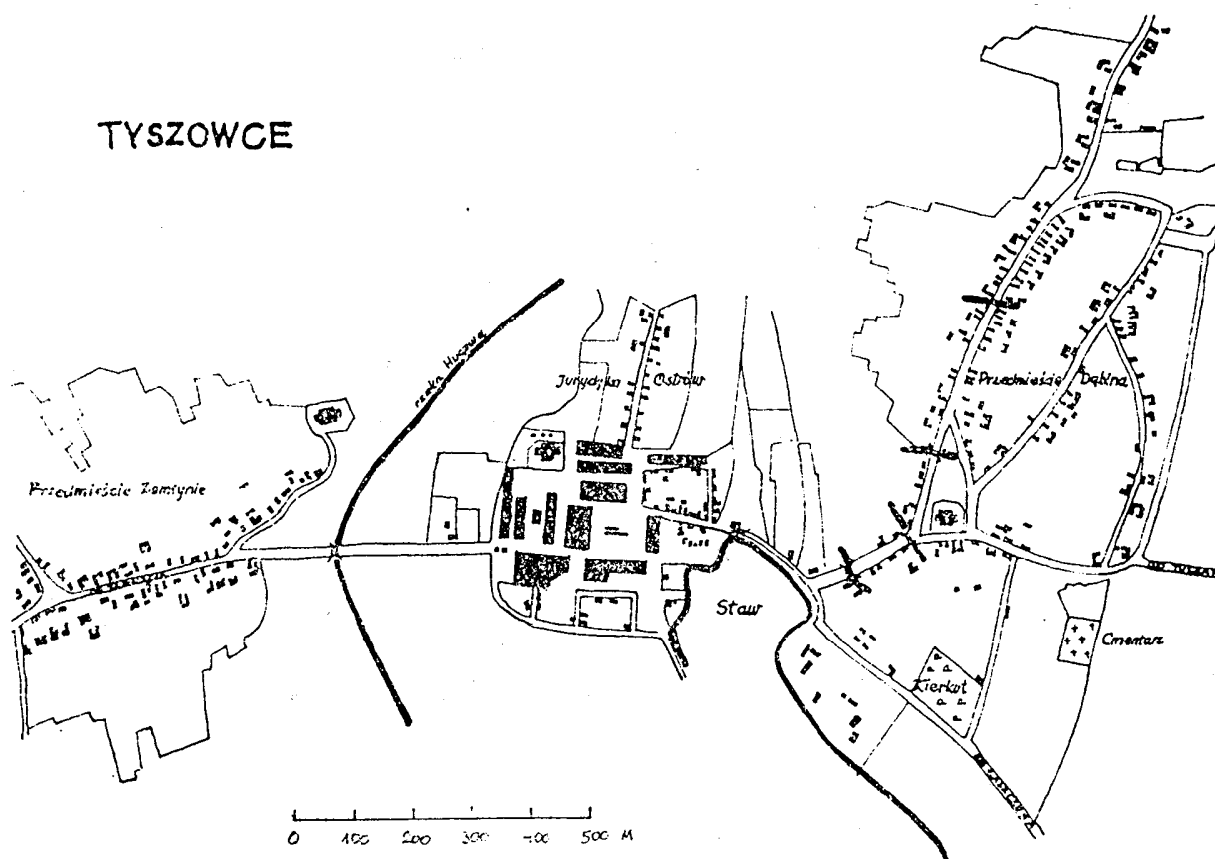
Układ obronny

Czerwień był najstarszym i największym grodem, a jednocześnie stolicą terytorium nazywanego grodami Czerwieńskimi, później księstwem i ziemią czerwieńską. Zdobyty został w 981 roku przez kijowskiego księcia Włodzimierza, odebrany w 1018 roku przez Bolesława Chrobrego; ponownie zagarnięty przez Jarosława i Mściława w 1031 roku i pozostawał we władaniu książąt ruskich do czasu swego istnienia (1289 r.)

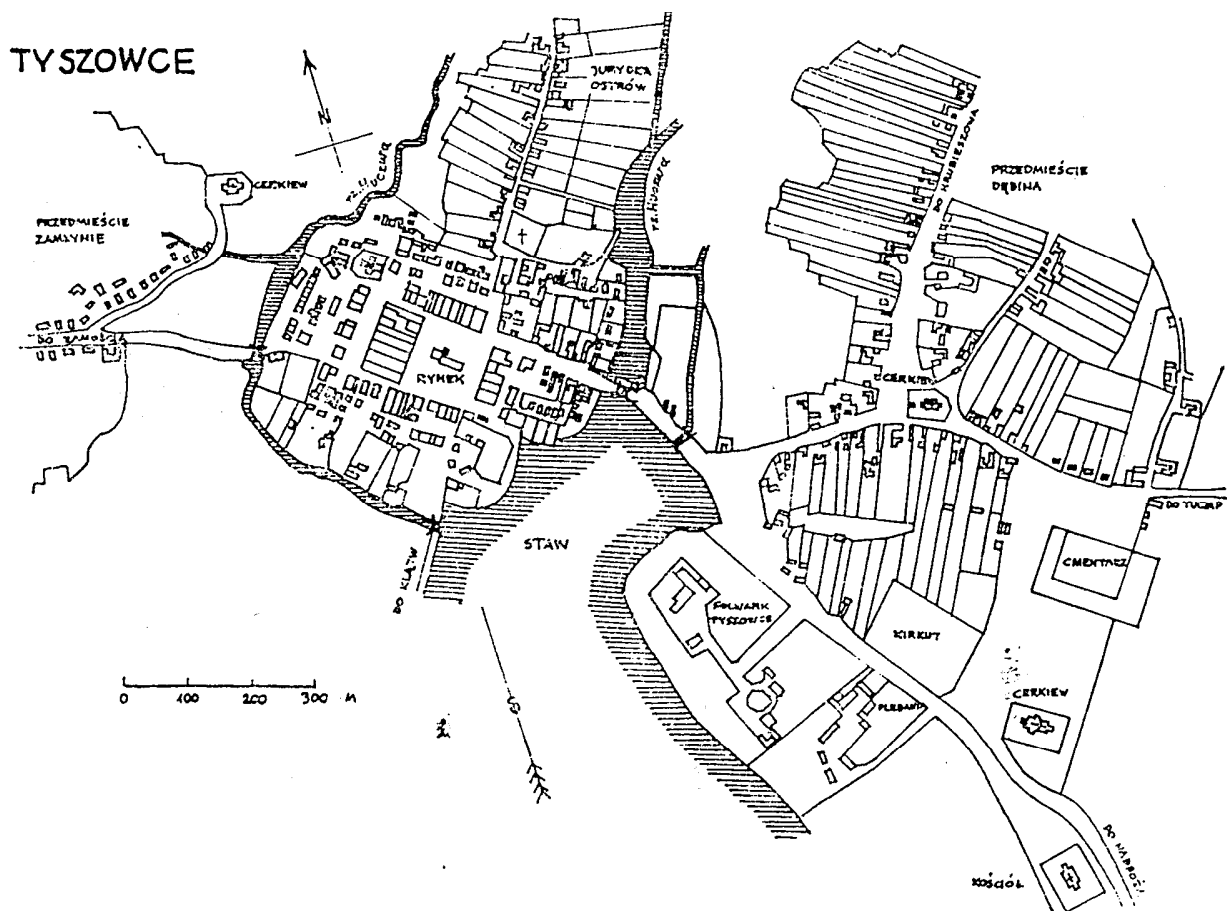
Niezwykle rozległe założenie składało się z właściwego grodu użytkowanego na wzgórzu wśród bagien w widłach rzeki Huczwy i Sieniochy, obwarowanego podgrodzia i kilku osad. Osady połączone były drewnianymi pomostami, od południa zabezpieczał je wał ziemny zachowany do dziś na długości około 3 km.

Gród wraz z podgrodziami tworzył miasto jak Kraków, Gniezno czy Poznań. Po zniszczeniu grodu jego funkcję rzemieślnicze – handlowe, a być może i administracyjne przyjęły powstałe Tyszowce.

Na miejscu dawnego grodu powstała wieś Czermno, wymieniana w 1463r. jako własność Krystyna Góździa. Później należała kolejno do rodu Łaszczów, Cieciszewskich, Borzęckich i Ronikierów. Według spisu z 1827 r. wieś liczyła 51 domów i 367 mieszkańców, a z 1921 r. - 104 domy i 392 mieszkania.

Tyszowce. Wg Planu m. Tyszowce, A. Pancer, 1855 (AGAD KRSW Vol. 4076, k. 145).

Tyszowce. Wg Planu os. Tyszowce, A. Zwierzchowski, 1897 (Archiwum parafialne w Tyszowcach).

Analiza rozwoju przestrzennego miasta Tyszowce

Po zniszczeniu Czerwienia, prawdopodobnie w 1289 r., funkcje gospodarcze i handlowe zostały przeniesione na południe, na wyspę otoczoną ramionami Huczwy i rozległym stawem.

Prawo magdeburskie nadał Tyszowcom Ziemowit IV książę mazowiecki i bełski Władysław I w 1453 roku. Tyszowce były miastem książęcym, a od 1462 roku własnością królewską jako starostwo niegrodowe w województwie bełskim.

Podstawą układu przestrzennego był kwadratowy rynek, z ulicami wybiegającymi z jego naroży i przyległą od północy pirydką Ostrów. Za południowo – wschodnim narożnikiem rynku istniał niegdyś zamek na wyspie zwany dziś „Zamczysko” nad stawem. Zamek był zapewne drewniany, a jego dzieje nie są znane.

Pierwszy kościół powstał przed 1424 rokiem, spalili go Tatarzy w 1500 roku. Kolejne kościoły drewniane ulegały częstym pożarom. Ostatni kościół drewniany spalił się w 1803 roku na pirydycie Ostrów. Tam też zaprzysiężono konfederację tyszowiecką w 1655 roku. Obecny kościół murowany został wzniesiony w latach 1865 – 1869 na przedmieściu Majdan.

Najstarsza wzmianka o 3 istniejących cerkwiach pochodzi z 1578 roku. Cerkwie paliły się często i były odbudowywane. Drewniana cerkiew miejska p.w. św. Praksedy została rozebrana w 1891

roku po wzniesieniu murowanej, rozebranej po 1945 roku. Cerkiew drewnianą na przedmieściu Dębina rozebrano po 1920 r., a na przedmieściu Zamłynie w 1938 roku.

Żydzi notowani są w 1528 roku. Zajmowali się handlem i rzemiosłem. Liczba ich nie przekroczyła nigdy połowy ogólnej liczby mieszkańców. Synagoga spłonęła w 1939 roku. Zabudowa miasta była wyłącznie drewniana. Wyjątkowo częste pożary niszczyły miasto, które ciągle odbudowywano.

Drewnianą zabudowę podcieniową wokół rynku tworzyły domy parterowe usytuowane szczytami lub kalenicami wzdłużnymi do pierzei, przykryto dachami dwuspadowymi z mieszkalnymi poddaszami. Wiele z nich miało szerokie facjaty z gankami nakrytymi dwuspadowymi daszkami. Kilka domów piętrowych i parterowych miało bardzo szerokie fronty, sienie przejazdowe w środku i podcienia szczytowe wsparte na sześciu drewnianych kolumnach lub słupach (domy zajezdne). Przylegająca do rynku od północy pirydyka Ostrów miała domy rzemieślnicze sytuowane na wąskich działkach szczytem do ulicy. Ulica Kościelna powstała dopiero w końcu XIX w. przy drodze do Łaszczowa. Była zabudowana domami odsuniętymi od ulicy, typu dworkowego, z reguły z gankami czterostupowymi lub kolumnowymi. Przedmieścia Zamłynie, Dębina i Majdan miały zabudowę typowo wiejską.

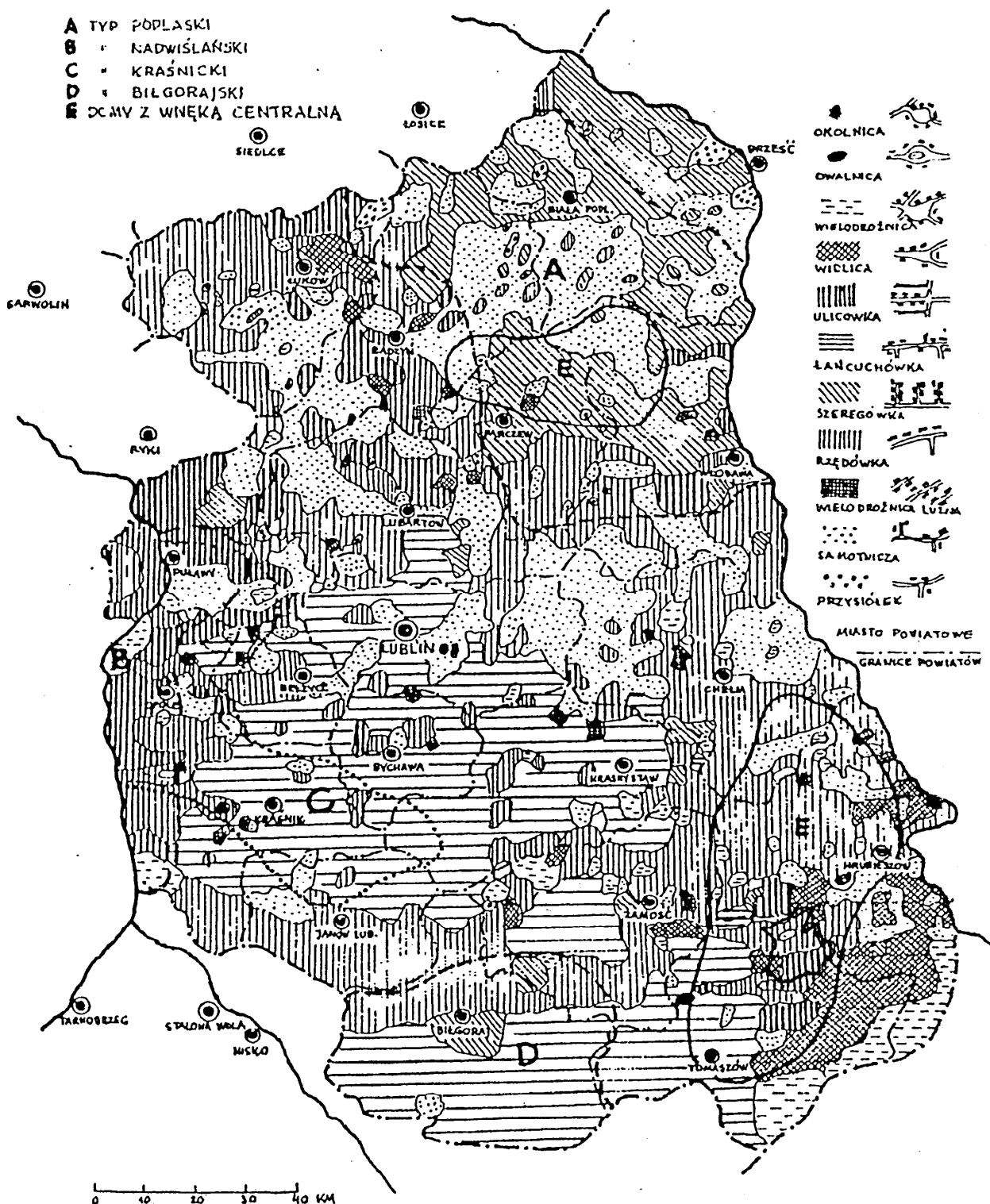
Po zniesieniu stosunków dominalnych w miastach w 1866 roku Tyszowce przez krótki czas były miastem samoistnym. W 1869 roku pozbawione zostały praw miejskich i zamienione na osadę z siedzibą urzędu gminy.

W czasie II wojny światowej Tyszowce zostały zniszczone w ponad 60 %. Odbudowa spowodowała zatarcie dawnego układu urbanistycznego, przede wszystkim rynku. Nie zmieniony został jedynie dawny przebieg dróg głównych i pirydyka Ostrów.

1 stycznia 2000 r. Tyszowce otrzymały prawa miejskie.

FORMY ARCHITEKTONICZNE NA TLE KSZTAŁTÓW WSI

- A TYP PÓPLASKI
- B " NADWIŚLAŃSKI
- C " KRAŚNICKI
- D " BIŁGORAJSKI
- E DZMY Z WNEKA CENTRALNA

- OKOLNICA
- OWALNICA
- WIELOKĄCIOWA
- WIELKOLANOWA
- ULICOWKA
- ŁAŃCUCHÓWKA
- SZEREGÓWKA
- RZĘDÓWKA
- WIELODROŻNICA LUBIM
- SAMOTNICA
- PRZYSIÓŁEK
- MIASTO POWIATOWE
- GRANICE POWIATÓW

Układy i zabudowa wsi

Na Lubelszczyźnie występuje jedenaście typów (kształtów) wsi. Analizę ich opartą na mapach B. Zaborskiego i St. Lancewicza, poszerzoną przez Elżbietę Duszyńską przedstawia mapa – Formy architektoniczne na tle kształtów wsi.

Według przedstawionego opracowania na terenie gminy występuje ulicowy typ wsi, w którym zabudowa skupiona została wzdłuż drogi.

Obecnie historyczny układ wsi ulega stopniowemu przekształceniu poprzez realizację nowego budownictwa stosownie do obowiązujących przepisów.

Gmina położona jest w północno – wschodnim zasięgu występowania domów z wnęką centralną, usytuowana w połowie dłuższej ściany domu, będącą przedłużeniem sieni z otwartą zewnętrzną ścianą frontową. Geneza domu z wnęką centralną wiąże się z formą klasycystycznych dworów oraz murowanych miejskich budynków użyteczności publicznej.

Zabytki sakralne

Najcenniejszym zachowanym zespołem sakralnym na terenie miasta jest zespół kościoła parafialnego p.w. św. Leonarda, a w nim:

- kościół murowany w latach 1865 – 70 wg projektu Marconiego z 1850 r.; remontowany w latach 1958 – 59 r.
- dzwonnica murowana, koniec XIX w.
- kaplica murowana, koniec XIX w.
- 3 kaplice drewniane, koniec XIX w.
- cmentarz przykościelny z drzewostanem z XIX w.

W Perespie wyróżnia się dawny zespół cerkwi grekokatolickiej p.w. św. Michała Archanioła, użytkowany obecnie jako kościół rzymskokatolicki, parafialny p.w. św. Michała Anioła. Kościół murowano w latach 1807 – 1827; remontowano w 1878 r. i 1944 r. W 1827 r. wymurowano dzwonnice. Zachował się także przykościelny cmentarz, dawniej przycerkiewny, grzebalny, obecnie nieczynny.

Dawną cerkiew grekokatolicką p.w. Matki Boskiej Łaskawej usytuowano w miejscowości Czartowiec. Cerkiew murowano w latach 1844 - 1848. W 1919 roku cerkiew przejęli rzymskokatolicy i przeznaczili ją na kościół, (obecnie parafialny) p.w. Przemienienia Pańskiego. W 1953 roku dobudowano wieżę. Zachował się także cmentarz przykościelny, dawniej przycerkiewny z drzewostanem.

W m. Gołaicha znajduje się murowana kaplica p.w. św. Jana Nepomucena z 1850 r., a w Perespie przy kościele – murowana z k. XIX w.

Spośród obiektów małej architektury sakralnej (kapliczki, krzyże, figury) wyróżnić należy kapliczkę brogową z pocz. XX w. w m. Czermno oraz kamienną figurę z pocz. XX w. w Perespie.

Dawne zespoły dworsko - parkowe

Pozostałości dawnych folwarków zachowały się w miejscowościach: Czartowiec, Perespa, Przewale, Tyszowce.

W Perespie pozostały ruiny dworu murowanego oraz drewniany dworek z XIX wieku. W Przewalu utrzymał się drewniany dworek oraz pozostałości parku o powierzchni ok. 3 ha z blisko sześćdziesięcioma drzewami różnych gatunków: głównie brzoź, klonów, grabów i fragmentem alei z 10 lipami.

W Czartowcu utrzymał się park o powierzchni ok. 2.5 ha z pocz. XX wieku i ruina murowanego dworu z pocz. XX wieku.

W Tyszowcach z obiektów kubaturowych pozostała tylko drewniana oficyna dworska z k. XIX wieku. Dawny ogród dworski został całkowicie zniszczony. Pozostały jedynie ślady ogrodu użytkowego i alei olszowej. Zachowało się tylko około 20 drzew, w tym 8 lip i 3 jesiony.

Obiekty użyteczności publicznej

Spśród obiektów użyteczności publicznej zachował się jedynie budynek dawnego Urzędu Gminy obecnie siedziba Urzędu Miasta i Gminy w Tyszowcach.

Zabytki techniki

Na obszarze gminy zachowały się jedynie młyny.

W m. Klątwy jest to drewniany młyn elektryczny z 1935 roku.

W Tyszowcach utrzymały się dwa młyny przy ulicy Kościelnej. Jeden z nich jest drewniany z pocz. XX wieku o napędzie elektrycznym, drugi murowany z 2 połowy XIX wieku o napędzie parowym.

Cmentarze

Oprócz cmentarzy przykościelnych na obszarze gminy zlokalizowano miejsca pochówku różnych wyznań.

W m. Czartowiec znajduje się cmentarz rzymskokatolicki – czynny, dawniej prawosławny i grekokatolicki o powierzchni 1,5 ha, w tym 0,5 ha to cmentarz rzymskokatolicki i 0,3 ha d. cmentarz obrządku wschodniego. Założony prawdopodobnie w połowie XIX wieku jako grekokatolicki. Utrzymało się kilkanaście nagrobków kamiennych sprzed 1945 roku.

W m. Klątwy usytuowano cmentarz grekokatolicki – nieczynny, o powierzchni ok. 0,05 ha. Zachowany szczątkowo. Utrzymała się dwustopniowa podstawa kamienna w kształcie walca pochodząca z przełomu XVIII/XIX wieku.

Drugi cmentarz w tej samej miejscowości o powierzchni 0,21 ha wyznania prawosławnego. Założony po 1875 roku, bez podziału na kwatery. Po II wojnie światowej opuszczony uległ zniszczeniu. Zachowały się fragmenty 6 kamiennych nagrobków z k. XIX wieku i pocz. XX w. oraz czytelne ślady rowu na obrzeżu.

W Mikulinie znajduje się cmentarz prawosławny, dawniej grekokatolicki, obecnie nieczynny. Założony na rzucie czworoboku o powierzchni 0,23 ha. Data założenia nie jest znana. Zachowało się 5 kamiennych nagrobków, 2 krzyże drewniane, mogiły ziemne z końca XIX wieku i pocz. XX wieku.

W m. Perespa zlokalizowano trzy cmentarze. Jeden z nich jest przykościelny dawniej przy cerkiewny, drugi to prawosławny (nieczynny). Założony został po 1875 roku, na rzucie czworoboku o powierzchni ok. 0,44 ha, bez podziału na kwatery. Zachowało się ok. 20 kamiennych i żeliwnych nagrobków sprzed 1945 roku. Cmentarz zniszczony i zaniedbany.

Kolejny cmentarz jest wyznania rzymskokatolickiego (czynny). Założony ok. 1919 roku na rzucie prostokąta o powierzchni 1,25 ha, podzielony na kwatery. Zachowało się osiem kamiennych nagrobków, kilka krzyży żeliwnych i drewnianych sprzed 1945 r.

W Tyszowcach usytuowano cmentarz rzymskokatolicki, dawniej prawosławny i grekokatolicki (czynny). Założony został prawdopodobnie w pierwszej połowie XIX wieku, obecnie na rzucie wieloboku o powierzchni ok. 2,5 ha, podzielony na kwatery. Zachowało się na nim ok. 120 kamiennych i żeliwnych nagrobków sprzed 1945 roku, w tym jeden z I połowy XIX wieku. W południowej części cmentarza rośnie ok. 42 jesionów, 15 lip, 5 brzoź, 2 klony i 2 kasztanowce.

Cmentarz żydowski (nieczynny) w Tyszowcach założono prawdopodobnie na przełomie XIX i XX wieku. Użytkowano go do 1942 roku, później został zniszczony przez hitlerowców. Odrestaurowany w 1988 roku, nie zachował się w pierwotnych granicach. Zachowany fragment w kształcie prostokąta ma powierzchnię ok. 0,07 ha. Na cmentarzu znajduje się 9 kamiennych macew sprzed 1945 roku oraz 4 nowe poświęcone ofiarom holokaustu.

4.3. Analiza krajobrazowo – widokowa

4.3.1. Typologia i waloryzacja krajobrazu

Walory krajobrazowe miasta i gminy Tyszowce kształtują następujące komponenty:

- zróżnicowane ukształtowanie terenu
- różnorodna szata roślinna, stanowiąca naturalne pokrycie terenu
- układy przestrzenne jednostek osadniczych oraz zespoły zabytkowe
- osie kompozycyjne, dominanty przestrzenne, wnętrza krajobrazowe
- obiekty dysharmonijne w krajobrazie

Obszar gminy charakteryzuje się dwoma typami krajobrazu :

- naturalno – kulturowym i kulturowym.

Do kategorii krajobrazu naturalno – kulturowego o dominacji naturalnych właściwości krajobrazu nad formami wprowadzonymi przez człowieka zaliczono zwarte lasy w środkowej części gminy – las Soból i las Wojciechówka.

Krajobraz kulturowy ukształtowany przez człowieka wymagający stałych zabiegów w celu jego trwałego użytkowania to zwarta i rozproszona zabudowa miejska i wiejska, pola uprawne, łąki oraz pastwiska.

Na przeważającej części terenu gminy zachowały się zabytkowe jednostki architektoniczne.

Najwartościwszy historyczny krajobraz kulturowy utrzymał się w Czermnie i obejmuje teren średniowiecznego grodziska Czerwień dawnej stolicy Grodów Czerwieńskich (I stopień waloryzacji krajobrazu wg metody Janusza Bogdanowskiego).

Krajobraz historycznie jednorodny lub nawarstwiony o czytelnym układzie i zróżnicowanym stanie zachowania substancji (II stopień waloryzacji) cechuje Niedźwiedzią Górę, Tyszowce, Mikulin, Kazimierówkę, Przewale i Wakijów.

Miejscowości Perespa, Czartowiec, Kolonia Czartowiec, Soból, Marysin i Czartowczyk oraz pola uprawne charakteryzują się historycznym krajobrazem o nawarstwowym i czytelnym układzie kompozycji i zaniedbanym stanie zachowania substancji (III stopień waloryzacji).

Na obszarze położonym na wschód i północny – wschód od Tyszowiec dominuje współczesny krajobraz kulturowy, harmonizujący z dawnym o dobrym lub dość dobrym stanie zachowania zabudowy tradycyjnej (V stopień waloryzacji).

4.3.2. Analiza widokowa

W krajobrazie gminy dominantę stanowi:

- zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda w Tyszowcach wraz z drzewostanem
- kościół p. w. Ś w. Michała Anioła w Perespie
- kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Czartowcu
- drzewostan przy dawnym folwarku w Przewalu
- drzewostan przy d. folwarku w Czartowcu

Subdominanty to:

- średniowieczne grodzisko w Czermnie
- budynek szkoły w Tyszowcach przy drodze do Nabroża
- zieleń w obrębie d. rynku w Tyszowcach

Akcenty to:

- kopce ziemne (6) w Tyszowcach
- pomnik – Konfederatom Tyszowieckim w rynku
- kaplica kamienna przy drodze do cmentarza rynku w Tyszowcach

Brakuje czytelnych wnętrz urbanistycznych.

Do kategorii obiektów dysharmonijnych zalicza się pawilon handlowy usytuowany w pierzei rynku w Tyszowcach.

4.4. Uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska kulturowego i krajobrazu

Działania w zakresie ochrony zabytków na obszarze miasta i gminy reguluje ustawa z dnia *23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

Ochroną objęte są obiekty wpisane do rejestru zabytków, który prowadzi wojewódzki konserwator zabytków oraz obiekty umieszczone w *gminnej* ewidencji *zabytków*.

W wykazie obiektów wpisanych do rejestru zabytków (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr *84/2010 poz. 1552*) z terenu miasta i gminy Tyszowce znajdują się:

- z m. Czartowiec zespół kościelny: kościół p.w. Przemienienia Pańskiego (d. cerkiew grecko – katolicka, cmentarz kościelny z drzewostanem

Nr rejestru ZA/425, ZA/495

- z m. Cermno grodzisko z wałami ziemnymi *i podgrodzie (stanowisko nr 1 i 2)* Nr rejestru *C/84*.
- z m. Perespa kościół parafialny p.w. Św. Michała Archanioła (d. cerkiew grecko – katolicka), dzwonnica, cmentarz przykościelny

Nr rejestru ZA/391

- z m. Tyszowce
 - zespół kościelny: kościół p.w. Św. Leonarda, murowana kaplica, ceglana dzwonnica, trzy kaplice drewniane, cmentarz kościelny z drzewostanem

Nr rejestru ZA/492

- cmentarz grzebalny z drzewostanem i nagrobkami kamiennymi i żeliwnymi sprzed 1939 r.

Nr rejestru ZA/464

- cmentarzisko kurhanowe (6 kopców) usypane przez ludność kultury trzcinieckiej d. 1600 - 1200 l.p.n.e.

Nr rejestru ZAa/38

Przed realizacją zamierzeń inwestycyjnych przy obiektach i terenach (w tym również podziale terenu) wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie warunków i wytycznych konserwatorskich oraz zezwolenia Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie prac.

W wojewódzkiej ewidencji zabytków figurują parki i zespoły dworskie:

- *założenie dworsko-ogrodowe w Czartowcu,*
- *założenie dworsko-ogrodowe w Perespie,*
- *park podworski w Przewału.*

Postulowane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków:

- obiekty architektury i budownictwa, a wśród nich:
 - ruina murowanego dworu i pozostałości parku dworskiego z pocz. XX w. w Czartowcu
 - kapliczka brogowa z pocz. XX w. w Czermnie
 - drewniany dom z ok. 1910 r. w Czermnie
 - murowana kaplica św. Jana Nepomucena, 1850 w m. Gołaicha
 - drewniany dom, 1935 r. w Kazimierówce
 - młyn elektryczny, drewniany z 1935 r. w m. Kłątwy
 - murowana kaplica przy kościele (k. XIX w.) w m. Perespa
 - kamienna figura z krzyżem z pocz. XX w. w m. Perespa
 - drewniany dworek (k. XIX w.) w m. Perespa
 - dwór drewniany i pozostałości parku (k. XIX w.) w m. Przewale
 - dawna plebania (drewniana) przy ul. Kościelnej nr 36 z 1850 r. ob. dom zakonny w Tyszowcach
 - siedziba Urzędu Miasta i Gminy, ul. 3 Maja 8 z 1932 r. (murowana) w Tyszowcach
 - zajazd przy ul. 3 Maja nr 11, drewniany z XIX w. w Tyszowcach
 - oficyna dworska drewniana przy ul. Kościelnej nr 29 z k. XIX w. Tyszowcach
 - drewniany dom przy ul. Kościelnej nr 38 i 56 z pocz. XX w. w Tyszowcach
 - murowany dom przy ul. Kościelnej nr 50 (k. XIX) i przy ul. 3 Maja nr 8 (lata 20 XX w.) i 9 (XIX/XX) w Tyszowcach
 - domy rzemieślnicze („Na Zamłyniu”) nr 16 i 42 przy ul. Zamojskiego z 2 poł. XIX w. w Tyszowcach
 - młyn elektryczny, drewniany (pocz. XX) przy ul. Kościelnej w Tyszowcach
 - murowany młyn parowy ob. magazyn przy ul. Kościelnej w Tyszowcach

- stanowiska archeologiczne

<i>Lp. (odpowiada numerowi na mapie)</i>	<i>Miejscowość i nr st. w miejscowości</i>	<i>Nr obszaru AZP</i>	<i>Nr st. na obszarze</i>	<i>Uwagi</i>
1.	<i>Rudka st. 5</i>	<i>89-91</i>	<i>163</i>	
2.	<i>Rudka st. 6</i>	<i>89-91</i>	<i>164</i>	
3.	<i>Rudka st. 7</i>	<i>89-91</i>	<i>165</i>	
4.	<i>Rudka st. 4</i>	<i>89-91</i>	<i>162</i>	
5.	<i>Rudka st. 8</i>	<i>89-91</i>	<i>166</i>	
6.	<i>Perespa st. 53</i>	<i>89-91</i>	<i>176</i>	
7.	<i>Perespa st. 51</i>	<i>89-91</i>	<i>174</i>	
8.	<i>Perespa st. 52</i>	<i>89-91</i>	<i>175</i>	

9.	<i>Perespa st. 50</i>	89-91	173
10.	<i>Perespa st. 48</i>	89-91	171
11.	<i>Perespa st. 49</i>	89-91	172
12.	<i>Perespa st. 47</i>	89-91	170
13.	<i>Perespa st. 45</i>	89-91	168
14.	<i>Perespa st. 44</i>	89-91	167
15.	<i>Kazimierówka st. 5</i>	89-91	180
16.	<i>Kazimierówka st. 4</i>	89-91	179
17.	<i>Kazimierówka st. 3</i>	89-91	178
18.	<i>Perespa st. 46</i>	89-91	169
19.	<i>Kazimierówka st. 2</i>	89-91	177
20.	<i>Kazimierówka st. 8</i>	89-92	169
21.	<i>Kazimierówka st. 10</i>	89-92	171
22.	<i>Kazimierówka st. 9</i>	89-92	170
23.	<i>Kazimierówka st. 7</i>	89-92	103
24.	<i>Kazimierówka st. 11</i>	89-92	172
25.	<i>Kazimierówka st. 6</i>	89-92	97
26.	<i>Czermno st. 22</i>	89-92	164
27.	<i>Czermno st. 19</i>	89-92	160
28.	<i>Czermno st. 21</i>	89-92	163
29.	<i>Czermno st. 20</i>	89-92	162
30.	<i>Wakijów st. 29</i>	89-92	161
31.	<i>Czermno st. 12</i>	89-92	114
32.	<i>Czermno st. 18</i>	89-92	122
33.	<i>Czermno st. 13</i>	89-92	115
34.	<i>Czermno st. 14</i>	89-92	116
35.	<i>Czermno st. 15</i>	89-92	118
36.	<i>Czermno st. 16</i>	89-92	119
37.	<i>Czermno st. 26</i>	89-92	52
38.	<i>Czermno st. 17</i>	89-92	120
39.	<i>Wakijów st. 28</i>	89-92	121
40.	<i>Czermno st. 25</i>	89-92	51
41.	<i>Czermno st. 8</i>	89-92	98
42.	<i>Czermno st. 24</i>	89-92	50
43.	<i>Wakijów st. 17</i>	89-92	100
44.	<i>Wakijów st. 13</i>	89-92	90
45.	<i>Wakijów st. 12</i>	89-92	89
46.	<i>Czermno st. 11</i>	89-92	113
47.	<i>Czermno st. 10</i>	89-92	112
48.	<i>Wakijów st. 27</i>	89-92	111
49.	<i>Wakijów st. 26</i>	89-92	110
50.	<i>Wakijów st. 16</i>	89-92	93
51.	<i>Wakijów st. 15</i>	89-92	92
52.	<i>Wakijów st. 14</i>	89-92	91
53.	<i>Wakijów st. 25</i>	89-92	109
54.	<i>Wakijów st. 24</i>	89-92	108

55.	<i>Wakijów st. 23</i>	89-92	107
56.	<i>Wakijów st. 21</i>	89-92	105
57.	<i>Wakijów st. 22</i>	89-92	106
58.	<i>Wakijów st. 19</i>	89-92	102
59.	<i>Wakijów st. 18</i>	89-92	101
60.	<i>Wakijów st. 20</i>	89-92	104
61.	<i>Wakijów st. 11</i>	89-92	88
62.	<i>Wakijów st. 10</i>	89-92	87
63.	<i>Wakijów st. 9</i>	89-92	86
64.	<i>Wakijów st. 8</i>	89-92	85
65.	<i>Wakijów st. 6</i>	89-92	83
66.	<i>Wakijów st. 7</i>	89-92	84
67.	<i>Wakijów st. 4</i>	89-92	81
68.	<i>Wakijów st. 5</i>	89-92	82
69.	<i>Wakijów st. 3</i>	89-92	80
70.	<i>Wakijów st. 2</i>	89-92	79
71.	<i>Rudka st. 10</i>	90-91	254
72.	<i>Rudka st. 1</i>	90-91	112
73.	<i>Rudka st. 2</i>	90-91	113
74.	<i>Perespa st. 81</i>	90-91	246
75.	<i>Perespa st. 84</i>	90-91	249
76.	<i>Perespa st. 28</i>	90-91	43
77.	<i>Perespa st. 29</i>	90-91	44
78.	<i>Perespa st. 90</i>	90-91	260
79.	<i>Perespa st. 3</i>	90-91	6
80.	<i>Perespa st. 89</i>	90-91	259
81.	<i>Perespa st. 91</i>	90-91	261
82.	<i>Perespa st. 88</i>	90-91	258
83.	<i>Perespa st. 4</i>	90-91	7
84.	<i>Perespa st. 2</i>	90-91	5
85.	<i>Perespa st. 7</i>	90-91	10
86.	<i>Perespa st. 92</i>	90-91	262
87.	<i>Perespa st. 93</i>	90-91	263
88.	<i>Perespa st. 6</i>	90-91	9
89.	<i>Perespa st. 5</i>	90-91	8
90.	<i>Perespa st. 16</i>	90-91	19
91.	<i>Perespa st. 98</i>	90-91	277
92.	<i>Perespa st. 15</i>	90-91	18
93.	<i>Perespa st. 87</i>	90-91	252
94.	<i>Perespa st. 19</i>	90-91	22
95.	<i>Perespa st. 97</i>	90-91	276
96.	<i>Perespa st. 14</i>	90-91	17
97.	<i>Perespa st. 18</i>	90-91	21
98.	<i>Perespa st. 17</i>	90-91	20
99.	<i>Perespa st. 20</i>	90-91	23
100.	<i>Perespa st. 13</i>	90-91	16

101.	<i>Perespa st. 11</i>	90-91	14
102.	<i>Perespa st. 12</i>	90-91	15
103.	<i>Perespa st. 96</i>	90-91	275
104.	<i>Perespa st. 86</i>	90-91	251
105.	<i>Perespa st. 95</i>	90-91	274
106.	<i>Perespa st. 21</i>	90-91	24
107.	<i>Perespa st. 94</i>	90-91	273
108.	<i>Perespa st. 85</i>	90-91	250
109.	<i>Perespa st. 22</i>	90-91	25
110.	<i>Perespa st. 10</i>	90-91	13
111.	<i>Perespa st. 9</i>	90-91	12
112.	<i>Perespa st. 8</i>	90-91	11
113.	<i>Perespa st. 27</i>	90-91	30
114.	<i>Perespa st. 23</i>	90-91	26
115.	<i>Perespa st. 24</i>	90-91	27
116.	<i>Perespa st. 25</i>	90-91	28
117.	<i>Perespa st. 26</i>	90-91	29
118.	<i>Perespa st. 31</i>	90-91	46
119.	<i>Perespa st. 30</i>	90-91	45
120.	<i>Perespa st. 32</i>	90-91	47
121.	<i>Perespa st. 33</i>	90-91	48
122.	<i>Perespa st. 34</i>	90-91	49
123.	<i>Perespa st. 43</i>	90-91	58
124.	<i>Perespa st. 42</i>	90-91	57
125.	<i>Perespa st. 41</i>	90-91	56
126.	<i>Perespa st. 39</i>	90-91	54
127.	<i>Perespa st. 35</i>	90-91	50
128.	<i>Perespa st. 40</i>	90-91	55
129.	<i>Perespa st. 77</i>	90-91	209
130.	<i>Perespa st. 78</i>	90-91	211
131.	<i>Perespa st. 38</i>	90-91	53
132.	<i>Perespa st. 37</i>	90-91	52
133.	<i>Perespa st. 36</i>	90-91	51
134.	<i>Marysin st. 21</i>	90-91	79
135.	<i>Marysin st. 10</i>	90-91	39
136.	<i>Marysin st. 9</i>	90-91	38
137.	<i>Marysin st. 11</i>	90-91	40
138.	<i>Marysin st. 8</i>	90-91	37
139.	<i>Marysin st. 7</i>	90-91	36
140.	<i>Marysin st. 6</i>	90-91	35
141.	<i>Marysin st. 5</i>	90-91	34
142.	<i>Marysin st. 4</i>	90-91	33
143.	<i>Marysin st. 3</i>	90-91	32
144.	<i>Marysin st. 22</i>	90-91	80
145.	<i>Marysin st. 43</i>	90-91	223
146.	<i>Marysin st. 12</i>	90-91	41

147.	<i>Marysin st. 21</i>	90-91	79
148.	<i>Marysin st. 2</i>	90-91	31
149.	<i>Marysin st. 20</i>	90-91	65
150.	<i>Marysin st. 45</i>	90-91	225
151.	<i>Marysin st. 16</i>	90-91	61
152.	<i>Marysin st. 15</i>	90-91	60
153.	<i>Marysin st. 19</i>	90-91	64
154.	<i>Marysin st. 18</i>	90-91	63
155.	<i>Marysin st. 14</i>	90-91	59
156.	<i>Marysin st. 47</i>	90-91	272
157.	<i>Marysin st. 17</i>	90-91	62
158.	<i>Marysin st. 23</i>	90-91	81
159.	<i>Marysin st. 31</i>	90-91	91
160.	<i>Marysin st. 28</i>	90-91	88
161.	<i>Marysin st. 30</i>	90-91	90
162.	<i>Marysin st. 25</i>	90-91	85
163.	<i>Marysin st. 39</i>	90-91	195
164.	<i>Marysin st. 29</i>	90-91	89
165.	<i>Marysin st. 32</i>	90-91	92
166.	<i>Marysin st. 38</i>	90-91	194
167.	<i>Marysin st. 27</i>	90-91	87
168.	<i>Marysin st. 40</i>	90-91	196
169.	<i>Marysin st. 26</i>	90-91	86
170.	<i>Przewale st. 19</i>	90-91	93
171.	<i>Przewale st. 23</i>	90-91	191
172.	<i>Marysin st. 24</i>	90-91	84
173.	<i>Przewale st. 20</i>	90-91	94
174.	<i>Przewale st. 25</i>	90-91	193
175.	<i>Przewale st. 18</i>	90-91	83
176.	<i>Przewale st. 24</i>	90-91	192
177.	<i>Przewale st. 17</i>	90-91	82
178.	<i>Przewale st. 29</i>	90-91	268
179.	<i>Przewale st. 21</i>	90-91	95
180.	<i>Przewale st. 26</i>	90-91	265
181.	<i>Przewale st. 27</i>	90-91	266
182.	<i>Przewale st. 31</i>	90-91	270
183.	<i>Przewale st. 30</i>	90-91	269
184.	<i>Przewale st. 28</i>	90-91	267
185.	<i>Przewale st. 22</i>	90-91	96
186.	<i>Perespa st. 63</i>	90-91	65
187.	<i>Perespa st. 1</i>	90-92	30
188.	<i>Perespa st. 66</i>	90-92	138
189.	<i>Perespa st. 54</i>	90-92	53
190.	<i>Perespa st. 68</i>	90-92	140
191.	<i>Perespa st. 67</i>	90-92	139
192.	<i>Perespa st. 69</i>	90-92	160

193.	<i>Perespa st. 72</i>	90-92	163	
194.	<i>Perespa st. 70</i>	90-92	161	
195.	<i>Perespa st. 71</i>	90-92	162	
196.	<i>Perespa st. 62</i>	90-92	64	
197.	<i>Perespa st. 64</i>	90-92	66	
198.	<i>Kazimierówka st. 1</i>	90-92	32	
199.	<i>Kazimierówka st. 13</i>	90-92	67	
200.	<i>Kazimierówka st. 12</i>	90-92	61	
201.	<i>Perespa st. 74</i>	90-92	31	
202.	<i>Perespa st. 61</i>	90-92	63	
203.	<i>Perespa st. 60</i>	90-92	62	
204.	<i>Perespa st. 65</i>	90-92	68	
205.	<i>Perespa st. 56</i>	90-92	57	
206.	<i>Perespa st. 59</i>	90-92	60	
207.	<i>Perespa st. 57</i>	90-92	58	
208.	<i>Perespa st. 58</i>	90-92	59	
209.	<i>Czermno st. 54</i>	90-92	168	
210.	<i>Czermno st. 55</i>	90-92	169	
211.	<i>Czermno st. 61</i>	90-92	175	
212.	<i>Czermno st. 60</i>	90-92	174	
213.	<i>Czermno st. 59</i>	90-92	173	
214.	<i>Czermno st. 52</i>	90-92	164	
215.	<i>Czermno st. 58</i>	90-92	172	
216.	<i>Czermno st. 57</i>	90-92	171	
217.	<i>Czermno st. 56</i>	90-92	170	
218.	<i>Czermno st. 53</i>	90-92	165	
219.	<i>Czermno st. 33</i>	90-92	73	
220.	<i>Czermno st. 30</i>	90-92	70	
221.	<i>Czermno st. 31</i>	90-92	71	
222.	<i>Czermno st. 29</i>	90-92	69	
223.	<i>Czermno st. 9</i>	90-92	99	
224.	<i>Czermno st. 32</i>	90-92	72	
225.	<i>Czermno st. 6</i>	90-92	6	
226.	<i>Czermno st. 34</i>	90-92	74	
227.	<i>Czermno st. 27</i>	90-92	55	
228.	<i>Czermno st. 67</i>	90-92	183	
229.	<i>Czermno st. 28</i>	90-92	56	
230.	<i>Czermno st. 35</i>	90-92	108	
231.	<i>Czermno st. 5</i>	90-92	5	
232.	<i>Czermno st. 4</i>	90-92	4	
233.	<i>Czermno st. 3</i>	90-92	3	
234.	<i>Czermno st. 2</i>	90-92	2	<i>rej. zab. nr: C/84</i>
235.	<i>Czermno st. 1</i>	90-92	1	<i>rej. zab. nr: C/84</i>
236.	<i>Czermno st. 69</i>	90-92	185	
237.	<i>Czermno st. 48</i>	90-92	123	
238.	<i>Czermno st. 62</i>	90-92	8	

239.	<i>Czermno st. 47</i>	90-92	122	
240.	<i>Czermno st. 46</i>	90-92	121	
241.	<i>Czermno st. 49</i>	90-92	124	
242.	<i>Czermno st. 50</i>	90-92	125	
243.	<i>Czermno st. 51</i>	90-92	126	
244.	<i>Czermno st. 43</i>	90-92	118	
245.	<i>Czermno st. 63</i>	90-92	9	
246.	<i>Czermno st. 44</i>	90-92	119	
247.	<i>Czermno st. 66</i>	90-92	176	
248.	<i>Czermno st. 64</i>	90-92	10	
249.	<i>Czermno st. 37</i>	90-92	110	
250.	<i>Czermno st. 39</i>	90-92	112	
251.	<i>Czermno st. 38</i>	90-92	111	
252.	<i>Czermno st. 36</i>	90-92	109	
253.	<i>Czermno st. 42</i>	90-92	117	
254.	<i>Czermno st. 45</i>	90-92	120	
255.	<i>Czermno st. 40</i>	90-92	115	
256.	<i>Czermno st. 41</i>	90-92	116	
257.	<i>Czermno st. 28</i>	90-92	113	
258.	<i>Czermno st. 46</i>	90-92	11	
259.	<i>Czermno st. 29</i>	90-92	114	
260.	<i>Tyszowce st. 42</i>	90-92	166	
261.	<i>Marysin st. 36</i>	90-92	106	
262.	<i>Marysin st. 35</i>	90-92	105	
263.	<i>Marysin st. 37</i>	90-92	107	
264.	<i>Marysin st. 34</i>	90-92	104	
265.	<i>Perespa st. 73</i>	90-92	178	
266.	<i>Perespa st. 55</i>	90-92	54	
267.	<i>Podbór st. 4</i>	90-92	91	
268.	<i>Tyszowce st. 3</i>	90-92	20	rej. zab. nr: ZAa/38
269.	<i>Tyszowce st. 34</i>	90-92	145	
270.	<i>Tyszowce st. 35</i>	90-92	146	
271.	<i>Tyszowce st. 2</i>	90-92	19	
272.	<i>Tyszowce st. 44</i>	90-92	180	
273.	<i>Tyszowce st. 4</i>	90-92	21	
274.	<i>Tyszowce st. 1</i>	90-92	18	
275.	<i>Wojciechówka st. 13</i>	90-92	85	
276.	<i>Wojciechówka st. 5</i>	90-92	75	
277.	<i>Wojciechówka st. 25</i>	90-92	47	
278.	<i>Zamłynie st. 9</i>	90-92	46	
279.	<i>Zamłynie st. 8</i>	90-92	45	
280.	<i>Zamłynie st. 7</i>	90-92	44	
281.	<i>Zamłynie st. 6</i>	90-92	43	
282.	<i>Wojciechówka st. 4</i>	90-92	49	
283.	<i>Wojciechówka st. 19</i>	90-92	92	
284.	<i>Wojciechówka st. 3</i>	90-92	48	

285.	<i>Wojciechówka st. 22</i>	90-92	95
286.	<i>Wojciechówka st. 21</i>	90-92	94
287.	<i>Wojciechówka st. 20</i>	90-92	93
288.	<i>Wojciechówka st. 18</i>	90-92	90
289.	<i>Wojciechówka st. 7</i>	90-92	77
290.	<i>Wojciechówka st. 17</i>	90-92	89
291.	<i>Wojciechówka st. 15</i>	90-92	87
292.	<i>Wojciechówka st. 16</i>	90-92	88
293.	<i>Wojciechówka st. 13</i>	90-92	85
294.	<i>Wojciechówka st. 7</i>	90-92	77
295.	<i>Wojciechówka st. 2</i>	90-92	37
296.	<i>Zamłynie st. 10</i>	90-92	78
297.	<i>Zamłynie st. 5</i>	90-92	42
298.	<i>Zamłynie st. 4</i>	90-92	41
299.	<i>Zamłynie st. 3</i>	90-92	40
300.	<i>Zamłynie st. 2</i>	90-92	39
301.	<i>Zamłynie st. 1</i>	90-92	38
302.	<i>Zamłynie st. 11</i>	90-92	79
303.	<i>Wojciechówka st. 12</i>	90-92	84
304.	<i>Wojciechówka st. 1</i>	90-92	36
305.	<i>Wojciechówka st. 11</i>	90-92	83
306.	<i>Wojciechówka st. 23</i>	90-92	96
307.	<i>Wojciechówka st. 10</i>	90-92	82
308.	<i>Wojciechówka st. 9</i>	90-92	81
309.	<i>Wojciechówka st. 8</i>	90-92	80
310.	<i>Podbór st. 2</i>	90-92	98
311.	<i>Podbór st. 9</i>	90-92	102
312.	<i>Wojciechówka st. 24</i>	90-92	97
313.	<i>Podbór st. 2</i>	90-92	34
314.	<i>Podbór st. 3</i>	90-92	35
315.	<i>Podbór st. 10</i>	90-92	103
316.	<i>Podbór st. 8</i>	90-92	101
317.	<i>Podbór st. 7</i>	90-92	100
318.	<i>Podbór st. 6</i>	90-92	99
319.	<i>Podbór st. 11</i>	90-92	167
320.	<i>Podbór st. 1</i>	90-92	33
321.	<i>Tyszowce st. 45</i>	90-92	181
322.	<i>Tyszowce st. 30</i>	90-92	141
323.	<i>Tyszowce st. 31</i>	90-92	142
324.	<i>Tyszowce st. 32</i>	90-92	143
325.	<i>Tyszowce st. 25B</i>	90-92	52
326.	<i>Tyszowce st. 25A</i>	90-92	51
327.	<i>Tyszowce st. 43</i>	90-92	179
328.	<i>Tyszowce st. 9</i>	90-92	27
329.	<i>Tyszowce st. 5</i>	90-92	22
330.	<i>Tyszowce st. 41</i>	90-92	152

331.	<i>Tyszowce st. 40</i>	90-92	151	
332.	<i>Tyszowce st. 39</i>	90-92	150	
333.	<i>Tyszowce st. 38</i>	90-92	149	
334.	<i>Tyszowce st. 37</i>	90-92	148	
335.	<i>Tyszowce st. 36</i>	90-92	147	
336.	<i>Lipowiec st. 4</i>	90-93	25	
337.	<i>Lipowiec st. 6</i>	90-93	27	
338.	<i>Lipowiec st. 7</i>	90-93	28	
339.	<i>Lipowiec st. 9</i>	90-93	30	
340.	<i>Lipowiec st. 8</i>	90-93	29	
341.	<i>Tuczapy st. 37</i>	90-93	43	<i>grunty wsi Lipowiec</i>
342.	<i>Tuczapy st. 36</i>	90-93	42	<i>grunty wsi Lipowiec</i>
343.	<i>Lipowiec st. 10</i>	90-93	31	
344.	<i>Lipowiec st. 11</i>	90-93	32	
345.	<i>Tuczapy st. 27</i>	90-93	33	<i>grunty wsi Lipowiec</i>
346.	<i>Przewale st. 16</i>	91-91	125	
347.	<i>Przewale st. 15</i>	91-91	124	
348.	<i>Przewale st. 14</i>	91-91	123	
349.	<i>Przewale st. 13</i>	91-91	122	
350.	<i>Przewale st. 12</i>	91-91	121	
351.	<i>Przewale st. 11</i>	91-91	120	
352.	<i>Przewale st. 10</i>	91-91	119	
353.	<i>Przewale st. 9</i>	91-91	118	
354.	<i>Przewale st. 8</i>	91-91	117	
355.	<i>Przewale st. 7</i>	91-91	116	
356.	<i>Niedźwiedzia Góra st. 1</i>	91-91	126	
357.	<i>Niedźwiedzia Góra st. 2</i>	91-91	127	
358.	<i>Niedźwiedzia Góra st. 3</i>	91-91	128	
359.	<i>Niedźwiedzia Góra st. 4</i>	91-91	129	
360.	<i>Niedźwiedzia Góra st. 6</i>	91-91	131	
361.	<i>Niedźwiedzia Góra st. 5</i>	91-91	130	
362.	<i>Czartowczyk st. 40</i>	91-91	40	
363.	<i>Czartowczyk st. 38</i>	91-91	38	
364.	<i>Czartowczyk st. 35</i>	91-91	35	
365.	<i>Czartowczyk st. 36</i>	91-91	36	
366.	<i>Czartowczyk st. 37</i>	91-91	37	
367.	<i>Czartowczyk st. 43</i>	91-91	43	
368.	<i>Czartowczyk st. 44</i>	91-91	44	
369.	<i>Czartowczyk st. 45</i>	91-91	45	
370.	<i>Czartowczyk st. 47</i>	91-91	47	
371.	<i>Czartowczyk st. 48</i>	91-91	48	
372.	<i>Czartowczyk st. 50</i>	91-91	50	
373.	<i>Czartowczyk st. 46</i>	91-91	46	
374.	<i>Czartowczyk st. 42</i>	91-91	42	
375.	<i>Czartowczyk st. 39</i>	91-91	39	
376.	<i>Czartowczyk st. 41</i>	91-91	41	

377.	<i>Czartowczyk st. 49</i>	<i>91-91</i>	<i>49</i>
378.	<i>Czartowczyk st. 51</i>	<i>91-91</i>	<i>51</i>
379.	<i>Czartowczyk st. 52</i>	<i>91-91</i>	<i>52</i>
380.	<i>Czartowczyk st. 34</i>	<i>91-91</i>	<i>34</i>
381.	<i>Czartowczyk st. 33</i>	<i>91-91</i>	<i>33</i>
382.	<i>Soból st. 4</i>	<i>91-91</i>	<i>110</i>
383.	<i>Soból st. 5</i>	<i>91-91</i>	<i>111</i>
384.	<i>Soból st. 6</i>	<i>91-91</i>	<i>112</i>
385.	<i>Soból st. 7</i>	<i>91-91</i>	<i>113</i>
386.	<i>Soból st. 8</i>	<i>91-91</i>	<i>114</i>
387.	<i>Soból st. 9</i>	<i>91-91</i>	<i>115</i>
388.	<i>Czartowczyk st. 53</i>	<i>91-91</i>	<i>53</i>
389.	<i>Czartowczyk st. 54</i>	<i>91-91</i>	<i>54</i>
390.	<i>Czartowczyk st. 55</i>	<i>91-91</i>	<i>55</i>
391.	<i>Czartowczyk st. 56</i>	<i>91-91</i>	<i>56</i>
392.	<i>Czartowczyk st. 8</i>	<i>91-91</i>	<i>8</i>
393.	<i>Czartowczyk st. 9</i>	<i>91-91</i>	<i>9</i>
394.	<i>Czartowczyk st. 10</i>	<i>91-91</i>	<i>10</i>
395.	<i>Czartowczyk st. 11</i>	<i>91-91</i>	<i>11</i>
396.	<i>Czartowczyk st. 12</i>	<i>91-91</i>	<i>12</i>
397.	<i>Czartowczyk st. 13</i>	<i>91-91</i>	<i>13</i>
398.	<i>Czartowczyk st. 14</i>	<i>91-91</i>	<i>14</i>
399.	<i>Czartowczyk st. 15</i>	<i>91-91</i>	<i>15</i>
400.	<i>Czartowczyk st. 31</i>	<i>91-91</i>	<i>31</i>
401.	<i>Czartowczyk st. 32</i>	<i>91-91</i>	<i>32</i>
402.	<i>Czartowczyk st. 30</i>	<i>91-91</i>	<i>30</i>
403.	<i>Czartowczyk st. 29</i>	<i>91-91</i>	<i>29</i>
404.	<i>Czartowczyk st. 28</i>	<i>91-91</i>	<i>28</i>
405.	<i>Czartowczyk st. 27</i>	<i>91-91</i>	<i>27</i>
406.	<i>Czartowczyk st. 26</i>	<i>91-91</i>	<i>26</i>
407.	<i>Czartowczyk st. 25</i>	<i>91-91</i>	<i>25</i>
408.	<i>Czartowczyk st. 24</i>	<i>91-91</i>	<i>24</i>
409.	<i>Czartowczyk st. 23</i>	<i>91-91</i>	<i>23</i>
410.	<i>Czartowczyk st. 16</i>	<i>91-91</i>	<i>16</i>
411.	<i>Czartowczyk st. 17</i>	<i>91-91</i>	<i>17</i>
412.	<i>Czartowczyk st. 18</i>	<i>91-91</i>	<i>18</i>
413.	<i>Czartowczyk st. 19</i>	<i>91-91</i>	<i>19</i>
414.	<i>Czartowczyk st. 20</i>	<i>91-91</i>	<i>20</i>
415.	<i>Czartowczyk st. 22</i>	<i>91-91</i>	<i>22</i>
416.	<i>Czartowczyk st. 21</i>	<i>91-91</i>	<i>21</i>
417.	<i>Czartowiec st. 9</i>	<i>91-91</i>	<i>109</i>
418.	<i>Czartowiec st. 10</i>	<i>92-91</i>	<i>120</i>
419.	<i>Czartowiec st. 6</i>	<i>92-92</i>	<i>12</i>
420.	<i>Czartowiec st. 5</i>	<i>92-92</i>	<i>11</i>
421.	<i>Przewale Kolonia st. 4</i>	<i>91-92</i>	<i>89</i>
422.	<i>Przewale Kolonia st. 3</i>	<i>91-92</i>	<i>88</i>

423.	<i>Przewale Kolonia st. 2</i>	91-92	47
424.	<i>Przewale Kolonia st. 1</i>	91-92	46
425.	<i>Kłątwy Kolonia st. 5</i>	91-92	52
426.	<i>Kłątwy Kolonia st. 13</i>	91-92	90
427.	<i>Kłątwy Kolonia st. 14</i>	91-92	91
428.	<i>Soból st. 2</i>	91-92	93
429.	<i>Kłątwy Kolonia st. 9</i>	91-92	57
430.	<i>Kłątwy Kolonia st. 11</i>	91-92	59
431.	<i>Kłątwy Kolonia st. 10</i>	91-92	58
432.	<i>Kłątwy Kolonia st. 12</i>	91-92	60
433.	<i>Kłątwy Kolonia st. 1</i>	91-92	56
434.	<i>Soból st. 1</i>	91-92	92
435.	<i>Soból st. 3</i>	91-92	94
436.	<i>Czartowiec Kolonia st. 4</i>	91-92	95
437.	<i>Kłątwy st. 2</i>	91-92	61
438.	<i>Kłątwy st. 3</i>	91-92	62
439.	<i>Kłątwy st. 4</i>	91-92	63
440.	<i>Kłątwy st. 5</i>	91-92	64
441.	<i>Kłątwy st. 6</i>	91-92	65
442.	<i>Czartowiec st. 3</i>	91-92	78
443.	<i>Czartowiec st. 4</i>	91-92	79
444.	<i>Czartowiec st. 5</i>	91-92	80
445.	<i>Czartowiec st. 2</i>	91-92	71
446.	<i>Czartowiec Kolonia st. 3</i>	91-92	70
447.	<i>Czartowiec Kolonia st. 2</i>	91-92	69
448.	<i>Czartowiec Kolonia st. 1</i>	91-92	68
449.	<i>Tyszowce st. 23</i>	91-92	44
450.	<i>Tyszowce st. 24</i>	91-92	45
451.	<i>Kłątwy Kolonia st. 3</i>	91-92	50
452.	<i>Kłątwy Kolonia st. 2</i>	91-92	49
453.	<i>Kłątwy Kolonia st. 1</i>	91-92	48
454.	<i>Mikulín st. 12</i>	91-92	35
455.	<i>Kłątwy Kolonia st. 7</i>	91-92	54
456.	<i>Kłątwy Kolonia st. 4</i>	91-92	51
457.	<i>Kłątwy Kolonia st. 6</i>	91-92	53
458.	<i>Tyszowce st. 15</i>	91-92	7
459.	<i>Tyszowce st. 16</i>	91-92	8
460.	<i>Tyszowce st. 17</i>	91-92	9
461.	<i>Tyszowce st. 19</i>	91-92	11
462.	<i>Tyszowce st. 22</i>	91-92	14
463.	<i>Tyszowce st. 20</i>	91-92	12
464.	<i>Tyszowce st. 21</i>	91-92	13
465.	<i>Gliniska st. 1</i>	91-92	15
466.	<i>Gliniska st. 2</i>	91-92	16
467.	<i>Gliniska st. 3</i>	91-92	17
468.	<i>Gliniska st. 4</i>	91-92	18

469.	<i>Gliniska st. 5</i>	91-92	19
470.	<i>Gliniska st. 6</i>	91-92	20
471.	<i>Kłatwy st. 7</i>	91-92	72
472.	<i>Kłatwy st. 9</i>	91-92	74
473.	<i>Kłatwy st. 8</i>	91-92	73
474.	<i>Kłatwy st. 12</i>	91-92	77
475.	<i>Kłatwy st. 10</i>	91-92	75
476.	<i>Kłatwy st. 11</i>	91-92	76
477.	<i>Mikulin st. 14</i>	91-92	67
478.	<i>Mikulin st. 13</i>	91-92	66
479.	<i>Gliniska st. 7</i>	91-92	21
480.	<i>Mikulin st. 1</i>	91-92	22
481.	<i>Mikulin st. 2</i>	91-92	23
482.	<i>Mikulin st. 3</i>	91-92	24
483.	<i>Mikulin st. 4</i>	91-92	25
484.	<i>Mikulin st. 5</i>	91-92	26
485.	<i>Mikulin st. 6</i>	91-92	27
486.	<i>Mikulin st. 7</i>	91-92	28
487.	<i>Mikulin st. 12</i>	91-92	35
488.	<i>Mikulin st. 11</i>	91-92	34
489.	<i>Mikulin st. 10</i>	91-92	32
490.	<i>Mikulin st. 10A</i>	91-92	33
491.	<i>Mikulin st. 8</i>	91-92	29
492.	<i>Mikulin st. 8A</i>	91-92	30
493.	<i>Mikulin st. 9</i>	91-92	31
494.	<i>Dobużek Kolonia st. 3</i>	91-92	38
495.	<i>Dobużek Kolonia st. 2</i>	91-92	37
496.	<i>Dobużek Kolonia st. 1</i>	91-92	36
497.	<i>Mikulin st. 15</i>	91-92	96
498.	<i>Tyszowce st. 10</i>	91-92	2
499.	<i>Tyszowce st. 12</i>	91-92	4
500.	<i>Tyszowce st. 13</i>	91-92	5
501.	<i>Tyszowce st. 14</i>	91-92	6
502.	<i>Tyszowce st. 11</i>	91-92	3
503.	<i>Tyszowce st. 18</i>	91-92	10
504.	<i>Tyszowce st. 27</i>	91-93	104
505.	<i>Lipowiec st. 2</i>	91-93	103
506.	<i>Nabróż st. 3</i>	91-93	102

Przy podejmowaniu działań inwestycyjnych przy obiektach i terenach objętych ewidencją służb ochrony zabytków obowiązuje uzyskanie warunków i wytycznych konserwatorskich, które określą zasady działania.

W przypadku koniecznej rozbiórki obiektu znajdującego się w ewidencji konserwatorskiej należy przedstawić dokumentację fotograficzną i skróconą inwentaryzację architektoniczną w celu uzyskania zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Realizacja nowej zabudowy winna uwzględnić zasady kształtowania formy nawiązującej do historycznego układu wsi i tradycyjnego budownictwa.

Na terenach występowania ewidencjonowanych stanowisk archeologicznych przed realizacją zamierzeń inwestycyjnych wymagane jest podjęcie badań wyprzedzających, sondażowych lub ustanowienie w trakcie prac nadzoru archeologicznego.

Na mocy ustawy z dnia 31 stycznia 1959 roku o cmentarzach i chowaniu zmarłych (tj. Dz. U. 2000 Nr 23 póź. 295) ochronie pośredniej podlegają:

- cmentarz rzymskokatolicki, d. prawosławny i grekokatolicki (XIX w.), czynny w m. Czartowiec
- cmentarz grekokatolicki, nieczynny (XIX w.) w m. Kłątwy
- cmentarz prawosławny, nieczynny (XIX w.) w m. Kłątwy
- cmentarz prawosławny, d. grekokatolicki, nieczynny (XIX w.) w m. Mikulin
- cmentarz prawosławny, nieczynny (XIX w.) w m. Perespa
- cmentarz rzymskokatolicki, czynny (ok. 1919r.) w m. Perespa
- cmentarz żydowski, nieczynny (XIX/XX w.) w m. Tyszowce
- *cmentarz prawosławny, w m. Wakijów.*

Zgodnie z art. 6 wyżej wymienionej ustawy, użycie terenu cmentarnego na inny cel wymaga zgody Kościoła Katolickiego, innego kościoła albo związku wyznaniowego, a w przypadkach uzasadnionych zgody ministra właściwego do spraw wyznań religijnych.

V. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ZDROWIA, ORAZ ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI OSOBOM ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI, O KTÓRYCH MOWA W USTAWIE Z DNIA 19 LIPCA 2019 R. O ZAPEWNIENIU DOSTĘPNOŚCI OSOBOM ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI, ZGODNIE Z UNIWERSALNYM PROJEKTOWANIEM

5. Stosunki ludnościowe

5.1. Stan, dynamika rozwoju ludności, struktura ludności wg wybranych kryteriów.

Gmina Tyszowce należy do grupy gmin średnich do 7 tys. obok takich jak: Łaszczów (6801), Radecznica (6075).

W 1999 r. w gminie zamieszkiwało 6631 osób, w tym 3229 mężczyzn i 3402 kobiet, co stanowiło 7,2 % ludności powiatu tomaszowskiego.

Długookresowa analiza liczby ludności sięgająca roku 1985 wykazuje niewielki jej spadek .
W ogólnym bilansie liczba ludności w latach 1985 – 99 zmniejszyła się o 3,2%.

Stan oraz dynamika ludności w latach 1985 – 1999

Lata	Ludność	Roczny przyrost ludności w %	Gęstość zaludnienia
1985	6850	-0,3	54
1986	6810	-0,6	54
1987	6769	-0,6	54
1988	6803	0,5	54
1989	6733	-1,1	53
1990	6685	-0,7	52
1991	6614	-1,1	51
1992	6601	-0,2	51
1993	6499	-1,6	50
1994	6502	0,0	50
1995	6700	3,0	52
1996	6681	-0,3	52
1997	6649	-0,5	51
1998	6667	*	51
1999	6631	*	51

- Gęstość zaludnienia

Gęstość zaludnienia w gminie wynosi 51 os/km² i jest zbliżona do gęstości zaludnienia w gminach Tarnawatka (50 os/km²), Krynice i Łaszczów (53 os/km²) natomiast niższe niż w powiecie tomaszowskim, gdzie średnio na km² przypada 62 osoby.

Przestrzenne zróżnicowanie rozmieszczenia ludności oraz miejsce charakteryzowanego obszaru na tle powiatu tomaszowskiego przedstawia mapka.

POWIAT TOMASZOWSKI

GMINA TYSZOWCE

GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

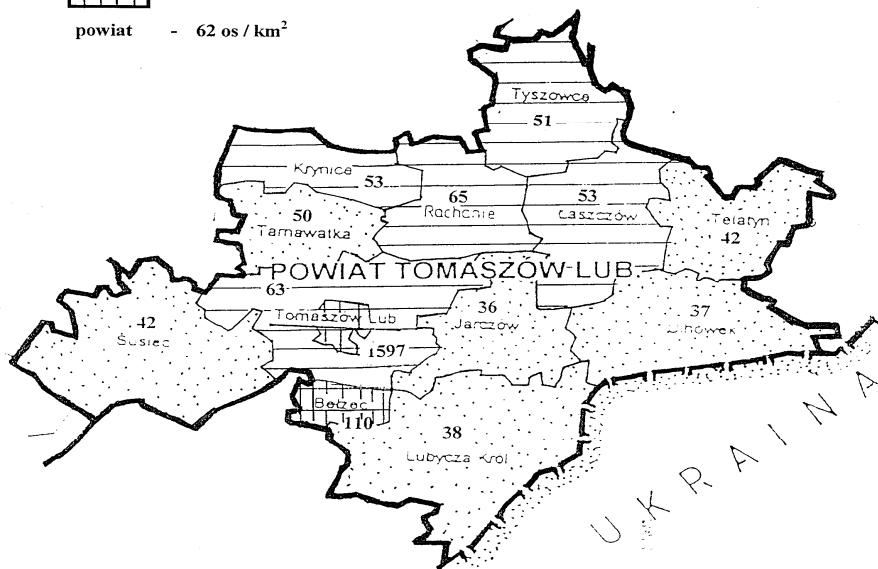
os / km² 1999 r.

 31 – 50

 51 – 70

 powyżej 70

powiat - 62 os / km²

- Ruch naturalny i migracyjny

Podstawowy wpływ na ocenę dynamiki rozwoju ludnościowego ma ocena przyrostu naturalnego i ruchu migracyjnego jako składników wzrostu lub ubytku ludności.

Ruch naturalny i migracyjny ludności

Lata	Przyrost naturalny	Saldo migracji	Współczynnik dynamiki demograficznej
	na 1000 mieszkańców		
1985	6,8	-5,2	1,545
1986	3,8	-9,5	1,310
1987	5,0	-10,8	1,412
1988	4,6	-4,0	1,400
1989	0,7	-11,2	1,047
1990	-0,7	-16,5	0,951
1991	2,9	-13,3	1,213
1992	-0,4	-5,6	0,969
1993	-1,8	-13,4	0,822
1994	2,6	1,7	1,215
1995	-5,3	23,4	0,690
1996	-5,3	3,4	0,681
1997	-6,2	-1,8	0,661
1998	-6,3	3,5	
1999	-3,6		0,765
Obszary wiejskie	-0,5	0,5	0,965
Powiat tomaszowski	0,4	-3,9	-
województwo lubelskie	0,08	-1,01	1,007

Analiza przyrostu naturalnego oraz ruchów migracyjnych w ciągu minionych 15 lat wskazuje na tendencję spadku liczby ludności. Mimo, że w badanym okresie tendencja spadku urodzeń była powszechna, tempo jego w gminie Tyszowce było wyższe niż w regionie.

Saldo migracji świadczy pośrednio o stopniu atrakcyjności obszaru lub jego braku. Lata 1985 – 93 to okres najwyższego natężenia migracyjnego. Kolejne lata charakteryzują się dodatnim saldem.

Najwyższą ruchliwością migracyjną charakteryzowała się ludność w wieku 15-29 lat oraz 30-45 lat, najmniejszą ludność w wieku ponad .50 lat. Najwyższe udziały w ujemnym saldzie migracji przypadają ludności z wykształceniem średnim, nieco wyższe z zawodowym i podstawowym .

Oslabienie dynamiki rozwoju obrazuje również współczynnik dynamiki demograficznej wyrażający relację liczby urodzeń do liczby zgonów.

W analizowanym okresie nastąpiło zmniejszenie tego współczynnika z 1,545 do 0,765 (-0,680) i jest nieco niższy niż w obszarach wiejskich regionu.

Struktura ludności wg płci i wieku

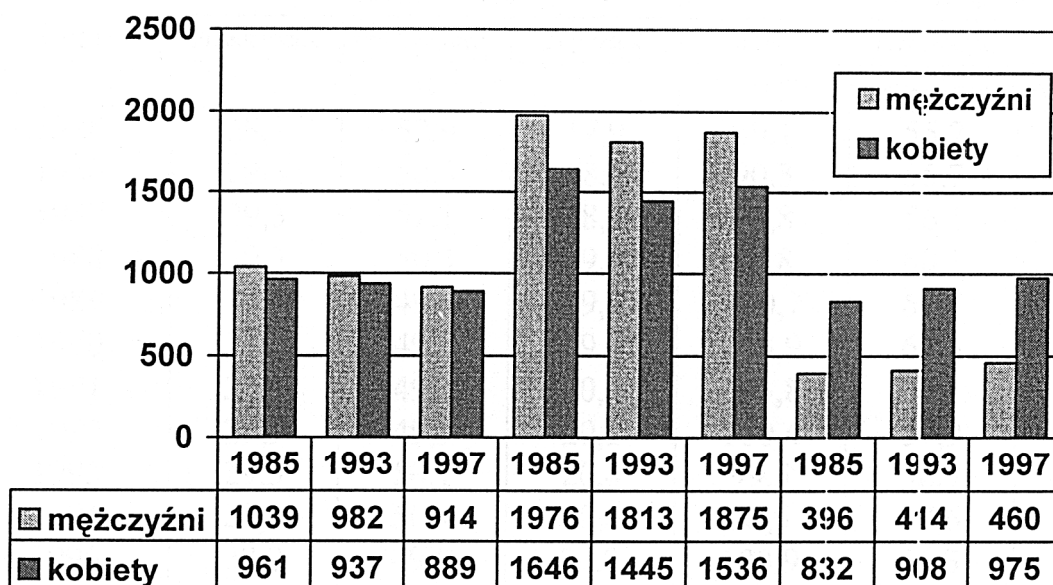
Lata	Ogółem	M	%	K	%	Na 100 M przypada K
1985	6850	3411	49,7	3439	50,3	100,8
1990	6685	3249	48,6	3436	51,4	105,8
1991	6614	3258	49,2	3356	50,8	103,0
1992	6601	3264	49,4	3337	50,6	102,2
1993	6499	3209	49,3	3290	50,7	102,5
1994	6502	3200	49,2	3302	50,8	103,2
1995	6700	3267	48,7	3433	51,3	105,1
1996	6681	3263	48,8	3418	51,2	104,8
1997	6649	3249	48,8	3400	51,2	104,6
1998	6667	3257	48,8	3410	51,2	104,7
1999	6631	3258	49,1	3373	50,9	103,5
Powiat tomaszowski	-	-	49,7	-	50,3	100,9

Struktura ludności wg płci i wieku jest istotnym czynnikiem warunkującym natężenie zjawisk demograficznych takich jak: małżeństwa, urodzenia, zgony, a w konsekwencji zmiany w rozwoju ludności.

W analizowanym okresie struktura ludności wg płci utrzymuje się zgodnie z tendencją wojewódzką i wyraża się przewagą kobiet. Strukturę ludności płci cechuje:

- stopień feminizacji (gmina 103,5; powiat tomaszowski 100,9)
- dysproporcja w poszczególnych grupach wiekowych – w średnich rocznikach przewaga mężczyzn
- współczynnik feminizacji rośnie wraz z wiekiem ludności, odsetek kobiet osiąga najwyższy poziom w wieku późnej starości (związane jest to z większą umieralnością mężczyzn)

Ludność wg ekonomicznych grup wiekowych (stan w dniu 31.12.)

<i>przedprodukcyjny</i>	<i>produkcyjny</i>	<i>poprodukcyjny</i>
-------------------------	--------------------	----------------------

Rozpatrując liczbę ludności w kategoriach wieku zanotowano zmiany w podstawowych grupach wiekowych. W porównaniu do 1985 r. odnotowuje się spadek (o 2,8 %) udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz w wieku produkcyjnym (o 0,6 %), natomiast wzrost (o 3,4 %) w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie (z 17,9 % w 1985 r. do 21,3 % w 1999 r.), co jest wyrazem utrwalania się niekorzystnej sytuacji demograficznej i procesu starzenia się ludności wiejskiej.

Zmiany w strukturze wieku oraz obciążeniu ekonomicznym ludności przedstawia poniższa tabela:

Zmiany w strukturze wieku ludności

Lata	Ludność w wieku			Nieprodukcyjnym		
	Przedproduk.	Produkcyjnym	Poproduk.	razem	Przedproduk.	Poproduk.
	%			na 100 osób w wieku produkcyjnym		
1985	29,2	52,9	17,9	89,1	55,2	33,9
1986	29,3	52,5	18,2	90,3	55,7	34,6
1987	29,3	52,1	18,6	91,8	56,1	35,7
1988	30,3	50,3	19,4	98,8	60,1	38,7
1989	30,7	49,8	19,5	100,7	61,7	39,0
1990	31,0	49,1	19,9	103,9	63,3	40,6
1991	30,9	49,1	20,0	103,8	63,1	40,7
1992	29,9	49,9	20,2	100,4	59,9	40,5
1993	29,5	50,1	20,4	99,5	58,9	40,6
1994	29,0	50,4	20,6	98,6	57,6	41,0
1995	28,0	49,8	22,2	100,9	56,3	44,6
1996	27,3	50,7	22,0	97,2	53,8	43,4
1997	27,1	51,3	21,6	94,9	52,8	42,1
1998	27,1	51,5	21,4	94,0	52,5	41,5
1999	26,4	52,3	21,3	91,0	50,4	40,6
Powiat tomaszowski	27,5	55,7	16,8	79,5	49,3	30,2

1999

Liczba ludności	6631
Przedprodukcyjna	1752
Produkcyjna	3471
Poprodukcyjna	1408

Wzrastający wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym wpływa niekorzystnie na wzrost wielkości współczynnika obciążenia demograficznego obrazującego ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. Relacja ludności w wieku przedprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym wynosi w gminie Tyszowce 50,4 (powiat

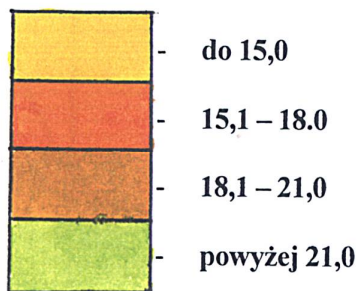
49,3) a zatem zbliżona jest do współczynnika w powiecie tomaszowskim i jest w zasadzie korzystna.

Natomiast relacja ludności w wieku poprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym wynosi 40,6 (powiat 30,2) świadczy o procesie demograficznego starzenia się ludności.

POWIAT TOMASZOWSKI

MIASTO I GMINA TYSZOWCE

LUDNOŚĆ W WIEKU
POPRODUKCYJNYM
% 1999 r.

SALDO MIGRACJI

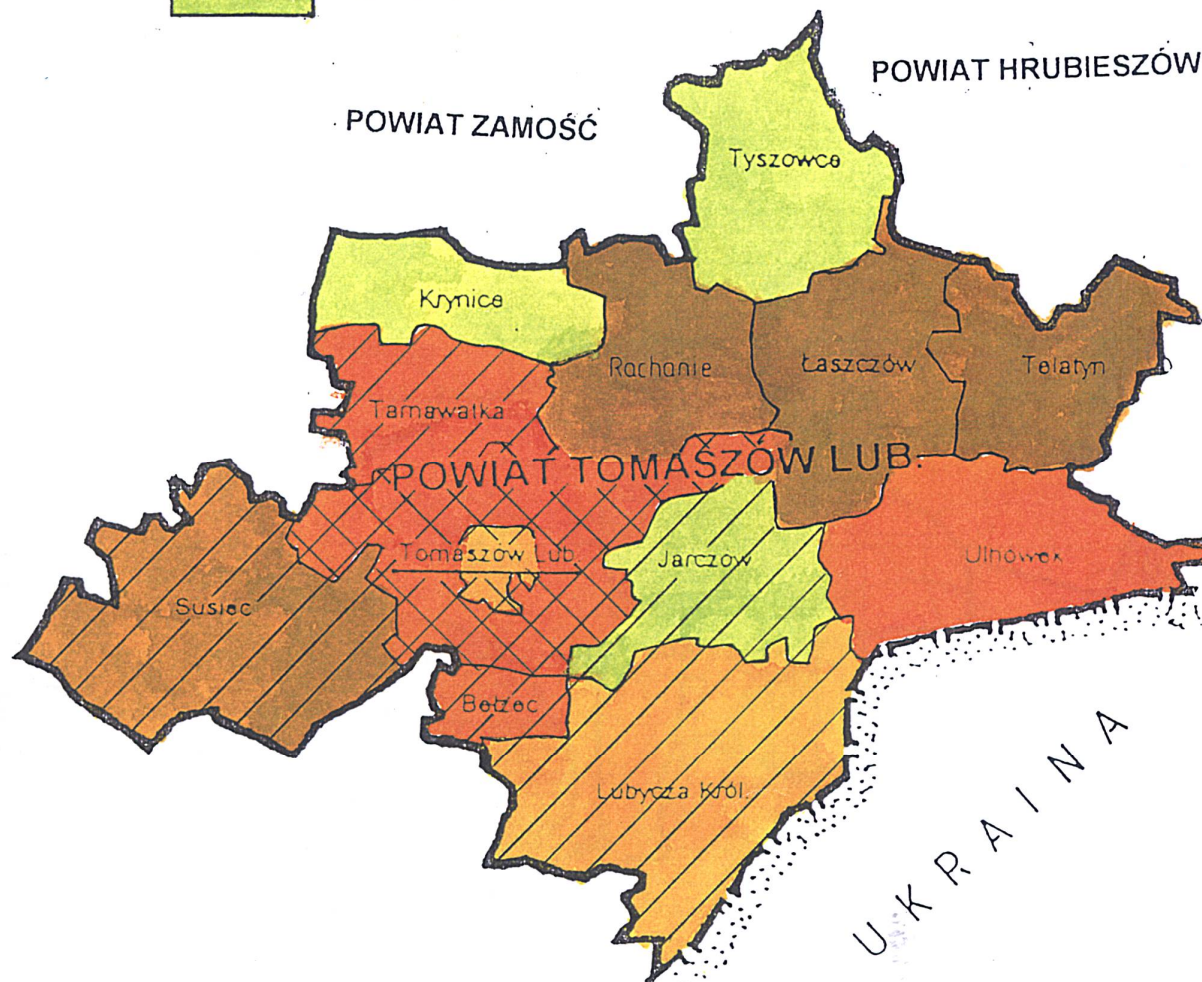

PRZYRÓST NATURALNY

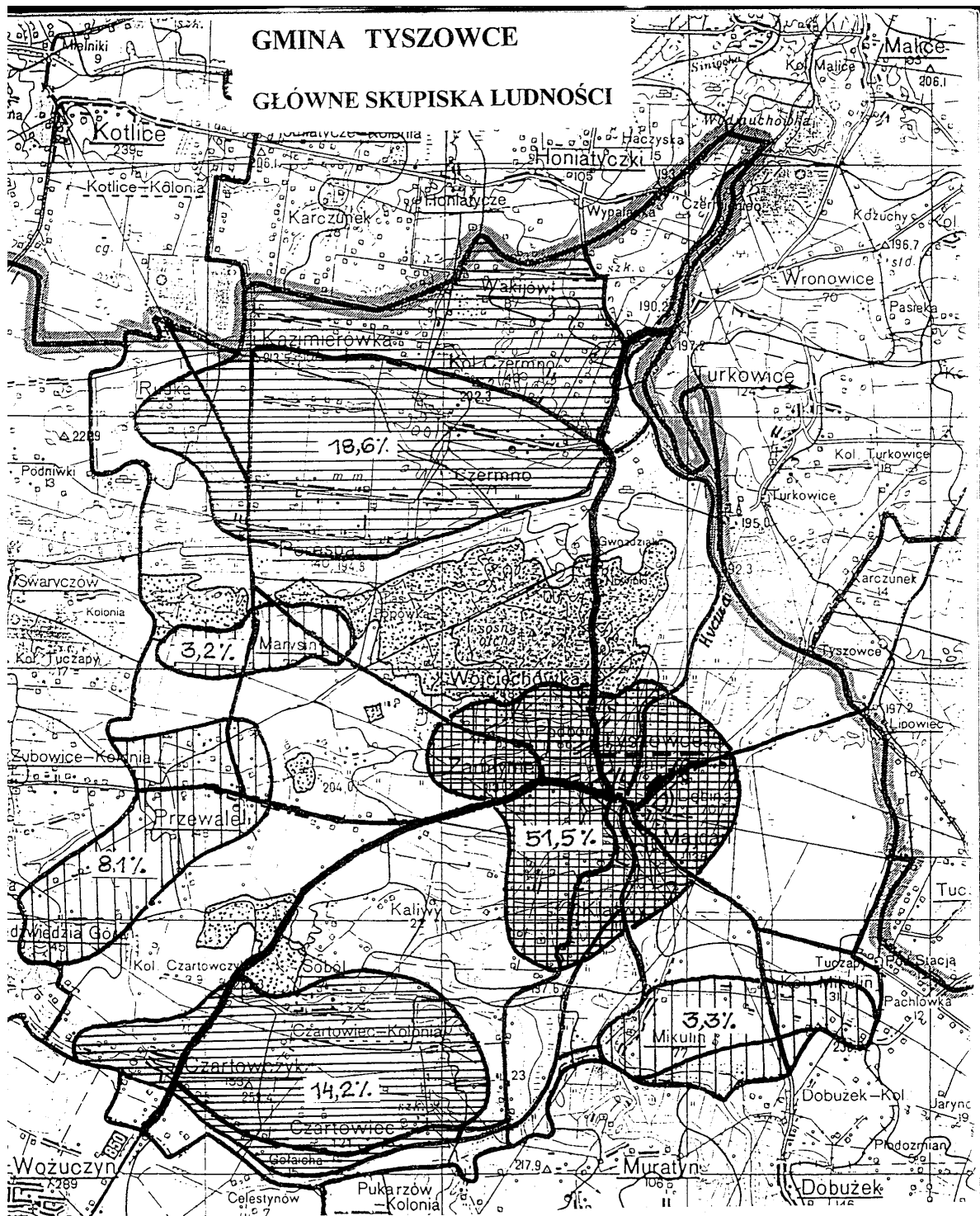
M. i G. Tyszowce - 21,3

Powiat - 16,8

GMINA TYSZOWCE

GŁÓWNE SKUPISKA LUDNOŚCI

LEGENDA :

Procentowy udział mieszkańców w zaludnieniu gminy,
ogółem stan mieszkańców w 1999 r.

- - powyżej 50 %
- - 10 – 20 %
- - poniżej 10 %

- - lasy
- - drogi główne

Ludność gminy w poszczególnych sołectwach

Lp.	Sołectwa	1988 r.	1999 r.
1	m. Tyszowce	1066	1236
2	Dębina	884	1191
3	Czartowiec	249	208
4	Czartowczyk Kolonia	15	151
5	Czartowczyk	640	520
6	Czermno	429	369
7	Kazimierówka	292	246
8	Klątwy	484	439
9	Lipowiec	135	60
10	Marysin	304	240
11	Mikulín	255	223
12	Niedźwiedzia Góra	121	93
13	Perespa + Kol. Perespa	504	416
14	Podbór	233	244
15	Przewale	528	480
16	Rudka	68	49
17	Soból	128	116
18	Wakijów	277	227
19	Wojciechówka	210	193
20	Zamłynie	364	310
	RAZEM	7186	7011

Źródło: Dane z Urzędu Miasta i Gminy Tyszowce.

Silna koncentracja ludności występuje:

Miasto Tyszowce 1236 osób

Dębina 1191 osób

Czartowczyk 520 osób

Liczba sołectw o ilości powyżej 500 mieszkańców	2
od 351 do 500 mieszkańców	4
od 251 do 350 mieszkańców	1
od 151 do 250 mieszkańców	8

od 81 do 150 mieszkańców	2
mniej niż 80 mieszkańców	2

- Struktura ludności wg poziomu wykształcenia.

Ludność gminy charakteryzuje się niskim poziomem wykształcenia, a tym samym brakiem kadr przygotowanych do działania w warunkach gospodarki rynkowej.

Struktura ludności wg poziomu wykształcenia na tle województwa

	Obszary wiejskie województwa		Miasto i gmina Tyszowce	
	liczba	%	liczba	%
wyższe	2648	3,0	131	2,3
średnie i policealne	16828	19,5	2022	35,4
zasadnicze zawodowe	25315	29,4	700	12,3
podstawowe	36781	42,5	2828	49,5
niepełne podstawowe	4895	5,6	30	0,5
Ogółem	86467	100,0		100,0

5.2. Rynek prac

Struktura zatrudnienia wg sekcji EKD

Sekcje EKD (jednostki zatrudniające powyżej 5 osób)	1998	1999	%
Ogółem	474	457	100,0
Przemysł i budownictwo	56	61	13,3
Usługi rynkowe	80	54	11,8
Usługi nierynkowe	338	342	74,9
Rolnictwo indywidualne	*	2414	*

W następstwie procesu transformacji w gospodarce rynkowej w latach 90 nastąpiła ekonomicznie zdeterminowana racjonalizacja zatrudnienia.

Restrukturyzacja gospodarki spowodowała pewne zmiany w strukturze pracujących. W gminie Tyszowce utrzymuje się wysoki wskaźnik zatrudnionych w sektorze publicznym (usługi nierynkowe). Są to jednostki budżetowe obciążające budżet samorządowy gminy.

Niski jest udział zatrudnionych w sektorach najbardziej kreatywnych (przemysł, budownictwo, usługi rynkowe).

- Poziom i dynamika bezrobocia

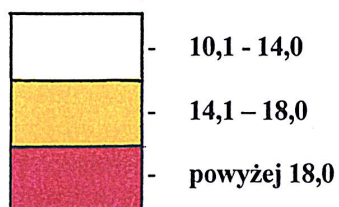
Zmiany zaistniałe na rynku pracy od początku lat 90 przejawiały się spadkiem liczby pracujących, zmniejszoną aktywnością zawodową ludności, a w szczególności pojawieniem się zjawiska bezrobocia.

Według stanu na 31.12.1999 r. na terenie gminy Tyszowce zarejestrowano ogółem 410 bezrobotnych.

POWIAT TOMASZOWSKI

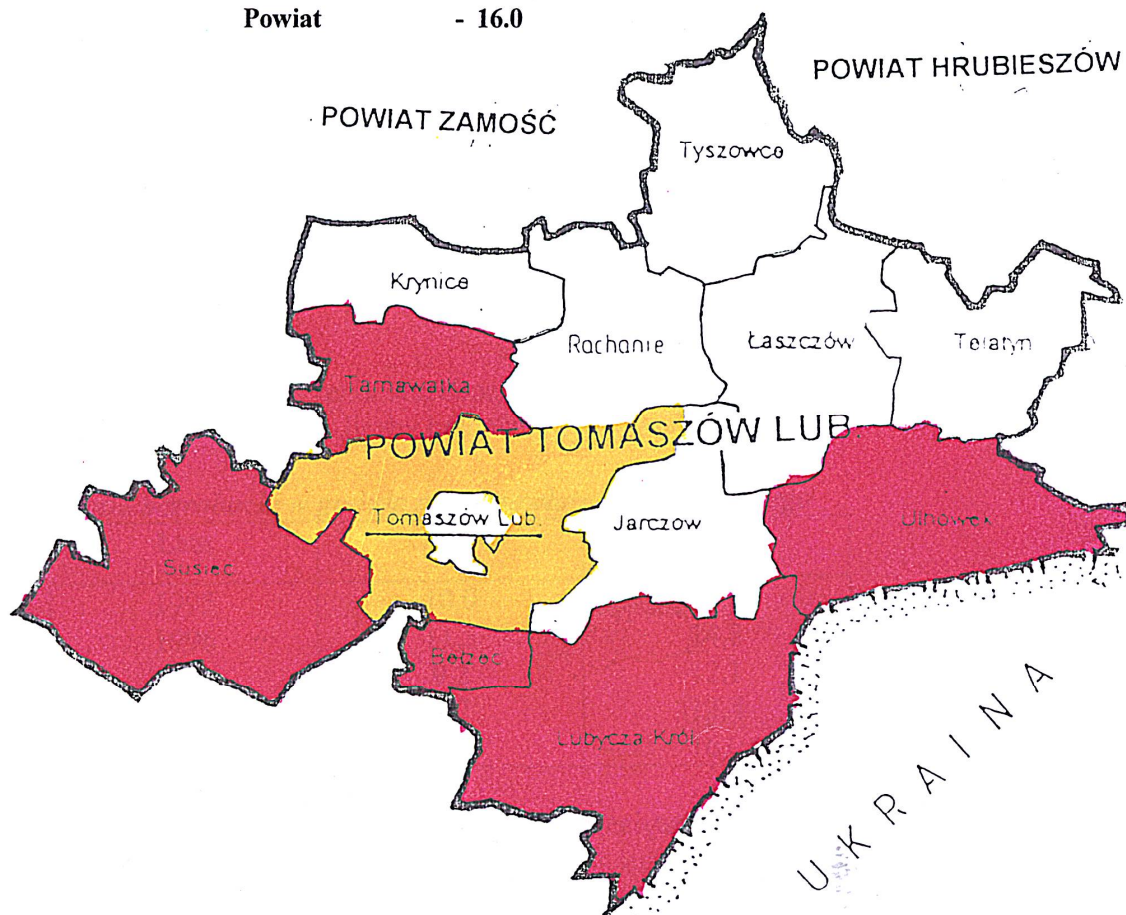
MIASTO I GMINA TYSZOWCE

STOPA BEZROBOCIA
% 1999 r.

M. i G. Tyszowce - 11,8

Powiat - 16,0

Liczbę bezrobotnych i dynamikę (przyrost lub spadek) w latach 1993 – 1999 przedstawia poniższe zestawienie:

Lata	Liczba bezrobotnych	Dynamika
1993	279	107,3
1994	307	110,0
1995	335	109,1
1996	391	116,1
1997	316	80,8
1998	336	106,3
1999	410	122,0

Źródło: „Analiza i ocena sytuacji na woj. rynku pracy” - WUP 1998 Zamość

„Ocena sytuacji na rynku pracy w woj. lubelskim” - WUP Lublin 2000 r.

Przez cały okres transformacji przeciętna stopa bezrobocia na obszarze gminy kształtowała się na poziomie niższym niż średnio w powiecie tomaszowskim.

Wysoki udział bezrobocia w powiecie tomaszowskim warunkowany był faktem istnienia gospodarki monokulturowej - PGR, przemysł metalowy i brakiem możliwości dostosowawczych do nowych warunków gospodarki rynkowej.

Rolniczy charakter gminy wymaga szczególnego potraktowania bezrobocia na wsi, z uwagi na występowanie dwóch rodzajów bezrobocia: rejestrowego i agrarnego (utajonego) w indywidualnych gospodarstwach rodnych, mającego niekorzystny wpływ na sytuację ogólnospołeczną.

Trudną sytuację na wsi pogłębiają :

- utrzymanie się niekorzystnej struktury agrarnej gospodarstw indywidualnych
- dalszy wzrost bezrobocia pozarolniczego i utrzymanie bezrobocia agrarnego w rozdrobnionym rolnictwie indywidualnym
- duży udział wśród bezrobotnych ludzi młodych
- wysoki poziom obciążenia ekonomicznego osób pracujących osobami korzystającymi z niezarobkowych źródeł (renty, emerytury, zasiłki społeczne)

W związku :

- z wysoką stopą bezrobocia na obszarach wiejskich
- brakiem pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich ograniczenia procesów migracyjnych ze wsi
- niskim poziomem wykształcenia i świadomości podnoszenia aktywności zawodowej ludności wiejskiej

wymagane jest podjęcie działań restrukturyzujących wieś w celu wykształcenia modelu wsi wielofunkcyjnej.

- Struktura bezrobocia wg wybranych kryteriów

Bezrobocie w poszczególnych kategoriach społeczno - demograficznych kształtuje się nierównomiernie. Z punktu widzenia polityki zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu istotna jest analiza wewnętrznej struktury populacji bezrobotnych, która jest znacząca przy podejmowaniu decyzji na rynku pracy. Jedną z cech różnicujących sytuację na rynku pracy jest płeć.

Bezrobotni wg płci

Lata	Ogółem	Kobiety	%	Powiat %
1995	335	166	49,5	49,6
1996	391	175	44,7	52,0
1997	316	161	50,9	53,7
1998	336	173	51,4	51,9
1999	410	197	48,0	48,8
2000	437	204	46,6	*

Procentowy udział bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych na przestrzeni badanego okresu uległ zmniejszeniu. Przewaga liczebna mężczyzn nad kobietami w ogólnej liczbie bezrobotnych wystąpiła również w powiecie tomaszowskim.

- Struktura bezrobotnych wg grup wieku, poziomu wykształcenia

Spośród wielu cech, które różnicują poziom bezrobocia zdecydowanie najsilniejszy wpływ ma wiek.

Bezrobotni wg wieku /1997 r./

Przedział wiekowy	Bezrobotni		RUP Tomaszów Lub. %	Powiat 2000 r. %
	Liczba	%		
Ogółem	316	100,0	100,0	100,0
15-17	-	-	0,06	0,03
18-24	126	39,8	31,3	32,7
25-34	116	36,8	34,3	31,0
35-44	52	16,5	22,6	23,0
45-54	22	6,9	11,2	12,2
55 i więcej	-	-	0,5	0,8

Największy odsetek bezrobotnych jest w wieku mobilności zawodowej tzn. w wieku 18 - 44 lat. Bezrobocie dotyka przede wszystkim ludzi młodych.

Najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 18-24 lat, co wynikało z trudności uzyskania pierwszej pracy przez absolwentów szkół ponadpodstawowych.

Bezrobotni wg poziomu wykształcenia /1997 r./

Wykształcenie	Bezrobotni		RUP Tomaszów Lub. %	Powiat 2000 r. %
	Liczba	%		
Ogółem	316	100,0	100,0	100,0
wyższe	1	0,3	2,3	1,3
policealne średnie zawodowe	52	16,5	23,8	21,5
ogólnokształcące	17	5,4	6,2	6,1
zasadnicze zawodowe	132	41,8	35,8	41,3
podstawowe i niepełne	114	36,0	31,8	29,8

Szanse na rynku pracy zależą od poziomu i rodzaju kwalifikacji. Zdecydowaną większość bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zawodowym, podstawowym i niepełnym podstawowym.

- Czas pozostawania bez pracy

Istotnym elementem charakteryzującym bezrobotnych jest informacja o okresie jaki pozostają bez pracy.

Wyszczególnienie	Czas pozostawania bez pracy w miesiącach												
		do 1	%	1-3	%	3-6	%	6-12	%	12-24	%	powyżej 24	%
1999	410	23	5,6	45	10,9	41	10,0	101	24,6	82	20,0	118	28,7
2000	437	26	8,2	54	12,3	45	10,2	79	18,0	97	22,2	126	28,8

Udział długotrwale bezrobotnych w ostatnich dwóch latach jest bliski połowie wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. Sytuacja taka jest niekorzystna, gdyż szansę zatrudnienia są znacznie mniejsze w przypadku osób o dłuższej przerwie w pracy, zwłaszcza mieszkających na wsi.

Wybitnie rolniczy charakter gminy i niewielkie znaczenie na rynku pracy innych sfer życia gospodarczego decydując znikomej podaży miejsc pracy.

- Zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy

Zaprzestanie pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy stanowi ważną informację o znaczeniu gospodarczym obszaru.

	1998	1999	2000
Gmina	7,1	7,3	2,5
Powiat	6,7	6,7	

W ostatnim okresie obserwuje się malejącą tendencję zwolnień grupowych. Generalnie w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy znajdują się osoby dotychczas niepracujące jak również z niewielkim doświadczeniem zawodowym.

Czynnikiem strukturalnym bezrobocia absolwentów decydującym w zasadzie o ich pozycji na rynku pracy, jest niedostosowanie poziomu i struktury kształcenia kadr do potrzeb gospodarki, tj. trwająca od lat dysproporcja między edukacją i pracą.

Uwarunkowania demograficzne i rynku pracy

- Długookresowa sięgająca 1985 r. analiza zmiany liczby ludności wykazuje pewną stabilizację. Wahania liczby ludności były niewielkie, w ogólnym bilansie w latach 1985 - 1999 liczba ludności zmniejszyła się o 3 %.

- Spadek liczby ludności spowodowany był ujemnym przyrostem naturalnym oraz ruchami migracyjnymi, których natężenie przypadło na lata 1985 – 1993.
- Nastąpiło zwiększenie liczby ludności w miejscowości Tyszowce w stosunku do roku 1988.
- Największe skupisko ludności: miasto Tyszowce (1236), sołectwa: Dębina (1191), Czartowczyk (520). W obszarze Tyszowce – Dębina skupionych jest ca 37 % mieszkańców gminy.
- Wskaźnik gęstości zaludnienia (51 os/m²) jest niższy od wskaźnika dla powiatu tomaszowskiego (62 os/km²).
- Struktura ludności wg płci charakteryzuje się:
 - wysokim stopniem feminizacji (gmina – 103.5, powiat – 100.9)
 - w średnich rocznikach – nieznaczna przewaga mężczyzn
 - wśród roczników starszych – duża przewaga ilościowa kobiet związana z wyższą umieralnością mężczyzn
- Zaznaczający się od kilku lat ujemny przyrost naturalny spowodował zmniejszenie liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wieloletnia migracja przyrost ludności w wieku poprodukcyjnym.
- Poziom wykształcenia ludności jest niski – 50% dorosłej ludności posiada wykształcenie podstawowe i niepełne podstawowe, w odróżnieniu od obszarów wiejskich województwa gminę cechuje wysoki odsetek ludności z wykształceniem średnim i policealnym (35,4 %).
- Sytuacja dotycząca bezrobocia nie odbiega od stanu istniejącego w województwie i charakteryzuje się:
 - wysokim bezrobociem zarówno zarejestrowanym jak i utajonym wynikającym z niepełnego wykorzystania ludzi w rolnictwie,
 - wysokim udziałem wśród bezrobotnych ludzi w wieku 18-34 lata,
 - zmniejszającym się udziałem kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych,
 - zmniejszającą się wśród bezrobotnych liczbą ludzi zwalnianych z przyczyn zakładu pracy,
 - niskimi kwalifikacjami bezrobotnych (ca 42% z wykształceniem zasadniczym zawodowym, 36% - osoby z wykształceniem podstawowym),
 - długotrwałym bezrobociem (50 % bezrobotnych pozostaje bez pracy ponad rok).
- Wzrostowa tendencja bezrobocia stanowić może zagrożenie dla dalszego rozwoju ekonomicznego miasta i gminy, sprzyjając powstawaniu niedostatku społecznego
- Obszar miasta gminy cechuje wysoki udział ludności rolniczej w strukturze zatrudnienia – 73%, przy zbyt małym udziale zatrudnionych w działach pozarolniczych
- Znaczne zasoby wolnej siły roboczej mogą stanowić czynnik sprzyjający rozwojowi miasta i gminy, pod warunkiem podjęcia działań edukacyjnych, nastawionych na potrzeby rozwojowych branż gospodarczych
- Powolny wzrost liczby nowych miejsc pracy wpływa niekorzystnie na stopień zamożności społeczeństwa oraz powoduje spadek popytu na dobra konstrukcyjne

5.3. Uwarunkowania społeczne

5.3.1. Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe – standardy powierzchniowe, typy zabudowy

Zasoby mieszkaniowe miasta i gminy Tyszowce obejmują łącznie 1942 mieszkania (stan 1999 r.). Zmiany w ilości zasobów mieszkaniowych, ich standardach oraz podstawowych wskaźnikach w latach 1990 – 1999 przedstawia poniższe zestawienie:

Rok	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	Liczba izb w mieszkaniach	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań	Przeciętna liczba osób		Powierzchnia użytkowa na 1 osobę	
						W mieszkaniu	Na izbę		
1990	1878	6361	136512	3,39	72,69	3,50	1,03	20,8	
1991	1882	6381	136900	3,39	72,74	3,45	1,02	21,1	
1992	1887	6403	137434	3,39	72,83	3,44	1,01	21,2	
1993	1888	6414	137632	3,40	72,90	3,38	1,00	21,5	
1994	1896	6454	138515	3,40	73,10	3,37	0,99	21,7	
1995	1902	6490	139361	3,41	73,30	3,46	1,01	21,2	
1996	1906	6514	139784	3,42	73,30	3,45	1,01	21,3	
1997	1936	6657	142314	3,43	73,40	3,37	0,98	21,8	
1998	1943					3,36	0,98	21,9	
1999	1942				73,50				
1999	Średnia dla gmin woj. lubelskiego					53,5			18,9
1999	Średnia dla gmin powiatu tomaszowskiego					70,3			20,8

Dane:

- Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin za 1990 r.
- Rocznik statystyczny województwa zamojskiego 1992, 1998 r.
- Gospodarka komunalna i mieszkaniowa województwa zamojskiego w 1993r.
- Infrastruktura komunalna i gospodarka mieszkaniowa w województwie zamojskim w 1994r., 1995r., 1996r.
- Województwo lubelskie w 1998 r.
- Statystyka powiatów i gospodarki samorządowej województwa lubelskiego w 1998r.

Z porównania średnich wskaźników wynika, że standardy powierzchniowe dotyczące mieszkań i izb oraz wielkości mieszkań (przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania) są korzystniejsze od średnich ich odpowiedników dla obszarów wiejskich regionu.

Powiększa się przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań, co wpływa na zwiększenie powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę. Jest ona nieco wyższa niż średnia dla powiatu tomaszowskiego. Zmniejsza się średnia liczba osób przypadających na 1 mieszkanie oraz na 1 izbę.

Notuje się postępujący wzrost wielkości podstawowych wskaźników przy dość niewielkim wzroście mieszkań. Zasoby mieszkaniowe gminy tworzą trzy typy zabudowy:

– budownictwo wielorodzinne w Tyszowcach. Są to:

- budynek 16 rodzinny, własność Domu Pomocy Społecznej
- budynek 32 rodzinny, własność Wspólnoty Mieszkaniowej
- budynek 6 rodzinny, własności komunalnej
- budynek dawnej agronomówki, 2 mieszkania
- budynek dawnej agronomówki, 2 mieszkania w Perespie

– budownictwo jednorodzinne

- skoncentrowane w Tyszowcach, przy rynku (szeregowce) oraz przy drodze do Hrubieszowa (nowe osiedle)
- rozproszone, przemieszane z budownictwem zagrodowym

– budownictwo zagrodowe stanowiące gros zabudowy wszystkich jednostek osadniczych

W zasobach budownictwa komunalnego znajdują się oprócz wymienionych wyżej 3 mieszkania w budynku starego przedszkola w Tyszowcach.

5.3.2. Wyposażenie w urządzenia infrastruktury technicznej

Od lat istniejące zaniedbania w wyposażeniu jednostek osadniczych w urządzeniach infrastruktury technicznej stopniowo są uzupełniane. Sieć wodociągową w gminie posiadają: Tyszowce, Dębina, Czartowiec, Czartowiec Kolonia, Czartowczyk, Kaliwy, Kłątwy, Mikulin, Niedźwiedzia Góra, Podbór, Przewale, Soból i Zamłynie. Mieszkańcy wsi Czermno, Marysin, Kazimierówka, Lipowiec, Marysin, Perespa, Kolonia Perespa, Rudka, Wakijów i Wojciechówka nie mają dostępu do sieci wodociągowej. Jedynie część miasta przy Domu Pomocy Społecznej wyposażona jest w zbiorczą sieć kanalizacyjną z odprowadzeniem do oczyszczalni. W pozostałych jednostkach osadniczych brakuje zbiorczych systemów odprowadzania ścieków bytowych, zaopatrzenia w ciepło, ciepłą wodę oraz gaz przewodowy. Wszystkie wsie zaopatrzone są w energię elektryczną oraz posiadają sieć telefoniczną.

5.3.3. Charakterystyka zmian w zakresie zasobów mieszkaniowych.

Zmiany w ilości przyrostów zasobów mieszkaniowych w latach 1990 – 1999 i standardy powierzchniowe przedstawia poniższe zestawienie.

Rok	Mieszkania przekazane do użytku w roku	Izby	Powierzchnia użytkowa w m ²	Przeciętna powierzchnia użytkowa w m ²
1990	18	85	1588	88,2
1991	6	28	572	95,3
1992	5	22	511	102,2
1993	3	16	313	104,3
1994	12	51	1086	90,5
1995	10	50	1066	106,6
1996	5	27	493	98,6
1997	39	160	2859	73,3
1998				
1999				
1997	średnia dla gmin województwa zamojskiego			114,7

Dane:

- Rocznik statystyczny województwa zamojskiego 1992, 1998 r.
- Gospodarka komunalna i mieszkaniowa województwa zamojskiego w 1993 r.
- Infrastruktura komunalna i gospodarka mieszkaniowa w województwie zamojskim w 1994, 1995, 1996 r.
- Województwo lubelskie w 1998 r.
- Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1990 r.
- Statystyka powiatów i gospodarki samorządowej województwa lubelskiego w 1999 r.

W badanym okresie czasu tylko w 1994 roku nowo oddane do użytku mieszkania (4) były zrealizowane przez zakład pracy. Pozostałe lokale mieszkalne oddane do użytku zostały wybudowane przez indywidualnych inwestorów. W 1997 roku notuje się wyraźny wzrost przekazywanych do użytku mieszkań. Brak danych z lat późniejszych nie pozwala na sformułowanie wniosków.

5.4. Obiekty obsługi mieszkańców

– Jednym z elementów charakteryzujących sferę społeczną są urządzenia obsługi mieszkańców. W celu zaspokojenia elementarnych potrzeb oraz szeregu innych zależnych od upodobań i stylu życia, mieszkańcy gminy korzystają z urządzeń infrastruktury społecznej sektora publicznego i komercyjnego

5.4.1. Usługi publiczne

- Administracja samorządowa

Miejscowość Tyszowce jest siedzibą władz samorządowych. W budynku Urzędu Miasta i Gminy – obok władz samorządowych: Rady i Zarządu Miasta i Gminy funkcjonuje Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Stanu Cywilnego.

- Edukacja

– Wychowanie przedszkolne

Obecnie na terenie gminy zlokalizowane jest jedno przedszkole samorządowe w Tyszowcach przy ul. Kościelnej. Ponadto na terenie gminy działają oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.

Struktura placówek wychowania przedszkolnego

Wyszczególnienie	1997	1998	1999
Ilość dzieci	143	131	135
Ilość placówek	8	6	6
Ilość nauczycieli	10	11	9

Struktura placówek wychowania przedszkolnego na tle województwa i powiatu

Rok 1999	Województwo	Powiat	Gmina
dzieci na 1 nauczyciela	15	16	15
dzieci na 1 placówkę	34	23	22

Źródło: Województwo Lubelskie w 1998 r. - ważniejsze dane o województwach, powiatach i gminach – WUS Lublin 1999 r. Analizy statystyczne – WUS Lublin 2000 r.

Powyższe dane ilustrują że dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w gminie mają warunki zbliżone do średniej powiatowej.

– Szkolnictwo podstawowe

Na terenie gminy funkcjonuje 6 szkół podstawowych w następujących miejscowościach (rok szkolny 1999/2000).

Szkoły podstawowe

	Liczba oddziałów	Liczba dzieci	Liczba nauczycieli	Liczba pomieszczeń
1. Tyszowce	12	342	30	10
2. Czarowczyk	5	50	7	8
3. Perespa	3	52	6	6
4. Przewale	3	43	9	8
5. Kazimierówka	4	56	8	7
6. Czarowiec	2	17	3	5

W roku szkolnym 1999/2000 uczęszczało 560 dzieci i zatrudnionych było 63 nauczycieli.

Struktura placówek szkolnictwa podstawowego

Lata	Szkoły		Uczniowie	Nauczyciele		Pomieszczenia dla nauczania	Oddziały
	Ogółem	w tym z klasami I-VIII		Pełnozatrudnieni	Niepełnozatrudnieni		
1992/93	7	6	970	72	-	55	49
1993/94	7	6	935	73	12	54	48
1994/95	7	6	906	75	8	55	46
1995/96	7	6	901	73	8	53	43
1996/97	8	6	871	72	10	54	44
1997/98	8	6	839	73	9	54	44
1998/99	8	6	824	74	9	54	44

Po wprowadzeniu reformy o świąty w roku szkolnym 1999/2000 utworzone zostało gimnazjum samorządowe przy szkole podstawowej w Tyszowcach.

Do gimnazjum uczęszcza 183 uczniów i zatrudnionych jest 18 nauczycieli. Obecnie do użytku oddany został nowy budynek gimnazjum w Tyszowcach.

W ciągu ostatnich lat nastąpił spadek liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym.

Tendencje malejącej liczby urodzeń w kraju występują również w obszarze miasta i gminy Tyszowce. Zjawisko spadku urodzeń będzie miało wpływ na reorganizację szkolnictwa – likwidację placówek o niewielkiej liczbie uczniów z tytułu wysokich kosztów ich utrzymania.

Obiekty po zlikwidowanych szkołach podstawowych adaptować dla potrzeb wynikających z możliwości rozwojowych gminy – usługi, drobna działalność produkcyjna, rezerwy usługowe związane z potrzebami społeczności lokalnej.

Stan techniczny aktualnie funkcjonujących obiektów szkolnych na terenie miasta i gminy jest niezadowalający. Szkoły podstawowe w Tyszowcach, Czartowczyku, Kazimierówce oraz przedszkole w Tyszowcach wymagają remontów, natomiast w Perespie i Czartowcu budynki są zdekapitalizowane. Ponadto szkoły wymagają doposażenia w pomoce dydaktyczne.

– Szkolnictwo średnie

Szkolnictwo średnie ma niewątpliwy wpływ na rozwój gminy oraz powiązania z obszarami sąsiednimi. Do Liceum Ogólnokształcącego zlokalizowanego przy ul. Kościelnej uczęszcza 371 uczniów i zatrudnionych jest 22 nauczycieli.

Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat liczba uczniów wzrosła o 40%.

Licea ogólnokształcące dla młodzieży

Lata	Szkoły	Uczniowie	Nauczyciele	Pomieszczenia do nauczania	Oddziały
1992/93	1	218	15	9	8
1993/94	1	236	20	9	8
1994/95	1	244	18	9	8
1995/96	1	251	17	9	8
1996/97	1	283	17	10	9
1997/98	1	332	21	11	11
1999/2000	1	371	22	11	11

- Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Ochrona zdrowia w gminie organizacyjnie związana jest z Zespołem Opieki Zdrowotnej w Tomaszowie Lub.

W lecznictwie publicznym otwartym usługi świadczy Miejsko – gminny Ośrodek Zdrowia w Tyszowcach i Ośrodek Zdrowia w Perespie.

W zakresie lecznictwa specjalistycznego i szpitalnego obszar obsługiwany jest przez przychodnie specjalistyczne i szpital w Tomaszowie Lub., w zakresie pomocy doraźnej przez karetki sanitarne z oddziału w Tomaszowie Lub.

Wskaźniki obsługi mieszkańców przez pracowników służby zdrowia:

	Ilość M/1 lekarza	Ilość M/1 okulistę	Ilość M/1 pielęgniarkę
Miasto i gmina Tyszowce	1657	3315	603
Powiat tomaszowski	642	2584	167
województwo lubelskie	475	2294	175

Ponadto w Tyszowcach funkcjonują 2 apteki obsługujące cały obszar gminy. System organizacyjny służby zdrowia zmieniać się będzie w związku z reformą systemu ubezpieczeń i administracji, w wyniku czego powstawać będą prywatne gabinety lekarskie i analityczne.

Pomoc społeczna odgrywa obecnie ważną rolę w systemie ubezpieczenia społecznego z uwagi na niski poziom dochodów społeczeństwa. Istotnymi czynnikami niskich dochodów jest rosnący odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, bezrobocie oraz silne rozdrobnienie gospodarstw rolnych, powodującymi, że duży odsetek mieszkańców gminy osiąga niskie dochody.

W zakresie udzielania materialnej pomocy najbardziej potrzebującym działa Miejsko – gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tyszowcach. W roku 1999 z różnych form pomocy społecznej skorzystało 308 rodzin (zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne, ulgi opiekuńcze).

Ponadto w Tyszowcach działa Dom Opieki Społecznej przyjmujący pensjonariuszy nie tylko z obszaru gminy.

- **Kultura**

Jedną z podstawowych i powszechnych form uczestnictwa w kulturze jest czytelnictwo. Szczególną rolę pełni finansowana przez samorząd biblioteka publiczna w Tyszowcach z filią w Perespie oraz z punktami bibliotecznymi w sołectwach, posiadającą księgozbiór o wielkości 29634 wolumenów. Liczba osób przypadających na jedną placówkę biblioteczną wynosi 3315; osób, dla gmin wiejskich 1702 osoby.

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące gminę na tle powiatu

liczba ludności na jedną placówkę biblioteczną	3315
powiat tomaszowski	3431
księgozbiór w wolumenach na 1000 ludności	4318
powiat tomaszowski	6790
woj. lubelskie	3455
wypożyczenia w wolumenach na 1 czytelnika	22,2
powiat tomaszowski	21,9

Działalność kulturotwórczą prowadzą organizacje kulturalne kultywujące tradycje obrzędu śpiewu i sztuki ludowej. Są to:

- Zespół KGW „TYSZOWIANKI”
- Zespół KGW „CZARTOWCZYK”
- Zespół Taneczny „TYSZOWIACY” przy Liceum Ogólnokształcącym
- Zespół Wokalno – Fletowy Gimnazjum w Tyszowcach

Ponadto ważną rolę uzupełniającą bazę placówek kultury pełnią świetlice przy remizach OSP (13) wykorzystywane do organizowania zabaw, wesel, spotkań okolicznościowych.

Zaspokojenie potrzeb mieszkańców miasta i gminy w tym zakresie jest niewystarczające. Brak Ośrodka Kultury obniża jakość życia ludności.

- Sport

W Tyszowcach zlokalizowany jest Miejski Stadion Sportowy, boisko sportowe przy Szkole Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącym, ponadto na terenie gminy znajdują się przyszkolne boiska sportowe. Działające organizacje sportowe to:

- Tyszowiecki Klub Sportowy „Huczwa”
- Ludowy Klub sportowy „Gród Czeremno”

Zespoły te uczestniczą w rozgrywkach ligowych oraz zawodach sportowych lokalnych i ponadlokalnych.

- Usługi pocztowo - telekomunikacyjne

Usługi pocztowo – telekomunikacyjne świadczy Poczta Polska oraz Telekomunikacja. Na terenie gminy działają 2 placówki pocztowe i telekomunikacyjne: w mieście Tyszowce i Perespie.

Na 1 placówkę pocztową przypada 3315 osób i jest to wskaźnik wyższy niż w powiecie tomaszowskim – 2724 osób, nie mniej stopień obsługi w tym zakresie jest wystarczający.

Dzięki inwestycjom telekomunikacyjnym w latach dziewięćdziesiątych w regionie zamojskim odnotowano duży rozwój łączności telefonicznej. Rozwój telefonii był szczególnie dynamiczny na obszarach wiejskich w tym również na terenie miasta i gminy Tyszowce.

Zarejestrowanych jest 1059 abonentów telefonii przewodowej. Na 1000 ludności przypada abonentów telefonicznych :

- W mieście i gminie Tyszowce 148, gdy w 1988 r. przypadało 28
- Średni wskaźnik w powiecie 119
- woj. lubelskie 116

Stopień obsługi ludności w zakresie usług telekomunikacyjnych uzupełniony jest przez sieć telefonii komórkowej.

5.4.2. Usługi o charakterze komercyjnym

Ważne znaczenie dla gospodarczego funkcjonowania gminy i podniesienia poziomu życia ludności ma rozwój usług o charakterze komercyjnym: handlowych, gastronomicznych oraz rzemiosła.

Najbardziej dynamiczną sferą usług komercyjnych jest handel, charakteryzujący się szybkim tempem przyrostu podmiotów prywatnych, przekształcaniem się obiektów przemysłowo – składowych na rozwój funkcji handlowo – detalicznych.

Powstające prywatne obiekty handlowe zdecydowanie poprawiły sytuację w tej dziedzinie.

Placówki handlowe o bardziej wyspecjalizowanym profilu skupione są w mieście, gdzie oprócz branż spożywczych występują spożywczo przemysłowe, tekstylne, art. gospodarstwa domowego, art. do produkcji rolnej.

W pozostałych miejscowościach występują głównie małe sklepy spożywczo-przemysłowe.

W bilansie usług bytowych oraz rzemieślniczych związanych z obsługą ludności nastąpiła stagnacja.

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie usług: budowlanych, instalacji elektrycznych, punktów obsługujących motoryzację, stację paliw jest wystarczający.

Brak jest jednostek komercyjnych świadczących usługi gastronomiczne.

Uwarunkowania wynikające z istniejącego zagospodarowania – zasoby mieszkaniowe i obiekty obsługi mieszkańców

- Zdecydowanie na terenie gminy przeważa budownictwo zagrodowe. Budownictwo jednorodzinne występuje w Tyszowcach, w innych miejscowościach rozproszone przemieszane z zabudową zagrodową. Zabudowa wielorodzinna skoncentrowana jest w mieście Tyszowce.
- Następuje stopniowy wzrost powierzchni mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania jest nieco wyższa od średniej dla gmin powiatu tomaszowskiego i zdecydowanie wyższa od średniej dla gmin województwa lubelskiego.
- Wyposażenie jednostek osadniczych w urządzenia infrastruktury technicznej wskazuje na zaniedbania – nie wszystkie posiadają dostęp do zbiorowej sieci wodociągowej.

Poza częścią miasta Tyszowce, która wyposażona jest w zbiorczą sieć kanalizacyjną z odprowadzeniem do oczyszczalni, pozostały obszar nie posiada zbiorczych systemów odprowadzania ścieków, zaopatrzenia w ciepło, gaz.

- Urządzenia obsługi mieszkańców zlokalizowane na terenie miasta i gminy w odniesieniu do administracji, ochrony zdrowia, łączności, handlu mają zasięg lokalny
- Zasięg ponadlokalny usług związany jest ze szkolnictwem średnim
- Sieć szkół publicznych jest wystarczająca jednakże stan techniczny niektórych obiektów jest niezadowolający, wymagający remontów. Standard wyposażenia w pomoce dydaktyczne, a zwłaszcza w sprzęt komputerowy nie dorównuje poziomowi wyposażenia szkół miejskich

- Miasto i gmina w zakresie ochrony zdrowia obsługiwana jest na poziomie podstawowej opieki zdrowotnej. Dostępność do istniejących ośrodków zdrowia jest korzystna. Brak jest gabinetów prywatnych, analityczno – diagnostycznych.
- Środki przeznaczone na rozwój kultury są niewystarczające. Brak jest Miejsko – Gminnego Ośrodka Kultury. Działalność kulturalna prowadzona jest przez Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły taneczny i wokalny-fletowy, kultywujące tradycje regionalne. W organizowaniu imprez kulturalnych wykazują również udział placówki oświatowe i biblioteki. Sieć bibliotek jest dostatecznie rozwinięta.
- Wyposażenie w usługi o charakterze komercyjnym regulowane jest przez gospodarkę rynkową. Obecnie działające obiekty handlowe zaspokajają podstawowe potrzeby mieszkańców. Brak jest jednostek świadczących usługi gastronomiczne. Występują również braki w zakresie usług rzemieślniczych. W sferze zaspokojenia potrzeb mieszkańców miasta i gminy w usługi podstawowymi zadaniami są:
 - zachować i zmodernizować obiekty istniejące
 - rozwijać sieć handlową i usługową zgodnie z europejskimi tendencjami z pozyskiwaniem kapitału zagranicznego

5.5. Uwarunkowania gospodarcze

5.5.1. Mikrostruktura gospodarcza

W okresie transformacji ustrojowej procesy prywatyzacyjne spowodowały przeobrażenia własnościowe, tj.:

- upadek lub zmniejszenie się sektora publicznego
- rozwój prywatnych form gospodarowania, drobnych form przedsiębiorczości

Jednym z elementów charakteryzujących działalność gospodarczą, miasta i gminy są realizowane w formie podmiotów gospodarczych osób fizycznych małe zakłady usługowo – rzemieślnicze. Jako ważny element aktywności gospodarczej mogą stanowić alternatywę rozwoju dla części gospodarstw rolnych. Powstanie podmiotów gospodarczych jest jednym ze znaczących symptomów rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości lokalnej.

Miarą aktywności obszaru jest stopień nasycenia przedsiębiorczością (liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 M).

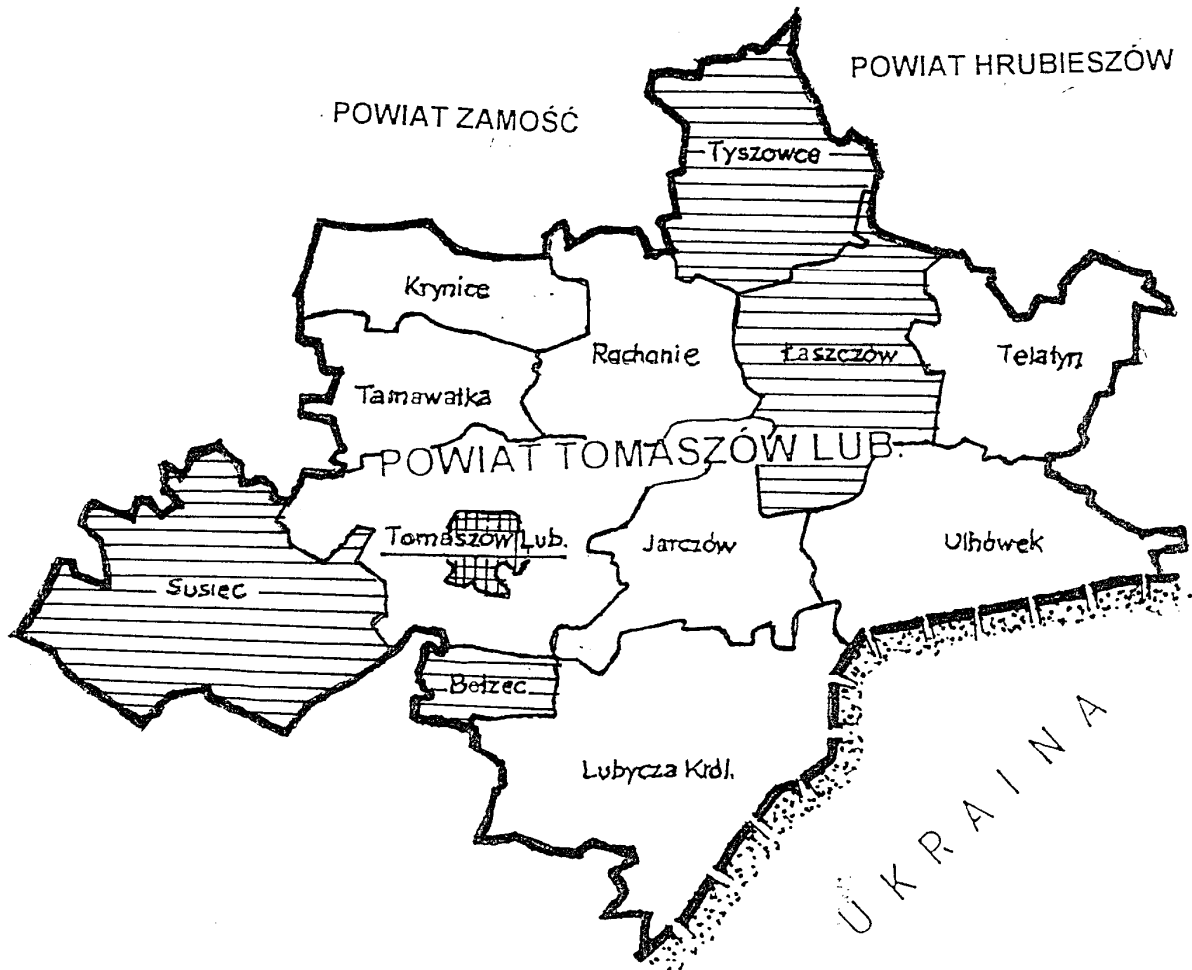
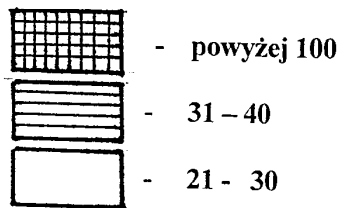
Analiza przestrzenna (na tle powiatu) podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON/1000M wykazuje, że gmina Tyszowce należy do obszarów o dość wysokiej aktywności gospodarczej (wskaźnik przedsiębiorczości prywatnej zbliżony do średniego wskaźnika nasycenia dla powiatu).

POWIAT TOMASZOWSKI

MIASTO I GMINA TYSZOWCE

WSKAŹNIK PRZEDSIĘBIORCZOŚCI PRYWATNEJ

Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 M w 1999r.

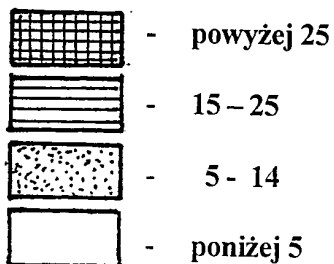

POWIAT TOMASZOWSKI

MIASTO I GMINA TYSZOWCE

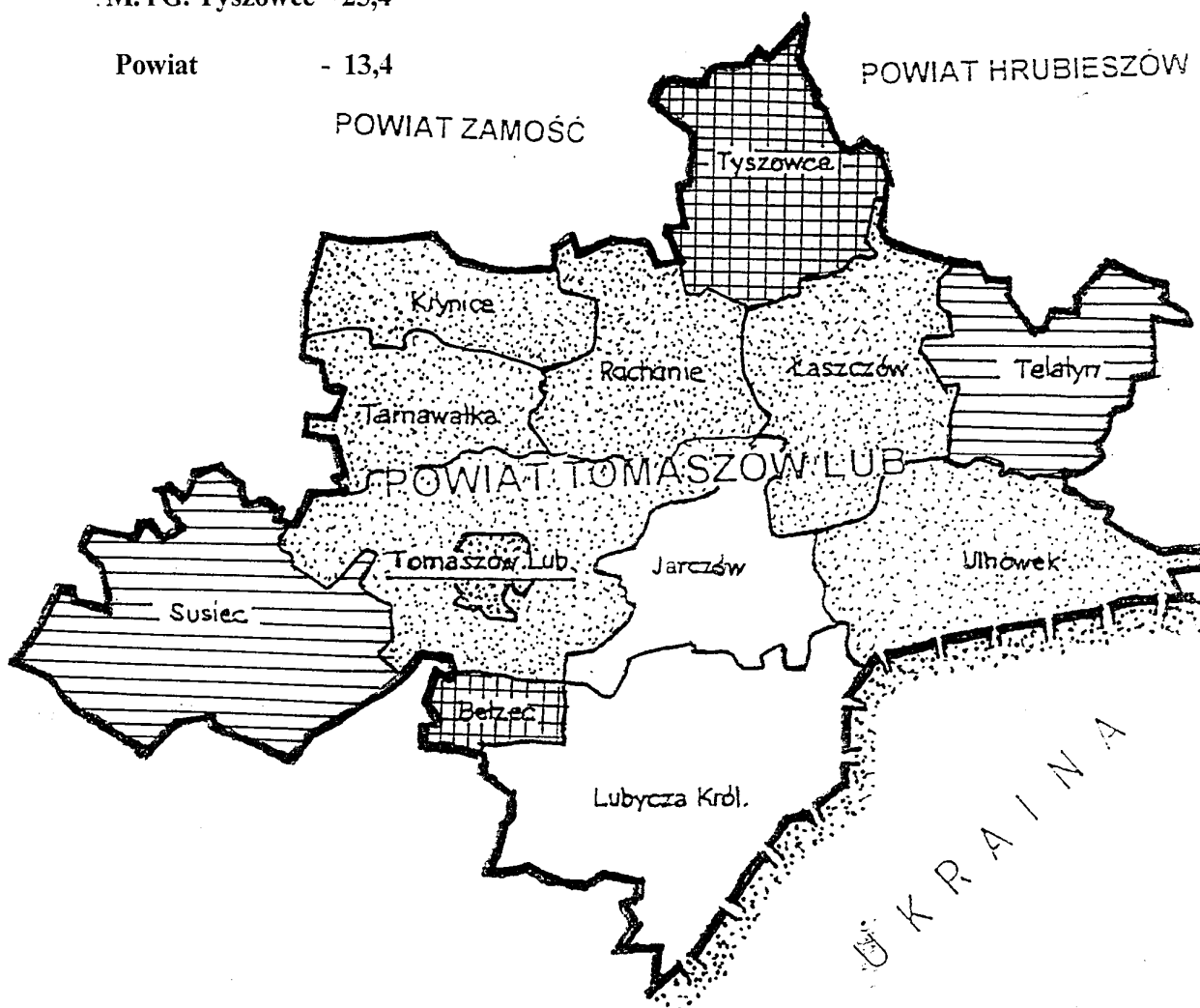
WSKAŹNIK PRZEDSIĘBIORCZOŚCI PUBLICZNEJ

Wydatki inwestycyjne w % ogółu wydatków gmin w 1999r.

M. i G. Tyszowce - 25,4

Powiat - 13,4

Jednostki zarejestrowane w systemie REGON wg sekcji EKD

Wyszczególnienie	1996	1997	1998	1999	%
Ogółem	191	209	213	208	100,0
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	5	4	4	3	-
Działalność produkcyjna	18	18	18	16	8,0
Budownictwo	13	16	17	22	11,0
Handel, naprawy	100	110	107	105	50,0
Hotele i restauracje	3	4	6	2	-
Transport, składowanie, łączność	9	10	12	11	-
Obsługa nieruchomości	7	8	12	12	-
Pośrednictwo finansowe	1	2	2	2	-
Administracja publiczna i obrona narodowa	1	1	2	1	-
Edukacja	9	9	9	10	-
Ochrona zdrowia i opieka socjalna	12	10	9	8	-
Pozostała działalność usługowa	13	17	15	16	-

Jednostki zarejestrowane w systemie REGON wg standardów własności

Sektor własności	Ilość jednostek	%
Ogółem	213	100,0
Publiczny	13	6,1
Prywatny	200	93,9
w tym zakłady osób fizycznych	177	-

Zródło: „Wojewódzki Biuletyn Statystyczny”; US grudzień 1998.

Struktura ze względu na dziedziny działalności wskazuje na zdecydowaną przewagę podmiotów gospodarczych zaliczanych przez EKD (do handlu i napraw – 50%, budownictwo – 11%, działalność produkcyjna – 8,0%).

Analiza rozwoju prywatnych podmiotów gospodarczych wskazuje, że w największym stopniu wzrosła liczba obiektów handlowych. Jest to wynik przede wszystkim procesów prywatyzacji, które w handlu przebiegają najbardziej dynamicznie i efektywnie. Struktura podmiotów gospodarczych wg form własności wskazuje na wyraźną dominację sektora prywatnego.

Przestrzenne rozmieszczenie obiektów przemysłowych, rzemieślniczych, usługowych, handlowych – mikrostruktura gospodarcza

Obiekt	Miejscowość
Piekarnia	Tyszowce
Masarnia	Tyszowce
Młyn gospodarczy	Tyszowce
Przedsiębiorstwo handlowo-usługowe BETAMAX	Zamłynie
Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Renoma	Tyszowce
Centrum handlowo-usługowe ARPIS	Tyszowce
Firma handlowo-usługowa Jur-Tex	Tyszowce
Cegielnia	Tyszowce
Autoserwis „Stawex” - usługi motoryzacyjne	Tyszowce
Skup zboża	Tyszowce
Bacutil	Tyszowce
Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych	Tyszowce
Zakład betoniarski	Tyszowce
Zakład produkcji materiałów budowlanych	Przewale
Stacja paliw	Przewale
Zakład produkcji materiałów budowlanych	Podbór
Zakład betoniarski	Wojciechówka
Młyn gospodarczy	Klątwy

- Potencjał gospodarczy miasta i gminy

Potencjał gospodarczy obszaru stanowią małe zakłady zatrudniające niewielką liczbę osób związane z przetwórstwem rolno – spożywczym i branżą budowlaną.

W sektorze pozarolniczym zatrudnionych jest ok. 15,5%.

Część baz oraz majątku obsługi rolnictwa jest niewykorzystane:

- baza po byłym SKR w Tyszowcach
- baza po GS „SCh” w Tyszowcach
- obiekt po „Herbapol” w Tyszowcach
- obiekt skupu tytoniu w Tyszowcach
- baza byłych ZUM zlokalizowana na terenie gminy

Niepełne wykorzystanie powierzchni oraz obiektów świadczy o możliwości wykorzystania rezerw przez inne branże np.: handel hurtowy, składy.

Również łatwo dostępne zasoby siły roboczej stanowią element uaktywnienia obszaru pod warunkiem podniesienia kwalifikacji ludności. Wysoka jakość gleb, a zwłaszcza położenie na obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych stanowią ograniczenia lokalizacji obiektów przemysłowych mogących stanowić zagrożenie dla wód podziemnych. Istnieją preferencje dla rozwoju przemysłów nieuciążliwych, o nowoczesnych czystych technologiach, energooszczędnych oraz eliminujących powstawanie odpadów przemysłowych.

5.5.2. Rolnictwo i jego obsługa

Na obszarze miasta i gminy rolnictwo jest podstawowym działem gospodarki i źródłem utrzymania dla 84% ogółu zatrudnionych (kraj 29%). Monofunkcyjna struktura gospodarcza zdominowana przez rolnictwo świadczy o braku innych źródeł rozwoju.

Podstawą działalności rolniczej są korzystne warunki naturalne (wg oceny JUNG - Puławy wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi dla gminy 88,3 pkt, dla województwa lubelskiego 73,5 pkt, dla kraju 66,6 pkt). Pod względem wartości gleb gmina zajmuje wysoką pozycję w regionie, występują dobre jakościowo gleby. Są to czarnoziemy wytworzone z lessów, rędziny kredowe, gleby bielcowe wytworzone z piasków. Wzdłuż cieków wodnych i w obniżeniach terenowych występują gleby mułowo – bagienne, a miejscowo gleby torfowe. Gleby klas I – III b stanowią 55,3 użytków rolnych odznaczających się korzystnymi właściwościami fizycznymi, chemicznymi i biologicznymi i stanowią atut do rozwoju wysokiej jakości produkcji rolnej.

- **Struktura użytkowania gruntów.**

Struktura użytkowania gruntów wskazuje na rolniczy charakter obszaru.

Użytki rolne zajmują 81,5 % powierzchni ogólnej gminy. W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne – 72,7%, znaczny jest udział użytków zielonych – 26,3% położonych głównie po obu stronach Huczwy i wzdłuż innych drobnych cieków, sklasyfikowanych głównie w III i IV klasie bonitacyjnej. W ogólnej powierzchni użytków rolnych znikomy jest udział sadów wynoszący 0,9%.

Powierzchnia ogólna w ha	Użytki rolne				Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i inne
	Razem	Grunty orne	Sady	Łąki i pastwiska		
12948	10553	7680	95	2778	1397	998
100%	81,5%	59,3%	0,7%	21,5%	10,8%	7,7%
	100%	72,7%	0,9%	26,4%		

- Struktura własności i wielkość gospodarstw

Rolnictwo gminy charakteryzuje zdecydowana przewaga własności prywatnej.

We władaniu rolników indywidualnych znajduje się 97,5% użytków rolnych. Sektor państwowy reprezentowany jest przez lasy państwowe, grunty komunalne i PFZ.

Własność prywatną charakteryzuje mała powierzchnia gospodarstw i znaczne rozdrobnienie gruntów.

W gminie znajduje się 2039 gospodarstw, z czego 61,6% stanowią gospodarstwa o powierzchni 1 – 5 ha, których ilość w stosunku do 1988 wzrosła o ponad 10%, co jest wynikiem postępującego rozdrobnienia gospodarstw.

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych

Ogółem	1-5 ha	5 -10 ha	10 -15 ha	15 -20 ha	20 - 50 ha
2039	1258	511	165	61	44
100,00%	61,6	25,2	8,1	3	2,1

Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 4,7 ha i jest niższa od średniej wojewódzkiej – 6,1 ha oraz krajowej 7,0 ha i na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia uległa zmniejszeniu.

- Produkcja rolnicza

W produkcji rolniczej wiodącym kierunkiem jest produkcja mieszana, którą prowadzi 62% gospodarstw.

W produkcji roślinnej specjalizuje się 21% ogółu gospodarstw. W strukturze zasiewów dominują zboża – 63% ogółu zasiewów, następnie rośliny przemysłowe ca 15% i rośliny strączkowe jadalne ca 7%. Niski udział w strukturze zasiewów odnotowuje się ziemniaków.

W produkcji zwierzęcej specjalizuje się 17% ogółu gospodarstw. W obszarze gminy hoduje się głównie bydło i trzodę chlewną.

Zwierzęta gospodarskie i ich obsada w sztukach przeliczeniowych

Wyszczególnienie	1988	1995	1999
Bydło ogółem	5850	3916	2806
w tym krowy	2523	1673	1366
Trzoda chlewna	5295	4979	2558
Owce	1102	155	115
Konie	1050	437	119

W analizowanym okresie w stosunku do 1988 r. nastąpił znaczny spadek ilości zwierząt gospodarskich: bydła o 52%, trzody chlewnej 44%.

Obsada zwierząt gospodarskich na 100 UR

Zwierzęta gospodarskie	Gmina Tyszowce		Woj. lubelskie	Kraj
	1988	1999	1995	1999
Bydło	56,8	26,6	36,1	37,7
Trzoda chlewna	47,9	24,2	89,0	103,0
Owce	10,7	1,1	1,7	2,5
Konie	10,2	1,1	-	-

Produkcja rolna ma charakter surowcowy. Wyprodukowane surowce rolne, za wyjątkiem niewielkiej ilości zbóż wywożone są i przetwarzane poza gminą. W obszarze gminy brak jest dostatecznej bazy przetwórczej.

- Wyposażenie gospodarstw rolnych

Wyposażenie w środki produkcji, głównie trwałe, np. ciągniki jest zadowalające. Wskaźnik umaszynowania przeliczany ciągnikami rolniczymi w gminie wynosi 9,2 szt/100ha i jest wyższy od średniej krajowej wynoszącej 7,3 szt/100ha, jak również wojewódzkiej 8,8 szt/100ha.

Wyposażenie gospodarstw indywidualnych w maszyny rolnicze

Maszyny rolnicze	% gospodarstw posiadających sprzęt
Kombajny zbożowe	2,1
Kombajny buraczane	4,2
Rozsiewacze nawozów	23,2
Rozrzutnik obornika	9,2
Kosiarki ciągnikowe	10,8
Ładowacze chwytakowe	5,6
Koparki do ziemniaków	5,7
Sadzarki do ziemniaków	2,0
Przyczepy zbierające	2,9
Opryskiwacze polowe	20,9
Olejarki bańkowe	5,1
Dojarki rurociągowe	0,6
Schładzarki do mleka	6,6
Agregaty uprawowe	8,6

- Obsługa rolnictwa

Wyposażenie obszarów w obiekty obsługi rolnictwa jest niewystarczające. Na terenie miasta i gminy znajdują się:

- Lecznica Weterynaryjna w Tyszowcach
- Punkty skupu mleka (Tyszowce, Czartowiec, Czartowczyk, Przewale, Kłątwy, Perespa, Czermno, Kazimierówka)
- Punkty skupu zwierząt (Perespa)
- Punkty skupu buraków (Tyszowce, Przewale)
- Punkty skupu zboża (Tyszowce, Czermno)

- Aspekty społeczno – ekonomiczne

Struktura posiadania

Wśród gospodarstw rolnych ocenianych wg grup społeczno – ekonomicznych występują gospodarstwa:

Rolnicze	59,0% ogółu gospodarstw
Rolniczo - pracownicze	1,6% ogółu gospodarstw
Pracownicze i pracowniczo - rolnicze	15,4% ogółu gospodarstw
Emerytów i rencistów	14,9% ogółu gospodarstw
Z pozarolniczą działalnością	2,2% ogółu gospodarstw
Pozostałe	6,9% ogółu gospodarstw

Wśród gospodarstw indywidualnych 29% prowadzi działalność wyłącznie lub głównie na potrzeby własne, 64% prowadzi działalność głównie na rynek. Wg samooceny użytkowników gospodarstw rolnych (badano 66% ogółu gospodarstw) – 18% posiada perspektywy rozwojowe, do 22,5% brak jednoznacznej opinii, a 25,5% stanowią gospodarstwa nierozwojowe.

Zatrudnienie

Zatrudnienie w rolnictwie na 100ha UR wynosi 23 osoby, co daje łącznie zatrudnienie w rolnictwie ca 244 osób. Wskaźnik zatrudnienia ludności rolniczej dla gminy jest niższy od średniej wojewódzkiej (25 os/100ha) i wyższy od średniej krajowej wynoszącej 20 os/100ha UR.

Wykształcenie

Wykształcenie rolników jak w większości gmin w regionie jest niskie – 50% ogółu posiada wykształcenie podstawowe i niepełne podstawowe.

Struktura wiekowa rolników

Występuje niekorzystne zjawisko starzenia się ludności rolniczej podobnie jak w kraju i regionie. 21% ogółu ludności zajmującej się rolnictwem weszło w wiek poprodukcyjny.

Gospodarstwa rolne wg cech demograficznych domowników przedstawia się następująco :

Składające się wyłącznie z ludzi młodych	5,8% ogółu gospodarstw
Wyłącznie z osób w wieku średnim	11,5% ogółu gospodarstw
Wyłącznie z osób starszych	8,0% ogółu gospodarstw
Prowadzonych wyłącznie przez emerytów i rencistów	10,0% ogółu gospodarstw
Bez dzieci i osób do 25 roku życia	37,0% ogółu gospodarstw

5.5.3. Sfera finansowa

- Dochody w strukturze budżetu

Układ gospodarki wywiera wpływ na zagadnienie kształtowania gospodarki finansowej w skali lokalnej, możliwości zaspokojenia potrzeb ludności, działalność inwestycyjną itp. Dużą rolę w tym zakresie odgrywa poziom dochodów budżetu.

Znaczny udział w dochodach gminy stanowiły subwencje ca 47% w 1999 r.

Wskaźnikiem stopnia rozwoju gospodarczego obszaru są dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które wynosiły w 1999 r. - 998 zł i kształtowały się na nieco wyższym poziomie niż w gminach wiejskich - 966 zł i w powiecie -971zł.

Zróżnicowanie przestrzenne dochodów budżetów w powiecie tomaszowskim oraz miejsce miasta i gminy Tyszowce na tle pozostałych obrazuje mapka.

- Wydatki budżetu gminy

Wielkość dochodów decyduje o rozmiarach wydatków, które wykazują tendencję właściwą ogółowi gmin.

Największe obciążenie dla budżetu stanowiły wydatki na zadania zlecone zwłaszcza oświatę i wynikały z obligatoryjnego obowiązku prowadzenia przez samorzady publicznych szkół podstawowych, a od 1999 r. - gimnazjów samorządowych.

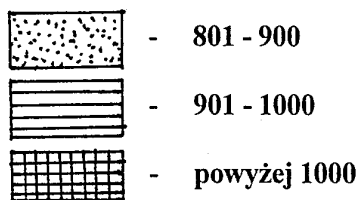
Łącznie wszystkie wydatki budżetu gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się na poziomie 989 zł i były wyższe od wskaźnika dla gmin wiejskich - 875zł i powiatu - 890 zł.

Przestrzenne zróżnicowanie wydatków inwestycyjnych w % ogółu wydatków gmin /wskaźnik przedsiębiorczości publicznej/ ilustruje załączona mapka.

POWIAT TOMASZOWSKI

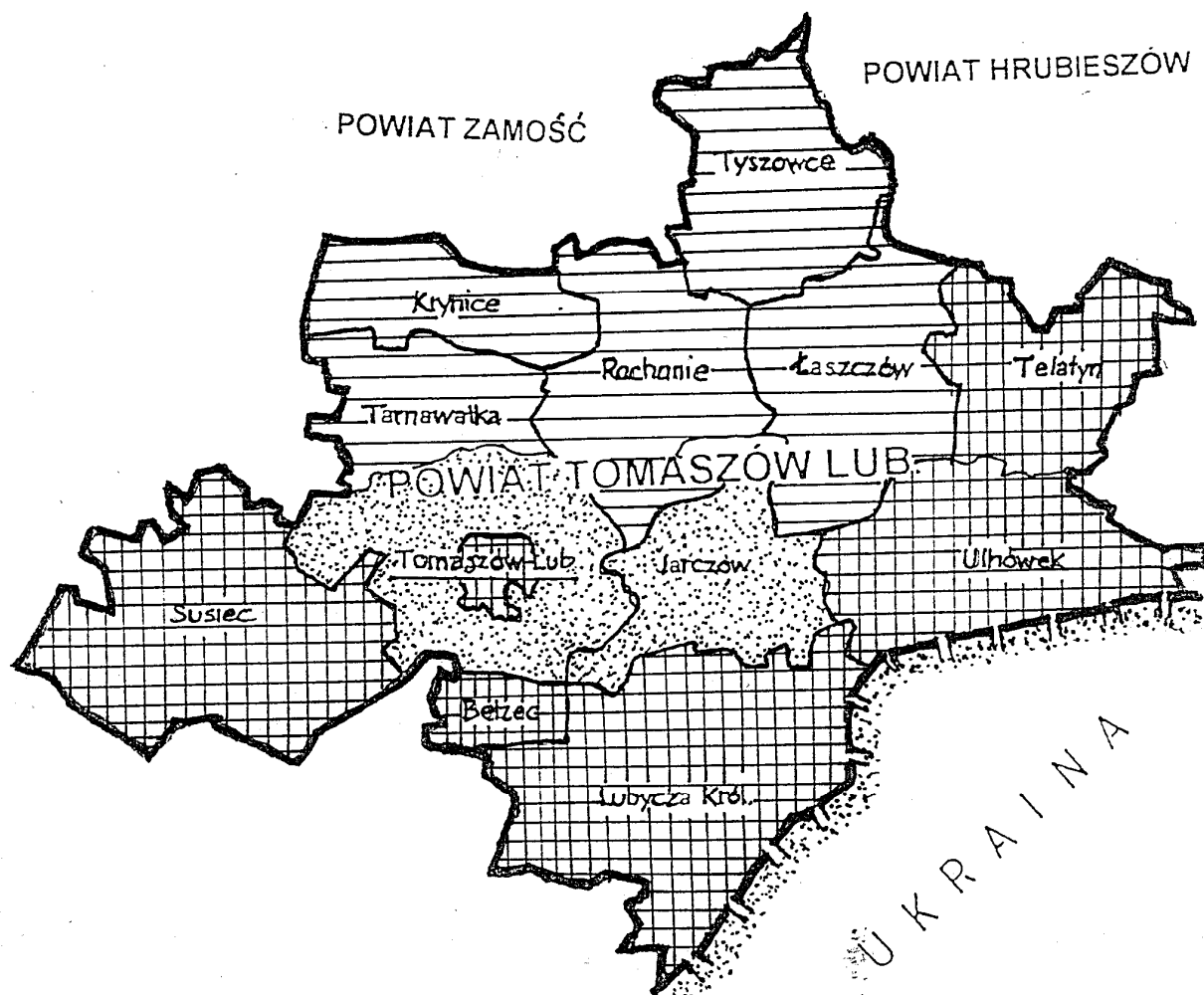
MIASTO I GMINA TYSZOWCE

DOCHODY BUDŻETÓW GMIN NA 1 MIESZKAŃCA
1999 r. (ZŁ)

M. i G. Tyszowce - 988,0

Powiat - 971,0

BUDŻETY GMIN

Rok	Dochody			Wydatki		
	Ogółem (w tys. zł)	w tym: własne (tys. zł)	na 1 mieszkańca (zł)	Ogółem (w tys. zł)	w tym wydatki inwestycyjn e (tys. zł)	na 1 mieszkańca (zł)
1991	583,6	264,8	87,77	523,8	179,5	78,7
1992	764,3	330,2	116,10	807,5	214,5	122,6
1993	835,6	401,1	127,49	825,6	50,7	125,9
1994	1337,9	412,2	205,95	1313,9	327,5	202,2
1995	2173,7	604,4	329,45	2366,2	915,6	358,6
1996	4064,0	831,6	607,02	4043,0	782,0	603,8
1997	4788,4	1315,7	718,60	4702,6	955,6	705,7
1998	5625,0	1293,0	848,00	5722,0	1327,0	862,0
1999	6577,0	16500,0	988,00	6587,0	1673,0	989,0
GMINY WIEJSKIE 1999 r.	68702	24284	966,0	68771	9153	875,0
POWIAT 1999 r.	90651	36290	971,0	91360	12546	890,0

VI. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

Przyszłe rozwiązania przestrzenne w zasadniczy sposób uzależnione są od istniejącego zainwestowania. Pewne elementy zainwestowania terenu są nienaruszalne, muszą bezwzględnie zostać zachowane. O ich trwałości decydują przede wszystkim wartość poniesionych nakładów, stan techniczny, ich ranga oraz ewentualnie prawna ochrona ze względu na wartości kulturowe.

6.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne

Władze każdej gminy powinny dokonać analizy potencjalnych możliwości rozwojowych poszczególnych obszarów gminy i dążyć do ich osiągnięcia, przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Dla umożliwienia realizacji farm fotowoltaicznych o mocy powyżej 100kW w Studium ustala się obszary, na których urządzenia służące produkcji energii z odnawialnych źródeł czyli głównie farmy fotowoltaiczne mogą zostać zrealizowane, wraz z ich strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Budowa na terenie gminy takich urządzeń nie jest zadaniem własnym gminy. W związku z powyższym na etapie zmiany studium dotyczącej wyznaczenia obszarów elektrowni fotowoltaicznych nie ma potrzeby przeprowadzania analiz ekonomicznych, środowiskowych i społecznych.

6.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego

Problematyka zmiany studium wprowadzona jest pod kątem wskazania obszarów na których mogą być lokalizowane urządzenia służące produkcji energii z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej 100kW czyli farmy fotowoltaiczne, wraz z ich strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu i nie ma odniesienia do uwarunkowań demograficznych, zatem nie zachodzi konieczność sporządzania prognozy demograficznej.

6.3. Możliwości finansowania przez gminę sieci komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

Zmiana studium obejmuje wyznaczenia wyłącznie obszarów, na których mogą być lokalizowane urządzenia służące produkcji energii z odnawialnych źródeł czyli głównie farmy fotowoltaiczne, wraz z ich strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Nie zachodzi zatem konieczność określania możliwości finansowania przez gminę przedmiotowego zadania, przede wszystkim z uwagi na fakt iż planowane przedsięwzięcie nie jest zaliczane do zadań własnych gminy i nie będzie obciążało budżetu gminy.

6.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

Problematyka zmiany studium wprowadzona jest pod kątem wskazania obszarów na których mogą być lokalizowane urządzenia służące produkcji energii z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej 100kW czyli farmy fotowoltaiczne, wraz z ich strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. nie dotyczy wyznaczania nowych terenów pod zabudowa kubaturową (mieszkaniową, usługową, produkcyjną itp., co oznacza, że ich powierzchnia nie ulegnie zmianie. Zatem nie zachodzi konieczność sporządzania bilansu terenów jako niemającego wpływu na planowane zamierzenie inwestycyjne.

6. KOMUNIKACJA

VII. STAN SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-SCIEKOWEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

7.1. Sieć drogowa gminy

- Drogi publiczne (wojewódzkie, powiatowe i gminne) ogółem – 138,2 km (6 miejsce w powiecie tomaszowskim i 83 w woj. lubelskim);
- Drogi publiczne utwardzone (wojewódzkie, powiatowe i gminne) – wg długości: - 120,4 km (2 miejsce w powiecie i 27 w województwie);
- Drogi publiczne ogółem – gęstość: 106,7 km/100km² (powiat – 113,0; województwo – 112,7; kraj – 119,00),
- Drogi publiczne utwardzone – gęstość w km/100km² – 120,4 (powiat – 71,0; województwo – 71,5; kraj – 79,5),
- Drogi wojewódzkie - 13,5 km – gęstość 10,4 km/100km² (powiat – 6,5; województwo – 8,8; kraj- 9,1),
- Drogi powiatowe utwardzone – długość 48,6 km,(nieutwardzone – 1,6 km); - gęstość 37,6 km/100 km² (powiat – 40,1; województwo – 35,8; kraj – 35,6);
- Drogi gminne utwardzone – długość 58,3 km, (nieutwardzone – 16,2 km, w tym ulepszone żużlem – 0,6 km – gęstość 45,0 km/100km (powiat -22,0; województwo - 22,7; kraj -29,1),

- Stopień realizacji (długość odcinków utwardzonych do całkowitej długości dróg):
 - drogi powiatowe – 96,7% (powiat – 85,1; województwo – 83,3; kraj – 87,1),
 - drogi gminne – 78,3% (powiat – 38,7; województwo – 37,3; kraj – 46,1).

7.1.2. Układ podstawowy – drogi wojewódzkie

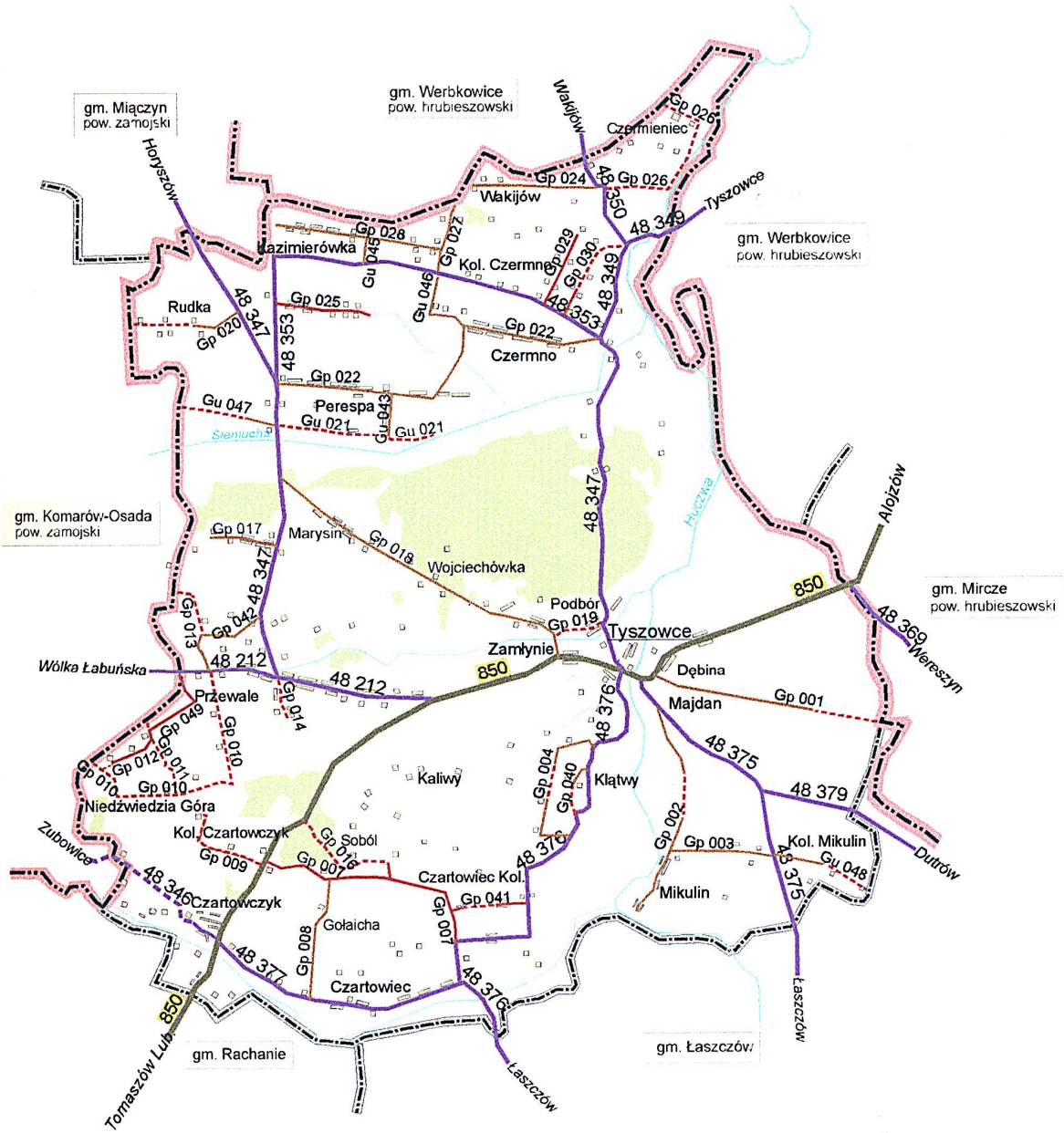
Do dróg wojewódzkich (do 31.12.1998r. krajowych regionalnych) zalicza się drogi stanowiące połączenia między miastami, mające znaczenie dla województwa i drogi o znaczeniu obronnym nie zaliczone do dróg krajowych.

Przez teren gminy Tyszowce przebiega odcinek drogi wojewódzkiej nr 850 Tomaszów Lub. - Józefówka - Alojzów o długości w obszarze gminy 13,47 km (długość odcinka na terenie pow. tomaszowskiego – 32,88 km; całkowita – 48,54 km). Jest to droga o niepełnych parametrach klasy technicznej G. Niepełne parametry dotyczą (lokalnie) szerokości korony drogi, tj. 8-9 m zamiast 10 m oraz prędkości projektowej.

Droga ma znaczenie dla regionu, łącząc drogi: krajowe – nr 17 i 74 – praktycznie Tomaszów Lub. z Hrubieszowem; łączy się też z drogą wojewódzką nr 852 Józefówka – Nowosiółki – Witków. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie określił docelową klasę dla drogi nr 850 – G, tj. główna.

Średniodobowy ruch (SDR) na drodze 850 w relacji Tyszowce-Józefówka wynosi 1209 pojazdów/dobę (2000 r. - ostatnie pomiary).

GM. TYSZOWCE
INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA
 Skala 1:100 000

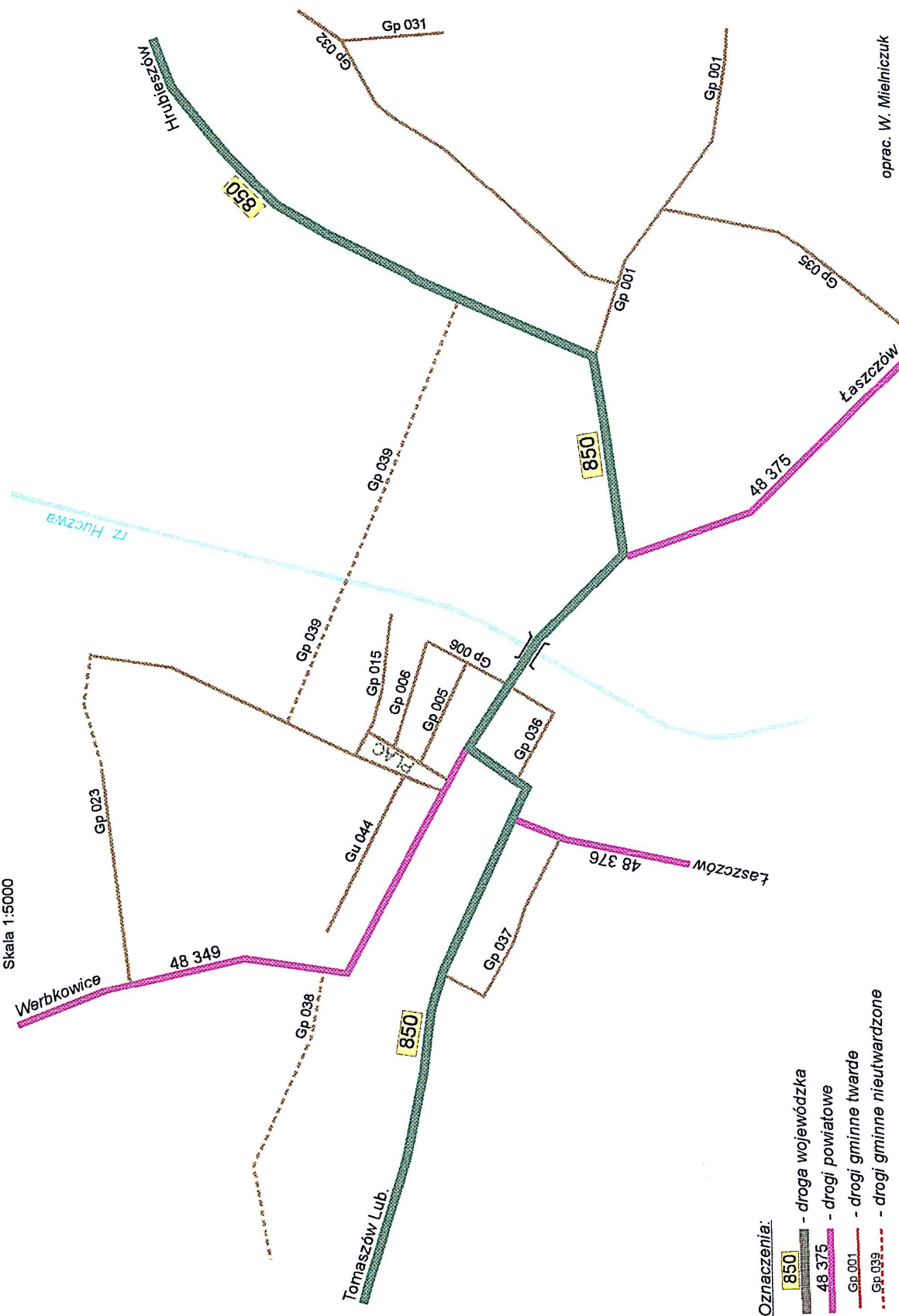

- granica powiatu
- granica gminy
- 850 - droga wojewódzka
- 48 212 - droga powiatowa - utwardzona/nieutwardzona
- Gu 001 - droga gminna - utwardzona/nieutwardzona

Oprac. W. Mielniczuk

OŚRODEK GMINNY TYSZOWCE
UKŁAD DROGOWO-ULICZNY

Skala 1:5000

Oznaczenia:

- - droga wojewódzka
- - drogi powiatowe
- - drogi gminne twarde
- - drogi gminne nieutwardzone
- - drogi gminne nieutwardzone

oprac. W. Mielniczuk

Drogi publiczne w gminie Tyszowce
Zestawienie

Lp.	Kategoria drogi	Długość łączna [km] gęstość [km/100km ²]	Twarde	Pozostałe	% utwardzenia (stopień realizacji)
1	wojewódzkie	13,466	13,466	0	100,00
		10,40	10,40	0	
2	powiatowe	50,524	48,6	1,62	96,71
		38,81	37,53	1,25	
3	gminne	74,5	58,28	16,21	78,23
		57,54	45,01	12,52	
	razem długość	138,22	120,35	17,83	87,07
	razem gęstość	106,75	92,95	13,77	

Zestawienie stanu dróg publicznych w gminie Tyszowce

Lp.	parametr	kategoria drogi							
		wojewódzkie		powiatowe		gminne		publiczne	
		ogółem	twarde	ogółem	twarde	ogółem	twarde	ogółem	twarde
1	długość [km]:								
	gmina	13,466	13,466	50,2	48,6	74,5	58,3	138,2	120,4
	powiat tomaszowski	99	99	711	605	844	327	1680	1056
	woj. lubelskie	2215	2215	10801	8995	15295	5709	28311	17954
	Polska	28465	28465	127793	111357	197351	90927	371729	248712
	miejsce w powiecie	3	3	8	8	6	1	6	2
miejsce w województwie	67	67	96	63	70	15	83	27	
2	gęstość [km/km²]:								
	gmina	10,40	10,40	38,80	37,60	57,54	45,03	106,73	92,99
	powiat tomaszowski	6,66	6,66	47,81	40,68	56,75	21,99	112,97	71,01
	woj. lubelskie	8,82	8,82	43,01	35,82	60,90	22,73	112,73	71,49
	Polska	9,10	9,10	40,87	35,61	63,12	29,08	118,88	79,54
	miejsce w powiecie	5	5	10	8	7	2	8	3
miejsce w województwie	71	71	145	34	111	35	124	45	
3	% utwardzenia:								
	gmina	100,00		96,70		78,26		87,12	
	powiat tomaszowski	96,97		85,09		38,74		62,86	
	woj. lubelskie	99,86		83,28		37,33		63,42	
	Polska	99,47		87,14		46,07		66,91	
miejsce w powiecie			2		2		1		

miejsce w województwie			29		30		18	
------------------------	--	--	----	--	----	--	----	--

Drogi w gminie na tle powiatu tomaszowskiego

1. Drogi publiczne ogółem

Lp.	Gmina	Długość [km]
1	Tomaszów Lub.	172
2	Łaszczów	167
3	Lubycza Król.	163
4	Telatyn	162
5	Ułhówek	161
6	Tyszowce	138
7	Susiec	133
8	Bełżec	115
9	Jarczów	103
10	Krynice	98
11	Tarnawatka	94
12	Rachanie	89
13	m. Tomaszów Lub.	85
	powiat razem:	1680

Lp.	Gmina	Gęstość [km/100km ²]
1	m. Tomaszów Lub.	630,2
2	Bełżec	401,2
3	Telatyn	147,7
4	Krynice	133,7
5	Łaszczów	130,1
6	Tarnawatka	113,7
7	Ułhówek	109,9
8	Tyszowce	106,6
9	Tomaszów Lub.	100,9
10	Jarczów	96,2
11	Rachanie	95,1
12	Lubycza Król.	76,6
13	Susiec	69,9
	średnia w powiecie:	112,97

2. Drogi publiczne twarde

Lp.	Gmina	Długość [km]
1	Ułhówek	123
2	Tyszowce	120
3	Telatyn	111
4	Tomaszów Lub.	97
5	Łaszczów	93
6	Susiec	91
7	Lubycza Król.	84
8	Jarczów	74
9	Rachanie	70
10	m. Tomaszów Lub.	66
11	Krynice	57
12	Tarnawatka	51
13	Bełżec	19
	powiat razem:	1055,5

Lp.	Gmina	Gęstość [km/100km ²]
1	m. Tomaszów Lub.	478,9
2	Telatyn	100,8
3	Tyszowce	92,7
4	Krynice	77,7
5	Ułhówek	76,0
6	Rachanie	75,4
7	Łaszczów	72,5
8	Jarczów	68,8
9	Bełżec	66,2
10	Tarnawatka	60,0
11	Tomaszów Lub.	56,3
12	Susiec	48,0
13	Lubycza Król.	40,4
	średnia w powiecie:	70,98

3. Drogi wojewódzkie

Lp.	Gmina	Długość [km]
1	Rachanie	18
2	Telatyn	18
3	Tyszowce	13
4	Łaszczów	11
5	Tomaszów Lub.	11
6	Susiec	8
7	Lubycza Król.	6
8	Bełżec	5

Lp.	Gmina	Gęstość [km/100km ²]
1	Rachanie	19,6
2	m. Tomaszów Lub.	19,2
3	Bełżec	16,4
4	Telatyn	16,2
5	Tyszowce	10,4
6	Łaszczów	8,3
7	Tomaszów Lub.	6,5
8	Susiec	4,2

9	m. Tomaszów Lub.	3
10	Tarnawatka	3
11	Jarczów	0
12	Krynice	0
13	Ulhówek	0
	powiat razem:	96

9	Tarnawatka	4,1
10	Lubycza Król.	2,9
11	Jarczów	0
12	Krynice	0
13	Ulhówek	0
	średnia w powiecie:	6,46

4. Drogi powiatowe ogółem

Lp.	Gmina	Długość [km]
1	Ulhówek	90
2	Lubycza Król.	81
3	Susiec	81
4	Łaszczów	67
5	Tomaszów Lub.	65
6	Jarczów	60
7	Telatyn	55
8	Tyszowce	50
9	Krynice	44
10	Rachanie	37
11	Tarnawatka	37
12	m. Tomaszów Lub.	34
13	Bełzec	10
	powiat razem:	711

Lp.	Gmina	Gęstość [km/100km ²]
1	m. Tomaszów Lub.	254,4
2	Ulhówek	61,3
3	Krynice	60,4
4	Jarczów	56,2
5	Łaszczów	52,5
6	Telatyn	50,5
7	Tarnawatka	44,4
8	Susiec	42,6
9	Rachanie	39,3
10	Tyszowce	38,8
11	Tomaszów Lub.	38,3
12	Lubycza Król.	38,3
13	Bełzec	33,5
	średnia w powiecie:	47,81

5. Drogi powiatowe twarde

Lp.	Gmina	Długość [km]
1	Susiec	73
2	Ulhówek	71
3	Lubycza Król.	59
4	Łaszczów	59
5	Tomaszów Lub.	59
6	Telatyn	53
7	Jarczów	52
8	Tyszowce	49
9	Krynice	40
10	Rachanie	29
11	Tarnawatka	29
12	m. Tomaszów Lub.	23
13	Bełzec	9
	powiat razem:	605

Lp.	Gmina	Gęstość [km/100km ²]
1	m. Tomaszów Lub.	170,6
2	Krynice	54,7
3	Ulhówek	48,7
4	Jarczów	48,3
5	Telatyn	48,1
6	Łaszczów	46,3
7	Susiec	38,5
8	Tyszowce	37,6
9	Tarnawatka	34,7
10	Tomaszów Lub.	34,7
11	Bełzec	32,6
12	Rachanie	31,3
13	Lubycza Król.	27,6
	średnia w powiecie:	40,68

6. Drogi gminne ogółem

Lp.	Gmina	Długość [km]
1	Bełżec	98
2	Łaszczów	89
3	Telatyn	89
4	Tomaszów Lub.	87
5	Lubycza Król.	76
6	Tyszowce	74
7	Ulhówek	71
8	Krynice	48
9	Tarnawatka	48
10	Susiec	44
11	Jarczów	43
12	m. Tomaszów Lub.	43
13	Rachanie	34
	powiat razem:	844

Lp.	Gmina	Gęstość [km/100km ²]
1	Bełżec	341,9
2	m. Tomaszów Lub.	322,6
3	Telatyn	81,2
4	Łaszczów	69,4
5	Krynice	65,2
6	Tarnawatka	58,1
7	Tyszowce	57,5
8	Tomaszów Lub.	50,9
9	Ulhówek	40,3
10	Jarczów	40,0
11	Rachanie	36,2
12	Lubycza Król.	28,2
13	Susiec	23,1
	średnia w powiecie:	56,75

7. Drogi gminne twarde

Lp.	Gmina	Długość [km]
1	Tyszowce	58
2	Ulhówek	52
3	Telatyn	40
4	m. Tomaszów Lub.	35
5	Łaszczów	23
6	Rachanie	23
7	Jarczów	22
8	Lubycza Król.	19
9	Tomaszów Lub.	18
10	Tarnawatka	13
11	Krynice	11
12	Susiec	10
13	Bełżec	3
	powiat razem:	327

Lp.	Gmina	Gęstość [km/100km ²]
1	m. Tomaszów Lub.	255,1
2	Tyszowce	45,0
3	Telatyn	36,5
4	Ulhówek	27,3
5	Rachanie	24,5
6	Jarczów	20,5
7	Łaszczów	17,9
8	Krynice	14,9
9	Tarnawatka	13,3
10	Bełżec	10,5
11	Tomaszów Lub.	10,0
12	Susiec	5,2
13	Lubycza Król.	2,8
	średnia w powiecie:	22,0

8. Drogi publiczne - % utwardzenia

Lp.	Gmina	Długość [km]
1	Tyszowce	87
2	Rachanie	79
3	m. Tomaszów Lub.	77
4	Ulhówek	77
5	Jarczów	72
6	Susiec	69
7	Telatyn	68
8	Krynice	58
9	Łaszczów	56
10	Tomaszów Lub.	56
11	Lubycza Król.	55
12	Tarnawatka	55
13	Bełżec	17
	średnia w powiecie:	63

9. Drogi powiatowe - % utwardzenia

Lp.	Gmina	Gęstość [km/100km ²]
1	Bełżec	97
2	Tyszowce	97
3	Telatyn	95
4	Krynice	91
5	Tomaszów Lub.	91
6	Susiec	90
7	Łaszczów	88
8	Jarczów	86
9	Rachanie	80
10	Ulhówek	79
11	Tarnawatka	78
12	Lubycza Król.	72
13	m. Tomaszów Lub.	67
	średnia w powiecie:	85

10. Drogi gminne - % utwardzenia

Lp.	Gmina	Długość [km]
1	m. Tomaszów Lub.	81
2	Tyszowce	78
3	Ulhówek	73
4	Rachanie	68

5	Jarczów	51
6	Telatyn	45
7	Tarnawatka	27
8	Łaszców	26
9	Lubycza Król.	25
10	Krynice	23
11	Susiec	23
12	Tomaszów Lub.	21
13	Bełżec	3
	powiat razem:	38

GMINA TYSZOWCE

DROGI PUBLICZNE – UKŁAD PODSTAWOWY

1. Drogi wojewódzkie

Lp.	Nr ewid. drogi	Lokalizacja	Długość całkowita drogi [km]	Długość drogi na terenie powiatu tomaszowskiego [km]	Długość drogi w obszarze gminy [km]	Udział % długości odc. na terenie gminy do długości całkowitej trasy	Udział % długości odc. na terenie gminy do długości trasy w powiecie tomaszowskim	Klasa techniczna drogi <u>istniejąca</u> planowana
1	850	Tomaszów Lub – Józefówka – Alojzów	48,54	32,878	13,466	27,7	41,0	<u>Z – na odc. Tomaszów Lub. - Czartowczyk</u> <u>G – na odc. Czartowczyk – Alojzów</u> G
		razem:	48,54	32,878	13,466			

2. Drogi powiatowe

Lp.	Nr ewid. drogi	Lokalizacja	Dług. całk. drogi	Długość drogi w granicach gminy	Rodzaj nawierzchni					Udział % długości odc. na ter. gminy do dług. całk. trasy	Klasa techn. drogi (odcinki utwardzone)
					utwardzone			nieutwardzone (gruntowe)			
					bitumiczne	kostka, klinkier	bruk	ulepszone	nieulepszone		
					[km]						
1	48 212	Wólka Łabuńska – Przewale	20,4	4,1	4,1					100,00	Z
2	48 346	Zubowice – Czartowczyk	6,6	2,392	0,8				1,62	11,81	Z
3	48 347	Horyszów – Przewale	16,38	7,408	7,408					45,24	Z
4	48 349	Werbkowice – Tyszowce	18,05	7,55	7,55					41,84	Z
5	48 350	Kotlice – Wakijów	4,802	1,7	1,677					34,92	Z
6	48 353	od dr. 48 347 – Czermno	7,388	7,388	7,388					100,00	Z
7	48 369	Lipowiec – Wereszyn	14,92	0,401	0,401					2,69	Z
8	48 375	Tyszowce – Dobużek – Łaszczów	9,982	4,92	4,92					49,29	
9	48 376	Tyszowce – Muratyn – Łaszczów	14,95	7,41	7,41					49,57	
10	48 377	Czartowczyk – Czartowiec	4,216	4,216	4,216					100,00	
11	48 379	od dr. 48 375 – Dutrów	9,134	2,792	2,792					30,57	
			126,8	50,254	48,6	0	0	0	1,62	38,36	
			126,8	50,254	48,6						

3. Drogi gminne

Lp.	Nr drogi zastępczy ewidenc.	Lokalizacja	Dług. całk. drogi	Długość odcinków utwardzonych				Długość odcinków nieutwardzonych		Klasa techn. drogi istni. i proj.
				ulepszonych			nieulepszonych (kamień)	ulepszonych (żużlem)	nieulepszonych	
				bitumiczna	stabil. cem.	klinkier				
[km]										
1	Gp 001 48 47 001	od drogi wojewódzkiej 850 – Tyszowce – do granicy gminy	3,62	1,50	1,50				0,60	L Z
2	Gp 002 48 47 002	od drogi powiatowej 48375 – Tyszowce – Mikulin – do końca zabudowy	3,25	0,60	2,20				0,50	L
3	Gp 003 48 47 003	od drogi powiatowej 48375 – do drogi gminnej 4847002 w miejsc. Mikulin	1,50		1,50					L
4	Gp 004 48 47 004	od drogi powiatowej 48376 – Kłątwy – do drogi powiatowej 48376	2,60		1,80				0,80	L
5	Gp 005 48 47 005	Tyszowce – od drogi gminnej 4847006 – do Placu	0,12			0,12				D
6	Gp 006 48 47 006	Tyszowce – od drogi wojewódzkiej 850 – do Placu	0,20			0,20				D
7	Gp 007 48 47 007	od drogi wojewódzkiej 850 – Soból – do drogi powiatowej 48376	3,87	0,70	2,30				0,87	L
8	Gp 008 48 47 008	od drogi powiatowej 48377 – Gołaicha – do drogi gminnej 4847007	2,00				1,40	0,60		L
9	Gp 009 48 47 009	od drogi wojewódzkiej 850 – do końca Kol. Czartowczyk	1,50						1,50	L
10	Gp 010 48 47 010	od drogi powiatowej 48212 – Kol. Przewale – Niedźwiedzia Góra – granica gminy	4,50		3,70				0,80	L
11	Gp 011 48 47 011	Niedźwiedzia Góra – od drogi gminnej 4847010 – do drogi powiatowej 48212	1,37						1,37	L
12	Gp 012 48 47 012	Niedźwiedzia Góra – od drogi 4847010 – do drogi gminnej 4847011	1,00		0,80				0,20	L
13	Gu 013 48 47 013	od drogi powiatowej 48212 – do granicy gminy	1,62		0,60				1,02	L
14	Gu 014 48 47 014	Przewale – od drogi powiatowej 48212 – do końca zabudowy miejsc. Przewale	0,62	0,30	0,32					L
15	Gu 015 48 47 015	Tyszowce – do drogi gminnej 4847023 – do końca drogi	0,15			0,15				D
16	Gu 016 48 47 016	od drogi wojewódzkiej 850 – do drogi 4847007	1,75						1,75	L
17	Gu 017 48 47 017	od drogi powiatowej 48347 – do końca wsi Marysin	1,12		1,12					L
18	Gu 018 48 47 018	od drogi wojewódzkiej 850 – Wojciechówka – Marysin – do drogi powiatowej 48347	5,12	0,50	4,62					L
19	Gu 019 48 47 019	Podbór – od drogi powiatowej 48349 – do drogi gminnej 4847018	0,75		0,75					L
20	Gu 020 48 47 020	od drogi powiatowej 48347 – Rudka – do granicy gminy	2,00		1,60				0,40	L
21	Gu 021 48 47 021	Perespa – od drogi powiatowej 48347 – do końca wsi	2,50		1,95				0,55	L
22	Gu 022	od drogi powiatowej 48347 – do drogi	5,75	1,90	3,35	0,30			0,20	L

	48 47 022	powiatowej 48349									
23	Gu 023 48 47 023	Tyszowce – od Placu – do drogi powiatowej 48349	0,65		0,35	0,30					D
24	Gu 024 48 47 024	Wakijów – od drogi powiatowej 48352 – Honiaticze – granica gminy	1,87	1,87							Z
25	Gu 025 48 47 025	Perespa – od drogi powiatowej 48353 – do końca wsi	1,37		1,37						L
26	Gu 026 48 47 026	Wakijów – od drogi powiatowej 48352 – granica gminy	2,87	0,17				0,30		2,40	L
27	Gu 027 48 47 027	Kazimierówka – od drogi powiatowej 48353 – do drogi gminnej 4847024	1,62		1,62						L
28	Gu 028 48 47 028	Kazimierówka – od drogi gminnej 4847027 – do końca wsi	2,62		2,62						L
29	Gu 029 48 47 029	Czermno – od drogi powiatowej 48353 – do końca wsi	1,37					1,37			L
30	Gu 030 48 47 030	Czermno – od drogi powiatowej 48353 – do drogi powiatowej 48352	1,50					1,50			L
31	Gu 031 48 47 031	Tyszowce – od drogi gminnej 4847001 – do drogi gminnej 4847032	0,42			0,42					D
32	Gu 032 48 47 032	Tyszowce – od drogi wojewódzkiej 850 – do drogi gminnej 4847001	0,70	0,70							D
33	Gu 033 48 47 033	Tyszowce – od drogi wojewódzkiej 850 – do drogi gminnej 4847034	0,80	0,25	0,20					0,35	D
34	Gu 034 48 47 034	Tyszowce – od drogi wojewódzkiej 850 – do drogi gminnej 4847033	0,60				0,50			0,10	D
35	Gu 035 48 47 035	Tyszowce – od drogi powiatowej 48375 – do drogi gminnej 4847001	0,30	0,30							D
36	Gu 036 48 47 036	Tyszowce – od drogi wojewódzkiej 850 – do drogi wojewódzkiej 850	0,12			0,12					D
37	Gu 037 48 47 037	Tyszowce – od drogi wojewódzkiej 850 – do drogi powiatowej 48376	0,22	0,22							D
38	Gu 038 48 47 038	Tyszowce – od drogi powiatowej 48349 – do drogi wojewódzkiej 850	0,50		0,50						D
39	Gu 039 48 47 039	Tyszowce – od drogi wojewódzkiej 850 – do drogi gminnej 4847023	0,50		0,50						D
40	Gu 040 48 47 040	Klątwy – od drogi powiatowej 48376 – do drogi powiatowej 48376	0,75		0,40					0,35	L
41	Gu 041 48 47 041	Kol. Czartowiec – od drogi powiatowej 48376 – do drogi gminnej 4847007	1,12		0,87					0,25	L
42	Gu 042 48 47 042	Marysin – droga powiatowa 48347 – do drogi gminnej 4847013	0,87		0,87						L
43	Gu 043 48 47 043	od drogi gminnej 4847021 – Perespa – do drogi gminnej 4847022	0,62		0,62						D
44	Gu 044 48 47 044	Tyszowce – od Placu – do końca drogi	0,17	0,17							D
45	Gu 045 48 47 045	Kazimierówka – od drogi powiatowej 48353 – do drogi gminnej 4847028	0,37					0,37			D
46	Gu 046 48 47 046	Kazimierówka – od drogi gminnej 4847022 – do drogi powiatowej 48357	1,25		1,25						L
47	Gu 047 48 47 047	Perespa – od drogi powiatowej 48347 – granica gminy	1,37		0,47					0,90	L
48	Gu 048	Mikulin – od drogi powiatowej 48375 –	1,50		0,80					0,70	L

	48 47 048	do końca Kolonii									
49	Gu 049	Niedźwiedzia Góra – od drogi powiatowej 48212 – do drogi gminnej 4847011	1,50		1,50						L
			74,5	9,2	42,05	1,6	0,5	4,94	0,6	15,6	
					58,28				16,21		

gęstość - ogółem: 57,5 km/100km²
odc. utwardz.: 45,0 km/100km²
stopień realizacji: 78,2%

W stosunku do roku 1995 na tym kierunku nastąpił wzrost ruchu o 25%. W relacji Tyszowce – Adelina SDR to 993 poj./dobę, co oznacza spadek o 21%. Struktura ruchu pojazdów:

- 74% samochody osobowe,
- 17% samochody ciężarowe,
- 2% autobusy.

Natężenie krytyczne, przy poziomie swobody ruchu „D” wykorzystane w 7-46%. Przeważający charakter ruchu – gospodarczy.

Droga wojewódzka w gminie liczy łącznie 13,47 km, co daje wskaźnik gęstości dróg wojewódzkich w obszarze gminy 10,4 km/100 km (powiat – 6,5; woj. lubelskie – 8,8; kraj – 9,1 km/km²).

Pod względem gęstości dróg wojewódzkich na 100 km² gmina zajmuje 5 miejsce w powiecie i 71 w województwie.

Pod względem długości dróg wojewódzkich miasto i gmina Tyszowce zajmuje 3 miejsce w pow. tomaszowskim, 67 w woj. lubelskim (wśród 213 gmin).

7.1.3 Układ podstawowy – drogi powiatowe

Do kategorii dróg powiatowych zaliczone zostały m.in. drogi: łączące miasta (drogi nie zaliczone do dróg krajowych) będące siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą.

Drogi powiatowe powinny odpowiadać standardom dróg klasy „Z” - zbiorcze (poprzednio V klasy technicznej).

Droga klasy Z jest ogólnodostępną drogą przeznaczoną dla wszystkich użytkowników i charakteryzuje się tym, że:

- ma jedną dwupasmową jezdnię dwukierunkową,
- ma zapewnione połączenia z drogami na skrzyżowaniach,
- przecięcia z innymi rodzajami tras komunikacyjnych mogą być w jednym poziomie,

– dostępność do drogi nie jest ograniczona, lecz w miejscach uciążliwych i niebezpiecznych dla ruchu zakres obsługi przyległego zagospodarowania może być ograniczony.

Wśród 11 odcinków dróg powiatowych w obszarze gminy najważniejszymi szlakami są drogi:

- **nr 48 212 Wólka Łabuńska-Przewale**, dług. w obszarze gminy 4,1 km; łączy ośrodek miejsko-gminny w Tyszowcach z drogą krajową nr 17, tj. z Zamościem, Lublinem, Warszawą,
- **nr 48 375 Tyszowce-Dobużek-Łaszców**, długość odcinka w granicach gminy - 4,9 km,
- **nr 48 349 Werbkowice-Tyszowce**, dług. w obszarze gminy 7,6 km,
- **nr 48 347 Horyszów-Przewale**, dług. w gminie 7,4 km.

Pozostałe drogi powiatowe:

- nr 48 346 Zubowice-Czartowczyk, dług. w obszarze gminy 2,4 km (1,6 km – odcinek o naw. gruntowej);
- nr 48 350 Kotlice-Wakijów, dług. w gminie 1,7 km;
- nr 48 353 od drogi 48 347-Czermno, dług. 7,4 km;
- nr 48 369 Lipowiec-Wereszyn, dług. 0,4 km w obszarze gminy,
- nr 48 376 Tyszowce-Muratyn-Łaszców, dług. w gminie 7,4 km,
- nr 48 377 Czartowczyk-Czartowiec, dług. 4,2 km,
- nr 48 379 od drogi 48 375-Dutrów, dług. w gminie 2,8 km.

Długość łączna dróg powiatowych w gminie Tyszowce wynosi 50,25 km. 48,6 km to drogi o nawierzchni bitumicznej; (odc. dł. 1,6 km to gruntowy odcinek drogi nr 48 346), co daje gminie 8 miejsce w powiecie tomaszowskim i 63 w woj. lubelskim (drogi twarde).

Wskaźnik gęstości twardych dróg powiatowych w gminie Tyszowce wynosi 37,6km/100 km² (powiat – 40,7; województwo – 35,8; kraj 35,6 km/100 km². Sytuuje to gminę na 8 miejscu w powiecie tomaszowskim i 34 w województwie lubelskim.

7.1.4. Układ uzupełniający - drogi gminne

Do dróg gminnych zalicza się pozostałe (tj. poza wojewódzkimi i powiatowymi) drogi na terenie miast i gmin, stanowiące sieć uzupełniającą, służącą miejscowym potrzebom, z wyłączeniem dróg zakładowych.

Drogi gminne powinny posiadać parametry charakteryzujące drogi klasy L i D (poprzednio VI i VII klasy technicznej). W większości drogi klasy L to drogi gminne podstawowe a drogi klasy D to drogi gminne uzupełniające.

Droga klasy technicznej L jest przeznaczona do obsługi lokalnej o małym natężeniu ruchu i zapewnia połączenia:

a) wsi z:

- siedzibami gmin,
- miastami,

- innymi wsiami,
- punktami obsługi rolnictwa,
- zakładami pracy,
- innymi drogami.

b) wewnątrz wsi i osiedli wiejskich.

Droga klasy technicznej L jest ogólnodostępną drogą przeznaczoną dla wszystkich użytkowników i charakteryzuje się tym, że:

- ma dwupasmową jezdnię dwukierunkową,
- ma zapewnione połączenia z drogami publicznymi na skrzyżowaniach,
- nie wymaga bezkolizyjnych przecięć z innymi rodzajami tras komunikacyjnych, jeśli nie wynika to z potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa lub swobody ruchu,
- obsługuje przyległe zagospodarowanie terenu bez ograniczeń.

Droga klasy technicznej D jest przeznaczona do obsługi lokalnej o bardzo małym ruchu i:

- zapewnia połączenia zewnętrzne i wewnętrzne wsi,
- jest odpowiednia dla zbiorczych dojazdów do pól, innych dróg, obsługi rolnictwa oraz dróg zbiorczych przy drogach o ograniczonej dostępności.

Droga klasy technicznej D jest ogólnodostępną drogą przeznaczoną dla wszystkich użytkowników i charakteryzuje się tym, że:

- ma jednopasmową jezdnię dwukierunkową z mijankami lub bez mijanek,
- ma zapewnione połączenia z drogami publicznymi na skrzyżowaniach,
- nie wymaga bezkolizyjnych przecięć z innymi rodzajami tras komunikacyjnych, jeśli nie wynika to z potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa lub swobody ruchu,
- obsługuje przyległe zagospodarowanie terenu bez ograniczeń.

Spośród dróg gminnych 12 odcinków zaliczono do dróg o znaczeniu podstawowym (Gp), pozostałe – (37) do dróg uzupełniających (Gu).

Ponieważ sieć dróg powiatowych jest dość dobrze wykształcona, drogi gminne mają nieco mniejsze znaczenie niż w innych gminach. Pełnią rolę szlaków obsługi ruchu związanego z produkcją rolniczą oraz skrótowych połączeń z zabudową kolonijną wsi.

Sieć dróg gminnych liczy 74,5 km, w tym 58,3 km to odcinki utwardzone; spośród odcinków dróg nieutwardzonych 0,6 km to drogi o nawierzchni ulepszonej żużlem.

Pod względem długości ogółem dróg gminnych gmina Tyszowce zajmuje 1 miejsce w powiecie tomaszowskim i 15 w województwie.

Gęstość twardych dróg gminnych – 57,5 km/100km² (powiat tomaszowski – 22,0; województwo – 22,7; kraj – 29,1).

Stawia to gminę na 2 miejscu w powiecie tomaszowskim i na 35 w województwie lubelskim.

Najpóźniej w II półroczu roku 2001 drogi gminne powinny otrzymać nową numerację, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dn. 28.02.2000r. (Dz. U. Nr 32, póź. 393).

7.1.5. Komunikacja pasażerska publiczna

Publiczną komunikację pasażerską zapewniają przede wszystkim Przedsiębiorstwa Państwowej Komunikacji Samochodowej w Tomaszowie Lub. i Hrubieszowie. Nieliczne kursy obsługują także inne oddziały PPKS w woj. lubelskim.

Pokrycie obszaru gminy liniami komunikacji pasażerskiej jest w zasadzie wystarczające. Zapewnione są połączenia większości miejscowości w gminie z Lublinem, Tomaszowem Lub., Zamościem, Hrubieszowem oraz z siedzibą gminy w Tyszowcach. Uzupełnieniem regularnej publicznej komunikacji pasażerskiej w coraz większym stopniu są przewoźnicy prywatni.

7.1.6 Techniczne zaplecze komunikacji

a) stacje paliw

Ogólnodostępna stacja paliw znajduje się w miejscowości Tyszowce.

b) parkingi

Na terenie gminy wyznaczone miejsca postojowe dla pojazdów samochodowych znajdują się w ośrodku gminnym w Tyszowcach.

c) warsztaty naprawcze

Aktualnie naprawy pojazdów mechanicznych (w tym rolniczych) prowadzone są w prywatnych warsztatach mechaniki pojazdowej na terenie gminy.

7.1.7. Diagnoza stanu sieci drogowej

1. Drogi wojewódzkie

Stan techniczny drogi wojewódzkiej nr 850 jest dość dobry, z lokalnymi ubytkami, odkształceniami nawierzchni, uszkodzonymi poboczami, brakami w oznakowaniu poziomym i pionowym, nie najlepiej funkcjonującym lokalnie odwodnieniem korpusu drogi. Niektóre mosty i przepusty nie odpowiadają pod względem technicznym natężeniu ruchu i gabarytom pojazdów. Przekrój uliczny w Tyszowcach ma szerokość 6,0 – 7,0 m.

Istniejący ruch mieszany (dalekobieżny, lokalny, samochody, ciągniki, wozy konne, rowery a także często ruch pieszki) w znaczącym stopniu ogranicza przepustowość drogi i zagraża bezpieczeństwu uczestników tego ruchu. Droga miejscami nie jest przystosowana do prędkości

projektowej 70 km/h. Modernizacja drogi polegać będzie na dostosowaniu jej do prędkości projektowej 70 km/h oraz poszerzeniu korony do 10,0 m.

Znaczenie drogi związane jest przejściem granicznym w Zosinie – jest to najkrótsze połączenie z kierunku Tomaszowa Lubelskiego, tj. od skrajnego południowego odcinka drogi nr 17.

2. Drogi powiatowe

Sieć dróg powiatowych jest dość dobrze rozwinięta i spełnia swoje zadanie, łącząc większe miejscowości ze sobą i z ośrodkiem gminnym oraz z drogą wojewódzką nr 850. Nie najlepszy jest natomiast stan techniczny istniejących dróg – ubytki w nawierzchni, koleiny, zniszczone pobocza, niedrożne rowy odwadniające i przepusty, nieczytelne oznakowanie pionowe i poziome.

Procent utwardzenia dróg powiatowych jest bardzo dobry – 96,7%; daje to gminie 2 miejsce w powiecie i 29 w województwie.

3. Drogi gminne

Ponieważ sieć dróg powiatowych jest dość gęsta, drogi gminne mają nieco mniejsze znaczenie niż w innych gminach. Łączą w zasadzie zabudowę kolonijną z drogami powiatowymi. Ich główną funkcją jest wysoki – 78,3%, co stawia gminę na 2 miejscu w powiecie i 30 w województwie.

Niezbędne działanie w zakresie komunikacji i transportu polepszające uwarunkowania rozwoju:

- realizacja pomocnej obwodnicy miasta Tyszowce długości 1,5 km (klasa techniczna G) – zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego gminy Tyszowce,
- poprawa stanu technicznego nawierzchni dróg sieci podstawowej, tj. drogi wojewódzkiej i dróg powiatowych,
 - wzmocnienie nawierzchni – poprawiające nośność,
 - wyrównanie – poprawiające równość podłużną oraz likwidujące koleiny,
 - zabiegi powierzchniowe – poprawiające stan powierzchni oraz szorstkość,
 - poszerzenie nawierzchni do odpowiedniej dla klasy technicznej szerokości,
 - stosowanie recyklingu, tj. ponownego przerobienia materiałów nawierzchni z dodatkami nowych materiałów wiążących (asfaltu, cementu mączki wapiennej itp.) i kruszywa. Technologia ta zapobiega odkładom materiałów usuwanych z drogi, zmniejsza zużycie nowych materiałów,
- urządzenie dróg w przekroju ulicznym bądź półulicznym w terenach o zwartej zabudowie,
- urządzenie dróg zbiorczych przy drodze wojewódzkiej nr 850 (tam, gdzie jest to możliwe) celem poprawy bezpieczeństwa ruchu, zwiększenia przepustowości drogi, zwiększenia poziomu swobody ruchu,
- utwardzenie gruntowych odcinków dróg gminnych.

W pierwszym etapie utwardzenie dróg gminnych polegać może na ulepszeniu nawierzchni gruntowych np. żużlem, cementem z ewentualnym późniejszym wykorzystaniem takich ulepszonych nawierzchni gruntowych jako podbudowy pod docelowe nawierzchnie utwardzone.

Są to zadania (w zakresie finansowanie budowy, modernizacji, utrzymania, ochrony, zarządzania):

- w odniesieniu do drogi wojewódzkiej nr 850 – samorządu województwa,
- w odniesieniu do dróg powiatowych – samorządu powiatu,
- w odniesieniu do dróg gminnych – samorządu gminy.

7.1.8. Układ kolejowy

Przez teren gminy nie przebiegają obecnie linie kolejowe. We wschodniej części obszaru gminy zlokalizowany był ok. 20 km odcinek linii kolejowej Werbkowice – Tyszowce, która zbudowana została w celu obsługi planowanej cukrowni „Tyszowce”, a także dawna wąskotorowa wraz ze stacją kolejową we wsi Lipowiec. O budowie bocznicy Werbkowice – Tyszowce zdecydowano w pierwszej połowie lat 80 XX wieku. Jej powstanie zostało zdeterminowane planami ulokowania najnowocześniejszej i największej jak na tamte czasy polskiej cukrowni na równinie po wschodniej stronie miasta Tyszowce. Skala planowanych operacji produkcyjnych dyskwalifikowała zaprzęgnięcie do pracy na rzecz cukrowni istniejącej wąskotorówki. Na początku lat 2000, z powodu porzucenia koncepcji budowy cukrowni Tyszowce przeprowadzono rozbiórkę tej linii.

7.2. System infrastruktury technicznej

7.2.1. Zaopatrzenie w wodę

Gmina Tyszowce posiada zorganizowane systemy wodociągowe, które zapewniają dostawę wody do jednostek osadniczych zlokalizowanych na jej obszarze. Według danych BDL na koniec 2019 roku na terenie gminy Tyszowce funkcjonowała czynna sieć rozdzielcza długości około 108,4 km. Zbiorowym zaopatrzeniem w wodę objętych było około 79,2 % budynków na terenie gminy. Sieć wodociągowa podlega dalszej rozbudowie.

System zaopatrzenia w wodę gminy Tyszowce oparty jest na czterech podstawowych komunalnych ujęciach wód podziemnych wraz ze stacjami uzdatniania wody (SUW) zlokalizowanych w miejscowościach: Tyszowce, Czartowczyk, Niedźwiedzia Góra i Mikulin:

- Ujęcie powstałe w 1968 roku. Awaria studni w początkach lat 80 wymusiła budowę nowych. W roku 1981 powstały dwie nowe studnie S2 i S3, każda o głębokości 60 m. Woda ujmowana ze studni tłoczona jest do dwóch zbiorników retencyjnych o pojemności 150 m³ każdy. Ze zbiorników woda grawitacyjnie zasila mieszkańców Tyszowiec, Zamłynia, częściowo Kłątów. Woda nie wymaga uzdatniania. Łączna długość sieci wodociągowej zasilanej z ujęcia w Tyszowcach wynosi 15,06 km. Ujęcie wody „stare” w Tyszowcach posiada dwie studnie S2 oraz S3 o głębokości 60 m każda. Wydobycie średnioroczne wody w Tyszowcach z lat 2008-2013 wynosi 86.827 m³ /rok. Średnie dobowe wydobycie w tym okresie wyniosło 238 m³/dobę co daje średnie wydobycie godzinowe w tym okresie na poziomie 9,92 m³/h. Pozwolenie wodno prawne pozwala na wydobywanie wody w ilościach $Q_{max}/d = 692,0 \text{ m}^3/24 \text{ h}$, $Q \text{ śr.} = 532,0 \text{ m}^3/24 \text{ h}$, $Q \text{ max./h.} = 43 \text{ m}^3/\text{h}$. Takie wielkości pozwalają na wydobycie 194.180 m³ wody na rok czyli 2,24 razy więcej niż średnie wydobycie z ostatnich sześciu lat.

Ujęcie ma ustanowione strefy ochronne obejmujące wyłącznie tereny ochrony bezpośredniej.

- Ujęcie Czartowczyk wraz z wodociągiem wybudowano w roku 1995. Zasila następujące miejscowości: Czartowczyk, Czartowiec, Kolonia Czartowiec oraz część miejscowości Kłątów. Ujęcie w miejscowości Czartowczyk zbudowane jest z jednej studni, w której na wspólnej rurze tłocznej zawieszono dwie pompy głębinowe pracujące w układzie równoległym. Studnia na ujęciu ma głębokość 70,0 m. Wydobycie średnioroczne wody z lat 2008-2013 wynosi 21.059 m³/rok.

Średnie dobowe wydobywanie w tym okresie wyniosło 57,70 m³/dobę co daje średnie wydobywanie godzinowe na poziomie 2,41 m³. Pozwolenie wodno prawne pozwala na wydobywanie wody w ilościach $Q_{\max}/\text{dobę} = 448,0 \text{ m}^3/24\text{h}$, $Q_{\text{śr}}/\text{dobowe} = 354,0 \text{ m}^3/24 \text{ h}$, $Q_{\max. h} = 40,5 \text{ m}^3/\text{h}$. To pozwala na wydobywanie rocznie 129.210 m³ czyli ponad sześciokrotnie (6,14 x) więcej niż średnio w ostatnich 6 latach. Studnia posiada zatwierdzone zasoby w wysokości $Q_e = 68,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S_e = 1,5 \text{ m}$. Łączna długość sieci zasilanej z ujęcia w Czartowczyku wynosi 25.332 m

- Ujęcie Niedźwiedzia Góra wraz z wodociągiem wybudowany został w roku 1971 i funkcjonujących do dnia dzisiejszego. W latach 90–ch XX wieku z ujęcia w Niedźwiedziej Górze wybudowano wodociąg do miejscowości Przewale oraz Kolonia Przewale. Ujęcie Niedźwiedzia Góra składa się z jednej studni, w której zamontowana jest jedna pompa głębinowa. Głębokość studni wynosi 90 m. Wydobywanie średnioroczne wody z lat 2008-2013 wynosi 15.582 m³/rok. Średnie dobowe wydobywanie wody w tym okresie wynosi 42,70 m³/dobę. To daje średnie wydobywanie godzinowe na poziomie 1,78 m³. Pozwolenie wodno prawne pozwala na wydobywanie wody w ilościach $Q_{\max d} = 171 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{\text{śr. d}} = 142,0 \text{ m}^3/24 \text{ h}$, $Q_{\max. h} = 18 \text{ m}^3/\text{h}$. Ujęcie posiada zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w kategorii „B” $Q_{47} \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S = 1,0 \text{ m}$ decyzją z dnia 17 czerwca 1970 roku znak GL-II423-12/70 PWRN Wydział Geologii w Lublinie. Zgodnie z pozwoleniem wodno prawnym, na ujęciu można ujmować rocznie 51.830 m³ wody. To pozwala bez większych problemów wydobywać 3,33 razy więcej wody niż w ostatnich 6 latach wyniosło średnie wydobywanie na rok. Woda ujmowana jest z formacji kredowej. Łączna długość wodociągu zasilanego z ujęcia w Niedźwiedziej Górze wynosi 14,45 km. Długość przyłączy wodociągowych wynosi 4,6 km.
- Ujęcie Mikulin wraz z wodociągiem wybudowano w roku 1997 dla potrzeb tej miejscowości. Na ujęciu znajduje się jedna studnia głębinowa. Pozwolenie wodnoprawne pozwala na wydobywanie wody w ilościach: $Q_{\text{śr. dobowe}} = 28,0 \text{ m}^3/24 \text{ h}$, $Q_{\max. h.} = 3 \text{ m}^3/\text{h}$. Studnia posiada zatwierdzone zasoby w ilości 32 m³/h przy depresji $S_e = 1,0 \text{ m}$. Wydobywanie średnioroczne wody z lat 2008-2013 wynosi 4.978 m³/rok. Średnie dobowe wydobywanie w tym okresie wynosi 13,64 m³/dobę co daje średnie wydobywanie godzinowe na poziomie 0,57 m³. Długość sieci wodociągowej wynosi 5.890 m. Długość przyłączy wodociągowych wynosi 2,1 km.

Inne ujęcia i wodociągi funkcjonujące na terenie Gminy Tyszowce:

- Ujęcie Perespa - wodociąg Północ jest nowym wodociągiem wybudowanym w latach 2011 -2012. Studnię S 1 o głębokości 70 m wykonano w roku 2001. Ujęcie Perespa wybudowano w roku 2009. Z ujęcia w Perespie zasilane są następujące miejscowości: Perespa, Kazimierówka, Marysin, Czeremno, Wakijów i Rudka. Łącznie na chwilę obecną do wodociągu o długości 40,184 km podłączonych jest 198 odbiorców. Łączna długość przyłączy wynosi 6.465 m. Wydobywanie wody za cały rok 2013 wyniosło 5.880 m³. W roku 2014 na ujęciu wybudowano nową studnię. Z uwagi na dużą zawartość żelaza w wodzie, w roku 2016 wybudowano stację uzdatniania wody.
- Ujęcie Tyszowce „nowe” przy zakładzie BETA - w roku 2011 Gmina Tyszowce, przy znacznym współudziale środków z Norweskiego Mechanizmu Finansowego, rozpoczęła modernizację wodociągu oraz budowę kanalizacji ciśnieniowej w Tyszowcach. Władze naszej gminy zdecydowały o budowie nowego ujęcia wody w Tyszowcach. Zamierzenia weszły w życie i rozpoczęto budowę tego ujęcia na bazie odwiertu wykonanego jeszcze w latach 80 XX wieku dla potrzeb mającej powstać w Tyszowcach cukrowni. Na tym odwiercie wykonano ujęcie. Studnia o głębokości 60,0 m.ppt wyposażona została w jedną pompę zamocowaną na głębokości $H_m = 35 \text{ m}$. Woda z ujęcia wymaga uzdatniania.

Wskazane powyżej ujęcia wód, za wyjątkiem ujęcia wody w Tyszowcach nie posiadają ustanowionych stref ochronnych w rozumieniu ustawy prawo wodne.

7.2.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Sieciowy system odprowadzania ścieków występuje jedynie w Tyszowcach, odprowadzając ścieki do zmodernizowanej i przebudowanej oczyszczalni ścieków w Tyszowcach o przepustowości 200 m³/d z możliwością rozbudowy do 400 m³/d. Zgodnie z danymi aktualnymi na dzień 31 grudnia 2019 r. długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła 14,4 km. Do gminnej sieci kanalizacyjnej podłączonych było 204 budynki mieszkalne. Sieci kanalizacji sanitarnej w granicach miasta jest wciąż rozbudowywana na długości ok 7,0 km.

Technologia oczyszczalni oparta jest na osadzie czynnym. Obecnie jest w stanie oczyścić wszystkie ścieki z terenu miasta. W przypadku skanalizowania całej miejscowości, oczyszczalnię potrzeba będzie

prawdopodobnie rozbudować. W chwili obecnej oczyszczalnia pracuje połową mocy. Z chwilą wybudowania sieci kanalizacyjnej na terenie Tyszowiec i miejscowości przyległych, niezbędnym stanie się uruchomienie drugiego ciągu technologicznego. Osiąganie parametrów oczyszczania ścieków, określonych w pozwoleniu wodno prawnym, nie nastęrcza większych problemów.

Na obszarze gminy funkcjonują ponadto indywidualne wiejskie oczyszczalnie ścieków oraz bezodpływowe zbiorniki na ścieki sanitarne. Zgodnie z ustaleniami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce, gospodarstwa domowe, które nie korzystają z gminnej sieci kanalizacji sanitarnej lub przydomowych oczyszczalni ścieków, powinny odprowadzać ścieki do szczelnych szamb, a następnie przekazywać je do punktu zlewnego celem oczyszczenia, przy czym szamba powinny mieć jedynie charakter czasowy i zostać zlikwidowane po wybudowaniu zbiorczej kanalizacji sanitarnej.

7.2.3. Zaopatrzenie w gaz

Obszar gminy nie posiada sieci gazowej, ani opracowanej koncepcji programowej gazyfikacji gminy. Dla zaopatrzenia gospodarstw domowych rozprowadzany jest gaz PROPAN – BUTAN w butlach.

7.2.4. Ciepłownictwo

Na obszarze gminy brak jest zbiorczych systemów zaopatrzenia w ciepło oraz ciepłej wody użytkowej. Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zagrodowa ogrzewana jest lokalnymi źródłami ciepła na paliwo stałe (węgiel, drewno), a także w oparciu o źródła energii odnawialnej, w tym kolektorów słonecznych, paneli fotowoltaicznych oraz pomp ciepła.

Do podgrzewania ciepłej wody użytkowej dla potrzeb bytowo – gospodarczych najczęściej stosowane są podgrzewacze elektryczne, gazowe z butli PROPAN – BUTAN bądź trzony kuchenne opalane węglem lub drewnem, albo z lokalnych kotłowni węglowych.

7.2.5. Telekomunikacja

Łączność telefoniczna odbywa się głównie poprzez napowietrzne lub linie kablowe telefoniczne . W zakresie telefonii komórkowej na terenie gminy działają stacje bazowe cyfrowej telefonii komórkowej m.in. w Tyszowcach, Perespie. Niedźwiedziej Górze, Czartowczyku i Przewału.

7.2.6. Gospodarka odpadami starymi

Na terenie gminy brak jest czynnego składowiska odpadów komunalnych. Istniejące na terenie gminy składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Kłatwy zostało zamknięte, zrehabilitowane i podlega monitoringowi. Odpady wywożone są do składowisk w sąsiednich gminach (m.in. gm. Mircze i gm. Skierbieszów). Cała gmina objęta jest zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych. Na terenie gminy funkcjonuje zbiórka odpadów zmieszanych oraz selektywna zbiórka odpadów. Głównym podmiotem gospodarczym świadczącym usługi w zakresie wywozu odpadów komunalnych jest Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych w Tyszowcach.

7.2.7. Elektroenergetyka

Południowo – zachodni skraj gminy przecina w rejonie Czartowczyka – Czartowca tranzytem linia 220 kV relacji Dobrotwor (Ukraina) - Zamość. Obszar gminy zasilany jest ze zlokalizowanego w Tyszowcach GPZ 110/15 kV poprzez sieć linii 15 kV do poszczególnych sołectw.

GPZ zasilany jest linią 110 kV relacji Zamość - Poturzyn - Hrubieszów.

Energia elektryczna rozprowadzana jest od GPZ poprzez sieć rozdzielczą napowietrznych linii SN 15 kV i stacje transformatorowe 15/0,4 kV, a od nich poprzez sieć odbiorczą niskiego napięcia (220/380 V) do odbiorców, głównie liniami napowietrznymi.

Linie kablowe zrealizowane są przede wszystkim na obszarze większych miejscowości o zwartej zabudowie. Dostawy energii elektrycznej pokrywają zapotrzebowanie na terenie gminy. Działania rejonów energetycznych polegają głównie na utrzymaniu ciągłości dostaw energii, konserwacji urządzeń i linii, rozbudowie linii kablowych (w rejonach skupisk odbiorców).

W celu zmniejszenia awaryjności układu ważna jest sukcesywna wymiana linii na nowe o większych przekrojach i rozbudowa sieci stacji transformatorowych w celu skrócenia długości odbiorczych linii niskich napięć.

Na terenie gminy w rejonie miasta Tyszowce oraz wsi Mikulin funkcjonuje zespół elektrowni składający się z 16 turbin o mocy do 2 MW (łącznie moc farmy do 32 MW) i wysokości maksymalnej 160 m (wysokość wieży od 95 m do 110 m, średnica wirnika do 100 m). W skład parku wiatrowego wchodzi również:

- wewnętrzna abonencka stacja transformatorowa (GPZ) zlokalizowana w północnej części obszaru przeznaczonego pod farmę wiatrową, na działkach nr ew. 730 i 731/1 obręb ewidencyjny m. Tyszowce,
- podziemna linia elektroenergetyczna 110 kV o dł. ok. 400 m łącząca wewnętrzny GPZ z istniejącym GPZ „Tyszowce”
- teletechniczne podziemna instalacja światłowodowa, które przebiegać będą przez działki o nr ew. 730, 731/1 i 961/2 obręb ewidencyjny m. Tyszowce.

9. URZĄDZENIA GOSPODARKI KOMUNALNEJ

VIII. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I MIENIA

Zagadnienie zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia na terenie gminy Tyszowce to głównie zagrożenie: przestępczością, bezpieczeństwa w ruchu drogowym, pożarowe i powodziowe.

Siedziby i zarządy głównych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ludności i mienia w gminie Tyszowce znajdują się poza obszarem gminy. Należą do nich: Powiatowa Komenda Policji w Tomaszowie Lubelskim, Powiatowa Komenda Straży Pożarnej w Tomaszowie Lubelskim oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Tyszowcach. Gmina ściśle współpracuje w tym zakresie z jednostkami wyżej wymienionymi. Oprócz tego podejmuje również sama działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców: •z zakresu ochrony przeciwpożarowej – utrzymuje 12 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej •z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego –finansuje oświetlenie dróg na swoim terenie •z zakresu ochrony zdrowia –wynajmuje budynek na usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w

Potencjalne zagrożenie dla ludności i mienia pochodzą od obiektów infrastruktury technicznej przebiegających przez teren gminy, należą do nich:Sieć dróg i linia kolejowa.Gazociągi wysokiego ciśnienia DN 250 i projektowane DN 150 i 100.Linie energetyczne 400 i 110 kV.

8.1. Zagrożenie powodziowe

Na obszarze gminy Tyszowce występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Dotyczy to obszarów położonych w bliskim sąsiedztwie rzeki Huczwy, które zostały wyznaczone na rysunku studium. Inwestycje na tym terenie należy projektować i realizować z uwzględnieniem możliwości występowania podtopień i powodzi. W zakresie ochrony przeciwpowodziowej, w świetle omawianych uwarunkowań, spod zabudowy zostały wyłączone doliny rzeczne i obszary narażone na zalanie wezbranymi wodami powodziowymi. Należy tworzyć warunki zatrzymania wód deszczowych w miejscu ich opadania, tworzyć wodom przestrzeń umożliwiającą opóźniony odpływ.

8.2. Potencjalne zagrożenia

Do zagrożeń bezpieczeństwa publicznego można zaliczyć m.in.:

- pożary przestrzenne,

- epidemie (skażenia i zakażenia biologiczne),
- pole elektromagnetyczne,
- awarie urządzeń sieci energetycznej,
- katastrofy komunikacyjne,
- katastrofy budowlane,
- mrozy, huragany, wichury, śnieżyce, klęski żywiołowe.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym zadania własne gminy obejmują sprawy porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego.

8.3. Ochrona przeciwpożarowa

Ochrona przeciwpożarowa gminy pełniona jest przez 12 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w której czynnie działa 189 druhów.

Jednostka OSP Tyszowce w łączona jest do Krajowego Systemu Ratownictwa. Wszystkie jednostki za wyjątkiem Mikulina posiadają strażnice murowane. Jedynie dwie jednostki wyposażone są w samochody gaśnicze tj. Tyszowce i Mikulin typu Jelcz i Star, a jednostka w Kaźmierówce samochód pożarniczy Żuk.

Pozostałe jednostki wyposażone są w podstawowy sprzęt gaśniczy, a transport do pożaru zapewniany jest ciągnikiem rolniczym z przyczepą. Lokalne podtopienia lub zalanie piwnic wodą opadową obsługiwane są przez lokalne jednostki.

8.4. Warunki klimatu akustycznego – ochrona przed hałasem

Odczuwanie hałasu postrzegane jest jako zjawisko subiektywne. W dużym stopniu reakcja na niego zdeterminowana jest nastawieniem psychicznym. Człowieka zużywa ogromne pokłady energii na ochronę organizmu przed hałasem. Długotrwałe narażenie na hałas może powodować negatywne skutki zdrowotne, taki jak: zmęczenie odczuwane już przy hałasie na poziomie 35-70 dB p, problemy ze snem pojawiające się przy natężeniu 70-85 dB, osłabieniem słuchu, zaburzeniami nerwowymi. Dopuszczalne poziomy hałasu określone są w Rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku z dnia 14 czerwca 2007 r. (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 112)

Ogólna ocena warunków klimatu akustycznego terenów w granicach miasta i gminy Tyszowce wypada pozytywnie. W jej granicach nie występują długookresowo wysokie poziomy hałasu w środowisku, a przede wszystkim, nie są nawet krótkookresowo przekraczane dopuszczalne ich wielkości dla wszystkich rodzajów terenów określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska. Tereny gminy Tyszowce można uznać za "tereny ciche", na którym poziomy natężenia hałasu w porze nocnej nie przekraczają 45 dB, zaś w ciągu dnia 55 dB.

Z pewnością źródłem emisji hałasu do środowiska jest zespół elektrowni wiatrowych zrealizowany w miejscowościach Tyszowce i Mikulin. Najbliżej położonymi względem przedmiotowej farmy terenami chronionymi akustycznie (zabudowa zagrodowa) są zabudowania miejscowości Kolonia Mikulin zlokalizowane w odległości ok 400 m od pojedynczych turbin. Dla tych terenów obowiązują dopuszczalne poziomy hałasu wynoszące odpowiednio dla pory dnia i pory nocy 55 i 45 dB, a funkcjonująca farma wiatrowa wraz z infrastrukturą towarzyszącą nie powoduje przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu, określonych dla terenów chronionych akustycznie, zarówno w odniesieniu do pory dnia, jak i pory nocy. Drugorzędnym źródłem hałasu jest ruch samochodowy i prace polowe prowadzone na terenach rolnych.

IX. MOŻLIWOŚCI ROZWOJU FUNKCJI GOSPODARCZYCH

1. Przemysł i drobna wytwórczość

Czynniki sprzyjające rozwojowi

- wysoka podaż surowców rolnych, stanowiących bazę dla przemysłu spożywczego o surowcowej orientacji lokalizacyjnej
- możliwość wykorzystania dla celów produkcyjnych istniejących rezerw terenowych i kubaturowych (baza po GS „SCh” i po SKR)
- łatwo dostępne zasoby siły roboczej
- wysokie zasoby wód podziemnych
- położenie całego regionu, w tym gminy Tyszowce w bliskości wschodniej granicy i chłonnego rynku Ukrainy
- wysoki stopień telefonizacji i wysoki udział dróg utwardzonych stymulują rozwój działalności gospodarczej

Czynniki ograniczające możliwości rozwoju

- deficyt wód powierzchniowych
- zasięg głównego zbiornika wód podziemnych GZWP – 407 proponowanego do objęcia ochroną prawną, wykluczają lokalizację inwestycji zagrażających środowisku wodnemu
- ochrona wysokiej jakości gleb (~ 94% ogółu) przed zmianą przeznaczenia na nierolnicze
- niskie kwalifikacje zawodowe siły roboczej
- mała atrakcyjność rolnictwa i przetwórstwa rolno – spożywczego jako gałęzi przynoszących zyski, powoduje małe zainteresowanie obszarami wiejskimi jako miejscem potencjalnych inwestycji kapitału zewnętrznego
- niskie dochody ludności oraz brak kapitału rodzimego generowanego z pozarolniczych działów gospodarki utrudniają rozwój drobnej przedsiębiorczości
- brak instytucji promocyjnych i kreujących przedsiębiorczość (doradztwo kredytowe)
- brak koniunktury na rynku lokalnym dla średniej i drobnej przedsiębiorczości

2. Gospodarka rolna

Czynniki sprzyjające rozwojowi:

- korzystna przestrzeń produkcyjna dla rolnictwa predysponująca obszar do produkcji żywności
- czyste środowisko naturalne stwarza możliwość ekologizacji rolnictwa
- możliwość wprowadzenia produkcji specjalistycznej poprzez wykorzystanie warunków naturalnych i nadwyżek siły roboczej w rolnictwie oraz małych powierzchniowo gospodarstw (warzywa, owoce, zioła)
- dominacja sektora prywatnego szansą na szybkie dostosowanie do gospodarki rynkowej

- stopniowo rozwijający się proces wielofunkcyjnego rozwoju wsi - podejmowanie działalności pozarolniczej (handel, usługi)

Czynniki ograniczające rozwój:

- monofunkcyjna struktura gospodarcza zdominowana przez rolnictwo o charakterze surowcowym z czym wiąże się niska dochodowość mieszkańców
- defekty strukturalne rolnictwa – rozdrobnienie gospodarstw, przeludnienie agrarne i ukryte bezrobocie utrudniające przejście do gospodarki rynkowej
- bariera kapitałowa wiążąca się z niską opłacalności produkcji rolnej ograniczającą inwestowanie w rolnictwie
- niskie kwalifikacje zawodowe rolników i związana z tym niska inicjatywa i aktywność mieszkańców
- brak możliwości tworzenia w krótkim czasie alternatywnych miejsc pracy poza rolnictwem

3. Gospodarka leśna

Czynniki sprzyjające rozwojowi:

- niski stan zanieczyszczenia powietrze atmosferycznego w gminie, wpływający korzystnie na stan zdrowotności drzewostanów
- zgodność drzewostanów z występującymi siedliskami
- opracowane plany urządzeniowe lasów prywatnych, umożliwiające prowadzenie właściwej gospodarki zapobiegającej trzebieżom.

Czynniki ograniczające rozwój:

- rozdrobnienie kompleksów leśnych utrudniające prowadzenie prac rolno – leśnych
- brak możliwości istotnego zwiększenia lesistości obszaru ze względu na wysoką jakość gleb użytkowanych rolniczo (93,7% ogółu gleb występuje w klasach bonitacyjnych od I do IV)
- konieczność godzenia funkcji produkcyjnych lasów z ich funkcją ekologiczną (wodo- i glebochronną)
- brak granicy rolno – leśnej umożliwiającej właściwe gospodarowanie

4. Turystyka

Czynniki sprzyjające rozwojowi:

- zachowane walory krajobrazu kulturowego
- dobra dostępność komunikacyjna
- możliwość rozwoju obsługi turystyki motorowej (gastronomia, motele)

Czynniki ograniczające rozwój:

- brak atrakcji turystycznych (takich jak zbiorniki wody i inne)

- brak podstawowej bazy turystycznej
- niski stan sanitarny większości obszarów wiejskich

X. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE

10.1. Układ przestrzenny gminy

Układ przestrzenny gminy jest dobrze czytelny

- Większość wsi zlokalizowana jest wzdłuż traktów komunikacyjnych posiadając charakter wsi zwartych i skupionych. Występują znaczne obszary niezabudowanej przestrzeni rolniczej. Gmina charakteryzuje się niską lesistością.
- Zagospodarowanie gminy stwarza wyraźny podział na cztery obszary strukturalne
 - I Ośrodek gminny – miasto Tyszowce
 - II Aktywności gospodarczej – tereny wzdłuż trasy 850
 - III Produkcji rolnej z pasmami aktywności gospodarczej – południowa część gminy
 - IV Monofunkcyjny – rolnictwo o charakterze surowcowym – północna część gminy

10.2. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony

Ład przestrzenny oznacza takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszystkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne.

Tworzenie i utrzymanie ładu przestrzennego, jest jednym z zadań własnych samorządu gminnego. Jest zarówno celem działań gospodarki przestrzennej, jak środkiem do uzyskania środowiska zamieszkania, pracy i wypoczynku, w jak najwyższym stopniu oddziałującego pozytywnie funkcjonalnie i estetycznie na użytkowników, dającego mieszkańcom satysfakcję identyfikacji z miejscowością, okolicą zamieszkania, a także z gminą i przyciągającego inwestorów. W sposób najbardziej oczywisty na ład przestrzenny wpływa kształtowanie przestrzeni publicznych i zabudowy.

Jedynym skutecznym narzędziem tworzenia ładu przestrzennego jest prawo miejscowe wyrażone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Pozostawienie niektórych obszarów bez planów miejscowych może sprzyjać niekorzystnym dla ładu realizacjom, opartym o możliwość ustalania warunków zabudowy w decyzjach administracyjnych. Na terenie gminy obowiązują następujące plany miejscowe.

Lp.	Nazwa planu	Publikacja	Uwagi
1	2	4	6

1	2	4	6
1.	Uchwała Nr XII/95/2007 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 21 grudnia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działek o Nr geodezyjnych 666/12, 666/5 położonych w Tyszowcach przy ul. Wielkiej, drodze wojewódzkiej Nr 850 relacji Alojzów – Tomaszów Lubelski, na teren obsługi komunikacji samochodowej.	Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego z 2012 r. poz. 2058	
2.	Uchwała Nr XXII/128/2012 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 6 września 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów związanych z lokalizacją elektrowni wiatrowych w obrębach geodezyjnych Tyszowce i Mikulin – etap I	Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego z 2012 r. poz. 2058	Obszar obejmujący 1278,13 ha.
3	Uchwała Nr XLIII/278/2014 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 5 listopada 2014 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tyszowce – etap II obejmujący tereny urbanizowane i zalesienia	Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego z 2015 r. poz. 422	Obszar obejmujący 1196,00 ha.
4.	Uchwała Nr XXXVII/240/2018 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 20 marca 2018 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w obrębach geodezyjnych Przewale i Zamłynie	Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego z 2018 r. poz. 1646	Obszar obejmujący 8,5146 ha.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące zwarte kompleksy obszarów, dla których określają: funkcje terenów, zasady zabudowy i ich zagospodarowania z uwzględnieniem cennych walorów przyrodniczych i kulturowych. Stanowią zatem formalną podstawę kształtowania ładu przestrzennego.

Funkcje terenów określone w obowiązujących planach miejscowych przyjmuje się jako jedno z podstawowych uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy w opracowywanym Studium.

Na obszarach nie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wydawane są decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego na podstawie przepisów szczególnych. Wydane decyzje o warunkach zabudowy dotyczyły głównie zabudowy związanej z prowadzeniem gospodarstw rolnych (m.in. budowy budynków mieszkalnych, budowy i rozbudowy budynków gospodarczych, budowy budowli rolniczych). Najskuteczniejszym jednak elementem ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego określające zasady zabudowy i zagospodarowania terenów oraz uwzględniające wymogi zrównoważonego rozwoju.

W granicach gminy Tyszowce wyodrębiają się 6 obszarów w obrębie których wyznacza się strefy funkcjonalne:

- strefa ekologiczna (I),
- strefa usługowo-mieszkaniowa (II),
- strefa mieszkaniowo-usługowa (III),
- strefa produkcyjno-techniczna (IV),
- strefa rolno-osadnicza (V),

– strefa energetyki odnawialnej (VI).

10.3. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenie przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych

Na terenie miasta i gminy Tyszowce nie występują krajobrazy priorytetowe określone w audycie krajobrazowym oraz w planach zagospodarowania przestrzennego województwa.

XI. STAN PRAWNY GRUNTÓW

Podstawowa struktura własności gruntów w gminie Tyszowce wg ewidencji przedstawia się następująco:

Lp.	Wyszczególnienie gruntów wchodzących w skład grupy lub podgrupy rejestrowej	Powierzchnia ogólna gruntów w ha
1	2	3
1.	Grunty Skarbu Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	932
2.	Grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste	11
3.	Grunty spółek Skarbu Państwa, przeds. państwowych i innych państwowych osób prawnych	1
4.	Grunty gmin i zw. międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	581
5.	Grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w użytkowanie wieczyste	0
6.	Grunty osób fizycznych	10 961
7.	Grunty spółdzielni	0
8.	Grunty kościołów i związków wyznaniowych	50
9.	Grunty wspólnot gruntowych	168
10.	Grunty powiatów i zw. pow. z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	77
11.	Grunty Województw z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	31
12.	Grunty spółek prawa handlowego i innych os.	19
13.	Powierzchnia ewidencyjna	12 831

W strukturze własności użytków rolnych dominuje własność prywatna. W posiadaniu właścicieli gospodarstw rolnych znajduje się ok. 85,5% powierzchni użytków rolnych. W strukturze własności terenów leśnych przeważa własność Skarbu Państwa. Potrzeba pozyskania przez gminę nowych gruntów związana będzie przede wszystkim z poprawą stanu technicznego dróg gminnych (rozbudowa, modernizacja).

XII. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

Na obszarze miasta i gminy Tyszowce występują obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych:

- 1) ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2021 poz. 1098 z późn. zm.) – omówione w pkt 3.2
 - Rezerwat stepowy „Skarpa Dobrzyń”
 - Obszary Natura 2000
- 2) ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.) – omówione w pkt 4,
 - obiekty ujęte w rejestrze zabytków oraz wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków;
 - stanowiska archeologiczne,
- 3) ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.)
 - GZWP 407
 - Jednolite Części Wód Powierzchniowych
 - Jednolite Części Wód Podziemnych,
 - obszar szczególnego zagrożenia powodzią;
- 4) ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1326)
 - grunty klasy I-III,
 - tereny lasów.,
- 5) ustawy z dnia 9 czerwca 2012 r. Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1420) - tereny górnicze i obszary górnicze,
- 6) ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219, z późn. zm.) - udokumentowane złoża kopalin.

XIII. WYSTĘPOWANIE NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Na terenie miasta i gminy Tyszowce nie występują obszary zagrożeń geologicznych.

XIV. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH

14.1. Złóża kopalin

Złożem kopaliny jest nagromadzenie minerałów i skał, których wydobywanie może przynieść korzyść gospodarczą. Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze, w celu określenia granic złoża, jego zasobów oraz geologicznych warunków występowania sporządza się dokumentację geologiczną. Udokumentowane złoża kopalin w celu ich ochrony ujawnia się w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz uwzględnia się w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Na terenie gminy Tyszowce surowce mineralne nie odgrywają istotnego znaczenia gospodarczego. Nie odnotowano dotychczas znaczących surowców budowlanych. Dla potrzeb lokalnych eksploatowane kruszywa naturalne w postaci piasku i lessu.

Zgodnie z Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce według stanu na dzień 31.12.2020 r. na terenie gminy Tyszowce występuje 12 udokumentowanych złóż kopalin. Charakterystykę tych złóż przedstawia poniższe zestawienie:

Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby		Uwagi
		geologiczne bilansowane	przemysłowe	

1	2	3	4	5
Cegielnia Tyszowce	brak zasobów geologicznych i przemysłowych	-	-	złoże wykreślone z bilansu zasobów
Lipowiec I	brak zasobów geologicznych i przemysłowych	-	-	złoże wykreślone z bilansu zasobów
Marysin	brak zasobów geologicznych i przemysłowych	-	-	złoże wykreślone z bilansu zasobów
Marysin I	brak zasobów geologicznych i przemysłowych	-	-	złoże wykreślone z bilansu zasobów
Marysin II	brak zasobów geologicznych i przemysłowych	-	-	złoże wykreślone z bilansu zasobów
Przewale	złoże, z którego eksploatacji zaniechano	-	-	
Tyszowce	złoże, z którego eksploatacji zaniechano	168	-	
Tyszowce	złoże zagospodarowane	126,38	102,40	
Tyszowce I	złoże eksploatowane okresowo	43,42	-	
Wojciechówka I	złoże zagospodarowane	35,46	-	
Wojciechówka dz. 195	złoże, z którego eksploatacji zaniechano	-	-	
Wojciechówka dz. 204	złoże, z którego eksploatacji zaniechano	49,14	-	

14.2. Zasoby wód podziemnych

Wody podziemne zasilają rzeki i istotnie wpływają na ich przepływy - woda znajdująca się w korytach rzek pochodzi z zasobów podziemnych i ze spływu powierzchniowego formującego się podczas opadów deszczowych lub topnienia śniegu. Natomiast w dłuższych okresach bezopadowych rzeki zasilane są wyłącznie z zasobów podziemnych. Udział zasilania podziemnego w odpływie rzek na wschodnich terenach Lubelszczyzny kształtuje się na poziomie 60-70% (w obszarach, w których przeważają skały twarde i bardzo twarde udział zasilania podziemnego w przepływie rzek przekracza 80%). Duży udział zasilania podziemnego w odpływie całkowitym rzek decyduje o wyrównaniu przepływów, co jest szczególnie mocno widoczne w okresie przepływów niżówkowych. Zasadnicze znaczenie dla zaopatrzenia w wodę ma kredowy poziom wodonośny Niecki Lubelskiej – GZWP Nr407.

W obszarze gminy Tyszowce występują dwa poziomy wodonośne:

- czwartorzędowy - wody te występują w dolinach i obniżeniach w utworach czwartorzędowych, zalegają płytko, a roczne wahania poziomu tych wód wynoszą około 2-3m. Wody tego poziomu narażone są na zanieczyszczenia i często nie odpowiadają normom dla wody pitnej (ale ujmowane są lokalnie studniami kopanymi). Wody czwartorzędowe na obszarze gminy Tyszowce wypełniają dolinę Huczwy i Świntuchy. Studnie ujmujące ten poziom mają dużą wydajność eksploatacyjną;

- kredowy – wody mają tu charakter szczelinowy. Występują one w spękanych marglach, wapieniach i opokach. Przepływ wody odbywa się szczelinami, których wielkość i drożność jest różna w zależności od litologicznego typu skał i genezy szczelin. Na dużych głębokościach na skutek ciśnienia górotworu szczeliny ulegają zaciśnięciu i utwory górnokredowe można traktować jako bezwodne. W dolinach rzecznych stwierdza się je już na głębokości kilku m p.p.t. W strefie zboczy dolin na głębokości do 40cm – 60 cm.

Zagospodarowanie terenów położonych z sąsiedztwie ujęć wody powinno uwzględniać lokalne warunki hydrogeologiczne i konieczność ochrony przed zanieczyszczeniem wód podziemnych. Istniejące na terenie gminy Tyszowce wodociągi wiejskie, mające podstawowe znaczenie dla zaopatrzenia w wodę, oparte są o miejscowe, udokumentowane zasoby wód podziemnych. Zaopatrzeniem mieszkańców w wodę na terenie Gminy Tyszowce zajmuje się Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. Realizacja tego zadania następuje poprzez eksploatację 4 ujęć wody wraz z sieciami w następujących miejscowościach: Tyszowce, Czartowczyk, Niedźwiedzia Góra, Mikulin.

XV. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze, obszarem górniczym - jest przestrzeń, w granicach której przedsiębiorca jest uprawniony do wydobywania kopaliny, oraz prowadzenia robót górniczych niezbędnych do wykonywania koncesji, natomiast terenem górniczym - jest przestrzeń objęta przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych zakładu górniczego. Według informacji uzyskanych z Okręgowego Urzędu Górniczego w Lublinie oraz baz danych Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie (m.in. MIDAS, Rejestr Obszarów Górniczych, Infogeoskarb), na terenie gminy Tyszowce występują obszary i tereny górnicze (tabela poniżej).

Lp.	Obszar górniczy		Teren górniczy	
	nazwa	powierzchnia	Nazwa	powierzchnia
1	2	3	4	5
1.	Tyszowce 1	6 578,00 m ²	Tyszowce 1	6 578,00 m ²
2.	Tyszowce	40 552,00 m ²	Tyszowce	54 480,00 m ²
3.	Wojciechówka 1	18 073,35 m ²	Wojciechówka 1	18 073,35 m ²

XVI. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Na terenie miasta i gminy Tyszowce nie występują zadania inwestycyjne celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

XVII. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego (MZP) oraz mapami ryzyka powodziowego (MRP), które zostały opracowane w ramach projektu „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” (ISOK) wielka część gminy Tyszowce znajduje się w granicach obszaru szczególnego zagrożenia powodzią, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat oraz jest wysokie i wynosi raz na 10 lat. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, wyznaczone są wzdłuż rzeki Huczwy, a tereny na nich zlokalizowane mogą ulegać lokalnym podtopieniom, ale raczej nie zagrażają istniejącej zabudowie. Zagrożenie powodziowe jest minimalne. Na obszarze tym obowiązują przepisy ustawy 20 lipca 2017 r. Prawo wodne.

Ochrona przeciwpowodziowa determinowana jest odpowiednim utrzymaniu koryt rzeki.

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr XXIX/221/2021
Rady Miejskiej w Tyszowcach
z dnia 29 listopada 2021 r.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY TYSZOWCE**

**KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

CZĘŚĆ B

TEKST UJEDNOLICONY

TYSZOWCE 2021

Główny projektant

mgr inż. arch. Krystyna Kuśmierz
uprawnienia urbanistyczne nr 1302 / 93

Zespół autorski

mgr inż. Barbara Strzemecka — Gromek
zagadnienia społeczno - ekonomiczne
mgr Jolanta Siemaszkiewicz
zagadnienia środowiska przyrodniczego
tech. bud. dróg. Witold Mielniczuk
komunikacja
tech. bud. Lucjan Michalczyk
infrastruktura techniczna
tech. bud. Maria Jaskowska
opracowanie graficzne

*Zmiany studium zostały opracowane przez
Zakład Projektowo-Budowlany
Pracownię Projektowo-Studialną
EKO-PLAN w Lublinie.*

Zespół autorski:

*mgr inż. Marek Kozłowski – Główny Projektant,
mgr inż. Anita Nankiewicz
mgr inż. Katarzyna Kasiak
mgr Gustaw Obel
inż. Maciej Kozłowski
Jolanta Kulik*

Zmiany wprowadzane w tekście zostały wyróżnione innym kolorem czcionki oraz kursywą.

Niniejszy tekst studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce przyjęty uchwałą Nr XLI/221/02 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 2 lipca 2002 r. zawiera zmiany przyjęte uchwałami:

1. Nr XVIII/84/2012 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 14 lipca 2012 r., wyodrębnione w Części B czcionką Liberation Serif kursywą koloru czerwonego
2. Nr XXXV/231/18 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 25 stycznia 2018 r. - tekst nie uległ zmianie
3. Nr XXIX/221/2021 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 29 listopada 2021 r. wyodrębnione w Części B czcionką Liberation Serif na szarym tle

Spis treści

I. USTALENIA OGÓLNE	7
II. POLITYKA OSIĄGANIA CELÓW ROZWOJU	8
1. Prognozy demograficzne oraz polityka zmniejszania bezrobocia	8
2. Kierunki i zasady ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego - Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk	10
3. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	18
4. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów wraz z kierunkami i wskaźnikami dotyczącymi zagospodarowania oraz użytkowania terenów.....	31
4.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy	31
4.2. Przeznaczenie terenów.....	31
4.3. Kierunki i zasady osiągnięcia celów przestrzennych	33
4.4. Kierunki i zasady kształtowania terenów zabudowanych.....	34
4.5. Zasady kształtowania form zabudowy - wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów	36
4.6. Kierunki i zasady gospodarowania gruntami i rynkiem nieruchomości	38
4.7 . Kierunki i zasady rozwoju infrastruktury społecznej.....	40
4.8. Kierunki i zasady rozwoju przedsiębiorczości i wytwórczości	41
4.9. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej	43
4.10. Kierunki i zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej	44
4.11. Kierunki i zasady rozwoju turystyki.....	45
5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.....	46
5.1. System komunikacyjny	46
5.2. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej	48
6. Kierunki i zasady rozwoju systemów przeciwdziałania na wypadek szczególnych zagrożeń oraz obronności państwa	51
6.1. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych, w tym stref ochronnych wynikających z decyzji lokalizacyjnych wydanych przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w związku z realizacją inwestycji w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa	51
6.2. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych	53
III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	54

IV. OBSZARY OBJĘTE OBOWIĄZKIEM SPORZĄDZANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	57
1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej	57
1.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych	57
1.2. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości	57
2. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne	57
3. Wytyczne dla realizacji planów miejscowych, bądź ich zmian	58
V. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO.....	58
1. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.....	58
2. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa	58
VI. OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ WZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY	59
VII. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 7MAJA 1999 R. O OCHRONIE TERENÓW BYŁYCH HITLEROWSKICH OBOZÓW ZAGŁADY	59
VIII. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI	59
IX. OBSZARY ZDEGRADOWANE	59
X. OBSZARY ROZMIESZCZENIA OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 2000 m ²	59
XI. UZASADNIENIE I SYNTEZA	60
1. Uzasadnienie zawierające objaśnienie przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń studium	60
2. Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu zmiany studium	64

3. Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu zmiany studium	66
---	----

I. USTALENIA OGÓLNE

Zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy służy określeniu polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Studium, składające się z części tekstowej i graficznej, sporządza się uwzględniając zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy.

W studium następuje określenie, w odniesieniu do całości gminy, celów, uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, z uwzględnieniem zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Wymaga to szerszej podbudowy, podjęcia przez organy samorządowe podstawowych decyzji politycznych, w postaci ustalenia strategii rozwoju gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce, zwane dalej Studium, dotyczy obszaru w granicach administracyjnych.

Ustalenia studium zawarte są w niniejszym tekście studium oraz w rysunku studium w skali 1:10 000, stanowiących załączniki nr 1 i 2 do Uchwały Rady Miejskiej w Tyszowcach.

Uchwalone studium ma charakter tzw. aktu kierownictwa wewnętrznego. Jego ustalenia nie będą skutkować w stosunku do podmiotów gospodarujących na obszarze gminy – osób fizycznych i prawnych (nie mogą stanowić podstawy decyzji administracyjnych dotyczących tych podmiotów). Będą natomiast obowiązywać władze i Wójta Gminy (oraz jednostki bezpośrednio im podległe), ukierunkowując ich działania, w tym przede wszystkim działania w zakresie zagospodarowania przestrzennego; obowiązują więc przy sporządzaniu planu miejscowego. Określenie w studium kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy stanowi tym samym niezbędne podbudowanie projektów planów miejscowych.

Stosownie do wymagań określonych w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w studium określa się w szczególności:

- bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, w tym kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz przeznaczeniu terenów, a także wynikające z audytu krajobrazowego oraz kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym terenów przeznaczonych pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy,
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk,
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej,
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym,
- obszary na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
- obszary dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej,
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,

- obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych,
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny flar ochronny,
- obszary pomników zagłady i stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady,
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji,
- obszary zdegradowane,
- granice terenu zamkniętego i jego strefy ochronnej, w tym stref ochronnych wynikających z decyzji lokalizacyjnych wydanych przez Komisje Planowania przy radzie Ministrów w związku z realizacją inwestycji w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa.

Ponadto wyznacza się również obszary na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energie z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu wskazując w studium ich rozmieszczenie oraz określa się obszary na których przewiduje się lokalizacje obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

Obecna edycja zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce stanowi kontynuację dokumentu planistycznego określającego politykę przestrzenną gminy. Sporządzana jest na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.). Problematyka zmiany studium obejmuje obszar gminy Tyszowce w zakresie obszary na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energie z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Jednocześnie odnosi się do treści wynikających z art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy polegająca na uzupełnieniu studium o nowe ustalenia w ww. zakresie opracowana została w formie ujednoliconego dokumentu (ujednoliconego rysunku w skali 1: 10 000, oraz ujednoliconego tekstu ustaleń studium) z uwzględnieniem uchwały Nr XL/221/02 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 2 lipca 2002 r. i jej późniejszych zmian, a także syntezy zmiany studium. i jej późniejszych zmian, z wyróżnionymi zmianami.

Uchwała Nr XVII/118/2020 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 4 maja 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce podjęta została na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.) oraz art. 9 ust. 2 i art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Zawartość merytoryczna zmiany Studium została ograniczona do treści wynikających z art. 10 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z uwzględnieniem również przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko.

II. POLITYKA OSIĄGANIA CELÓW ROZWOJU

1. Prognozy demograficzne oraz polityka zmniejszania bezrobocia

W oparciu o diagnozę stanu istniejącego, uwarunkowania rozwoju gminy oraz przy założeniu utrzymania się ujemnego przyrostu naturalnego i dodatniego salda migracji określono prognozy demograficzne :

- Ⓣna terenie miasta i gminy liczba ludności utrzyma się na poziomie stanu istniejącego (6631 osób) lub do niego zbliżonego (6600 / 6700)

- ⑩ nastąpi przyrost ogólnej liczby ludności miasta Tyszowce z istniejącego 1236 do 1300-1350 osób, przy spadku ludności na terenie gminy
- ⑩ spadek ilości dzieci w wieku szkoły podstawowej i wzrost liczby młodzieży w wieku podejmowania pierwszej pracy
- ⑩ wzrost ludności w wieku produkcyjnym

W strukturze wiekowej ludności przewiduje się następujące tendencje:

	Stan istniejący	Perspektywa
Wiek przedprodukcyjny	26,4	26,0
Wiek produkcyjny	52,3	53,0
Wiek poprodukcyjny	21,3	21,0

Przewidywany wzrost liczby młodzieży w wieku podejmowania pierwszej pracy oraz w wieku produkcyjnym będzie miał duży wpływ na kształtowanie się lokalnego rynku pracy i wymagać będzie aktywizacji gospodarczej tj. stworzenia nowych miejsc pracy głównie poza rolnictwem w sferze produkcji i usług.

W ciągu najbliższych lat główną determinantą przemian rolnictwa i wsi będzie sytuacja demograficzna, tj. wyż roczników w wieku produkcyjnym, wysoki poziom bezrobocia, w tym również utajonego. Napływ na rynek pracy absolwentów szkół ponadpodstawowych stanowić będzie czynnik aktywizujący i dynamizujący rozwój gospodarczy, ale także wpływać będzie na wzrost bezrobocia. W konsekwencji oznaczać to będzie konieczność zmiany systemu edukacji młodzieży wiejskiej, zgodnie z wymogami gospodarki rynkowej i agrobiznesu oraz przekształcenie obszarów wiejskich w wieś wielofunkcyjną.

Strategia wielofunkcyjnego rozwoju wsi opiera się na wkomponowaniu w wiejską przestrzeń coraz większej liczby funkcji pozarolniczych, przy założeniu odejścia od traktowania wsi jedynie jako obszaru produkcji surowców rolniczych. Natomiast utrzymanie się wysokiego udziału ludności w wieku poprodukcyjnym oznaczać będzie zwiększenie obciążeń ekonomicznych ludności w wieku produkcyjnym, a tym samym odnosić się może do poziomu warunków życia ludności.

Ograniczenie bezrobocia i potencjalnych napięć na rynku pracy związanych z nakładaniem się procesów demograficznych (wyż demograficzny), działań restrukturyzacyjnych oraz wysokim bezrobociem utajonym na wsi będzie trudne do osiągnięcia i skorelowane będzie ze wzrostem gospodarczym oraz właściwą strukturą

rynku pracy:

- ☞ rolnictwo będzie nadal podstawową gałęzią gospodarczą gminy, zatrudniającą 40 - 50% zawodowo czynnych, przy czym należy oczekiwać stopniowego zmniejszenia liczby pracujących bezpośrednio w rolnictwie
- ☞ wzrost podaży miejsc pracy w sektorach pozarolniczych (sektor II - przetwórstwo rolno-spożywcze, sektor III-usługi)
- ☞ zmiana systemu edukacji, jako warunku transformacji rolnictwa, a szczególnie unowocześnienia gospodarki i rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej.

2. Kierunki i zasady ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego - Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk

2.1. Ochrona środowiska i jego zasobów

Położenie gminy Tyszowce w atrakcyjnym przyrodniczo i krajobrazowo obszarze predysponuje ten obszar do organizacji przestrzeni w sposób maksymalnie ograniczający ingerencję w środowisko. Dla zrównoważonego rozwoju gminy konieczne jest:

☞ ochrona walorów i zasobów środowiska poprzez:

- utrzymanie i kształtowanie systemu naturalnych powiązań przyrodniczych, obejmujących aktywne biologiczne ekosystemy łąkowe, bagiennie, wodne i leśne, które mają zasadniczy wpływ na utrzymanie równowagi biologicznej w środowisku przyrodniczym;
- sukcesywne wprowadzanie zalesień, w szczególności na terenach porolnych i gdzie z przyrodniczego i ekonomicznego punktu widzenia jest to możliwe;
- kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień śródpolnych i przydrożnych;
- maksymalne ograniczanie zmiany użytków zielonych na grunty orne, wskazane użytkowanie łąkowe gruntów wykorzystywanych dotychczas jako rolne wzdłuż rowów i lokalnych obniżek terenowych;
- eliminację czynników, które mogą ujemnie oddziaływać na chronione gatunki roślin i zwierząt w obszarach Natura 2000,
- ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej na terenach o najwyższych wartościach bonitacyjnych gleb, ograniczanie rozpraszania zabudowy rolniczej i nierolniczej;
- utrzymywanie, a w razie potrzeby podwyższanie poziomu wód gruntowych, w szczególności na siedliskach wilgotnych i bagiennych oraz zachowanie i utrzymywanie w stanie zbliżonym do naturalnego istniejących śródleśnych cieków, mokradeł i niedopuszczanie do ich nadmiernego wykorzystania dla celów produkcji roślinnej lub sukcesji;

☞ poprawa jakości środowiska poprzez:

- ograniczanie „niskiej emisji” - w miejsce węgla zaleca się wykorzystanie paliw o mniejszej uciążliwości dla środowiska, w tym gazu, oleju opałowego, energii elektrycznej;
- usprawnianie systemu odbioru, transportu i utylizacji odpadów powstających na terenie gminy, odzysk surowców wtórnych;
- zachowanie dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych oraz jej modyfikacja – wprowadzanie zadrzewień śródpolnych i przydrożnych oraz zalesień na gruntach słabych jakościowo;
- zakaz odprowadzania ścieków do gruntu, cieków wodnych, wód powierzchniowych i do urządzeń melioracyjnych.

2.2. Obszary i obiekty objęte ochroną prawną

2.2.1. Na terenie miasta i gminy Tyszowce znajdują się przyrodnicze obszary i obiekty chronione na mocy ustawy o ochronie przyrody. Są to:

- 1) Obszary Natury 2000: **ostoje ptasie: „Ostoja Tyszowiecka” PLB 060011, „Zlewnia**

Górnej Huczwy" PLB 060017 oraz ostoje siedliskowe: „Pastwiska nad Huczwą” PLH 060014, „Dolina Sieniochy” PLH 060025, „Dobużek” PLH 060039 „Adelina” (PLH 060084). W granicach obszarów Natura 2000 wprowadza się następujące zasady:

- ☞ zakaz podejmowania działań mogących pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000,
- ☞ realizacja planowanych przedsięwzięć, które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony, jeżeli mogą one znacząco oddziaływać na ten obszar, jest dopuszczalna po uzyskaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia,
- ☞ na obszarach Natura 2000 nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem urządzeń i obiektów służących bezpieczeństwu przeciwpowodziowemu oraz działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybicka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie zagrażają one zachowaniu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin lub zwierząt ani nie wpływają w sposób istotny negatywnie na gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.

2) Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP 407) w zagospodarowaniu którego ważne są m.in:

- ☞ wykluczenia lokalizacji nowych elementów zagospodarowania, zagrażających w sposób bezpośredni lub pośredni wodom podziemnym
- ☞ rozpoczęcia działań w celu likwidacji potencjalnych zagrożeń wód podziemnych (budowa sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni w obszarach zurbanizowanych, uszczelnianie szamb w obszarach, które nie będą kanalizowane, likwidacja dzikich wysypisk śmieci)
- ☞ ustanowienia stref ochronnych od istniejących i projektowanych ujęć wody podziemnej dla wodociągów komunalnych.

3) Rezerwat „Skarpa Dobużańska” (zbiorniska kserotermiczne z rzadkimi gatunkami roślin stepowych na pow. 5,07 ha w m. Mikulin) ustala się obowiązek prowadzenia działań zabezpieczających przed występowaniem czynników mogących szkodliwie oddziaływać na przyrodę rezerwatu. *Dla obszaru rezerwatu „Skarpa Dobużańska” obowiązują zasady zagospodarowania oraz zakazy wynikające z ustawy o ochronie*

2.2.2 Ochrona złóż

Na obszarze gminy znajdują się udokumentowane złoża kopalin:

- ☒ Cegielnia Tyszowce
- ☒ Lipowiec I
- ☒ Marysin
- ☒ Marysin I
- ☒ Marysin II
- ☒ Przewale
- ☒ Tyszowce
- ☒ Tyszowce
- ☒ Tyszowce I
- ☒ Wojciechowska
- ☒ Wojciechówka I
- ☒ Wojciechówka dz. 195
- ☒ Wojciechówka dz. 204

Poszukiwanie i rozpoznawanie kopalin oraz ich eksploatacja na terenie gminy może się odbywać na podstawie stosownych koncesji, po spełnieniu wymogów określonych przepisami odrębnymi. Zaleca się sporządzić dla nich miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z art. 104 ust. 2 ustawy Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 r. Wyrobiska powstałe w wyniku wyeksploatowania złóż kopalin należy poddać rekultywacji w sposób wskazany w koncesjach.

2.2.3. Ochrony gleb

Na terenie gminy Tyszowce występują gleby najwyższych klas bonitacyjnych czyli I - III. W celu ochrony zasobów środowiska glebowego należy:

- maksymalnie wykorzystać gleby do produkcji rolniczej i ograniczyć ich przeznaczenia na cele nierolnicze,,
- wyeliminować wprowadzanie nieoczyszczonych ścieków do gruntu oraz magazynowanie odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych,
- ograniczyć zmianę naturalnego ukształtowania,
- ograniczyć wycinkę drzew i krzewów, które stanowią naturalne zabezpieczenie przed erozją gleb,
- wprowadzenie zakazu wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- ograniczyć stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin,
- chronić użytki zielone przed likwidacją.

2.2.4. Ochrona lasów

Tereny leśne podlegają ochronie przed zmianą użytkowania terenu zgodnie z Ustawą z dn. 03.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. W gminie Tyszowce na obszarach lasów obowiązuje:

- uwzględnienie zasad zagospodarowania ustalonych w Planie urządzania lasu, powiązana z maksymalną ochroną i utrzymaniem dotychczasowego użytkowania gruntów leśnych,
- zakaz zabudowy, z zastrzeżeniem iż dopuszcza się lokalizację urządzeń gospodarki leśnej, leśniczówki, gajówki, osady leśne, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej,
- ochrona gruntów leśnych przed nieuzasadnioną zmianą przeznaczenia na cele nieleśne,

2.2.5. Ochrony zasobów wodnych i ich jakości

W zakresie ochrony zasobów i jakości wód podziemnych i powierzchniowych Studium zakazuje się:

- lokalizowania inwestycji szkodliwych oraz mogących pogorszyć stan środowiska, zakaz nie dotyczy inwestycji celu publicznego,
- lokalizacji składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych oraz wylewisk, wprowadzania nieoczyszczonych ścieków do gruntu, wód podziemnych i powierzchniowych, gromadzenia ścieków

- bytowych w nieszczelnych szambach i dołach chłonnych, rolniczego wykorzystywania ścieków, składowania nawozów i środków ochrony roślin bez zabezpieczenia podłoża przed wsiąkaniem zanieczyszczeń do gruntu,
- stosowania środków ochrony roślin innych niż dopuszczone do stosowania w strefach ochronnych.
- ochronę zbiorowisk roślinności wodnej i przywodnej,
- zachowanie określonej w przepisach odrębnych odległości zabudowy od brzegów cieków wodnych i odległości ogrodzeń od brzegów cieków i zbiorników wodnych;
- ochronę i wykorzystanie naturalnych zagłębień terenu i terenów podmokłych, istniejących stawów do zwiększenia małej retencji wodnej;
- określenie w planach miejscowych zasad zagospodarowania zapewniających gromadzenie, przechowywanie i powolny odpływ wód opadowych i roztopowych;
- odprowadzanie wód opadowych do gruntu na terenach zabudowy mieszkaniowej na obszarze gminy w granicach poszczególnych działek (w razie potrzeby po wcześniejszym podczyszczeniu);
- zachowanie jak największego udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenach przewidzianych do urbanizacji;
- ograniczenie (w miarę możliwości) stosowania nawierzchni nieprzepuszczalnych (placów, ścieżek, parkingów, składów i innych) na rzecz nawierzchni perforowanych lub innych przepuszczalnych;
- promowanie przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach rolnych, nie włączonych do systemu kanalizacji.

2.3. Obszary objęte ochroną planistyczną

Wzmoczoną ochroną planistyczną obejmuje się:

1) **korytarz ekologiczny GKP-dC-2B Lasy Roztocza – Dolina Bugu.** Łączy Roztocze z Lasami Janowskimi, Puszcza Sandomierską i Świętokrzyską, Przedborskim Parkiem Krajobrazowym, Załęczańskim Parkiem Krajobrazowym, schodzi do Lasów Lublinieckich i Borów Stobrawskich, sięgając do Lasów Milickich, Doliny Baryczy i Borów Dolnośląskich. W obszarze gminy korytarz obejmuje dolinę Sieniochy z przylegającymi od pd. lasami oraz dolinę Huczwy, dla którego ustala się ochronę wymogu zachowania i kształtowania jego drożności ekologiczno-przestrzennej, co oznacza:

a) zakaz:

- składowania odpadów komunalnych, przemysłowych i energetycznych, lokalizowania wylewisk gnojowicy i nieczystości oraz grzebowisk zwierząt,
- tworzenia nasypów ziemnych usytuowanych poprzecznie do osi korytarza,
- lokalizacji zabudowy mieszkaniowej,
- eksploatacji surowców mineralnych,

b) nakaz:

- likwidacji obiektów destrukcyjnych,
- poszerzania lub wykonywania przepustów w przecinających korytarze nasypach drogowych i kolejowych,

c) zalecenia:

- kształtowania pasmowych struktur przyrodniczych (łąk, zadrzewień),
- restytucji użytków zielonych kosztem gruntów ornych,
- prowadzenia dróg po estakadach.

2) przyrodniczy system gminny - PSG, powiązany z krajową siecią ekologiczną ECONET - PL. System PSG tworzą:

☞ Dolina Huczwy pełniąca funkcję regionalnego korytarza ekologicznego (wg. planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego) fragmenty doliny znajdują się w granicach obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB060017 - Zlewnia Górnej Huczwy, specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 PLH060039 - Dobużek (jednocześnie rezerwat stepowy „Skarpa Dobużańska”), specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 PLH060014- Pastwiska Nad Huczwą

(projektowany rezerwat faunistyczny „Pastwiska Nad Huczwą”), obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB060011 - Ostoja Tyszowiecka (projektowany Tyszowiecki Obszar Chronionego Krajobrazu),

● Dolina Sieniochy -lokalny korytarz ekologiczny w granicach SOO siedlisk Natura 2000 PLH0600025 - Dolina Sieniochy (projektowany Tyszowiecki OCK) oraz OSO ptaków Natura 2000 PLB060011- Ostoja Tyszowiecka (projektowany Tyszowiecki Obszar Chronionego Krajobrazu);

● Lasy w dolinie Huczwy - lokalny węzeł ekologiczny, obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB060011- Ostoja Tyszowiecka (projektowany Tyszowiecki OCK);

● zbocze doliny Huczwy pomiędzy Dobużkiem i Mikulinem - ostoja kserotermiczna, ważny węzeł ekologiczny, rezerwat przyrody „Skarpa Dobużańska”, SOO siedlisk Natura 2000 PLH060039 – Dobużek;

⌘ dolinki małych prawostronnych dopływów Huczwy, pełniące funkcje sięgaczy ekologicznych powiązanych funkcjonalnie z regionalnym korytarzem ekologicznym -Dolina Huczwy

⌘ enklawy siedlisk naturalnych lub pomaturalnych w obszarach użytkowanych rolniczo i w obszarach zabudowanych (niewielkie wyspowe lasy, oczka wodne, miedze);

● skarpy lessowe, kępy zakrzaczeń i zadrzewień śródpolnych oraz większe skupiska zadrzewień przydrożnych, przykościelnych, cmentarnych, parków podworskich), pełniące funkcje mikrowęzłów ekologicznych.

W granicach systemu konieczne jest podjęcie działań w kierunku :

⌘ nadania statusu ochronnego (Obszar Chronionego Krajobrazu) obszarom obejmującym: dolinę Huczwy na północ od Tyszowic, dolinę Sieniochy wraz z kompleksem leśnym w rejonie Perespy – Tyszowiec

⌘ objęcia ochroną rezerwatową obszaru występowania susła perełkowanego

⌘ renaturalizacji obszarów dolin rzecznych poprzez powstrzymanie odwadniania utrzymania i tworzenia stref buforowych na granicy woda – łąd porośniętych trwałą roślinnością

⌘ ochrony kompleksów leśnych przed zmianą przeznaczenia na nieleśne, wspieranie zabiegów zmierzających do poprawy zdrowotności drzewostanów i dostosowanie gospodarki do wymogów obowiązujących w lasach ochronnych

⌘ docelowego wzrostu lesistości gminy przez wprowadzenie zalesień na obszarach przyleśnych, gruntach marginalnych, w rejonach zagrożonych erozją wodną powierzchniową.

Ustala się konieczność :

⌘ wykluczenia wprowadzenia zabudowy na obszary i tereny:

‡ dolin rzecznych

⌘ wykluczenia eksploatacji złóż torfów w dolinie Huczwy i Sieniochy.

3) Na terenach **zagrożonych erozją powierzchniową wodną** wprowadza się konieczność podjęcia działań przeciwozyjnych przez:

⌘ wyłączenie z użytkowania ornego z przeznaczeniem pod zalesienie lub trwałe użytki zielone stoków o nachyleniu 12-15°

⌘ kształtowanie poprzecznostokowego układu pól i działek, odpowiednią

lokalizację w rzeźbie dróg rolniczych i ich umocnienia na gruntach o nachyleniu 6-12°

∞ zmianowanie roślin, uprawę równoległą do poziomu, zróżnicowanie nawożenia na poszczególnych elementach stoku na gruntach o nachyleniu do 6°.

4) Zaleca się kształtowanie urozmaiconej struktury krajobrazu rolniczego przez wzbogacenie zadrzewień i zadrzewień śródpolnych, utrzymanie miedz i wysepek leśnych.

5) *Do czasu ustanowienia formy ochrony przyrody dla planowanego rezerwatu susła perełkowanego ustala się następujące zakazy:*

a) *budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom rezerwatu przyrody;*

b) *chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;*

c) *polowania,*

d) *pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzania roślin oraz grzybów;*

e) *użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzania, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;*

f) *zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;*

g) *pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;*

h) *niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;*

i) *palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu,*

j) *prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej,*

k) *stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;*

l) *zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części,*

m) *umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;*

n) *zakłócania ciszy;*

- o) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;*
- p) biwakowania,*
- q) wprowadzania nowych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów,*
- r) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;*
- s) organizacji imprez rekreacyjno-sportowych.*

Wymienione zakazy nie dotyczą:

- a) wykonywania zadań wynikających z przewidywanych zadań ochronnych;*
 - b) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;*
 - c) wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;*
 - d) obszarów w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.*
- 6) W proponowanym obszarze chronionego krajobrazu, do czasu prawnego ustanowienia tej formy ochrony przyrody, ustala się następujące zakazy:*
- a) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;*
 - b) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;*
 - c) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;*
 - d) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;*
 - e) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem*

urządzeń wodnych;

f) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

g) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;

h) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Wymienione zakazy nie dotyczą:

a) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;

b) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;

c) realizacji inwestycji celu publicznego.

Zakaz, o którym mowa w pkt 2, nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak znacząco negatywnego wpływu na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu.

7) Postuluje się podjęcie starań o powołanie **pomników przyrody** (inwentaryzacja starodrzewu w parkach podworskich w m. Przewale i m. Tyszowce).

3. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Ochrona i zachowanie wartości kulturowych dziedzictwa oraz harmonijne zagospodarowanie przestrzenne obejmują następujące zasady działania:

3.1. Ochrona konserwatorska polegająca na zabezpieczeniu istniejących wartości i odtwarzaniu wartości utraconych, na mocy ustawy *z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* obejmującą prawną ochroną objęte są obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków.

Zespoły i obiekty wpisane do rejestru zabytków (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego Nr *84/2010, poz. 1552*)

1) Zespół kościoła parafialnego p.w. Przemienienia Pańskiego w m. Czartowiec, a w

nim:

☒ kościół murowany (d. cerkiew greckokatolicka p.w. MB Łaskawej), 1844 - 1848, dobudowanie wieży 1953, remont 1918 i 1966 – 1968

☒ cmentarz kościelny z drzewostanem Nr rejestru ZA/425, ZA/495

2) Grodzisko średniowieczne z wałami ziemnymi *i podgrodzie (stanowisko nr 1 i 2)* w Czermnie Nr rejestru *C/84*.

3) Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Michała Archanioła w Perespie, a w nim:

☒ kościół murowany, (d. cerkiew greckokatolicka) 1807 - 1827 ; remont 1878 i 1944

☒ dzwonnica murowana, 1827

☒ cmentarz przykościelny Nr rejestru ZA/391

4) Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda w Tyszowcach, a w nim:

☒ kościół murowany 1865 - 1870, wg projektu H. Marconiego, remont 1958 -1959

☒ dzwonnica murowana, k. XIX w.

☒ kaplica murowana, k. XIX w.

☒ 3 drewniane kaplice, k. XIX w.

☒ cmentarz kościelny z drzewostanem Nr rejestru ZA/492

5) Cmentarz rzymskokatolicki w Tyszowcach, (d. także prawosławny i greckokatolicki, czynny) z drzewostanem i nagrobkami kamiennymi i żeliwnymi sprzed 1939 r. Nr rejestru ZA/464

6) Cmentarzisko kurhanowe (6 kopców) w Tyszowcach Nr rej estru ZAa/38

Dla obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków ustala się :

⑩ zachowanie zabytków w ich obecnej formie przestrzennej wraz z ich najbliższym otoczeniem

⑩ utrzymanie w miarę możliwości pierwotnej funkcji obiektów; dopuszcza się możliwość dokonania zmian w sposobie użytkowania o ile zostaną zaakceptowane przez służby konserwatorskie

⑩ użytkowanie gwarantujące zachowanie i utrzymanie zabytku

⑩ przywracanie w miarę możliwości utraconych wartości obiektu przy jednoczesnej poprawie standardu funkcjonalnego i technicznego

⑩ eksponowanie w krajobrazie i odpowiednie zagospodarowanie terenów otaczających

⑩ zachowanie istniejących stref ochrony widokowej, krajobrazowej i osi widokowych

⑩ przed realizacją zamierzeń inwestycyjnych przy obiektach i terenach wpisanych do rejestru wymagane jest uzyskanie warunków i wytycznych **wojewódzkiego konserwatora zabytków** (dotyczy to również podziałów własnościowych) oraz zezwolenia na prowadzenie wszelkich prac inwestycyjnych przy obiekcie i w obszarze objętym ochroną

⑩ objęcie ochroną na mocy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

- zakaz lokalizacji farm fotowoltaicznych.

W odniesieniu do obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa lubelskiego obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich we wszystkich działaniach planistycznych, projektowych i realizacyjnych. Zasady kształtowania przestrzennego i prowadzenia wszelkich inwestycji winny być podporządkowane wnioskowi i decyzjom konserwatorskim. Dotyczy to również zmiany sposobu zagospodarowania terenu, zmiany sposobu użytkowania obiektów oraz wtórnych podziałów historycznych założeń.

3.2. Dla obiektów i terenów znajdujących się w *wojewódzkiej ewidencji zabytków lub postulowanych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków* ustala się następujące kierunki działania :

- ⑩ zachowanie w miarę możliwości w celu utrzymania tożsamości kulturowej miejsca
- ⑩ użytkowanie gwarantujące zachowanie i utrzymanie zabytku
- ⑩ przy podejmowaniu działań inwestycyjnych przy obiektach i terenach będących w ewidencji dóbr kultury obowiązuje uzyskanie warunków i wytycznych konserwatorskich, które określą zasady działania
- ⑩ w przypadku koniecznej rozbiórki obiektu znajdującego się w ewidencji należy przedstawić dokumentację fotograficzną i skróconą inwentaryzację architektoniczną obiektu w celu uzyskania zgody
- ⑩ obejmowanie ochroną na mocy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (prawo lokalne)
- ⑩ eksponowanie w krajobrazie i odpowiednie zagospodarowanie terenów otaczających
- ⑩ zachowanie istniejących stref ochrony widokowej i krajobrazowej
- ⑩ pozyskiwanie inwestorów zainteresowanych zagospodarowaniem i rewaloryzacją obiektów zabytkowych
- ⑩ podnoszenie jakości funkcjonalnej i technicznej obiektów
- ⑩ *dopuszcza się zmiany adaptacyjne obiektów po uprzednim uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków*
- ⑩ *cmentarze i mogiły znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków lub postulowane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków – do zachowania i rewaloryzacji w oparciu o projekt zaopiniowany przez wojewódzkiego konserwatora zabytków*

- zakaz lokalizacji farm fotowoltaicznych.

3.2.1. Obiekty architektury i budownictwa:

W wojewódzkiej ewidencji zabytków figurują parki i zespoły dworskie:

- ☞ *założenie dworsko-ogrodowe w Czartowcu,*
- ☞ *założenie dworsko-ogrodowe w Perespie,*
- ☞ *park podworski w Przewalu.*

Postulowane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków:

- ☞ ruina murowanego dworu i pozostałości parku dworskiego z pocz. XX w. w Czartowcu
- ☞ kapliczka brogowa z pocz. XX w. m. Czermnie
- ☞ drewniany dom z ok. 1910 r. w Czermnie
- ☞ murowana kaplica św. Jana Nepomucena, 1850 w m. Gołaicha
- ☞ drewniany dom, 1935 r. w Kazimierówce
- ☞ młyn elektryczny, drewniany z 1935 r. w m. Kłątwy
- ☞ murowana kaplica przy kościele (k. XIX w.) w m. Perespa
- ☞ kamienna figura z krzyżem z pocz. XX w. w m. Perespa
- ☞ drewniany dworek (k. XIX w.) w m. Perespa
- ☞ dwór drewniany i pozostałości parku (k. XIX w.) w m. Przewale
- ☞ dawna plebania (drewniana) przy ul. Kościelnej nr 36 z 1850 r. ob. dom zakonny w Tyszowcach
- ☞ siedziba Urzędu Miasta i Gminy, ul. 3 Maja 8 z 1932 r. (murowana) w Tyszowcach
- ☞ zajazd przy ul. 3 Maja nr 11, drewniany z XIX w. w Tyszowcach
- ☞ oficyna dworska drewniana przy ul. Kościelnej nr 29 z k. XIX w. Tyszowcach
- ☞ drewniany dom przy ul. Kościelnej nr 38 i 56 z pocz. XX w. w Tyszowcach
- ☞ murowany dom przy ul. Kościelnej nr 50 (k. XIX) i przy ul. 3 Maja nr 8 (lata 20 XX w.) i 9 (XIX/XX) w Tyszowcach
- ☞ domy rzemieślnicze („Na Zamłyniu”) nr 16 i 42 przy ul. Zamojskiego z 2 poł. XIX w. w Tyszowcach
- ☞ młyn elektryczny, drewniany (pocz. XX) przy ul. Kościelnej w Tyszowcach
- ☞ murowany młyn parowy przy ul. Kościelnej w Tyszowcach

3.2.2. Cmentarze i mogiły figurujące w *wojewódzkiej* ewidencji zabytków :

- ☞ cmentarz rzymskokatolicki, d. prawosławny i grekokatolicki (XIX w.), czynny w m. Czartowiec
- ☞ cmentarz grekokatolicki, nieczynny (XIX w.) w m. Kłątwy
- ☞ cmentarz prawosławny, nieczynny (XIX w.) w m. Kłątwy
- ☞ cmentarz prawosławny, d. grekokatolicki, nieczynny (XIX w.) w m. Mikulin

- ☞ cmentarz prawosławny, nieczynny (XIX w.) w m. Perespa
- ☞ cmentarz rzymskokatolicki, czynny (ok. 1919 r.) w m. Perespa
- ☞ cmentarz żydowski, nieczynny (XIX/XX w.) w m. Tyszowce
- ☞ *cmentarz prawosławny, w m. Wakijów.*

3.2.3. Kapliczki figurujące w wojewódzkiej ewidencji zabytków :

- ☞ *kapliczka przydrożna w m. Perespa,*
- ☞ *kapliczka przydrożna w m. Perespa.*

3.2.4. Dla zabytków archeologicznych wyznacza się strefy ochrony archeologicznej w granicach ich zasięgu podanego na mapie.

W obrębie tych obszarów wszelka działalność inwestycyjna, związana z prowadzeniem prac ziemnych (kubaturowa, liniowa, drogowa, pozyskiwania surowców mineralnych) oraz zmiany w użytkowaniu gruntu, wymagają uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków – przed zgłoszeniem lub uzyskaniem pozwolenia na budowę – w celu uzyskania wytycznych konserwatorskich dla przedmiotowej inwestycji.

Prace ziemne towarzyszące uzgodnionym inwestycjom, muszą być poprzedzone ratowniczymi badaniami archeologicznymi, po uprzednim uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie badań archeologicznych.

Obowiązuje także ochrona przypadkowo dokonanych znalezisk obiektów i zabytków archeologicznych, poprzez zabezpieczenie znalezisk i miejsca odkrycia oraz zgłoszenia znaleziska do wojewódzkiego konserwatora zabytków lub urzędu gminy.

Lokalizacja farm fotowoltaicznych na obszarach stanowisk archeologicznych wymaga wykonania przedinwestycyjnych badań archeologicznych, na terenie stanowiska zajęтым pod inwestycje, które może wykonać uprawniony archeolog, po uzyskaniu pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków na prace archeologiczne.

Na pozostałym obszarze obowiązuje ochrona przypadkowych odkryć, co do których istnieje przypuszczenie, że mogą być zabytkami archeologicznymi (np. monety historyczne, metalowe narzędzia i elementy uzbrojenia, ozdoby pradziejowe wykonane z bursztynu, szkła, metali szlachetnych, fragmenty pradziejowych naczyń glinianych, narzędzia krzemienne i kamienne, mieszkalne, gospodarcze i osadowe obiekty ziemne oraz groby). W przypadku ich odkrycia należy zabezpieczyć znalezisko i miejsce jego odkrycia, wstrzymać roboty prowadzone w miejscu odkrycia oraz niezwłocznie powiadomić o odkryciu właściwego konserwatora zabytków.

Zaewidencjonowane stanowiska archeologiczne

<i>Lp. (odpowiada numerowi na mapie)</i>	<i>Miejscowość i nr st. w miejscowości</i>	<i>Nr obszaru AZP</i>	<i>Nr st. na obszarze</i>	<i>Uwagi</i>
1.	<i>Rudka st. 5</i>	<i>89-91</i>	<i>163</i>	
2.	<i>Rudka st. 6</i>	<i>89-91</i>	<i>164</i>	
3.	<i>Rudka st. 7</i>	<i>89-91</i>	<i>165</i>	

4.	<i>Rudka st. 4</i>	89-91	162
5.	<i>Rudka st. 8</i>	89-91	166
6.	<i>Perespa st. 53</i>	89-91	176
7.	<i>Perespa st. 51</i>	89-91	174
8.	<i>Perespa st. 52</i>	89-91	175
9.	<i>Perespa st. 50</i>	89-91	173
10.	<i>Perespa st. 48</i>	89-91	171
11.	<i>Perespa st. 49</i>	89-91	172
12.	<i>Perespa st. 47</i>	89-91	170
13.	<i>Perespa st. 45</i>	89-91	168
14.	<i>Perespa st. 44</i>	89-91	167
15.	<i>Kazimierówka st. 5</i>	89-91	180
16.	<i>Kazimierówka st. 4</i>	89-91	179
17.	<i>Kazimierówka st. 3</i>	89-91	178
18.	<i>Perespa st. 46</i>	89-91	169
19.	<i>Kazimierówka st. 2</i>	89-91	177
20.	<i>Kazimierówka st. 8</i>	89-92	169
21.	<i>Kazimierówka st. 10</i>	89-92	171
22.	<i>Kazimierówka st. 9</i>	89-92	170
23.	<i>Kazimierówka st. 7</i>	89-92	103
24.	<i>Kazimierówka st. 11</i>	89-92	172
25.	<i>Kazimierówka st. 6</i>	89-92	97
26.	<i>Czermno st. 22</i>	89-92	164
27.	<i>Czermno st. 19</i>	89-92	160
28.	<i>Czermno st. 21</i>	89-92	163
29.	<i>Czermno st. 20</i>	89-92	162
30.	<i>Wakijów st. 29</i>	89-92	161
31.	<i>Czermno st. 12</i>	89-92	114
32.	<i>Czermno st. 18</i>	89-92	122
33.	<i>Czermno st. 13</i>	89-92	115
34.	<i>Czermno st. 14</i>	89-92	116
35.	<i>Czermno st. 15</i>	89-92	118
36.	<i>Czermno st. 16</i>	89-92	119
37.	<i>Czermno st. 26</i>	89-92	52
38.	<i>Czermno st. 17</i>	89-92	120
39.	<i>Wakijów st. 28</i>	89-92	121
40.	<i>Czermno st. 25</i>	89-92	51
41.	<i>Czermno st. 8</i>	89-92	98
42.	<i>Czermno st. 24</i>	89-92	50
43.	<i>Wakijów st. 17</i>	89-92	100
44.	<i>Wakijów st. 13</i>	89-92	90
45.	<i>Wakijów st. 12</i>	89-92	89
46.	<i>Czermno st. 11</i>	89-92	113
47.	<i>Czermno st. 10</i>	89-92	112
48.	<i>Wakijów st. 27</i>	89-92	111
49.	<i>Wakijów st. 26</i>	89-92	110

50.	<i>Wakijów st. 16</i>	89-92	93
51.	<i>Wakijów st. 15</i>	89-92	92
52.	<i>Wakijów st. 14</i>	89-92	91
53.	<i>Wakijów st. 25</i>	89-92	109
54.	<i>Wakijów st. 24</i>	89-92	108
55.	<i>Wakijów st. 23</i>	89-92	107
56.	<i>Wakijów st. 21</i>	89-92	105
57.	<i>Wakijów st. 22</i>	89-92	106
58.	<i>Wakijów st. 19</i>	89-92	102
59.	<i>Wakijów st. 18</i>	89-92	101
60.	<i>Wakijów st. 20</i>	89-92	104
61.	<i>Wakijów st. 11</i>	89-92	88
62.	<i>Wakijów st. 10</i>	89-92	87
63.	<i>Wakijów st. 9</i>	89-92	86
64.	<i>Wakijów st. 8</i>	89-92	85
65.	<i>Wakijów st. 6</i>	89-92	83
66.	<i>Wakijów st. 7</i>	89-92	84
67.	<i>Wakijów st. 4</i>	89-92	81
68.	<i>Wakijów st. 5</i>	89-92	82
69.	<i>Wakijów st. 3</i>	89-92	80
70.	<i>Wakijów st. 2</i>	89-92	79
71.	<i>Rudka st. 10</i>	90-91	254
72.	<i>Rudka st. 1</i>	90-91	112
73.	<i>Rudka st. 2</i>	90-91	113
74.	<i>Perespa st. 81</i>	90-91	246
75.	<i>Perespa st. 84</i>	90-91	249
76.	<i>Perespa st. 28</i>	90-91	43
77.	<i>Perespa st. 29</i>	90-91	44
78.	<i>Perespa st. 90</i>	90-91	260
79.	<i>Perespa st. 3</i>	90-91	6
80.	<i>Perespa st. 89</i>	90-91	259
81.	<i>Perespa st. 91</i>	90-91	261
82.	<i>Perespa st. 88</i>	90-91	258
83.	<i>Perespa st. 4</i>	90-91	7
84.	<i>Perespa st. 2</i>	90-91	5
85.	<i>Perespa st. 7</i>	90-91	10
86.	<i>Perespa st. 92</i>	90-91	262
87.	<i>Perespa st. 93</i>	90-91	263
88.	<i>Perespa st. 6</i>	90-91	9
89.	<i>Perespa st. 5</i>	90-91	8
90.	<i>Perespa st. 16</i>	90-91	19
91.	<i>Perespa st. 98</i>	90-91	277
92.	<i>Perespa st. 15</i>	90-91	18
93.	<i>Perespa st. 87</i>	90-91	252
94.	<i>Perespa st. 19</i>	90-91	22
95.	<i>Perespa st. 97</i>	90-91	276

96.	<i>Perespa st. 14</i>	90-91	17
97.	<i>Perespa st. 18</i>	90-91	21
98.	<i>Perespa st. 17</i>	90-91	20
99.	<i>Perespa st. 20</i>	90-91	23
100.	<i>Perespa st. 13</i>	90-91	16
101.	<i>Perespa st. 11</i>	90-91	14
102.	<i>Perespa st. 12</i>	90-91	15
103.	<i>Perespa st. 96</i>	90-91	275
104.	<i>Perespa st. 86</i>	90-91	251
105.	<i>Perespa st. 95</i>	90-91	274
106.	<i>Perespa st. 21</i>	90-91	24
107.	<i>Perespa st. 94</i>	90-91	273
108.	<i>Perespa st. 85</i>	90-91	250
109.	<i>Perespa st. 22</i>	90-91	25
110.	<i>Perespa st. 10</i>	90-91	13
111.	<i>Perespa st. 9</i>	90-91	12
112.	<i>Perespa st. 8</i>	90-91	11
113.	<i>Perespa st. 27</i>	90-91	30
114.	<i>Perespa st. 23</i>	90-91	26
115.	<i>Perespa st. 24</i>	90-91	27
116.	<i>Perespa st. 25</i>	90-91	28
117.	<i>Perespa st. 26</i>	90-91	29
118.	<i>Perespa st. 31</i>	90-91	46
119.	<i>Perespa st. 30</i>	90-91	45
120.	<i>Perespa st. 32</i>	90-91	47
121.	<i>Perespa st. 33</i>	90-91	48
122.	<i>Perespa st. 34</i>	90-91	49
123.	<i>Perespa st. 43</i>	90-91	58
124.	<i>Perespa st. 42</i>	90-91	57
125.	<i>Perespa st. 41</i>	90-91	56
126.	<i>Perespa st. 39</i>	90-91	54
127.	<i>Perespa st. 35</i>	90-91	50
128.	<i>Perespa st. 40</i>	90-91	55
129.	<i>Perespa st. 77</i>	90-91	209
130.	<i>Perespa st. 78</i>	90-91	211
131.	<i>Perespa st. 38</i>	90-91	53
132.	<i>Perespa st. 37</i>	90-91	52
133.	<i>Perespa st. 36</i>	90-91	51
134.	<i>Marysin st. 21</i>	90-91	79
135.	<i>Marysin st. 10</i>	90-91	39
136.	<i>Marysin st. 9</i>	90-91	38
137.	<i>Marysin st. 11</i>	90-91	40
138.	<i>Marysin st. 8</i>	90-91	37
139.	<i>Marysin st. 7</i>	90-91	36
140.	<i>Marysin st. 6</i>	90-91	35
141.	<i>Marysin st. 5</i>	90-91	34

142.	<i>Marysin st. 4</i>	90-91	33
143.	<i>Marysin st. 3</i>	90-91	32
144.	<i>Marysin st. 22</i>	90-91	80
145.	<i>Marysin st. 43</i>	90-91	223
146.	<i>Marysin st. 12</i>	90-91	41
147.	<i>Marysin st. 21</i>	90-91	79
148.	<i>Marysin st. 2</i>	90-91	31
149.	<i>Marysin st. 20</i>	90-91	65
150.	<i>Marysin st. 45</i>	90-91	225
151.	<i>Marysin st. 16</i>	90-91	61
152.	<i>Marysin st. 15</i>	90-91	60
153.	<i>Marysin st. 19</i>	90-91	64
154.	<i>Marysin st. 18</i>	90-91	63
155.	<i>Marysin st. 14</i>	90-91	59
156.	<i>Marysin st. 47</i>	90-91	272
157.	<i>Marysin st. 17</i>	90-91	62
158.	<i>Marysin st. 23</i>	90-91	81
159.	<i>Marysin st. 31</i>	90-91	91
160.	<i>Marysin st. 28</i>	90-91	88
161.	<i>Marysin st. 30</i>	90-91	90
162.	<i>Marysin st. 25</i>	90-91	85
163.	<i>Marysin st. 39</i>	90-91	195
164.	<i>Marysin st. 29</i>	90-91	89
165.	<i>Marysin st. 32</i>	90-91	92
166.	<i>Marysin st. 38</i>	90-91	194
167.	<i>Marysin st. 27</i>	90-91	87
168.	<i>Marysin st. 40</i>	90-91	196
169.	<i>Marysin st. 26</i>	90-91	86
170.	<i>Przewale st. 19</i>	90-91	93
171.	<i>Przewale st. 23</i>	90-91	191
172.	<i>Marysin st. 24</i>	90-91	84
173.	<i>Przewale st. 20</i>	90-91	94
174.	<i>Przewale st. 25</i>	90-91	193
175.	<i>Przewale st. 18</i>	90-91	83
176.	<i>Przewale st. 24</i>	90-91	192
177.	<i>Przewale st. 17</i>	90-91	82
178.	<i>Przewale st. 29</i>	90-91	268
179.	<i>Przewale st. 21</i>	90-91	95
180.	<i>Przewale st. 26</i>	90-91	265
181.	<i>Przewale st. 27</i>	90-91	266
182.	<i>Przewale st. 31</i>	90-91	270
183.	<i>Przewale st. 30</i>	90-91	269
184.	<i>Przewale st. 28</i>	90-91	267
185.	<i>Przewale st. 22</i>	90-91	96
186.	<i>Perespa st. 63</i>	90-91	65
187.	<i>Perespa st. 1</i>	90-92	30

188.	<i>Perespa st. 66</i>	90-92	138
189.	<i>Perespa st. 54</i>	90-92	53
190.	<i>Perespa st. 68</i>	90-92	140
191.	<i>Perespa st. 67</i>	90-92	139
192.	<i>Perespa st. 69</i>	90-92	160
193.	<i>Perespa st. 72</i>	90-92	163
194.	<i>Perespa st. 70</i>	90-92	161
195.	<i>Perespa st. 71</i>	90-92	162
196.	<i>Perespa st. 62</i>	90-92	64
197.	<i>Perespa st. 64</i>	90-92	66
198.	<i>Kazimierówka st. 1</i>	90-92	32
199.	<i>Kazimierówka st. 13</i>	90-92	67
200.	<i>Kazimierówka st. 12</i>	90-92	61
201.	<i>Perespa st. 74</i>	90-92	31
202.	<i>Perespa st. 61</i>	90-92	63
203.	<i>Perespa st. 60</i>	90-92	62
204.	<i>Perespa st. 65</i>	90-92	68
205.	<i>Perespa st. 56</i>	90-92	57
206.	<i>Perespa st. 59</i>	90-92	60
207.	<i>Perespa st. 57</i>	90-92	58
208.	<i>Perespa st. 58</i>	90-92	59
209.	<i>Czermno st. 54</i>	90-92	168
210.	<i>Czermno st. 55</i>	90-92	169
211.	<i>Czermno st. 61</i>	90-92	175
212.	<i>Czermno st. 60</i>	90-92	174
213.	<i>Czermno st. 59</i>	90-92	173
214.	<i>Czermno st. 52</i>	90-92	164
215.	<i>Czermno st. 58</i>	90-92	172
216.	<i>Czermno st. 57</i>	90-92	171
217.	<i>Czermno st. 56</i>	90-92	170
218.	<i>Czermno st. 53</i>	90-92	165
219.	<i>Czermno st. 33</i>	90-92	73
220.	<i>Czermno st. 30</i>	90-92	70
221.	<i>Czermno st. 31</i>	90-92	71
222.	<i>Czermno st. 29</i>	90-92	69
223.	<i>Czermno st. 9</i>	90-92	99
224.	<i>Czermno st. 32</i>	90-92	72
225.	<i>Czermno st. 6</i>	90-92	6
226.	<i>Czermno st. 34</i>	90-92	74
227.	<i>Czermno st. 27</i>	90-92	55
228.	<i>Czermno st. 67</i>	90-92	183
229.	<i>Czermno st. 28</i>	90-92	56
230.	<i>Czermno st. 35</i>	90-92	108
231.	<i>Czermno st. 5</i>	90-92	5
232.	<i>Czermno st. 4</i>	90-92	4
233.	<i>Czermno st. 3</i>	90-92	3

234.	Czermno st. 2	90-92	2	rej. zab. nr: C/84
235.	Czermno st. 1	90-92	1	rej. zab. nr: C/84
236.	Czermno st. 69	90-92	185	
237.	Czermno st. 48	90-92	123	
238.	Czermno st. 62	90-92	8	
239.	Czermno st. 47	90-92	122	
240.	Czermno st. 46	90-92	121	
241.	Czermno st. 49	90-92	124	
242.	Czermno st. 50	90-92	125	
243.	Czermno st. 51	90-92	126	
244.	Czermno st. 43	90-92	118	
245.	Czermno st. 63	90-92	9	
246.	Czermno st. 44	90-92	119	
247.	Czermno st. 66	90-92	176	
248.	Czermno st. 64	90-92	10	
249.	Czermno st. 37	90-92	110	
250.	Czermno st. 39	90-92	112	
251.	Czermno st. 38	90-92	111	
252.	Czermno st. 36	90-92	109	
253.	Czermno st. 42	90-92	117	
254.	Czermno st. 45	90-92	120	
255.	Czermno st. 40	90-92	115	
256.	Czermno st. 41	90-92	116	
257.	Czermno st. 28	90-92	113	
258.	Czermno st. 46	90-92	11	
259.	Czermno st. 29	90-92	114	
260.	Tyszowce st. 42	90-92	166	
261.	Marysin st. 36	90-92	106	
262.	Marysin st. 35	90-92	105	
263.	Marysin st. 37	90-92	107	
264.	Marysin st. 34	90-92	104	
265.	Perespa st. 73	90-92	178	
266.	Perespa st. 55	90-92	54	
267.	Podbór st. 4	90-92	91	
268.	Tyszowce st. 3	90-92	20	rej. zab. nr: ZAa/38
269.	Tyszowce st. 34	90-92	145	
270.	Tyszowce st. 35	90-92	146	
271.	Tyszowce st. 2	90-92	19	
272.	Tyszowce st. 44	90-92	180	
273.	Tyszowce st. 4	90-92	21	
274.	Tyszowce st. 1	90-92	18	
275.	Wojciechówka st. 13	90-92	85	
276.	Wojciechówka st. 5	90-92	75	
277.	Wojciechówka st. 25	90-92	47	
278.	Zamłyńie st. 9	90-92	46	
279.	Zamłyńie st. 8	90-92	45	

280.	Zamłynie st. 7	90-92	44
281.	Zamłynie st. 6	90-92	43
282.	Wojciechówka st. 4	90-92	49
283.	Wojciechówka st. 19	90-92	92
284.	Wojciechówka st. 3	90-92	48
285.	Wojciechówka st. 22	90-92	95
286.	Wojciechówka st. 21	90-92	94
287.	Wojciechówka st. 20	90-92	93
288.	Wojciechówka st. 18	90-92	90
289.	Wojciechówka st. 7	90-92	77
290.	Wojciechówka st. 17	90-92	89
291.	Wojciechówka st. 15	90-92	87
292.	Wojciechówka st. 16	90-92	88
293.	Wojciechówka st. 13	90-92	85
294.	Wojciechówka st. 7	90-92	77
295.	Wojciechówka st. 2	90-92	37
296.	Zamłynie st. 10	90-92	78
297.	Zamłynie st. 5	90-92	42
298.	Zamłynie st. 4	90-92	41
299.	Zamłynie st. 3	90-92	40
300.	Zamłynie st. 2	90-92	39
301.	Zamłynie st. 1	90-92	38
302.	Zamłynie st. 11	90-92	79
303.	Wojciechówka st. 12	90-92	84
304.	Wojciechówka st. 1	90-92	36
305.	Wojciechówka st. 11	90-92	83
306.	Wojciechówka st. 23	90-92	96
307.	Wojciechówka st. 10	90-92	82
308.	Wojciechówka st. 9	90-92	81
309.	Wojciechówka st. 8	90-92	80
310.	Podbór st. 2	90-92	98
311.	Podbór st. 9	90-92	102
312.	Wojciechówka st. 24	90-92	97
313.	Podbór st. 2	90-92	34
314.	Podbór st. 3	90-92	35
315.	Podbór st. 10	90-92	103
316.	Podbór st. 8	90-92	101
317.	Podbór st. 7	90-92	100
318.	Podbór st. 6	90-92	99
319.	Podbór st. 11	90-92	167
320.	Podbór st. 1	90-92	33
321.	Tyszowce st. 45	90-92	181
322.	Tyszowce st. 30	90-92	141
323.	Tyszowce st. 31	90-92	142
324.	Tyszowce st. 32	90-92	143
325.	Tyszowce st. 25B	90-92	52

326.	Tyszowce st. 25A	90-92	51	
327.	Tyszowce st. 43	90-92	179	
328.	Tyszowce st. 9	90-92	27	
329.	Tyszowce st. 5	90-92	22	
330.	Tyszowce st. 41	90-92	152	
331.	Tyszowce st. 40	90-92	151	
332.	Tyszowce st. 39	90-92	150	
333.	Tyszowce st. 38	90-92	149	
334.	Tyszowce st. 37	90-92	148	
335.	Tyszowce st. 36	90-92	147	
336.	Lipowiec st. 4	90-93	25	
337.	Lipowiec st. 6	90-93	27	
338.	Lipowiec st. 7	90-93	28	
339.	Lipowiec st. 9	90-93	30	
340.	Lipowiec st. 8	90-93	29	
341.	Tuczapy st. 37	90-93	43	grunty wsi Lipowiec
342.	Tuczapy st. 36	90-93	42	grunty wsi Lipowiec
343.	Lipowiec st. 10	90-93	31	
344.	Lipowiec st. 11	90-93	32	
345.	Tuczapy st. 27	90-93	33	grunty wsi Lipowiec
346.	Przewale st. 16	91-91	125	
347.	Przewale st. 15	91-91	124	
348.	Przewale st. 14	91-91	123	
349.	Przewale st. 13	91-91	122	
350.	Przewale st. 12	91-91	121	
351.	Przewale st. 11	91-91	120	
352.	Przewale st. 10	91-91	119	
353.	Przewale st. 9	91-91	118	
354.	Przewale st. 8	91-91	117	
355.	Przewale st. 7	91-91	116	
356.	Niedźwiedzia Góra st. 1	91-91	126	
357.	Niedźwiedzia Góra st. 2	91-91	127	
358.	Niedźwiedzia Góra st. 3	91-91	128	
359.	Niedźwiedzia Góra st. 4	91-91	129	
360.	Niedźwiedzia Góra st. 6	91-91	131	
361.	Niedźwiedzia Góra st. 5	91-91	130	
362.	Czartowczyk st. 40	91-91	40	
363.	Czartowczyk st. 38	91-91	38	
364.	Czartowczyk st. 35	91-91	35	
365.	Czartowczyk st. 36	91-91	36	
366.	Czartowczyk st. 37	91-91	37	
367.	Czartowczyk st. 43	91-91	43	
368.	Czartowczyk st. 44	91-91	44	
369.	Czartowczyk st. 45	91-91	45	
370.	Czartowczyk st. 47	91-91	47	
371.	Czartowczyk st. 48	91-91	48	

372.	Czartowczyk st. 50	91-91	50
373.	Czartowczyk st. 46	91-91	46
374.	Czartowczyk st. 42	91-91	42
375.	Czartowczyk st. 39	91-91	39
376.	Czartowczyk st. 41	91-91	41
377.	Czartowczyk st. 49	91-91	49
378.	Czartowczyk st. 51	91-91	51
379.	Czartowczyk st. 52	91-91	52
380.	Czartowczyk st. 34	91-91	34
381.	Czartowczyk st. 33	91-91	33
382.	Soból st. 4	91-91	110
383.	Soból st. 5	91-91	111
384.	Soból st. 6	91-91	112
385.	Soból st. 7	91-91	113
386.	Soból st. 8	91-91	114
387.	Soból st. 9	91-91	115
388.	Czartowczyk st. 53	91-91	53
389.	Czartowczyk st. 54	91-91	54
390.	Czartowczyk st. 55	91-91	55
391.	Czartowczyk st. 56	91-91	56
392.	Czartowczyk st. 8	91-91	8
393.	Czartowczyk st. 9	91-91	9
394.	Czartowczyk st. 10	91-91	10
395.	Czartowczyk st. 11	91-91	11
396.	Czartowczyk st. 12	91-91	12
397.	Czartowczyk st. 13	91-91	13
398.	Czartowczyk st. 14	91-91	14
399.	Czartowczyk st. 15	91-91	15
400.	Czartowczyk st. 31	91-91	31
401.	Czartowczyk st. 32	91-91	32
402.	Czartowczyk st. 30	91-91	30
403.	Czartowczyk st. 29	91-91	29
404.	Czartowczyk st. 28	91-91	28
405.	Czartowczyk st. 27	91-91	27
406.	Czartowczyk st. 26	91-91	26
407.	Czartowczyk st. 25	91-91	25
408.	Czartowczyk st. 24	91-91	24
409.	Czartowczyk st. 23	91-91	23
410.	Czartowczyk st. 16	91-91	16
411.	Czartowczyk st. 17	91-91	17
412.	Czartowczyk st. 18	91-91	18
413.	Czartowczyk st. 19	91-91	19
414.	Czartowczyk st. 20	91-91	20
415.	Czartowczyk st. 22	91-91	22
416.	Czartowczyk st. 21	91-91	21
417.	Czartowiec st. 9	91-91	109

418.	<i>Czartowiec st. 10</i>	92-91	120
419.	<i>Czartowiec st. 6</i>	92-92	12
420.	<i>Czartowiec st. 5</i>	92-92	11
421.	<i>Przewale Kolonia st. 4</i>	91-92	89
422.	<i>Przewale Kolonia st. 3</i>	91-92	88
423.	<i>Przewale Kolonia st. 2</i>	91-92	47
424.	<i>Przewale Kolonia st. 1</i>	91-92	46
425.	<i>Klątwy Kolonia st. 5</i>	91-92	52
426.	<i>Klątwy Kolonia st. 13</i>	91-92	90
427.	<i>Klątwy Kolonia st. 14</i>	91-92	91
428.	<i>Soból st. 2</i>	91-92	93
429.	<i>Klątwy Kolonia st. 9</i>	91-92	57
430.	<i>Klątwy Kolonia st. 11</i>	91-92	59
431.	<i>Klątwy Kolonia st. 10</i>	91-92	58
432.	<i>Klątwy Kolonia st. 12</i>	91-92	60
433.	<i>Klątwy Kolonia st. 1</i>	91-92	56
434.	<i>Soból st. 1</i>	91-92	92
435.	<i>Soból st. 3</i>	91-92	94
436.	<i>Czartowiec Kolonia st. 4</i>	91-92	95
437.	<i>Klątwy st. 2</i>	91-92	61
438.	<i>Klątwy st. 3</i>	91-92	62
439.	<i>Klątwy st. 4</i>	91-92	63
440.	<i>Klątwy st. 5</i>	91-92	64
441.	<i>Klątwy st. 6</i>	91-92	65
442.	<i>Czartowiec st. 3</i>	91-92	78
443.	<i>Czartowiec st. 4</i>	91-92	79
444.	<i>Czartowiec st. 5</i>	91-92	80
445.	<i>Czartowiec st. 2</i>	91-92	71
446.	<i>Czartowiec Kolonia st. 3</i>	91-92	70
447.	<i>Czartowiec Kolonia st. 2</i>	91-92	69
448.	<i>Czartowiec Kolonia st. 1</i>	91-92	68
449.	<i>Tyszowce st. 23</i>	91-92	44
450.	<i>Tyszowce st. 24</i>	91-92	45
451.	<i>Klątwy Kolonia st. 3</i>	91-92	50
452.	<i>Klątwy Kolonia st. 2</i>	91-92	49
453.	<i>Klątwy Kolonia st. 1</i>	91-92	48
454.	<i>Mikulin st. 12</i>	91-92	35
455.	<i>Klątwy Kolonia st. 7</i>	91-92	54
456.	<i>Klątwy Kolonia st. 4</i>	91-92	51
457.	<i>Klątwy Kolonia st. 6</i>	91-92	53
458.	<i>Tyszowce st. 15</i>	91-92	7
459.	<i>Tyszowce st. 16</i>	91-92	8
460.	<i>Tyszowce st. 17</i>	91-92	9
461.	<i>Tyszowce st. 19</i>	91-92	11
462.	<i>Tyszowce st. 22</i>	91-92	14
463.	<i>Tyszowce st. 20</i>	91-92	12

464.	<i>Tyszowce st. 21</i>	91-92	13
465.	<i>Gliniska st. 1</i>	91-92	15
466.	<i>Gliniska st. 2</i>	91-92	16
467.	<i>Gliniska st. 3</i>	91-92	17
468.	<i>Gliniska st. 4</i>	91-92	18
469.	<i>Gliniska st. 5</i>	91-92	19
470.	<i>Gliniska st. 6</i>	91-92	20
471.	<i>Klątwy st. 7</i>	91-92	72
472.	<i>Klątwy st. 9</i>	91-92	74
473.	<i>Klątwy st. 8</i>	91-92	73
474.	<i>Klątwy st. 12</i>	91-92	77
475.	<i>Klątwy st. 10</i>	91-92	75
476.	<i>Klątwy st. 11</i>	91-92	76
477.	<i>Mikulin st. 14</i>	91-92	67
478.	<i>Mikulin st. 13</i>	91-92	66
479.	<i>Gliniska st. 7</i>	91-92	21
480.	<i>Mikulin st. 1</i>	91-92	22
481.	<i>Mikulin st. 2</i>	91-92	23
482.	<i>Mikulin st. 3</i>	91-92	24
483.	<i>Mikulin st. 4</i>	91-92	25
484.	<i>Mikulin st. 5</i>	91-92	26
485.	<i>Mikulin st. 6</i>	91-92	27
486.	<i>Mikulin st. 7</i>	91-92	28
487.	<i>Mikulin st. 12</i>	91-92	35
488.	<i>Mikulin st. 11</i>	91-92	34
489.	<i>Mikulin st. 10</i>	91-92	32
490.	<i>Mikulin st. 10A</i>	91-92	33
491.	<i>Mikulin st. 8</i>	91-92	29
492.	<i>Mikulin st. 8A</i>	91-92	30
493.	<i>Mikulin st. 9</i>	91-92	31
494.	<i>Dobużek Kolonia st. 3</i>	91-92	38
495.	<i>Dobużek Kolonia st. 2</i>	91-92	37
496.	<i>Dobużek Kolonia st. 1</i>	91-92	36
497.	<i>Mikulin st. 15</i>	91-92	96
498.	<i>Tyszowce st. 10</i>	91-92	2
499.	<i>Tyszowce st. 12</i>	91-92	4
500.	<i>Tyszowce st. 13</i>	91-92	5
501.	<i>Tyszowce st. 14</i>	91-92	6
502.	<i>Tyszowce st. 11</i>	91-92	3
503.	<i>Tyszowce st. 18</i>	91-92	10
504.	<i>Tyszowce st. 27</i>	91-93	104
505.	<i>Lipowiec st. 2</i>	91-93	103
506.	<i>Nabróż st. 3</i>	91-93	102

3.3. Kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego wymaga :

- ☞ kontynuowania tradycyjnych form osadnictwa
- ☞ utrzymania regionalno – historycznej skali i struktury jednostek osadniczych
- ☞ skupiania zabudowy na zasadzie dogęszczania istniejącej struktury jednostek osadniczych
- ☞ otaczania wysoką zielenią zabudowy wiejskiej i obiektów dyszarmicznych
- ☞ nie wprowadzania obiektów agresywnych kraj obrazowo (duże kubatury, wysokie kominy, maszty, słupy WN itp.)
- ☞ ograniczania napowietrznych linii energetycznych i telekomunikacyjnych na rzecz sieci podziemnych
- ☞ preferowania zabudowy nawiązującej do regionalnej tradycji formy i materiałów elewacyjnych
- ☞ utrzymania istniejących kapliczek i figur przydrożnych.

3.4. Utrzymanie ciągłości tradycji i tożsamości ludności poprzez identyfikację z miejscem zamieszkania.

W tym celu należy chronić wszelkie przejawy działalności kulturowej i kulturotwórczej, przetrwałe tradycje, obrzędy, strój ludowy oraz współczesne formy kontynuacji tradycji lokalnych poprzez:

- ☞ utworzenie Gminnego Ośrodka Kultury z siedzibą w Tyszowcach
- ☞ utrzymanie Gminnej Biblioteki Publicznej w Tyszowcach i jej filii w Perespie jako ważnego elementu w rozwoju kultury tego obszaru
- ☞ kontynuację działalności Zespołu KGW „Tyszowianki”, Zespołu „Czartowczyk”, Tanecznego Zespołu „Tyszowiacy” oraz zespołu wokalnno - fletowego przy gimnazjum w Tyszowcach
- ☞ patronat samorządu nad organizowaniem przeglądów, festiwali muzyki ludowej, dożynek, dni miejscowości i innych form popieranie inicjatyw istniejących instytucji kulturotwórczych.

4. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów wraz z kierunkami i wskaźnikami dotyczącymi zagospodarowania oraz użytkowania terenów

4.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy

Wiodącym celem rozwoju i zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce jest ukształtowanie zrównoważonego rozwoju, osiągnięcie wyższej pozycji ekonomicznej gminy pozwalającej na poprawę warunków życia mieszkańców, przy jednoczesnym zachowaniu zasobów i walorów środowiska kulturowego oraz trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych. Zatem podstawowe kierunki zmian w zagospodarowaniu przestrzennym zmierzać będą do tworzenia warunków dla:

- ☒ rozwoju podstawowej funkcji gminy tj. rolnictwa oraz aktywizacji gospodarczej poprzez przygotowanie oferty terenów dla funkcji usługowo – osadniczych i produkcyjnych.
- ☒ kształtowanie ładu przestrzennego przez ochronę terenów otwartych i struktury terenów zabudowanych,
- ☒ zachowanie zwartego układu osadniczego terenów wiejskich, a także dążenie do intensyfikacji zabudowy,
- ☒ krystalizowania i integracji funkcjonalno - przestrzennej jednostek osadniczych,
- ☒ rozwój usług szczególnie w zakresie kultury, profilaktyki, sportu i rekreacji, gastronomii,
- ☒ rozwój bazy obsługi rolnictwa, rozwój różnych form przedsiębiorczości, w tym funkcji produkcyjno-usługowych,
- ☒ poprawa i usprawnienie wewnętrznych powiązań oraz obsługi komunikacyjnej obszaru gminy, przez korektę układu drogowego i rozbudowę sieci dróg lokalnych, dostosowanie układu wewnętrznego do potrzeb i rozmieszczenia zabudowy oraz funkcji gospodarczych gminy, z uwzględnieniem wymogów ekologicznych, bezpieczeństwa ruchu i technicznych,
- ☒ rozwój infrastruktury technicznej, poprawiającej jakość życia mieszkańców,
- ☒ rozwój infrastruktury turystycznej, umożliwiającej ekspozycję walorów przyrodniczo - krajobrazowych gminy i rozwój rekreacji, oraz wykorzystanie jej w aktywizacji ruchu turystycznego,
- ☒ ochronę potencjału przyrodniczego poprzez kształtowanie lokalnego systemu ekologicznego w powiązaniu, z systemem regionalnym, opartego szczególnie na ochronie dolin rzek jako podstawy struktury przestrzennej, warunkującego harmonizację procesów urbanizacyjnych i inwestycyjnych z ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz ochronę walorów krajobrazowych i kulturowych poprzez wprowadzenie odpowiednich ograniczeń w zagospodarowaniu i wykorzystaniu terenu,
- ☒ objęcie ochroną prawną i planistyczną wszystkich obiektów i obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo, a przede wszystkim dowartościowanie dziedzictwa kulturowego gminy,
- ☒ ochronę walorów środowiska i zasobów wód podziemnych wynikająca z uwarunkowań regionalnych, poprawa bilansu wód powierzchniowych, kształtowanie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej,
- ☒ tworzenie warunków dla wykorzystania odnawialnych źródeł energii (m.in. wiatru, słońca, biomasy).

4.2. Przeznaczenie terenów

W strukturze przestrzennej gminy Tyszowce wyróżnia się tereny o następującym przeznaczeniu:

- ☒ Tereny zabudowy zagrodowej, obejmujące skupiska zabudowy lub pojedyncze siedliska związane z prowadzeniem działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych. W zabudowie tej występują również pojedyncze działki zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej powstałe w wyniku podziałów rodzinnych lub zmiany sposobu użytkowania obiektów.
- ☒ Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem usług, występująca głównie w obrębie Tyszowce. Przewiduje się uzupełnienie istniejącej zabudowy usługami niezbędnym dla obsługi ludności oraz urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacji dla potrzeb lokalnych. Poza terenami wskazanymi na rysunku Studium, dopuszcza się lokalizację pojedynczej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej po spełnieniu warunków wynikających z przepisów odrębnych.
- ☒ Tereny zabudowy wielorodzinnej obejmują tereny istniejącej zabudowy w miejscowości Tyszowce wraz z infrastrukturą techniczną i komunikacyjną.
- ☒ Tereny zabudowy usługowej obejmują tereny istniejących i planowanych usług o charakterze publicznym (m.in. oświaty i wychowania, kultury, zdrowia i opieki społecznej, sportu i rekreacji, świetlice wiejskie, remizy OSP) i komercyjnym (m.in. handlu, gastronomii). Dopuszcza się lokalizację obiektów infrastruktury technicznej i komunikacji oraz funkcję mieszkalną.
- ☒ Tereny usług sportu i rekreacji użytkowane na potrzeby rekreacji i imprez masowych. Dopuszcza się lokalizacje budynków, urządzeń i obiektów dla potrzeb sportu i codziennej rekreacji, infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, parkingów i obiektów sanitarnych na potrzeby użytkowników terenu oraz lokalizację urządzeń infrastruktury technicznej
- ☒ Tereny zabudowy usługowej oraz obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych i hodowlanych obejmują zespoły budynków i urządzeń związanych usługami komercyjnymi oraz

produkcja rolniczą. Dopuszcza się lokalizację funkcji mieszkaniowej dla właściciela lub obsługi obiektów z uwzględnieniem stref z ograniczeniami w zabudowie na pobyt ludzi.

- ⌘ Tereny zabudowy usługowej oraz obiektów produkcyjnych składów i magazynów, w tym obszary przewidziane do zorganizowanej działalności inwestycyjnej przeznaczone pod lokalizację bądź rozbudowę istniejących zakładów produkcyjnych, składów i magazynów oraz urządzeń infrastruktury technicznej i innych obiektów obsługi ludności. Dopuszcza się lokalizowanie funkcji mieszkaniowej dla właścicieli obiektów działalności usługowej lub produkcyjnej.
- ⌘ Tereny urządzeń obsługi komunikacji oraz zabudowy usługowej obejmują tereny istniejących i planowanych usług z zakresu motoryzacyjnych, a także urządzenia integralnie związanymi z obsługą ruchu komunikacyjnego (m.in. stacje paliw, parkingi, myjnie, stacje diagnostyczne) oraz komercyjnych. Dopuszcza się lokalizację obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej.
- ⌘ Tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów przeznaczone pod lokalizację bądź rozbudowę istniejących zakładów produkcyjnych, składów i magazynów oraz urządzeń infrastruktury technicznej i innych obiektów obsługi ludności i rolnictwa.
- ⌘ Tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych i hodowlanych obejmują zespoły budynków i urządzeń związanych produkcją rolniczą. Dopuszcza się lokalizację funkcji mieszkaniowej dla właściciela lub obsługi obiektów z uwzględnieniem ewentualnych stref z ograniczeniami w zabudowie na pobyt ludzi.
- ⌘ Tereny zieleni i wód obejmują tereny lasów, zadrzewień i dolesień, cmentarzy, wód powierzchniowych, zieleni urządzonej i ogródków działkowych. Na terenie parków podworskich ustala się konieczność rewaloryzacji zieleni. Dopuszcza się urządzenie placów do organizacji imprez masowych, lokalizację urządzeń i obiektów o funkcji rekreacyjnej, parkingów i obiektów sanitarnych na potrzeby użytkowników terenu oraz lokalizację urządzeń infrastruktury technicznej. Obowiązują tu zasady zagospodarowania zgodnie z przeznaczeniem oraz przepisami szczególnymi. Na terenie cmentarzy dopuszcza się realizację obiektów kultu religijnego i małej architektury.
- ⌘ Tereny powierzchniowej eksploatacji złóż oraz tereny i obszary górnicze obejmujących odkrywkową eksploatację górnictw – wydobywanie kopaliny ze złoża, a także m.in. składowanie odpadów przerobczych i wydobywczych, lokalizację urządzeń transportu górnictwa oraz dopuszczenie budowy obiektów budowlanych oraz urządzeń technicznych obsługi kopalni i infrastruktury technicznej, odzysk odpadów i rekultywację;
- ⌘ Tereny rolnicze obejmują grunty orne, użytki zielone oraz rozproszoną zabudowę zagrodową, niewskazaną rysunkiem studium, a także drogi dojazdowe do pól.
- ⌘ Tereny komunikacji i infrastruktury technicznej obejmują tereny pod drogami i oraz tereny urządzeń infrastruktury technicznej (oczyszczalni ścieków, ujęć i stacji uzdatniania wody, składowiska odpadów, elektrowni wiatrowych, elektrowni fotowoltaicznych, biogazowni).

Przeznaczenie terenów określa zatem funkcję dominującą (a nie wyłączną), która może być uzupełniana innymi funkcjami stosownie do uwarunkowań i przepisów odrębnych.

4.3. Kierunki i zasady osiągnięcia celów przestrzennych

Ustala się następujące zasady kształtowania ładu przestrzennego:

- ⑩ modernizacja i przekształcenie funkcji rolnictwa zgodnie z uwarunkowaniami rynkowymi odbywać się może z uwzględnieniem zasad ochrony przyrody i wykorzystaniem naturalnych predyspozycji środowiska
- ⑩ kształtowanie jednostek osadniczych odbywać się może zgodnie z rysunkiem studium, przy przyjęciu zasady skupienia zabudowy przez uzupełnienie i kontynuację istniejących układów przestrzennych
- ⑩ lokalizowanie usług publicznych odbywać się powinno w pierwszej kolejności na działkach usytuowanych wśród największych skupisk istniejącej zabudowy, usług

- komercyjnych na działkach położonych w terenach istniejącej zabudowy realizację najważniejszych mediów infrastruktury technicznej (kanalizacja, gospodarka odpadami)
- ⑩ poprawę stanu technicznego i estetyki obiektów i ich otoczenie we wszystkich jednostkach osadniczych gminy
 - ⑩ wykorzystanie istniejących zasobów kubaturowych i terenowych dla rozwoju funkcji usługowej i drobnej wytwórczości – poprawę stanu technicznego obiektów oraz prawidłowe zagospodarowanie terenów
 - ⑩ urządzenie tras dla turystyki kwalifikowanej, szlaków rowerowych po specjalnie na ten cel wyznaczonych terenach towarzyszących sieci dróg
- kształtowanie zwartych obszarów służących rozmieszczeniu urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł o mocy powyżej 100 kW

4.4. Kierunki i zasady kształtowania terenów zabudowanych

Zapewnienie dogodnych warunków zamieszkania zróżnicowaniem typów, standardów zabudowy, w dostosowaniu do potrzeb i aspiracji mieszkańców przy zachowaniu podstawowych standardów uzbrojenia terenu wymaga:

- ⑩ zachowania istniejących zasobów mieszkaniowych zabudowy zagrodowej, jednorodzinnej i wielorodzinnej z możliwością uzupełnień i modernizacji szczególnie w zakresie podnoszenia standardów wyposażenia
- ⑩ skupienia zabudowy poprzez uzupełnienie i kontynuację istniejących układów przestrzennych; wszelkie budownictwo powstawać powinno w terenach skupionej zabudowy w jej enklawach lub bliskim sąsiedztwie przy istniejących ciągach drogowych w odległości od nich określonej stosownymi przepisami
- ⑩ wyznaczania terenów, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową, wynikającą z potrzeby zaspokajania społecznych potrzeb mieszkaniowych
- ⑩ lokalizowania usług publicznych w pierwszej kolejności na działkach usytuowanych wśród największych skupisk istniejącej zabudowy i będących własnością gminy
- ⑩ lokalizowania usług komercyjnych przede wszystkim na działkach położonych w terenach istniejącej zabudowy
- ⑩ ograniczania zabudowy na obszarach gruntów rolnych o wysokich klasach bonitacyjnych (I - III) poza zwartą zabudową do budownictwa gospodarczego związanego z produkcją rolną, głównie specjalistyczną
- ⑩ zachowania dotychczasowego sposobu użytkowania terenów wyłączonych spod inwestowania dla realizacji zadań ponadlokalnych i lokalnych
- ⑩ wykluczenia zabudowy:
 - † w pasie terenów przylegającym do wód powierzchniowych umożliwiającym prowadzenie ścieżek rowerowych, spacerowych i zachowanie zabezpieczeń przed powodzią
 - † w terenach wyłączonych spod inwestowania dla realizacji planowanych zadań ponadlokalnych i lokalnych (gaz wysokoprężny, linia 110 kV)
 - † w strefie ograniczonego użytkowania od programowanych oczyszczalni ścieków ustalonej w prognozie skutków i ocenie wpływu na środowisko przyrodnicze
 - † w strefie ograniczonego użytkowania o szerokości 30 m od planowego gazociągu wysokoprężnego
 - † *w strefie lokalizacji urządzeń energetyki wiatrowej*
- X w obszarach na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych

źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW (elektrownie fotowoltaiczne), w pasie o szerokości 50,0 m stanowiącym bufor ochronny dla wyznaczonej na rysunku studium rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmującej tereny łąk i pastwisk, w tym stanowiącej od strony północnej korytarz ekologiczny KPdC-2B Lasy Roztocza – Doliny Bugu

- ⑩ wykluczenia zabudowy przeznaczonej na stały pobyt ludzi i szczególnej ochrony przed działaniem pól elektromagnetycznych (szkoły, przedszkola) z dopuszczeniem budynków przeznaczonych na okresowe przebywanie ludzi związane z działalnością gospodarczą, turystyczną i rekreacyjną w pasie o szerokości 36 m dla linii 110 kV i 50 m dla linii 220 kV
- ⑩ utrzymania minimalnej odległości linii zabudowy od krawędzi jezdni dróg wojewódzkich, *powiatowych i gminnych wynikającej z ustawy o drogach publicznych, z możliwością zachowania i adaptacji obiektów położonych bliżej jezdni,*
- ⑩ kształtowania nowej zabudowy w harmonii z tradycyjną zabudową i tradycyjnym krajobrazem kulturowym
- ⑩ opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów oznaczonych na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”
- ⑩ opracowania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu

Zagospodarowanie terenów winno następować w jak najwyższych standardach architektonicznych, w nawiązaniu do lokalnej tradycji budowlanej, z poszanowaniem podstawowych zasad ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju, a w szczególności ochrony krajobrazu oraz ochrony środowiska. Zmiany funkcji terenów określone w niniejszym studium nie mogą powodować przekroczeń standardów jakości środowiska.

We wszystkich terenach przeznaczanych pod zabudowę mieszkaniową, bądź związaną z usługami i wytwórczością należy kształtować tereny zieleni wpływającej pozytywnie na krajobraz oraz klimat w otoczeniu obiektów. W terenach przeznaczanych pod usługi publiczne należy uwzględniać zagospodarowanie terenów o funkcjach przestrzeni publicznej. Funkcję przestrzeni publicznej należy również uwzględniać w zagospodarowaniu terenów oznaczonych jako zieleń parkowa.

W terenach zabudowy zagrodowej możliwe jest tworzenie gospodarstw agroturystycznych oraz lokalizacja zabudowy związanej z turystyką (niewielkie pensjonaty, zabudowa letniskowa).

W obrębie terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej oraz zabudowy zagrodowej dopuszcza się w planach miejscowych wprowadzanie usług jako funkcję z zakresu przeznaczenia uzupełniającego lub dopuszczalnego bądź jako podstawową funkcję terenu na pojedynczych działkach, w zależności od potrzeb i programu zagospodarowania jednostek osadniczych.

Tereny przemysłu, składów i baz, oznaczone symbolem P, przeznacza się pod:

- ⓐ bazy i zaplecza techniczno-budowlane i transportowe oraz składy, magazyny i hurtownie;*
- ⓑ urządzenia produkcji rolnej i hodowlanej, w tym urządzenia obsługi rolnictwa;*
- ⓒ obiekty rzemiosła produkcyjnego i usługowego.*

W terenie 188 KS,P, obecnie wykorzystywanym jako baza Obwodu Drogowego w Tyszowcach, planowane jest wzbogacenie programu zagospodarowania o lokalizację biogazowni, co wpłynie na efektywniejsze wykorzystanie terenów już zurbanizowanych i niepełniących funkcji przyrodniczych, a także wyeliminuje konieczność wyznaczenia innego terenu na ten cel w obrębie obszarów obecnie niezurbanizowanych.

Tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych i hodowlanych oznaczone symbolami RU mogą być przeznaczane pod urządzenia produkcji rolnej i hodowlanej, obiekty przetwórstwa rolno-spożywczego oraz lokalizację specjalistycznych gospodarstw rolnych.

Inwestycje w terenach oznaczonych symbolami P oraz RU mogą być lokalizowane pod warunkiem, że planowane przedsięwzięcie nie będzie sprzeczne z ustaleniami przyjętymi dla danej strefy lub formy ochrony prawnej lub planistycznej na danym obszarze oraz nie będzie powodować uciążliwości na położonych w sąsiedztwie terenach zabudowy mieszkaniowej.

Lokalizacje urządzeń i sieci infrastruktury technicznej dopuszcza się w miejscach wyznaczonych na rysunku studium oraz nie wyznaczonych rysunkiem studium na wszystkich terenach pod warunkiem nie naruszania podstawowej funkcji terenu oraz warunków krajobrazu naturalnego jak i ustaleń obszarów ochrony prawnej i planistycznej.

4.5. Zasady kształtowania form zabudowy - wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów

Forma architektoniczna nowych budynków winna nawiązywać do architektury tradycyjnej; bez ograniczeń w zakresie materiałów konstrukcyjnych, z wykończeniem elewacji zewnętrznych materiałami kamiennymi, ceramicznymi i drewnianymi.

W *przypadku realizacji nowych budynków oraz w* razie konieczności przeprowadzenia przebudowy, nadbudowy, modernizacji należy stosować przytoczone zasady.

Dla budynków architektury sakralnej określa się bryłę w formie horyzontalnej, lub wertykalnej przykrytą dachem symetrycznym.

Dla obiektów usług publicznych i komercyjnych określono co następuje:

- ⑩ wysokość do 3 kondygnacji *nadziemnych*
- ⑩ poziom zerowy budynku nie wyżej niż 1 m od poziomu terenu
- ⑩ dach dwuspadowy bądź czterospadowy, symetryczny o nachyleniu 35 - 45° z możliwością prowadzenia przyczółków i naczółków i wykorzystaniem poddasza na cele mieszkalne
- ⑩ okap o szerokości od 50 do 70 cm
- ⑩ otwory okienne prostokątne, ustawione pionowo o drobnym podziale skrzydeł
- ⑩ kolorystyka elewacji – jasna, dachów – ciemna

Dla budynków mieszkalnych *jednorodzinnych* i gospodarczych określono co następuje :

- ⑩ wysokość nie może przekroczyć 2 kondygnacji *nadziemnych*, w tym zalecane, aby II kondygnacja zawierała się w poddaszu
- ⑩ poziom zerowy budynku nie wyżej niż 1 m od poziomu terenu
- ⑩ dach dwuspadowy bądź czterospadowy, symetryczny, o nachyleniu 35-45° z możliwością wprowadzenia przyczółków i naczółków i wykorzystaniem poddasza na cele mieszkalne
- ⑩ okap o szerokości od 50 do 70 cm
- ⑩ otwory okienne prostokątne, ustawione pionowo o drobnym podziale skrzydeł
- ⑩ kolorystyka elewacji – jasna, dachów – ciemna

Głównym kierunkiem działania w planach miejscowych związanym z istniejącą zabudową powinny być działania renowacyjne w stosunku do starej zabudowy. Działania te mają na celu modernizację i renowację istniejącej zabudowy, rozumiane jako:

- ⑩ *przeprowadzenie niezbędnych rozbiórek i wyburzeń obiektów w złym stanie technicznym,*
- ⑩ *odbudowę, rozbudowę, nadbudowę i przebudowę budynków nadających się do renowacji,*
- ⑩ *zmniejszanie energochłonności budynków związane z poprawą ich stanu technicznego,*
- ⑩ *podniesienie standardów wyposażenia w instalacje i urządzenia oraz poprawę ich stanu technicznego,*
- ⑩ *poprawę jakości otoczenia budynków i zagospodarowania nieruchomości.*

4.6. Kierunki i zasady gospodarowania gruntami i rynkiem nieruchomości

Właściwe gospodarowanie gruntami oraz stymulowanie rynku nieruchomości ma na celu:

- ⑩ kreowanie ładu przestrzennego
- ⑩ zwiększanie aktywności lokalizacyjnej obszaru gminy, co może przynieść poprawę poziomu ekonomicznego i poprawę jakości życia mieszkańcom

Kierunki i zasady gospodarki gruntami powinny polegać na :

- ⑩ tworzeniu zasobów gruntów przeznaczonych dla realizacji:
 - † celów publicznych
 - † budownictwa komunalnego
 - † aktywizacji gospodarczej i produkcyjno – usługowej
- ⑩ przeznaczenie terenów potrzebnych dla realizacji ciągów drogowych i urządzeń infrastruktury technicznej
- ⑩ ochronie gruntów wysokich klas bonitacyjnych przed zmianą sposobu użytkowania i przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne
- ⑩ ochronie gruntów leśnych przed zmianą sposobu użytkowania i przeznaczenia na nieleśne
- ⑩ przeznaczenia terenów zagrożonych silną i średnią erozją gleby pod zalesienie
- ⑩ hierarchizacji zadań własnych samorządu gminy i tworzenia programów oraz planów zagospodarowania przestrzennego
- ⑩ wydzieleniu mienia dla samorządów powiatowych i wojewódzkich, np. drogi
- ⑩ uporządkowaniu systemu ksiąg wieczystych (głównie właścicieli prywatnych)
- ⑩ stworzeniu systemu katastralnego (zadanie rządowe: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Skarbu, Ministerstwo Finansów)
- ⑩ zagospodarowaniu obiektów i terenów niewykorzystanych poprzez sprzedaż lub wydzierżawienie
- ⑩ racjonalnym kierowaniu podażą i popytem terenami poprzez:
 - † sporządzenie miejscowych planów
 - † uzbrojenie i urządzenie infrastruktury technicznej
 - † lokalizację i usytuowanie obiektów
 - † wielkość działek
 - † tworzeniu warunków dla powstawania gospodarstw wielkoobszarowych i specjalistycznych (scalanie, wymiana, wykup)
 - † tworzenie warunków dla wykorzystania odnawialnych źródeł energii (m.in. wiatru, słońca).

Ustala się następujące ogólne zasady i wskaźniki dotyczące parametrów nowo wydzielanych działek budowlanych:

- ☞ dla terenów przeznaczanych pod zabudowę zagrodową oznaczoną symbolem RM zakłada się minimalną powierzchnię działek budowlanych wynoszącą 1800 m², przy szerokości minimalnej frontu działki wynoszącej 25 m; w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dopuszcza się w przypadku wyodrębnionych działek lub zespołów działek zmianę funkcji na budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne lub zabudowę usługową,
- ☞ dla terenów przeznaczanych pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną oznaczonych symbolem MN zakłada się minimalną powierzchnię działek budowlanych wynoszącą 1000 m², przy szerokości minimalnej frontu działki wynoszącej 18 m dopuszczając dla zabudowy jednorodzinnej lokalizację nieuciążliwych usług nie wyznaczonych rysunkiem studium,
- ☞ dopuszcza się lokalizację usług na działkach nie mniejszych niż 1000 m² z zachowaniem powierzchni zabudowy oraz zasad dla gabarytów i architektury obiektów określonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a dla działek przeznaczanych pod działalność produkcyjną oraz objekty obsługi produkcji w gospodarstwach minimalną powierzchnię działki ustala się na 1800 m², minimalne szerokości frontów działek należy ustalać w planach miejscowych w zależności od specyfiki przewidywanych przedsięwzięć.

4.7 . Kierunki i zasady rozwoju infrastruktury społecznej

Polityka społeczna obok gospodarczej stanowi instrument kształtowania rozwoju miasta i gminy. Sprecyzowane w studium cele pozwoliły na określenie kierunków i zasad polityki przestrzennej zmierzających do poprawy warunków i poziomu życia mieszkańców poprzez:

- ⑩ podniesienie standardów obsługi podstawowej ludności w usługi zaspokajające potrzeby szczególnie w zakresie: szkolnictwa, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury, handlu i gastronomii
- ⑩ tworzenie gminnych zasobów nieruchomości dla możliwości realizacji inwestycji komunalnych lub innych niezbędnych dla rozwoju obiektów (w szczególności przeznaczonych na realizację ponadlokalnych celów publicznych oraz zorganizowanego budownictwa mieszkaniowego)
- ⑩ przygotowanie katalogu ofert lokalizacyjnych dla inwestorów, zwłaszcza w zakresie usług

W zakresie edukacji

- ⑩ modernizacja i rozbudowa w miarę potrzeb bazy szkolnictwa podstawowego oraz zapewnienie bezpiecznego i sprawnego dojazdu młodzieży do szkół, zwłaszcza do gimnazjum
- ⑩ organizacyjne dostosowanie systemu oświaty do wymogów reformy edukacji
- ⑩ podniesienie jakości kształcenia oraz wyposażenia szkół w pomoce dydaktyczne oparte na najnowszych technologiach (komputeryzacja) oraz zaplecza sportowego (sala gimnastyczna, siłownia, korty tenisowe)
- ⑩ dostosowanie kierunków i programów nauczania do zmieniających się wymogów nowego systemu gospodarczego
- ⑩ wprowadzenie nowych kierunków nauczania w zakresie:
 - ∞ języków obcych,
 - ∞ informatyki,
 - ∞ ekologii, agroturystyki
- ⑩ stworzenie gminnej giełdy ofert zajęć pozalekcyjnych, rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży
- ⑩ organizowanie kursów doskonalenia nauczycieli, wynikających z potrzeb społecznych i polityki edukacyjnej państwa

W zakresie opieki zdrowotnej

- ⑩ utrzymanie placówek podstawowej opieki zdrowotnej (ośrodków zdrowia w Tyszowcach

i Perespie)

⑩ stworzenie instytucji lekarza rodzinnego pozwoliłoby na podniesienie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie opieki zdrowotnej

⑩ umożliwienie powstania prywatnych i spółdzielczych gabinetów lekarskich

W zakresie opieki społecznej

Przewidywane utrzymanie się znacznej liczby ludności w wieku poprodukcyjnym jak również utrzymujące się bezrobocie pociągają za sobą konieczność intensyfikacji działań systemu świadczeń społecznych.

Sytuacja ta wpływa na obciążenie budżetu samorządowego ośrodka pomocy społecznej, do którego należy bezpośrednio świadczenie pomocy finansowej.

W zakresie usług komercyjnych

⑩ stworzenie warunków do koncentracji usług i wykształcenia miejskiego centrum usługowego w Tyszowcach, które winno zaspokajać popyt i potrzeby ludności na usługi typu:

† inwestycje finansowe, ubezpieczeniowe, doradztwo rolnicze, prawne

† obiekty kultury

† lokale handlowe, rzemieślniczo – usługowe, gastronomia

⑩ możliwość realizacji obiektów obsługi ludności i rozwoju usług komercyjnych w zależności od potrzeb na całym obszarze gminy; zwiększenie różnorodności użytkowania terenów w celu podniesienia efektywności i stworzenia nowych miejsc pracy.

Wzmocnienie i rozwinięcie funkcji pozarolniczych pozwoli na ograniczenie bezrobocia, wzrost dochodów ludności i budżetu gminy .

4.8. Kierunki i zasady rozwoju przedsiębiorczości i wytwórczości

Funkcje produkcyjne stanowią podstawę i siłę motoryczną rozwoju miasta i gminy. Polityka osiągnięcia celów ekonomicznych polegać winna na kształtowaniu mechanizmów stymulujących efektywny, wielostronny rozwój gospodarczy miasta i gminy, zapewniający obniżenie bezrobocia, poprawę warunków życia ludności, przełamanie recesji.

Perspektywa członkostwa Polski w Unii Europejskiej wymusza konieczność przemian strukturalnych, szczególnie obszarów wiejskich na rzecz rozwoju infrastruktury technicznej, potrzebę przygotowania terenów do zainwestowania dla różnorodnych form działalności gospodarczej, wykształcenia modelu wsi wielofunkcyjnej.

Główne kierunki i zasady celów ekonomicznych to :

- ⑩ tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi międzynarodowych kontaktów gospodarczych (wspieranie rozwoju inicjatyw lokalnych i regionalnych, przedsiębiorczości, nawiązywanie kontaktów gospodarczych z gminami o podobnym rozwoju gospodarczym w celu podpisania umów partnerskich)
- ⑩ wspieranie rozwoju współpracy transgranicznej w ramach struktur instytucjonalnych (Euroregion „Bug”, związki gmin)
- ⑩ wspieranie rozwoju nowoczesnej infrastruktury obsługującej gospodarkę rynkową (instytucje finansowe, ubezpieczeniowe, marketingowe, doradztwo)
- ⑩ tworzenie grup producenckich i ich związków . Grupy producenckie mogą mieć wpływ nie tylko na kształtowanie cen produktów rolnych, lecz także na prowadzenie negocjacji z zakładami przetwórczymi, kontrolą jakości, standaryzację, zapewnienie całorocznej sprzedaży plonów, kontraktacje
- ⑩ tworzenie nowych obszarów aktywności gospodarczej z wyposażeniem ich w infrastrukturę techniczną i zapewnieniem dostępności komunikacyjnej
- ⑩ określenie racjonalnego sposobu wykorzystania i zagospodarowania istniejących, nieczynnych obiektów i przypisanie im nowych funkcji i znalezienie użytkowników (bazy, magazyny, składy)
- ⑩ popieranie przedsiębiorczości lokalnej, stworzenie preferencji dla rozpoczynających działalność gospodarczą (stosowanie ulg podatkowych, ulg stawek czynszu)
- ⑩ prowadzenie polityki zmierzającej do przyciągania do miasta i gminy inwestorów oraz agend krajowych, poprzez system zachęt (ułatwienia finansowe i finansowo – prawne w sferze pozyskiwania terenów dla inwestycji)
- ⑩ rozwój małych i średnich przedsiębiorstw wykorzystujących miejscowe surowce i zasoby pracy. Rolnicza przestrzeń produkcyjna wskazuje na uzasadnioną możliwość lokalizacji zakładów przemysłu przetwórczego i rolno – spożywczego
- ⑩ stworzenie warunków dla wykorzystania odnawialnych źródeł energii i wyznaczenie obszarów dla produkcji energii ze źródeł odnawialnych o mocy przekraczającej 100 kW (wiatr i słońce, biogazowni)

4.9. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Rolnictwo pozostanie nadal podstawowym działem gospodarki i będzie decydowało o rozwoju społeczno – gospodarczym gminy z uwagi na wysoki potencjał rolny. Głównym celem rozwoju rolnictwa jest jego gruntowna, modernizacja w powiązaniu z kształtowaniem wsi wielofunkcyjnej.

Osiągnięcie tego celu wymaga podjęcia działań w kierunku:

⑩ poprawy struktury obszarowej gospodarstw stanowiącej podstawę perspektywicznego rozwoju gospodarki rolnej poprzez:

- † ułatwienie w przejmowaniu ziemi poprzez gospodarstwa silniejsze i rozwojowe (grunty przekazywane za rentę i emeryturę, grunty gospodarstw słabych ekonomicznie wypierane z rynku)
- † komasację gruntów - wysokie rozdrobnienie gospodarstw powoduje nieuzasadnione straty ekonomiczne
- † zasilanie rolnictwa nisko oprocentowanymi kredytami przeznaczonymi na powiększenie areału gospodarstw i ich modernizację technologiczną

4.9.1. Zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej

- ⌘ podstawowe formy użytkowania terenów rolnych to uprawy rolnicze, łąki i pastwiska, siedliska rolnicze, rowy, oczka wodne i drogi dojazdowe do pól,
- ⌘ dopuszcza się przekształcanie istniejących siedlisk rolniczych w zgodności z przepisami odrębnymi, na cele mieszkaniowe, usługowe, magazynowo-składowe lub działalność produkcyjną, które związane są z produkcją rolną oraz agroturystykę,
- ⌘ dopuszcza się poza granicami obszarów lokalizacji źródeł wytwarzania energii odnawialnej o mocy przekraczającej 100 kW, wraz z ich strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu, lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy nieprzekraczającej 100 kW (fotowoltaika),
- ⌘ dopuszcza się realizację dróg oraz napowietrznej i podziemnej sieci infrastruktury technicznej (wodociągowej, kanalizacyjnej, telefonicznej, gazowej i energetycznej) wraz z urządzeniami niezbędnymi do ich funkcjonowania,
- ⌘ ochrona systemów melioracyjnych przed zniszczeniem podczas realizacji inwestycji. Zmiana zmeliorowanych użytków rolnych na tereny budowlane wymaga przebudowy urządzeń melioracyjnych w uzgodnieniu z właściwym organem,
- ⌘ przeznaczanie pod zalesienie użytków rolnych o niskiej przydatności dla upraw rolniczych oraz nieużytków w pobliżu istniejących kompleksów leśnych lub zespołów zieleni wysokiej (również poza terenami wyznaczonymi na rysunku Studium),
- ⌘ utrzymanie terenów zadrzewień śródpolnych oraz zespołów roślinności położonej jako elementów lokalnego układu powiązań ekologicznych,
- ⌘ należy utrzymać zrównoważony rozwój dla wielokierunkowej produkcji polowej, ogrodniczej, sadowniczej z maksymalnym i ekonomicznie uzasadnionym zaangażowaniem podstawowych czynników produkcji z zachowaniem wymogów dotyczących środowiska przyrodniczego.
- ⌘ w celu racjonalnego wykorzystania gruntów rolnych należy zachować w dotychczasowym użytkowaniu grunty I – III klasy bonitacyjnej ze szczególnym uwzględnieniem zwartych kompleksów leżących poza terenami zurbanizowanymi i przeznaczonymi do zurbanizowania, zachowanie w dotychczasowym użytkowaniu łąk i pastwisk w dolinach rzek oraz śródpolnych obniżeniach i wąwozach, zgodnie z warunkami przyrodniczymi, z uwzględnieniem:
 - † przywrócenia właściwych stosunków wodnych w glebach – konserwacja istniejących urządzeń melioracyjnych, poprawne zabiegi melioracyjne na terenach tego wymagających
 - † polepszenia kultury uprawy gleby (lepsze wykorzystanie nawozów organicznych w gospodarstwach rolnych)
 - † wykluczenia zabudowy z rolniczej przestrzeni gminy za wyjątkiem:
 - ⌘ obszarów urbanistycznych (stref aktywizacji)

- ☞ realizacji gospodarstw specjalistycznych lub wielkoobszarowych
- ☞ niezbędnej infrastruktury komunikacyjnej i technicznej

X zamkniętego i zrekultywowanego składowiska odpadów w miejscowości Kłatwy podlegającego monitoringowi na podstawie przepisów odrębnych,
 · promowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii przez odbiorców indywidualnych. (np. kolektory słoneczne).

4.10. Kierunki i zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej

Lasy podlegają ustawowej ochronie przed zmianą sposobu użytkowania. Przy niskiej lesistości jaka występuje w gminie, szczególnego znaczenia nabiera pozaprodukcyjna rola lasów, w tym ich korzystny wpływ na:

- ☞ równowagę przyrodniczą rejonu gminy
- ☞ ochronę gleb, wód, flory i fauny
- ☞ warunki życia ludzi
- ☞ fizjonomię krajobrazu.

Ważnym kierunkiem polityki przestrzennej gminy winno być zalesianie gruntów marginalnych, nieprzydatnych do produkcji rolniczej, terenów poeksploatacyjnych **oraz innych, wskazanych na rysunku studium.**

Celem wiodącym jest utrzymanie dotychczasowego znaczenia gospodarki leśnej jako jednej z funkcji obszaru poprzez :

- ⑩ ograniczenie funkcji produkcyjnych lasów przez funkcje ochronne
- ⑩ ochronę istniejących lasów przed zmianą przeznaczenia na nieleśne
- ⑩ regulację granicy rolno - leśnej z przeznaczeniem do zalesienia gleb nieprzydatnych rolniczo (nieużytki, odłogi)
- ⑩ prowadzenie gospodarki w oparciu o plany urządzeniowe lasów, przy zachowaniu trzebieży drzewostanów
- ⑩ preferowanie różnorodności systemów ekologicznych lasów, zgodnych z naturalnym siedliskiem
- ⑩ zapobieganie szkodom wyrządzonym przez zwierzynę przez sterowanie liczebnością populacji
- ⑩ przestrzeganie zasad ochrony rezerwatu „Skarpa Dobużańska” - ochrona zbiorowisk kserotermicznych z rzadkimi gatunkami roślin stepowych,
- ⑩ zachowanie istniejących rowów, oczek wodnych i dróg leśnych na terenach leśnych,
- ⑩ na terenach preferowanych doleśień należy uwzględnić istniejące stanowiska archeologiczne oraz przebiegi liniowych urządzeń infrastruktury technicznej,
- ⑩ zakaz nowej zabudowy nie związanej z gospodarką leśną na terenach leśnych,
- ⑩ dopuszcza się możliwość lokalizacji niezbędnych sieciowych elementów infrastruktury technicznej.

4.11. Kierunki i zasady rozwoju turystyki

Gmina nie posiada znaczących walorów dla rozwoju turystyki:

- ∞ niska lesistość obszaru, z czego większość lasów jest nieprzydatna dla rekreacji z powodu niekorzystnych warunków mikroklimatycznych
- ∞ tereny przyległe do wód płynących stanowią cenne zasoby biotyczne wskazane do objęcia ochroną.

Wykorzystując jednak dobrą dostępność komunikacyjną, wartości dziedzictwa kulturowego należy podjąć działania umożliwiające rozwój turystyki jako źródła dochodu mieszkańców. W celu zwiększenia atrakcyjności obszaru należy:

- ⑩ wyznaczyć szlaki turystyki pieszej i rowerowej oraz wyposażyć je w miejsca wypoczynku i biwakowania, małą gastronomię, urządzenia sanitarne
- ⑩ ułatwić powstawanie i promowanie gospodarstw agroturystycznych:
 - ∞ spędzenie rodzinnych wakacji w gospodarstwie
 - ∞ stworzenie nowych form wypoczynku – jazda konna, kuligi
 - ∞ podnieść stan sanitarny miejscowości poprzez rozwój infrastruktury technicznej oraz podjąć działania estetyzujące gminę oraz gospodarstwa rolnicze.

5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

5.1. System komunikacyjny

Dostępność komunikacyjna drogowa (zewnętrzna i wewnętrzna) należy do jednych z podstawowych czynników rozwoju gminy. Warunkuje ona prawidłowy rozwój i funkcjonowanie struktury przestrzennej gminy. Zapewnia bowiem:

- ∞ powiązania zewnętrzne gminy z układem krajowym oraz z najbliższymi miastami i gminami sąsiednimi,
- ∞ wewnętrzną obsługę komunikacyjną,
- ∞ komunikację autobusową mieszkańców.

5.1.1. Kierunki i zasady rozwoju komunikacji i transportu drogowego

Proponowany układ komunikacyjny oparto na dotychczasowych kierunkach zawartych w poprzednich planach i opracowaniach planistycznych, w tym studium zagospodarowania przestrzennego b. woj. zamojskiego, elementów strategii rozwoju

woj. lubelskiego.

Akceptuje się stan istniejący, uzupełniając go o niezbędne elementy. Podstawa prawna to aktualnie obowiązujące akty prawne, mające związek z nową strukturą organizacyjną, będącą efektem reformy administracyjnej państwa.

Sieć dróg zapewniających zewnętrzne powiązania komunikacyjne gminy Tyszowce z regionem i gminami sąsiednimi stanowią:

☒ *droga wojewódzka nr 850 relacji: Tomaszów Lubelski – Józefówka – Alojzów, dla której należy przewidzieć parametry techniczno-użytkowe odpowiednie dla drogi klasy G.*

☒ *drogi powiatowe:*

☞ *droga klasy „G” nr 3268L (poprzednio nr 48212) relacji: Wólka Łabuńska – Komarów-Osada – Przewale,*

☞ *droga klasy „Z” nr 3276L (poprzednio nr 48347) relacji: Horyszów – Przewale,*

☞ *droga klasy „Z” nr 3278L (poprzednio nr 48352) relacji: Kotlice – Wakijów,*

☞ *droga klasy „L” i „Z” nr 3283L (poprzednio nr 48346 i 48377) relacji: Zubowice – Czartowczyk – Czartowiec,*

☞ *droga klasy „Z” nr 3421L (poprzednio nr 48349 i 48376) relacji: Werbkowice – Malice – Wakijów – Tyszowce (ul. Partyzantów, ul. Targowa) – Czartowiec – Łaszczów,*

☞ *droga klasy „Z” nr 3437L (poprzednio nr 48369) relacji: Lipowiec – Stara Wieś – Wereszyn,*

☞ *droga klasy „Z” nr 3500L (poprzednio nr 48353) relacji: Perespa – Czermno,*

☞ *droga klasy „G” nr 3511L (poprzednio nr 48375) relacji: Tyszowce (ul. Kościelna) – Dobużek – Łaszczów,*

☞ *droga klasy „Z” nr 3512L (poprzednio nr 48379) relacji: Żulice – Dutrów – Kryszyn – Nabróż – dr. pow.3511L.*

· drogi gminne

Dla kształtowania dobrej dostępności komunikacyjnej przewiduje się:

- ☒ poprawę stanu technicznego dróg – sukcesywna modernizacja z dopuszczeniem punkowych korekt przebiegu,
- ☒ systematyczną rozbudowę układu komunikacyjnego wraz z udostępnianiem nowych terenów do zainwestowania,
- ☒ modernizację i budowę chodników, oświetlenia oraz przystanków komunikacji zbiorowej,
- egzekwowanie utrzymania linii zabudowy przy drogach,
- ☒ rozwój systemu ścieżek i tras rowerowych i tras rowerowych o znaczeniu ponadlokalnym,
- ☒ budowę tras rowerowych w obrębie linii rozgraniczających dróg lub niezależnych od układu komunikacji samochodowej.

Przyjmuje się zasadnicze kierunki rozwoju układu komunikacyjnego drogowego:

☒ zapewnienie obsługi ruchu zewnętrznego i wewnętrznego o odpowiednich parametrach technicznych

i standardach,

☒ utrzymanie istniejących powiązań drogowych z dopuszczeniem ich modernizacji, przebudowy i adaptacji do wyższych parametrów technicznych,

☒ rozbudowę powiązań drogowych w obrębie gminy odpowiednio od rozwoju struktur zabudowanych,

☒ stosowanie technologii i metod mających na celu ograniczanie negatywnych skutków oddziaływania ruchu komunikacyjnego na środowisko i zdrowie ludzi,

☒ zapewnienie obsługi wewnętrznej gminy poprzez pozostałe istniejące i projektowane drogi i ulice wewnętrzne,

☒ dopuszcza się realizację ścieżek rowerowych.

☒ w obrębie terenów budowlanych dopuszcza się ustalenie w planach miejscowych dodatkowych dróg, w tym dróg wewnętrznych oraz pieszych i rowerowych ciągów komunikacyjnych. Szerokości dróg wewnętrznych oraz ciągów pieszo-jezdnych do określania na etapie sporządzania planów miejscowych.

5.1.2. Transport kolejowy

Przez teren gminy nie przebiegają linie kolejowe.

5.1.3. Obsługa komunikacji drogowej wymagać będzie realizacji urządzeń obsługi motoryzacji:

⑩ stacji diagnostyki i napraw pojazdów,

⑩ parkingów (w liniach rozgraniczających dróg),

⑩ stacji paliw,

⑩ rozwoju publicznej komunikacji pasażerskiej przez zwiększenie częstotliwości kursowania (tam, gdzie jest taka potrzeba), punktualności i podniesienie standardu obsługi podróżnych na liniach:

☞ międzymiastowych lokalnego zasięgu,

☞ międzymiastowych dalekiego zasięgu,

☞ prywatnej lokalnej komunikacji pasażerskiej.

5.2. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

Zaopatrzenie w wodę

Zakłada się, że podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę będą grupowe wodociągi komunalne. Kierunkowym działaniem winno być :

☞ opracowanie projektu technicznego i realizacji sieci wodociągowej na całym obszarze gminy, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej na terenie gminy i na obszarach pozbawionych sieci wodociągowej w miarę identyfikowania potrzeb na terenach przeznaczonych do zabudowy i wyznaczonych w Studium oraz tam, gdzie standard obsługi jest niepełny;

☞ powszechne opomiarowanie odbiorców wody w celu racjonalizacji korzystania z wody ujęć głębinowych

☞ istniejące studnie głębinowe należy zabezpieczyć jako ujęcia awaryjne

☞ wykorzystanie na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę z czterech ujęć wód podziemnych wraz z

- sieciami, zlokalizowanych na terenie miejscowości: Tyszowce, Czartowczyk, Niedźwiedzia Góra, Mikulin,
- ☞ wykorzystanie wód powierzchniowych jedynie dla potrzeb rolnictwa i dla celów gospodarczych, a także przeciwpożarowych;
 - ☞ ochrona ujęć wód podziemnych poprzez respektowanie ustaleń zawartych w decyzjach dotyczących ich ochrony.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

W zakresie odprowadzania ścieków ustala się:

- odprowadzenie ścieków sanitarnych do istniejącej oczyszczalni ścieków w Tyszowcach, z możliwością jej modernizacji i rozbudowy,
- na pozostałym obszarze gminy, tj. z terenów będących poza zasięgiem kanalizacji sieciowej, realizację indywidualnych, przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych lub systemów grupowych.

Zaopatrzenie w gaz i ciepłownictwo

W zakresie sieci gazowej ustala się możliwość zaopatrzenia mieszkańców gminy w gaz ziemny, w oparciu o opracowaną koncepcję programową gazyfikacji gminy. Utrzymuje się istniejące urządzenia i sieci gazowe z prawem ich modernizacji.

W zakresie zaopatrzenia w ciepło ustala się:

- ☞ dążenie do wykorzystywania w źródłach ciepła paliw czystych ekologicznie, z zastosowaniem technologii zapewniających minimalizowanie emisji gazów i pyłów do powietrza,
- ☞ dopuszczenie i promowanie stosowania rozwiązań w oparciu o źródła energii odnawialnej, w tym kolektorów słonecznych, paneli fotowoltaicznych oraz pomp ciepła,
- ☞ utrzymanie i modernizacja istniejącej sieci ciepłowniczej,
- ☞ utrzymanie indywidualnych rozwiązań w zakresie zaopatrzenia w ciepło.

Telekomunikacja

Kierunki rozwoju telekomunikacji to :

- ☞ uzupełnienie połączeń poprzez telefonię bezprzewodową
- ☞ rozbudowa połączeń telefonii kablowej.

W zakresie rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej:

⑩ przewiduje się możliwość lokalizacji sieci telekomunikacyjnych zarówno w tradycyjnych, jak i w nowych technologiach, w tym budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury światłowodowej,

⑩ dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do potrzeb mieszkańców gminy poprzez pełne wykorzystanie i utrzymanie istniejących urządzeń, które spełniają obowiązujące standardy,

⑩ należy objąć gminę zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym, połączonym z systemami sieci internetowych: wojewódzkim i krajowym, w tym celu należy zwiększyć dostępność do sieci internetowej wskazując rozwój szerokopasmowego dostępu do Internetu, urządzenie ogólnodostępnych kawiarenek internetowych, rozwój sieci bezprzewodowych oraz budowę systemu nieodpłatnego dostępu do internetu

⑩ zakłada się rozwój systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych), stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i regionie.

Gospodarka odpadami stałymi

W zakresie gospodarki odpadami ustala się:

- ⌘ realizowanie gospodarki odpadami zgodnie z regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie miasta i gminy Tyszowce,
- ⌘ selektywną zbiórkę odpadów i prowadzenie działań służących wzrostowi odzysku odpadów,
- ⌘ utrzymanie wywozu odpadów do Zakładu Zagospodarowania Odpadami w Łaskowie (gm. Mircze) oraz Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Dębowcu (gm. Skierbieszów),
- ⌘ organizacja punktu zbierania odpadów niebezpiecznych,
- ⌘ likwidacja dzikich wysypisk,
- ⌘ minimalizowanie negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko,
- ⌘ uwzględnianie ustaleń aktualnego Wojewódzkiego Programu Gospodarki Odpadami
- ⌘ monitoring zamkniętego i zrehabilitowanego składowiska odpadów w miejscowości Kłątwy zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami odrębnymi.

Elektroenergetyka

Kierunki działania w zakresie elektroenergetyki to:

- ⌘ utrzymanie sprawności sieci średnich i niskich napięć, ich modernizacja i rozbudowa w zależności od zapotrzebowania na energię
- ⌘ minimalizowanie uciążliwości linii i urządzeń elektroenergetycznych poprzez realizację linii kablowych na terenach zwartej zabudowy oraz terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych i kulturowych
- ⌘ utrzymanie rozdzielni mocy (GPZ) 110/15 kV, tras przebiegu linii energetycznych 110 kV oraz tranzytowej Dobrotwor (Ukraina) – Zamość 220 kV wraz ze strefą bezpieczeństwa
- ⌘ *w wyznaczonych terenach przewiduje się lokalizację elektrowni wiatrowych oraz biogazowni,*
- ⌘ *ustala się ponadto:*
 - Ⓣ *zagospodarowanie terenu należy wykonywać w sposób możliwie nie kolidujący z istniejącymi urządzeniami elektroenergetycznymi,*
 - Ⓣ *przewiduje się możliwość rozbudowy sieci elektroenergetycznej poprzez budowę nowych linii średniego i niskiego napięcia oraz stacji transformatorowych (na rysunku studium nie wskazano sposobów rozbudowy sieci),*
 - Ⓣ *wzdłuż trasy linii elektroenergetycznych ustala się pasy techniczne wolne od zabudowy w odległościach od osi linii:*
 - 25 m dla linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia 220 kV,
 - 18 m dla linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia 110 kV z zastrzeżeniem, iż szerokość

ta określona została dla budynków mieszkalnych, natomiast dla budynków gospodarczych, niemieszkalnych, w których czasowo mogą przebywać ludzie dopuszcza się uzgodnienie indywidualne

- 6,0 m dla linii elektroenergetycznych średniego napięcia,

- 2,5 m dla linii napowietrznych nN 0,4kV,

- 1,0 m dla linii kablowej SN 15kV,

- 0,5 m dla linii kablowej SN 0,4 kV,

Ⓣ w pasach technicznych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia zakazuje się lokalizacji nowych budynków,

Ⓣ na wszystkich obszarach przewidzianych pod zalesianie i zadrzewianie zgodnie z normą PN-E-05100-1 należy pozostawić pod istniejącymi liniami elektroenergetycznymi wolną od nasadzeń drzew wysokich odpowiednio:

- dla linii napowietrznych SN 15kV – pas o szerokości 13,0 m (po 6,5 m od osi linii),

- dla linii napowietrznej 0,4 kV – pas o szerokości 3,0 m (po 1,5 m od osi linii),

- dla linii kablowych 15kV i 0,4kV – pas o szerokości 3,0 m (po 1,5 m od osi linii),

- w pozostawionych pasach dopuszcza się sadzenie pod linią drzew nie przekraczających wysokości 2,0 m oraz pozostawienie powierzchni niezalesionej w odległości co najmniej 4,0 m od słupa,

Ⓣ lokalizacja budynków w pasach technicznych linii elektroenergetycznych średniego napięcia w minimalnych odległościach ustalanych z uwzględnieniem wymogów wynikających z przepisów i norm indywidualnie dla danego rodzaju budynku i linii,

Ⓣ wszelkie projektowane obiekty o wysokości równej i większej od 50 m npt. podlegają zgłoszeniu do Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP.

Odnawialne źródła energii

– adaptuje się istniejące elektrownie wiatrowe;

⌘ w celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców oraz środowiska przyrodniczego wyznaczone zostały strefy z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu, w których obowiązuje zakaz lokalizacji funkcji wymagających ochrony przed hałasem przekraczającym odpowiednio 40 dB i 45 dB w porze nocnej,

⌘ lokalizacja farm fotowoltaicznych o mocy powyżej 100kW planowana we wschodniej części gminy w sąsiedztwie istniejących elektrowni wiatrowych

⌘ na obszarze gminy możliwa jest lokalizacja urządzeń wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych, po spełnieniu warunków wynikających z przepisów odrębnych;

⌘ dopuszcza się lokalizację obiektów infrastruktury technicznej oraz podziemnych i nadziemnych sieci infrastruktury technicznej.

⌘ w terenach przeznaczonych do zabudowy dopuszcza się realizację mikroinstalacji służących wytwarzaniu energii ze źródeł odnawialnych oraz lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy nieprzekraczającej 100 kW (fotowoltaika).

⌘ w terenach oznaczonych symbolem P i P,U dopuszcza się również realizację instalacji służących wytwarzaniu energii ze źródeł odnawialnych o mocy przekraczającej 100 kW;

⌘ lokalizacja paneli fotowoltaicznych w pobliżu istniejących linii elektroenergetycznych z zachowaniem warunków określonych w polskich normach;

⌘ przy lokalizacji paneli fotowoltaicznych wskazane jest zachowanie w obszarach na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW, pasa o szerokości 50,0 m stanowiącego bufor ochronny dla wyznaczonej na rysunku studium rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmującej tereny łąk i pastwisk, w tym stanowiącej od strony północnej korytarz ekologiczny KPdC-2B Lasy Roztocza – Doliny Bugu;

⌘ na etapie sporządzania planu miejscowego wskazana jest potrzeba wygospodarowania wolnych przestrzeni pomiędzy terenami przeznaczonymi do zabudowy panelami fotowoltaicznymi, celem umożliwiania migracji fauny i flory, jak również zachowania bioróżnorodności tych terenów.

6. Kierunki i zasady rozwoju systemów przeciwdziałania na wypadek szczególnych zagrożeń oraz obronności państwa

6.1. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych, w tym stref ochronnych wynikających z decyzji lokalizacyjnych wydanych przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w związku z realizacją inwestycji w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa

6.1.1. Tereny zamknięte i ich strefy ochronne

Przez tereny zamknięte rozumie się, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami odrębnymi, tereny o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określone przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych.

Na terenie gminy Tyszowce nie występują tereny zamknięte i ich strefy ochronne.

6.1.2. Ochrona przeciwpożarowa

Zapewnienie ochrony przeciwpożarowej wymaga utrzymania istniejących jednostek OSP oraz ich obiektów kubaturowych, a także:

- ⑩ rozbudowę obiektów zgodnie z potrzebami
- ⑩ uzupełnienie wyposażenia w specjalistyczny sprzęt p.poż., jednostki transportu oraz sprzęt ratownictwa drogowego
- ⑩ utrzymanie współpracy z Państwową Strażą Pożarną
- ⑩ wiosenne podtopienia wodami pośniegowymi lub podeszczowymi likwidować siłami straży pożarnych z udziałem służb ochrony cywilnej.

6.1.3. Zasady rozwoju systemów obronności państwa i bezpieczeństwa ludzi:

- ⑩ utrzymanie niezbędnych awaryjnych ujęć wody w poszczególnych sołectwach
- ⑩ utrzymanie gotowości urządzeń energetycznych dla zasilania komunalnych ujęć wody
- ⑩ utrzymania sieci drogowej zapewniającej ewakuację ludności oraz wykonywanie manewrów ratowniczych
- ⑩ stworzenie warunków niezbędnych do przetrwania ludności w sytuacjach zagrożenia życia, w zakresie zaopatrzenia w żywność, wodę, leki i środki sanitarne, energię elektryczną, paliwa, itp.
- ⑩ zapewnienie sprawnej akcji gaśniczej, likwidacji skażeń, ochrony płodów rolnych
- ⑩ zapewnienie warunków ciągłości kierowania obroną cywilną (stanowiska kierowania, środki łączności)

6.2. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych

6.2.1. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią

Stopień zagrożenia powodziowego w dolinach rzecznych determinowany jest zarówno czynnikami naturalnymi, takimi jak: rzeźba terenu, gleba, budowa geologiczna, szata roślinna, natężenie opadów atmosferycznych, powierzchnia i ukształtowanie zlewni i jej poszczególnych dopływów, jak również czynnikami antropogenicznymi, takimi jak: regulacja koryt rzecznych, infrastruktura hydrotechniczna, stopień zagospodarowania dolin rzecznych. W granicach gminy Tyszowce, występują tereny zagrożone powodzią, które wskazane są na rysunku studium.

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zagospodarowanie terenów nie może:

- naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza,
- naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym,
- stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków,
- naruszać funkcjonowania infrastruktury krytycznej,
- utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym.

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zakazuje się:

- gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody oraz przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania,
- lokalizowania nowych nowych cmentarzy.

W obszarze szczególnego zagrożenia powodzią:

- dopuszcza się adaptację zrealizowanych budynków z możliwością ich rozbudowy, remontów i zmiany sposobu użytkowania dla istniejących terenów zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej jednorodzinnej, zabudowy usługowej znajdujących się w zasięgu obszaru szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia raz na 100 lat,
- zabrania się lokalizowania nowej zabudowy.
- należy uwzględniać wymagania ochrony przeciwpowodziowej oraz respektować ustalone w przepisach odrębnych zakazy i ograniczenia w zagospodarowaniu terenów lub uzyskać zwolnienie z tych zakazów od właściwego dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej, zgodnie z przepisami ustawy Prawo wodne.

6.2.2. Obszary osuwania się mas ziemnych

Zgodnie z rejestracją i inwentaryzacją naturalnych zagrożeń geologicznych na terenie całego kraju (ze szczególnym uwzględnieniem osuwisk oraz innych zjawisk geodynamicznych - <http://www.geozagrozenia.agh.edu.pl/>) na terenie gminy Tyszowce nie stwierdzono występowania osuwisk mas ziemnych.

W przypadku stwierdzenia obszarów narażonych na osuwanie się mas ziemnych, jej granice oraz odpowiednie zasady zagospodarowania należy ustalić w planach miejscowych.

III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. Kierunki zagospodarowania przestrzennego odnoszą się do stref, obszarów i terenów o zróżnicowanych warunkach rozwoju
2. Na podstawie uwarunkowań rozwoju gminy wyodrębniono strefy o dominujących funkcjach:

I – Strefa ekologiczna obejmująca obszary tworzące przyrodniczy system gminy: doliny rzek Huczwy i Sieniochy, kompleks leśny Popówka i Nowinka, Las Czartowczyk i Las Kłątwiecki oraz suche obniżenia dolinne i wąwozy.

W strefie wydziela się:

Ia – Obszary leśne, dla których ustala się:

- ☞ zakaz zmiany użytkowania terenu na cele nieleśne
- ☞ prowadzenie gospodarki w oparciu o plany urządzeniowe lasów
- ☞ w lasach ochronnych, obowiązek prowadzenia gospodarki zgodnie z funkcją, dla której zostały powołane
- ☞ regulacja granicy rolno – leśnej z uwzględnieniem zalesienia gruntów marginalnych, odłogujących, wyrobisk poeksploatacyjnych itp., przy doborze drzewostanu zgodnie z typem siedliska
- ☞ wykluczenie lokalizacji zabudowy mieszkaniowej w odległości do 50 m od linii brzegowej lasu
- ☞ wykluczenie sytuowania obiektów uciążliwych dla środowiska leśnego w odległości od 100 do 200 m od linii brzegowej lasu (w zależności od warunków naturalnych)

Ib – Obszary dolin rzecznych Huczwy, Sieniochy dla których ustala się :

- ☞ zakaz zabudowy, za wyjątkiem niezbędnych urządzeń hydrotechnicznych, infrastruktury technicznej, niekubaturowych urządzeń rekreacyjnych
- ☞ utrzymanie i wprowadzenie roślinności stanowiącej zabudowę biologiczną cieków wodnych
- ☞ możliwość prowadzenia prac melioracyjnych z zakazem zmiany stosunków wodnych mogących przyczynić się do obniżenia zwierciadła wód podziemnych
- ☞ dopuszcza się możliwość realizacji małych zbiorników wodnych na istniejących ciekach.

Ic - Proponowany obszar chronionego krajobrazu dla którego przewiduje się objęcie ochroną prawną w randze obszaru chronionego krajobrazu:

- ☞ wykluczenie lokalizowania obiektów degradujących walory krajobrazowe
- ☞ utworzenie rezerwatu obejmującego ochroną stanowiska susła perełkowanego

II – Strefa usługowo – mieszkaniowa obejmująca ośrodek miejski Tyszowce, dla której ustala się:

- ☞ utrzymanie i rozwój usług publicznych i komercyjnych z zakresu administracji, finansów, ubezpieczenia, służby zdrowia, kultury, edukacji, transportu, handlu, itp.
- ☞ utrzymanie i rozwój mieszkalnictwa niskiej intensywności, w tym budownictwa komunalnego z urządzeniami obsługi mieszkańców
- ☞ możliwość lokalizacji działalności gospodarczej o charakterze usługowym pod warunkiem, że jej uciążliwość nie przekroczy granic terenu, do którego inwestor ma tytuł prawny
- ☞ obowiązek określenia w miejscowym planie wielkości działek, gabarytów budynków, urządzeń infrastruktury technicznej.

III – Strefa mieszkaniowo – usługowa obejmuje zwarty obszar zabudowy wsi: Zamłynie, Przewale, Perespa, Kazimierówka, Czermno, Czartowiec, Soból, Mikulin, Kłątwy dla której ustala się:

- ☞ wiodącą funkcją jest mieszkalnictwo zagrodowe z usługami towarzyszącymi
- ☞ dopuszcza się realizację mieszkalnictwa rolniczego i jednorodzinnego oraz usług publicznych i komercyjnych na zasadzie uzupełnienia istniejącej zabudowy
- ☞ dopuszcza się realizację usług rzemieślniczych i produkcyjnych pod warunkiem, że zasięg ewentualnej uciążliwości obiektów i urządzeń nie przekroczy granicy działki, do której inwestor ma tytuł prawny.

IV – Strefa produkcyjno – techniczna (oznaczona na rysunku studium), do której ustala się:

- ☞ kontynuację istniejącej działalności gospodarczej z możliwością zmiany funkcji budynków i terenów, pod warunkiem nie pogorszenia stanu środowiska przyrodniczego
- ☞ dopuszcza się lokalizację obiektów przemysłu rolno-spożywczego, obsługi rolnictwa (bazy, składy), obiektów produkcyjnych rolnictwa, obiektów usług technicznych, rzemiosła produkcyjnego oraz usług komercyjnych pod warunkiem:
 - b) zamknięcia ewentualnej strefy uciążliwości obiektów i urządzeń w granicach działki, do której inwestor ma tytuł prawny
 - c) urządzenia zieleni izolacyjnej od terenów o różnych funkcjach

d) wykluczenia działalności gospodarczej szczególnie uciążliwej dla środowiska przyrodniczego i ludzi

☞ zachowanie istniejących usług zdrowia (Dom Opieki Społecznej),

V – Strefa rolno – osadnicza obejmująca wszystkie jednostki wiejskie wraz z otaczającą je rolniczą przestrzenią produkcyjną, w której wydzielono:

Va – Obszar z dopuszczeniem zabudowy, dla którego ustalono:

☞ zachowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej, gospodarczej i usługowej

☞ dopuszcza się realizację zabudowy mieszkaniowej usługowej i produkcyjnej oraz zmianę przeznaczenia terenów dla nowych funkcji pod warunkiem niekolizyjności ze środowiskiem przyrodniczym, funkcją dominującą i istniejącym zagospodarowaniem

Vb – Obszar z zakazem zabudowy, w którym obowiązuje wykluczenie wszelkiej zabudowy poza niezbędną infrastrukturą techniczną i trasami komunikacyjnymi.

VI – Strefa energetyki odnawialnej obejmująca obszar na terenie obrębu Tyszowce oraz Mikulin (oznaczona na rysunku studium), dla której ustala się:

– zachowanie istniejących elektrowni wiatrowych,

☞ lokalizacja urządzeń wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych o mocy powyżej 100kW ze wskazaniem na tworzenie farm fotowoltaicznych,

☞ wykluczenie wszelkiej zabudowy związanej z lokalizacją funkcji wymagających ochrony przed hałasem przekraczającym 45dB w porze nocnej w wyznaczonych rysunkiem studium strefach ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie i zagospodarowaniu terenów,

☞ dopuszczenie zabudowy w terenach wskazanych rysunkiem studium, za wyjątkiem tej, która związana jest z lokalizacją funkcji wymagających ochrony przed hałasem przekraczającym 40dB w porze nocnej, w wyznaczonych rysunkiem studium strefach ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie i zagospodarowaniu terenów,

☞ dopuszczenie realizacji wszelkiej niezbędnej infrastruktury technicznej i tras komunikacyjnych;

☞ przy lokalizacji paneli fotowoltaicznych wskazane jest zachowanie w obszarach na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW, pasa o szerokości 50,0 m stanowiącego bufor ochronny dla wyznaczonej na rysunku studium rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmującej tereny łąk i pastwisk, w tym stanowiącej od strony północnej korytarz ekologiczny KPdC-2B Lasy Roztocza – Doliny Bugu;

☞ na etapie sporządzania planu miejscowego wskazana jest potrzeba wygoszpodarowania wolnych przestrzeni pomiędzy terenami przeznaczonymi do zabudowy panelami fotowoltaicznymi, celem umożliwiania migracji fauny i flory, jak również zachowania bioróżnorodności tych terenów.

IV. OBSZARY OBJĘTE OBOWIĄZKIEM SPORZĄDZANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także

obszary przestrzeni publicznej

1.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych

Niniejsze Studium nie wyznacza takich obszarów.

1.2. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości

Obecnie nie występują w granicach miasta i gminy tereny przewidziane do obowiązkowego sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ze względu na potrzebę przeprowadzenia scalenia i podziału gruntów na działki budowlane.

Potwierdzenie zasadności, określenie granic terenów wymagających scalenia i podziału, uściślenie warunków scaleń i podziału nieruchomości, nastąpi na etapie sporządzania planów miejscowych.

1.3. Obszary przestrzeni publicznej

Obszar przestrzeni publicznej to obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne.

Do obszarów przestrzeni publicznej należą ogólnie dostępne tereny zieleni, tereny, miejsca, obiekty turystyki, sportu i rekreacji, kultury, sakralne, jak: parki, skwery, miejsca uczczenia pamięci, cmentarze, świetlice, domy kultury, miejsca ekspozycji, wystawy, muzea, kościoły, z bezpośrednim otoczeniem.

Na terenie miasta i gminy Tyszowce nie zachodzi konieczność sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla przestrzeni publicznych. Główne kierunki działań w zakresie urządzania przestrzeni publicznej dotyczą dostosowania istniejących terenów i obiektów dla zaspokojenia potrzeb lokalnej społeczności.

2. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne

Gmina Tyszowce nie posiada pokrycia planami miejscowymi całości dla terenów zlokalizowanych w granicach administracyjnych, co uniemożliwia pełną koordynację czasoprzestrzenną realizacji zamierzeń inwestycyjnych.

Rozwój gospodarczy gminy wymusza wyznaczenie nowych terenów rozwojowych, zarówno w dziedzinie gospodarczej, usługowej, jak i mieszkaniowej. Obszary o szczególnym przeznaczeniu wymagają sporządzenia miejscowych planów, które umożliwią ich prawidłowe zagospodarowanie i funkcjonowanie oraz niezbędną ochronę środowiska.

Przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, które wymagają stosownej zgody następuje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w trybie ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w świetle przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wymagają przeznaczane na cele nierolnicze, grunty rolne stanowiące użytki rolne klas I–III, grunty leśne stanowiące własność Skarbu Państwa, pozostałe grunty leśne. Przeznaczenie tych gruntów na cele inne niż rolne i leśne, wymaga uzyskania zgód właściwych w tym zakresie organów administracji publicznej. W Studium nie określa się obszarów, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego z koniecznością uzyskania zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, bądź ich zmiany sporządzane będą wedle rozwoju i potrzeb społeczności lokalnej.

3. Wytyczne dla realizacji planów miejscowych, bądź ich zmian

- ☞ Linie rozgraniczające tereny o różnym przeznaczeniu mogą podlegać pewnym korektom (uściśleniu) w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

- ⌘ Zgodne z ustaleniami Studium jest przyjmowanie w ustaleniach planów miejscowych bardziej rygorystycznych i zawężonych regulacji niż te, które zostały określone w niniejszym dokumencie. W szczególności dotyczy to ustaleń odnoszących się do przeznaczenia terenów.

V. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

1. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym

Określenie potrzeb realizacji inwestycji celu publicznego, należy do głównych zadań studium, mają one bowiem kluczowe znaczenie dla warunków życia mieszkańców i funkcjonowania gminy.

W studium adaptuje się istniejące oraz ujęte w dotychczasowych planach miejscowych tereny i obiekty przeznaczone na lokalizację celów publicznych, w rozumieniu art. 6 ustawy o gospodarce nieruchomościami i przepisów odrębnych. Na wyznaczonych terenach przewiduje się poprawę warunków funkcjonowania, modernizację i rozbudowę istniejących obiektów i urządzeń infrastruktury, uzupełnienie wyposażenia gminy w usługi podstawowe i elementarne, co pozwoli na poprawę ich dostępności, korzystniejszą organizację przestrzenną obsługi i standardu życia ludności.

Zakres i rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym obejmuje:

- administracja, usługi oświaty, kultury, zdrowia, opiekuńczo – wychowawcze, łączności, sportu, i rekreacji, opieki społecznej, placówki szkolno – wychowawcze, obiekty bezpieczeństwa publicznego,
- modernizację i rozbudowę dróg gminnych i ścieżek rowerowych,
- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej: wodociągi, kanalizacja, elektroenergetyka,
- Ⓣ ochronę nieruchomości i obiektów stanowiących dobra kultury w rozumieniu przepisów o ochronie dóbr kultury,
- Ⓣ utrzymanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska.

W przypadku likwidacji usług publicznych, tereny i obiekty mogą być przeznaczone na inne usługi publiczne lub usługi komercyjne lub zostać zagospodarowane w taki sposób, jaki przeważa w bezpośrednim ich sąsiedztwie. Tereny te, w zależności od potrzeb społeczności lokalnej mogą być uzupełnione terenami przeznaczonymi m.in. na:

- zielen publiczną,
- komunikację drogową,
- obiekty infrastruktury technicznej,
- parkingi ogólnodostępne.

2. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa

Na terenie gminy Tyszowce nie występują obszary, na których przewidziano realizację zadań celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ujęte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego.

VI. OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ WZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY

Na terenie gminy Tyszowce nie ma ustanowionych i nie wyznacza się filarów ochronnych.

VII. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 7MAJA 1999 R. O OCHRONIE TERENÓW BYŁYCH

HITLEROWSKICH OBOZÓW ZAGŁADY

Na terenie gminy Tyszowce nie ma zlokalizowanych pomników zagłady i ich stref ochronnych w rozumieniu ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

VIII. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

Na terenie gminy Tyszowce nie występują obszary wymagające przekształceń lub rehabilitacji. Teren po zamkniętym składowisku odpadów w miejscowości Kłątwy został już zrehabilitowany w kierunku rolnym i podlega stałemu monitoringowi. Rehabilitacji wymagają natomiast tereny po wydobyciu złóż kopalin, które zostały wskazane na rysunku Studium, w związku z czym stanowią one będą jednocześnie obszary wymagające rekultywacji. Prowadzący eksploatację jest obowiązany sukcesywnie rekultywować tereny poeksploatacyjne oraz przywracać do właściwego stanu elementy przyrodnicze.

Ponadto wskazuje się do przekształceń, rehabilitacji i rekultywacji:

- obszary leśne z drzewostanem na siedliskach zdegradowanych,
- zdegradowane zabytki architektury i zespołów urbanistycznych poprzez zabiegi przywracające im wartość użytkową jaką jest rewaloryzacja i rewitalizacja, która dosłownie znaczy: przywrócenie do życia, ożywienie,
- Ⓣ wymianę, likwidację wyeksploatowanych elementów infrastruktury, jak np. napowietrzne linie elektroenergetyczne (w miarę możliwości rozważyć należy zamianę na linie kablowe), telekomunikacyjne, przewody wodociągowe.

Nie wyznacza się obszarów remediacji, na których to poddaje się gleby, ziemię i wody gruntowe działaniom mającym na celu usunięcie lub zmniejszenie ilości, kontrolowanie oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się substancji powodujących ryzyko, tak aby teren zanieczyszczony przestał stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, z uwzględnieniem obecnego i planowanego w przyszłości sposobu użytkowania terenu.

IX. OBSZARY ZDEGRADOWANE

W myśl ustawy o rewitalizacji obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym. Na terenie gminy Tyszowce nie wskazuje się obszarów zdegradowanych. Studium dopuszcza wyznaczenie obszaru zdegradowanego zgodnie z przepisami odrębnymi.

X. OBSZARY ROZMIESZCZENIA OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 2000 m²

Na terenie gminy Tyszowce nie przewiduje się rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

XI. UZASADNIENIE I SYNTEZA

1. Uzasadnienie zawierające objaśnienie przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń studium

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym studium jest dokumentem określającym politykę przestrzenną gminy i w pierwszym rzędzie stanowiącym podstawę do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Studium składa się z dwóch zasadniczych części: uwarunkowań – w której omówione zostały naturalne i antropogeniczne elementy ukształtowane w przestrzeni gminy oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego – w której omówione są podstawowe zasady kształtowania przyszłego zagospodarowania gminy.

Z punktu widzenia opracowywanych w przyszłości planów miejscowych istotniejsza jest część druga studium, w której są zawarte wytyczne dla projektantów sporządzających akty prawa miejscowego, odnośnie obszarów dla których gmina planuje opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Wyznaczono natomiast generalne zasady dotyczące rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy i kształtowania zagospodarowania.

W zakresie ochrony zasobów i wartości środowiska przyrodniczego studium ustala konieczność:

- ⑩ ochrony lokalnego systemu przyrodniczego, który tworzy dolina rzeki Huczwy oraz największe kompleksy leśne oraz współtworzą pozostałe tereny leśne oraz enklawy naturalnych siedlisk. Ochrona systemu przyrodniczego polegać ma głównie na jak najmniejszej ingerencji i zmian w obrębie wyznaczonych obszarów;
- ⑩ ochrony głównego zbiornika wód podziemnych GZWP 406;
- ⑩ proponowanego Obszaru Chronionego Krajobrazu
- ⑩ ochrony gleb;
- ⑩ ochrony surowców mineralnych;
- ⑩ zwiększenia zdolności retencyjnej obszaru gminy;
- ⑩ rewaloryzacji doliny rzeki Huczwy;
- ⑩ respektowania zasad obowiązujących w strefach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi;
- ⑩ ochrony obszarów Natura 2000.

W zakresie ochrony dóbr kultury i zabytków:

- ☞ ustanowiono strefy i ustalono zasady ochrony konserwatorskiej obiektów

zabytkowych na terenie gminy:

- ⑩ zespołów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków,*
- ⑩ obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków,*
- ⑩ zabytków archeologicznych,*
- ☞ ustalono zasady kształtowania harmonijnego krajobrazu kulturowego;*
- ☞ ustalono zasady utrzymania ciągłości tradycji i tożsamości ludności.*

Studium ustala również zasady kształtowania terenów zabudowanych odnosząc się do zasad kształtowania form zabudowy, a także zasad gospodarowania gruntami i rynkiem nieruchomości.

Kierunki rozwoju funkcji nierolniczych na terenie gminy obejmują:

- ☞ zasady rozwoju infrastruktury społecznej – edukacji, opieki zdrowotnej, opieki społecznej, sportu, bezpieczeństwa publicznego, podstawowych usług komercyjnych;*
- ☞ kierunki i zasady rozwoju przedsiębiorczości i wytwórczości.*

W studium ustalono również że rolnictwo i gospodarka żywnościowa pozostaną główną funkcją rozwojową gminy. W tym celu konieczne będzie podjęcie działań zmierzających do gruntownej modernizacji rolnictwa w powiązaniu z wielofunkcyjnym rozwojem obszarów wiejskich i edukacją. Obszar gminy leży w rejonie o najwyższej wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

W zakresie gospodarki leśnej – studium zakłada niewielkie zwiększanie lesistości gminy przy zachowaniu wymogów ekologizacji leśnictwa.

Ustalenia studium koncentrują się również na zagadnieniach rozwoju infrastruktury. W zakresie komunikacji drogowej – akceptuje się stan istniejący, uzupełniając go o niezbędne elementy zarówno w zakresie komunikacji zewnętrznej, stanowiącej powiązanie gminy z terenami gmin sąsiednich i regionem, jak również komunikacji wewnętrznej, stanowiącej powiązania pomiędzy poszczególnymi wsiami i jednostkami osadniczymi, a także urządzeń obsługi motoryzacji.

W zakresie rozwoju infrastruktury technicznej studium ustala zasady odnoszące się do:

- ☞ zaopatrzenia w wodę – z wodociągów grupowych i komunalnych,*
- ☞ odprowadzania i oczyszczania ścieków – poprzez rozbudowę sieci kanalizacji*

sanitarnej i propagowanie przydomowych oczyszczalni ścieków poza projektowanymi systemami zbiorczymi,

☞ elektroenergetyki – poprzez utrzymanie w sprawności istniejącego systemu zaopatrzenia w energię elektryczną oraz budowę urządzeń energetyki odnawialnej – elektrowni wiatrowych przy uwzględnieniu predyspozycji poszczególnych obszarów i zachowania wymogów ochrony środowiska,

☞ zaopatrzenia w gaz i ciepłownictwa – poprzez podjęcie starań w kierunku realizacji gazociągu wysokiego ciśnienia oraz rozwoju sieci gazowych średnioprężnych dla obszaru gminy,

☞ telekomunikacji – poprzez rozwój sieci telekomunikacyjnych przewodowych i bezprzewodowych,

☞ gospodarki odpadami stałymi – poprzez zapewnienie odbioru odpadów z obszaru całej gminy oraz wdrażanie selektywnej zbiórki odpadów.

Studium uwzględnia również możliwość wystąpienia szczególnych zagrożeń oraz odnosi się do spraw obronności państwa:

☞ zapewnienie ochrony przeciwpożarowej,

☞ zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej poprzez:

⑩ lokalizację zabudowy poza strefami narażonymi na niebezpieczeństwo powodzi,

⑩ zachowanie i tworzenie systemów retencji wód oraz zabezpieczeń przeciwpowodziowych,

⑩ wyposażenie jednostek straży pożarnej, doskonalenie procedur zapobiegania i przeciwdziałania klęsk i zagrożeń;

☞ rozwój systemów obronności państwa i bezpieczeństwa ludzi.

Ustalając kierunki zagospodarowania przestrzennego ustalono podział terytorium gminy na 5 stref funkcjonalnych:

I – Strefa ekologiczna obejmująca obszary tworzące przyrodniczy system gminy: doliny rzek Huczwy i Sieniochy, kompleks leśny Popówka i Nowinka, Las Czartowczyk i Las Kłątwiecki oraz suche obniżenia dolinne i wąwozy.

II – Strefa usługowo – mieszkaniowa obejmująca ośrodek miejski Tyszowce

III – Strefa mieszkaniowo – usługowa obejmuje zwarty obszar zabudowy wsi: Zamłynie, Przewale, Perespa, Kazimierówka, Czermno, Czartowiec, Soból, Mikulin, Kłątwy

IV – Strefa produkcyjno – techniczna (oznaczona na rysunku studium)

V – Strefa rolno – osadnicza obejmująca wszystkie jednostki wiejskie wraz z otaczającą

je rolniczą przestrzenią produkcyjną

Zmiany wprowadzone do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego na podstawie uchwały Nr XXXVII/246/2010 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 26 kwietnia 2010 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce, wyróżnione są w tekście ujednoliconym studium kursywą, a na rysunku studium dotyczą terenów oznaczonych równocześnie symbolami liczbowymi i literowymi oraz tych oznaczeń graficznych, które znajdują się w wydzielonej części legendy do rysunku. Wprowadzone zmiany wynikają z:

- Ⓢ analizy istniejącego stanu zagospodarowania,*
- Ⓢ obowiązków wynikających z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,*
- Ⓢ uwzględnienia obszarów i obiektów objętych ochroną na podstawie przepisów odrębnych,*
- Ⓢ przewidywanych przekształceń w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy związanych z przedsięwzięciami i inwestycjami planowanymi do realizacji w obszarze miasta i gminy Tyszowce,*
- Ⓢ przeprowadzonego opiniowania i uzgodnień projektu studium.*

Z punktu widzenia przyszłego zagospodarowania przestrzeni istotniejsza jest część studium zawierająca ustalenia dotyczące kierunków zagospodarowania przestrzennego. Z uwagi na to, że uchwała inicjująca zmiany studium Nr XXXVII/246/2010 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 26 kwietnia 2010 r. dotyczy jego zmiany, a nie jego aktualizacji, prace i przyjęte rozwiązania planistyczne skoncentrowały się na części opracowania dotyczącej właśnie kierunków zagospodarowania przestrzennego, co ma istotny wpływ na przyszłe procesy inwestycyjne na terenie gminy, a część dotyczącą uwarunkowań studium pozostawiono bez zmian do czasu podjęcia prac nad jego aktualizacją.

Zmiany studium opracowane zostały dla terenu gminy, uwzględniając główne korekty w zakresie:

- Ⓢ ustalenia nowych zasad zagospodarowania i granic dla terenów przeznaczonych pod zabudowę zagrodową, mieszkaniową jednorodzinną oraz związaną z prowadzeniem różnorodnej działalności gospodarczej w poszczególnych miejscowościach,*
- Ⓢ wprowadzenia do studium zasad gospodarowania wynikających z ustanowionych na terenie gminy Tyszowce obszarów Natura 2000,*

Ⓢ *zaktualizowania ustaleń dotyczących ochrony wartości kulturowych i zabytków na terenie gminy,*

Ⓢ *korekt dotyczących istotnych elementów planowanej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, w tym: likwidacji planowanej obwodnicy Tyszowiec w ciągu drogi wojewódzkiej oraz zmiany przebiegu planowanego gazociągu oraz planowanej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia w celu dopasowania przebiegów tych sieci na granicach gmin,*

Ⓢ *wprowadzenia terenów pod lokalizację farmy wiatrowej.*

2. Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu zmiany studium

1. Podstawa prawna opracowania:

- 1) art. 9 ust.1 w związku z art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1073);
- 2) uchwała Nr XXIX/181/2017 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 16 maja 2017 r. o przystąpieniu do sporządzenia zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Tyszowce (uchwalonego uchwałą Nr XLI/22/2012 Rady Miasta i Gminy Tyszowce z dnia 02 lipca 2002 r. z późn. zm.).

2. Zakres opracowania.

Zakres opracowania obejmuje zmianę funkcji:

- terenu położonego w Przewalu określonego w obowiązującym Studium jako obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej bez praw zabudowy oraz w części jako teren zalesień na funkcję zabudowy usługowej,
- terenu położonego w Zamłynie określonego w obowiązującym Studium jako teren zabudowy zagrodowej na funkcję zabudowy usługowej – usług motoryzacji z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej.

3. Uzasadnienie wprowadzanej zmiany Studium.

Na podstawie wyników analizy, o której mowa w art. 32 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w oparciu o przepisy ust. 2 w/w artykułu, w dniu 13 marca 2017 r. Rada Miejska w Tyszowcach podjęła uchwałę Nr XXVII/167/2017 w sprawie oceny aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Tyszowce.

W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono „Obowiązujące studium uważa się za niespełniające wszystkich aktualnie obowiązujących wymagań prawnych. Natomiast studium jest aktualne jako dokument stanowiący podstawę wewnętrznej polityki przestrzennej gminy do czasu przyjęcia niezbędnych aktualizacji w zakresie wynikającym z analizy”.

Wprowadzane nowe funkcje terenów nie dotyczą zasadniczych zmian struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Tyszowce, mają jedynie charakter uzupełniający obowiązkowy dokument. Zmiana Studium obejmuje korektę funkcji pojedynczych terenów zgodnie z potrzebami społecznymi.

Lokalizacja zabudowy usługowej na otwartych terenach rolniczych w Przewalu uwarunkowana jest specyfiką wprowadzanej funkcji (Ośrodek Edukacyjno-Szkoleniowy Polskiego Związku Łowieckiego ze strzelnicą myśliwską) zgodnie z przepisami rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 4 kwietnia 2000 r. z w sprawie wymagań w zakresie ochrony środowiska dotyczących budowy i użytkowania strzelnic; przy wariantowaniu lokalizacji przyjęto zasadę

minimalizacji konfliktów przestrzennych polegającą na wyborze rozwiązań najmniej kolizyjnych, bez naruszania gruntów rolnych wysokiej klasy bonitacyjnej (zabudowa usługowa lokalizowana jest na gruntach klasy bonitacyjnej IVa, IVb i V.

Lokalizacja zabudowy usługowej w Zamłynie jest zgodna z zasadą oszczędnego gospodarowania terenami, oznaczającą intensyfikację procesów urbanizacyjnych na obszarach już zagospodarowanych i ma na celu dywersyfikację ekonomiczną terenów wiejskich przez wykorzystanie ziemi i siły roboczej do prowadzenia działalności innej niż rolnicza (w tym przypadku działalności niezwiązanej z rolnictwem – usług motoryzacyjnych).

4. Synteza ustaleń projektu zmiany Studium.

Zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:

- 1) organ opracowujący dokument przeanalizował zgłaszane wnioski do zmiany Studium, uwzględniając interes społeczny, zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju Gminy Tyszowce; wprowadzana zmiana Studium jest zgodna z celami rozwoju Gminy Tyszowce określonymi w Strategii Rozwoju Gminy Tyszowce na lata 2015-2020 oraz z celami określonymi w/w dokumentach (art. 3 w/w ustawy);
- 2) w zmienianym dokumencie uwzględnione zostały wymagania ładu przestrzennego; nowa zabudowa w Przewalu lokalizowana jest na terenach rolniczych w oparciu o przepisy rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 4 kwietnia 2000 r. z w sprawie wymagań w zakresie ochrony środowiska dotyczących budowy i użytkowania strzelnic, poza terenami zwartej zabudowy mieszkaniowej i usługowej a w Zamłynie na obszarze o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej ;
- 3) zmiana Studium dla terenów położonych w miejscowości Przewale i Zamłynie dokonana została w odniesieniu do wszystkich treści , które w wyniku wprowadzonej zmiany przestają być aktualne (art. 9 ust. 3a w/w ustawy).

Przedmiotowa zmiana Studium nie narusza przepisów odrębnych i nie pozostaje w sprzeczności z interesem publicznym - tworzy podstawę do realizacji celów, o których mowa w uzasadnieniu.

Wprowadzaną zmianę Studium wyróżniono:

- 1) w tekście Studium w ustaleniach działu III "POLITYKA OSIĄGANIA CELOW ROZWOJU" w rozdziale 6 "Zasady kształtowania form zabudowy" i rozdziale 10 "Kierunki i zasady rozwoju rolnictwa i jego otoczenia" oraz w ustaleniach działu IV "KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO" wprowadzono zapis dotyczący funkcji zabudowy usługowej w Przewalu w formie tekstu zapisanego inną, pogrubioną czcionką i kursywą; natomiast do funkcji zabudowy usługowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej w Zamłynie odnoszą się istniejące ustalenia obowiązującego Studium, zawarte w dziale III "POLITYKA OSIĄGANIA CELOW ROZWOJU" w rozdziale 6 "Zasady kształtowania form zabudowy" i w dziale IV "KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO" dotyczące III – Strefy mieszkaniowo – usługowej;
- 2) na rysunku Studium w skali 1:10 000 noszącym tytuł : „GMINA TYSZOWCE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO. ZMIANA" wprowadzona zmiana oznaczona została graficznie kolorem czerwonym w miejscowości Przewale i opisana symbolem literowym **U** oraz kreskowniem czerwono –jasnobrązowym w miejscowości Zamłynie i opisana symbolem **U/MN**.

3. Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu zmiany studium

dotyczy zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce przyjętej uchwałą Nr Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia

3.1. Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest aktem polityki przestrzennej gminy, określającym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego. Jest ono aktem kierownictwa wewnętrznego, obowiązującym w systemie organów gminy (rada – organy i jednostki organizacyjne jej podporządkowane) oraz wiążącym wójta, burmistrza, prezydenta miasta przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a rada gminy może uchwalić plan miejscowy po stwierdzeniu, że nie narusza on ustaleń studium, o czym stanowi art. 20 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Studium stanowi dokument planistyczny, który poprzez określenie kierunków rozwoju przestrzennego gminy pozwala na świadome prowadzenie gospodarki gruntami i planowanie inwestycji o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym. Zawartość merytoryczna Studium została określona w art. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Zmiana Studium opracowana jest zgodnie z ustawą z 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Do ww. ustawy Minister Infrastruktury wydał Rozporządzenie wykonawcze z dnia 28 kwietnia 2004 w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z dnia 26 maja 2004r.). Paragraf 8 Rozporządzenia określa sposób wykonania zmiany studium. Przepisy niniejszego rozporządzenia stosuje się do projektu zmiany studium w zakresie objętym zmianą. Nałożony jest natomiast obowiązek, przy zmianie polegającej na uzupełnieniu o pojedyncze ustalenia, opracowania ujednocionej formy projektu studium z wyróżnieniem projektowanej zmiany zarówno w części tekstowej jak i graficznej. Forma ujednociona stanowi załącznik do uchwały. Jest również wykładana do publicznego wglądu.

Obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i Gminy Tyszowce, przyjęte Uchwałą Nr XLI/221/02 Rady Miejskiej w Tyszowcach z dnia 2 lipca 2002 r. z późniejszymi zmianami uwzględniało obszary na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energie z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu, jednak ograniczające się wyłącznie do elektrowni wiatrowych. W związku z czym koniecznym stało się wprowadzenie stosownej zmiany w tym zakresie i dopuszczenie możliwości lokalizowania farm fotowoltaicznych.

W świetle powyższego Rada Miejska w Tyszowcach w dniu 4 maja 2020 roku podjęła na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz art. 9 ust. 2 i art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uchwałę Nr XVII/118/2020 w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce. Przedmiotowa zmiana Studium, której przedmiotem ustaleń jest wyznaczenie dodatkowych obszarów na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energie z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu (w zakresie fotowoltaiki), podlega strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko - zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 roku udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

W ramach prac nad zmianą Studium zaktualizowano w wymaganym zakresie, wynikającym z przedmiotu opracowania, uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy zgodnie z wymogami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233). Zgodnie z art. 9 ust. 3a zmiana studium dla części obszaru wymagała dokonania w części tekstowej jak i graficznej studium, zmian w odniesieniu do wszystkich treści, które w wyniku wprowadzonej zmiany przestają być

aktualne w szczególności zmian w zakresie określonym w art. 10 ust.1. Zatem przy obecnej edycji zmiany studium uwzględnione zostały ustalenia Studium, które zachowały aktualność, natomiast nowy zaktualizowany tekst na szarym tle oznaczony w obu częściach dokumentu czcionką Liberation Serif. Rysunek Studium zawierający kierunki zostały zaktualizowany zgodnie z przedmiotem zmiany Studium.

W przedmiotowej zmianie studium uwzględniano wnioski i zalecenia złożone w toku procedury przez instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania projektu studium, w tym jego zmian. Natomiast nie wpłynął w wyznaczonym terminie żaden wniosek od osób fizycznych i jednostek prawnych.

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce uwzględnia ustalenia wynikające z programów rządowych i dokumentów strategicznych szczebla krajowego. Należą do nich:

- ⌘ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, w której zakłada się zwiększenie zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, zmniejszającej emisje CO₂. W warunkach polskich do tego typu źródeł o największym potencjale ekonomicznym należy zaliczyć energię wiatru, wykorzystanie biomasy i biogazu oraz energii geotermalnej. Pewien potencjał rozwoju ma także hydroenergetyk, a także produkcja energii elektrycznej z energii słonecznej. Efekt ten zostanie osiągnięty dzięki inwestycjom publicznym i prywatnym, szczególnie w tych obszarach, w których występują optymalne warunki geograficzne.
- ⌘ Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030 r.
- ⌘ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego.

Wprowadzone zmianą studium obszary na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu (w zakresie fotowoltaiki), znajdują się w południowo wschodniej części gminy i stanowią uzupełnienie w strukturze funkcjonano-przestrzennej gminy obszarów na których zlokalizowane są elektrownie wiatrowe.

W trakcie prac nad niniejszą zmianą Studium - w oparciu o poszerzoną wiedzę źródłową - sformułowano zapisy kierunków zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do obszaru gminy w zakresie obszarów rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV. Kierunki rozwoju gminy określone w studium stanowiąc będą wytyczne koordynacyjne dla prowadzenia dalszych prac, w szczególności sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Przedmiotowa zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tyszowce będzie stanowić podstawę do prowadzenia prac planistycznych dla obszarów na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV (fotowoltaika), w granicach administracyjnych miasta i gminy Tyszowce.

3.1. Synteza ustaleń zmiany Studium

Zmiana „Studium” dotycząca wyznaczenia przede wszystkim obszarów na których potencjalnie rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu (w zakresie fotowoltaiki) wykazała, iż:

1. proponowane obszary rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV znajdują się poza terenami objętymi formami ochrony przyrody, o których mowa w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 z późn. zm.);
2. w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miast i gminy obszary te znajdują się poza terenami zabudowanymi, w sąsiedztwie obszarów na których rozmieszczone są istniejące elektrownie wiatrowe, w ramach strefy funkcjonalnej – energetyki odnawialnej, na których obowiązuje w ramach ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miast i gminy Tyszowce, przyjęty uchwałą Nr XXII/128/2012 Rady Miejskiej w Tyszowcach w z dnia 6 września 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania

przestrzennego terenów związanych z lokalizacją elektrowni wiatrowych w obrębach geodezyjnych Tyszowce i Mikulin – etap I;

3. obszary wskazane do potencjalnego rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV (fotowoltaika) obejmują wyłącznie tereny użytkowane dotychczas rolniczo oraz jako nieużytki. Jest to typowa mozaika charakteryzująca się krajobrazem rolniczo-łaskowym. Obszary te wyznaczono w sposób jak najmniej kolizyjny w stosunku do uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych i przestrzennych. Dotychczasowe przeznaczenie jest zgodne z obowiązującymi przepisami odrębnymi oraz kierunkami zawartymi w Studium;
4. zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w zakresie wyznaczenia nowych obszarów na których potencjalnie rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu (w zakresie fotowoltaiki) została przeanalizowana w zakresie wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym zbiornika GZWP 407 oraz jednolitych części wód podziemnych i powierzchniowych;
5. zmiana studium w przedmiotowym zakresie nie narusza i nie ingeruje w stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej; ale w obszarach wskazanych do potencjalnego rozmieszczenia urządzeń służących produkcji energii z odnawialnych źródeł znajdują się stanowiska archeologiczne, włączone do wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wskazane do ochrony w gminnej ewidencji zabytków;
6. zmiana studium w przedmiotowym zakresie nie odnosi się do rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym, ani nie określa granic krajobrazów priorytetowych, gdyż takowy na terenie województwa lubelskiego nie został jeszcze ustanowiony;
7. problematyka zmiany studium dotyczy wyłącznie wyznaczenia obszarów na których potencjalnie rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu (w zakresie fotowoltaiki) co oznacza, że powierzchnia terenów zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej nie ulegnie zmianie. Zatem nie zachodzi konieczność sporządzania bilansu terenów jako niemającego wpływu na planowane zamierzenie inwestycyjne.
8. w zakresie stanu prawnego wskazane obszary na których potencjalnie rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV obejmuje w kontekście stanu prawnego gruntów przede wszystkim własności prywatne. Uwarunkowania studium zostały uzupełnione o wymagany przepisami art. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym stan prawny gruntów;
9. obszary wyznaczone do potencjalnego rozmieszczania urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV nie naruszają granic występowania udokumentowanych złóż kopaliny; niemniej jednak zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze, w celu określenia granic złoża, jego zasobów oraz geologicznych warunków występowania sporządza się dokumentację geologiczną; udokumentowane złoża kopaliny w celu ich ochrony ujawniona się w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz uwzględnia się w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
10. na terenie miast i gminy Tyszowce, w tym w obszarach objętych przedmiotową zmianą studium nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych;
11. z uwagi na rodzaj planowanej inwestycji zmianą studium uzupełniono uwarunkowania w zakresie stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym przede wszystkim stopnia uporządkowania gospodarki energetycznej;
12. w obszarze gminy nie zostały określone inne zadania rządowe i wojewódzkie, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych;
13. W zakresie obecnej edycji zmiany studium rozdział uwarunkowań został uzupełniony o wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej. Obszar objęty zmianą studium znajduje poza obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo powodzi.

W zakresie kierunków przedmiotowa zmiana studium wykazała, iż:

1. wyznaczone obszary do potencjalnego rozmieszczania urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV w zakresie fotowoltaiki nie obejmują

- terenów wskazanych pod zabudowę w studium i w związku z tym nie mają wpływu na bilans tych terenów;
2. zmiana studium w zakresie obszarów do potencjalnego rozmieszczania urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kV nie ingeruje w tereny objęte formami ochrony przyrody, o których mowa w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 z późn. zm.);
 3. zmiana studium w przedmiotowym zakresie nie dotyczy obiektów wpisanych do rejestru zabytków ani wojewódzkiej ewidencji zabytków, natomiast w obszarach objętych zmianą znajdują się stanowiska archeologiczne, włączone do wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wskazane do ochrony w gminnej ewidencji zabytków dla których został ustalony kierunek;
 4. kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej zostały również uzupełnione;
 5. zmianą studium wyszczególniono katalog inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym i celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów;
 6. ustalenia zmiany studium w zakresie kierunków zostały uzupełnione o informację w zakresie obszarów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym również z uwagi na obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze;
 7. zmiana studium w przedmiotowym zakresie dotyczy obszarów znajdujących się poza obszarami szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarami osuwania się mas ziemnych;
 8. zmiana studium została uzupełniona o informacje dotyczącą filarów ochronnych dla terenów górniczych. W mieście i gminie Tyszowce filary takie nie zostały ustalone. W przypadku ich ustanowienia w trybie przepisów odrębnych, należy ich granice oraz odpowiednie zasady zagospodarowania ustalić w planach miejscowych;
 9. na terenie miasta i gminy Tyszowce nie są zlokalizowane pomniki zagłady i ich strefy ochronne w rozumieniu ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady, zatem przedmiotowa zmiana studium nie ma wpływu na kierunki rozwoju w tym zakresie;
 10. w ramach obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji zmianą studium określono działania mające na celu przywrócenie wartości użytkowych i przyrodniczych terenom zdewastowanym i zdegradowanym poprzez działalność człowieka, do których zaliczono wymianę, likwidację wyeksploatowanych elementów infrastruktury;
 11. zmianą studium uzupełniono kierunki rozwoju miasta i gminy o informację dotyczącą obszarów zdegradowanych oraz terenów zamkniętych i ich stref ochronnych, które na terenie gminy nie występują.